श्री चैत्यवंदनादि भाष्य त्रयम्

साध्वीजी जिनश्रीजीना उपदेशथी

छपावी प्रसिद्ध करनार

शा. बालाभाइ ककलभाइ

मांडवीनी पोळ, नागजी भुदरनी पोळ, अमदावाद

संवत १९६८. किंमत रु १-०-० सने १९१२.

श्री लब्धि प्रिन्टिंग प्रेसमां शा. मणीलाल उगरचंदे छाप्यु

अनुक्रमणिका.

चैत्यवंदन भाष्यनी अनुक्रमणिका

गुरुवंदन भाष्यनी अनुक्रमणिका.

पच्चक्खाण भाष्यनी अनुक्रमणिका.

प्रस्तावना.

व्यवहारिक तथा धार्मिक कोइपण जातनी क्रिया तेनु संपूर्ण स्वरुप, हेतु, विधि तथा फळ समज्या विना करवामा आवे तो तेनो जोइए तेटलो लाभ मळी शकतो नथी तो धर्म पामवाना जे मुख्य अंग देवगुरुनी भक्ति अने तपस्या छे तेनु दरेक जातनु ज्ञान थवा माटे आ ग्रंथ छपाववामां आव्यो छे जो के शा भीमसी माणेक तथा अमदावाद विद्याशाळा तरफथी छपाएली प्रतिक्रमण अने प्रकरणमाळामा आ विषयोनो समावेश छे तोपण ते पुस्तको मोटी किंमतना तथा घणा विषयोने लीधे मोटा कदमां होवाथी दरेक माणसने दरेक स्थळे लभ्य नथी तथा शा वेणीचंद सूरचंद तरफथी छपाएली भाष्य जो के एक अलायदी हती तोपण ते खपी गइ छे अने तेथी मळती नथी माटे आ विषयोना सुलभ ज्ञानने माटे तथा अभ्यासीओनी साचवणीने सुगम करवा माटे आ लघु ग्रंथनी आवश्यकता धारी छे

भणनाराउने शब्द बोध साथे अर्थ शीखवा सुगम पडे तेटला माटे आ पुस्तकमां प्रथम दरेक गाथाना मथाळे तेना जुदा शब्दोनो अर्थ लखी पछी गाथा लखवामां आवेली छे. अने ते पछी तेनो टुंकामां शब्दार्थ तथा पछी विस्तार साथे अर्थ मूकवामां आवेलो छे.

आ त्रण भाष्यो मध्ये छेल्ली जे पच्चख्खाण भाष्य छे ते पन्यासजी महाराज श्री श्री श्री १०८ श्री दानविजयजी महाराजे घणोज श्रम लइ सुधारी छे तेथी तेउ साहेबोनो उपकार मानवामां आवे छे.

आ ग्रंथ छपाववामां गुरुणीजी साहेब जीनश्रीजीना तथा कमळश्रीजीना उपदेशथी जे जे पुरुषोए मदद आपी छे तेउनां नाम आ पुस्तकना छेल्ला पाने आपेलां छे.

आवी रीते बीजा पण सदगृहस्थो आवा ज्ञानखातामां मदद आपी ज्ञाननो फेलावो करशे तो जैन कोमनी दिनप्रतिदिन धार्मिक वृत्तिउ सुधारवाना आलंबनभूत थशे.

चैत्यवंदन भाष्य.

वंदित्तु-वांदीने	चिइवंदणाइ-चैत्यवंदन आदि	वित्ति-वृत्ति	सुयाणु सारेण-श्रुतने अनुसारे
वंदणिज्जे-वांदवा योग्य	सुवियार-रुडा विचार मत्यें	भास-भाष्य	वुच्छामि-कहीश
सव्वे-सर्व (पंचपरमेष्टि)	बहु-घणी	चुण्णी-चूर्णि	

वंदित्तु वंदणिज्जे, सव्वे चिइवंदणाइसुवियारं ॥
बहुवित्तिभासचुण्णी-सुयाणुसारेण वुच्छामि ॥ १ ॥

प्रणम्य प्रणतानंद कारकं विघ्नवारकं ॥
श्रीमद्विजय देवाह्वं लसल्लावण्य धारकं ॥ १ ॥
मेरु धीरं स्फुर द्धीरं, गंभीरं नीरधीशवत् ॥
भाष्य त्रयार्थ बोधाय, बालबोधो विधीयते ॥ २ ॥

शब्दार्थ—वंदन करवा योग्य एवा सर्वे (पांच) परमेष्ठीने वांदीने चैत्यवंदन, गुरुवंदन अने पचख्खाणना उत्तम विचारने बहु वृत्ति, भाष्य अने चूर्णिरूप सूत्रना अनुसारे हुं कहीश. ॥ १ ॥

शब्दार्थ—नमस्कार करनार माणसोने आनंदना करनार अने विघ्नने दूर करवावाळा तथा प्रकाशित लावण्यने धारण करवावाळा एवा श्रीमद्विजयदेवसुरी नामना गुरु महाराजने तेमज वळी ॥ १ ॥

शब्दार्थ—मेरु पर्वतना जेवा धैर्यवान्, अने स्वयंभु रमण समुद्र जेवा गंभीर, अने देदीप्यमान् एवा वीरभगवानने नमस्कार करीने त्रणभाष्यना अर्थनो बोध थवा माटे बालावबोध करवामां आवे छे. ॥ २ ॥

अर्थ –वंदनीयान् एटले वादवा योग्य एवा जे सर्वे श्रीतीर्थंकरदेव अथवा श्री अरिहंतादिक सर्वे पाचे परमेष्ठी तेमने वंदित्वा एटले वादीने चैत्यवंदनादिक एटले चैत्यवदन तथा आदि शब्दथी गुरुवदन अने पच्चरकाण पण लेवा. ते रूप सुविचारं एटले रूडा विचारप्रत्ये घणा एवा जे वृत्ति, भाष्य अने चूर्णि तथा निर्युक्ति प्रमुख ग्रंथो तद्रूप श्रुतने अनुसारें करीने कहीश, परंतु महारी मतिकल्पनायें नहीं कहीश एटले धर्मरुचि जीवोने पंचांगी सम्मत चैत्यवदनादिकनो विधि कहीश कारण के समकितनुं बीज तो शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने शुद्ध धर्मनु स्वरूप जाणवु, अने सद्दहवुं छे ते माटे प्रथम अढार दोष रहित, निष्कलंक एवा जे श्रीअरिहंत देव छे, ते शुद्ध देव छे तेना स्थापनादिक चारे निक्षेपा वांदवा योग्य छे तो इहां चैत्यशब्दे श्री अरिहत तथा श्रीअरिहंतनी प्रतिमा तेनी जे वदना करवी, ते विधि सहित करवी ते विधि कहीश ॥ इति ॥ १ ॥

हवे ते चैत्यवदननो विधि मूल तो चोवीश द्वारे सचवाय छे, ते चोवीशना वली उत्तर

ज्ञेद २०७४ थाय छे. माटें चोवीश द्वारनां नाम, प्रत्येक द्वारना उत्तर ज्ञेदनी संख्या सहित चार गाथायें करी कहे छे.

चार गाथार्थी २४ द्वार कहेछे.

दह—दश तिग-त्रीक अहिगम—अभिगम पणगं—पंचक	दुदिसि—बे दिशाओनुं तिहुग्गह-त्रण प्रकारना अवग्रहनु तिहाउवंदणया—त्रण प्रकारे	वांदवानुं पणिवाय—प्रणिपात करवानुं नमुक्कारा—नमस्कार करवानुं	वण्णा—वर्ण—अक्षर सोल सय सीयाला—शोलशेंने सुडतालीश

दहतिगअहिगमपणगं, दुदिसितिहुग्गहतिहा उ वंदणया ॥
पणिवायनमुक्कारा, वण्णा सोलसयसीयाला ॥ २ ॥

शब्दार्थ—१ नैषेधिक आदि दशत्रिक, २ पांच अभिगम, ३ स्त्री पुरुषने उभा रहेवानी बे दिशा, ४ जघन्य मध्यम, उत्कृष्ट त्रण अवग्रह, ५ त्रण प्रकारनुं चैत्यवंदन, ६ पांच अंगे प्रणिपात, ७ नमस्कार, ८ नवकार प्रमुख नव सूत्रना सोलसोने सुडतालीश अक्षर—॥ २ ॥

विस्तारार्थ-प्रथम देव वांदतां नैषेधिक आदिक दश त्रिक साचववा जोइये, तेनुं द्वार कहीश, बीजुं अभिगमपचक एटले पांच अभिगमनुं द्वार कहीश त्रीजुं देव वदन करता स्त्रीने कयी दिशायें अने पुरुषने कयी दिशाये उभा रहेवु जोइये, ते द्विदिशि एटले बे दिशाउंनुं द्वार कहीश, चोथुं जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट एवात्रण प्रकारना अवग्रहनुं द्वार कहीश, पाचमु त्रिधातुवदनया एटले त्रण प्रकारे वली चैत्यवंदना करवी, तेनु द्वार कहीश, छठु पंचांग एटले पाच अगे प्रणिपात करवो, तेनु द्वार कहीश, सातमुं नमस्कार करवानुं द्वारं कहीश, आठमु देववंदनना अधिकारे जे नवकार प्रमुख नव सूत्रां आवे छे, तेना वर्ण एटले अक्षर ते सोलशें ने सुम्तालीश थाय, तेने गणी देखाडवानुं द्वार कहीश ॥ २ ॥

इगसीइसय-एकसोने एकासी	सगनउइ-सत्ताणु	बार अहिगार-बार अधिकार	सरणिज्ज-स्मरण करवा योग्य
तु-वली	सपयान-सपदा	चउवदणिज्ज-चार वादवा योग्यनु	चउहजिणा-चार प्रकारना जिननु
पया-पदो थायछे	पण दडा-पांच दडकनु		

इगसीइसयं तु पया, सग नउइ संपयाउ पणदंडा ॥
बारअहिगार चउवं-दणिज्जसरणिज्जचउहजिणा ॥ ३ ॥

शब्दार्थ—वली ९ मुं नवकार प्रमुख नव सूत्रना एकसोने एकासी पद, १० ए नवसूत्रनी सत्ताणु संपदा, ११ नमुथ्थुणादि पांच दंडक, १२ बार अधिकार, १३ चार वांदवा योग्य, १४ शरण करवा योग्य १५ नामस्थापनादिक चार प्रकारना जिन—॥ ३ ॥

विस्तारार्थ—नवमुं देववंदनना अधिकारें नवकार प्रमुख नव सूत्रोनां एकसोने एक्यासी पदो थाय ठे, ते देखाडवानुं द्वार कहीश, दशमुं एज नव सूत्रांनां सप्तनवति एटले सत्ताणुं संपदाउ थाय ठे, ते देखाडवानुं द्वार कहीश, अगीयारमुं नमुत्थुणादिक पांच दंडकनुं द्वार कहीश, बारमुं चैत्यवंदनने विषे पांच दंडकमां बार अधिकार आवे ठे, तेनुं द्वार कहीश, तेरमुं चार वांदवा योग्य तेनुं द्वार कहीश, चौदमुं उपद्रव टालवा निमित्तें एक स्मरण करवा योग्य जे सम्यग्दृष्टि देवो तेमनुं द्वार कहीश, पन्नरमुं नामस्थापनादिक चार प्रकारना जिननुं द्वार कहीश ॥ ३ ॥

चउरो थुइ-चार स्तुति कहेवानु	अ-वली	गुणवीस दोस-ओगणीश दोषनु	थुत्तं-स्तवन
निमित्तट्ठ-निमित्त आठ	सोल आगारा-शोळ आ-गारनुं	उस्सग्गमाण-काउस्सगना प्रमाणनु	अ-वली
बारहहेऊ-बार हेतु			सगवेला-सातवेला करवु

चउरो थुइ निमित्तट्ठ-बारह हेउअ सोल आगारा ॥
गुणवीसदोसउस्स-ग्गमाणथुत्तं च सगवेला ॥ ४ ॥

शब्दार्थ—१६ चार प्रकारनी स्तुति, १७ पापक्षपणादिक आठ निमित्त, १८ फल साधवाना बार हेतु अने १९ अपवादथी सोल आगार, २० काउस्सग्गमां ओगणीश दोष, २१ काउस्सग्गनु प्रमाण, २२ वीतरागनी स्तुति अने २३ दररोज सात वखत चैत्यवदन—। ४ ॥

विस्तारार्थ—सोलसुं चार स्तुति कहेवानुं द्वार कहीश, सत्तरसुं देव वांदवामां पापक्षपणादिक निमित्त आठ छे, तेनुं द्वार कहीश, अढारमु फल साधवा निमित्तें बार हेतुनुं द्वार कहीश, वली उंगणीशमु अपवादें काउस्सग्गना सोल आगारनुं द्वार कहीश, वीशमुं काउस्सग्गमां उंगणीश दोष

उपजे तेनुं द्वार कहीश, एकवीशमुं काउस्सग्गना प्रमाणनुं द्वार कहीश, बावीशमुं श्रीवीतरागनुं स्तवन केवा प्रकारे करवुं ? तेनुं द्वार कहीश, त्रेवीशमुं वली दिन प्रत्यें चैत्यवंदन सात वेला करवुं, तेनुं द्वार कहीश ॥ ४ ॥

दस आसायण चाओ–दश आशातनाओ त्याग करवानुं सव्वे–सर्व	चिइवंदणाइं ठाणाइं-चैत्यवंदननां स्थानक चउवीस दुवारेहिं–चोवीशें द्वारे	करीने दुसहस्सा–बे हजार	चउसयरा–चुम्मोतेर हुन्ति–थाय दारागाहा–द्वारनी गाथा

दसआसायणचाओ, सव्वे चिइवंदणाइं ठाणाइं ॥
चउवीसदुवारेहिं दुसहस्सा हुंति चउसयरा ॥५॥ इतिद्वारगाहा

शब्दार्थ—२४ मुं देरामां चैत्यवंदन वखते तांबुल प्रमुख दश आशातनानो त्याग. आ उपर चारे गाथामां कहेला चोवीश द्वारे करीने सर्वे मली चैत्यवंदननां स्थानको बे हजार अने चुमोतेर थाय छे. ॥ ५ ॥

विस्तारार्थ–चोवीसमुं देववंदन करतां देरासरमां तांबूल प्रमुख दश आशातनानो त्याग करवो, तेनुं द्वार कहीश, एम सर्वे चैत्यवंदननां स्थानक ते चोवीश द्वारे करीनें बे हजारनी ऊपर चुम्मोतेर थाय ॥ ५ ॥ ए द्वारनी गाथाउ चार जाणवी ॥

चोवीश द्वारनां उत्तर भेद सहित यंत्रनी स्थापना.

अंक मूलद्वारनांनाम	उत्तरभेदनीसंख्या	सरवालो
१ नैषेधिकादिक दशत्रिकनु द्वार	३०	३०
२ पांच अभिगम साचववानु द्वार	५	३५
३ देववांदतां स्त्री पुरुषने ऊभा रहेवानी बे दिशाउनु द्वार	२	३७
४ जघन्य, मध्यमादि त्रण अवग्रहनुं द्वार.	३	४०
५ त्रण प्रकारें वंदना करवी तेनुं द्वार	३	४३
६ प्रणिपात पंचांगे करवानु द्वार.	१	४४
७ नमस्कार करवानु द्वार.	१	४५
८ नवकार प्रमुख नवसूत्रानां वर्णोनुं द्वार.	१६४७	१६९२

हवे ए चोवीशे द्वारना उत्तर भेदनुं स्वरूप अनुक्रमें देखाडतो थको प्रथम दश त्रिकोनुं द्वार कहेतो छतो बे गाथायें करी दश त्रिकोनां नाम कहे छे.

हवे दश त्रिकना नाम कहेछे.

तिन्नि–त्रण	पयाहिणा–प्रदक्षिणा देवी	तिविहा–त्रण प्रकारनी	अवत्थ–अवस्था
निसिही–निसीही (कहेवी)	तिन्नि–त्रणवार	पूया–पूजा	तिय–त्रण प्रकारे
	चेवय–निश्चे	अ–वली	भावण–भाववी
तिन्निओ–त्रण	पणामा–प्रणाम करवो	तहा–तेमज	चेव–निश्चे

तिन्नि निसिहि तिन्निओ, पयाहिणा तिन्नि चेव य पणामा॥
तिविहा पूया य तहा, अवत्थ तिय भावणं चेव ॥ ६ ॥

शब्दार्थ—१ त्रण निसिही, २ त्रण प्रदक्षिणा अने ३ त्रण प्रणाम, ४ त्रण प्रकारनी पूजा, वली तेमज ५ त्रण अवस्थानु भाववु. । ६ ॥

विस्तारार्थ.–प्रथम देरासरें जातां त्रणवार नैषिधिकी कहेवी, बीजुं देरासरे त्रण वली प्रदक्षिणा देवी, त्रीजी त्रणवार प्रणाम करीये, चोथो त्रण प्रकारनी अगपूजादिक पूजा करवी, तथा वली

पांचमी प्रभुनी पिंडस्थावस्थादिक अवस्थात्रयनुं भाववुं ए निश्चें जाणवुं,

तिदिसि–त्रण दिशिनी	पमज्जणं–प्रमार्जन	लंबन त्रण	तिविहं–त्रण प्रकारे
निरख्खण–जोवुं	च–वली	च–वळी	च–वली
विरई–विरती, नीयम	तिख्खुत्तो–त्रणवार करवुं	मुद्दतियं–त्रण मुद्रा	पणिहाणं–प्रणिधानने
पयभूमि–पग मूकवानी भूमीनुं	वन्नाइत्तियं–वर्णादिकना आ-		

तिदिसि निरख्खण विरई, पयभूमि पमज्जणं च तिख्खुत्तो ॥
वन्नाइतियं मुद्दा-तियं च तिविहं च पणिहाणं ॥ ७ ॥

शब्दार्थ—६ त्रण दिशामां जोवानुं विरमण अने ७ त्रणवार पग मूकवानी भूमिनुं प्रमार्जन, ८ वर्णादिकनुं आलंबन, ९ वली त्रण मुद्रा अने १० त्रण प्रकारनुं प्रणिधान. ए दशत्रिकनां नाम जाणवां. ॥ ७ ॥

विस्तारार्थ–छठी चार दिशिमांथी मात्र भगवान् जे दिशियें बेठेला होय, तेज एक दिशिनी सामुं जोवुं, अने शेष त्रण दिशिनी सन्मुख जोवानुं विरमण करवुं, सातमी पग मूकवानी भूमिनुं प्र-

माऊन ते वली त्रणवार करवु, आठमी वर्णादिकना आलंबन त्रण कहेशे, वली नवमी त्रण मुद्रा कहेशे, दशमी त्रण प्रकारें वली प्रणिधान कहेशे, जे त्रण बोलनो समुदाय तेने त्रिक कहीये, ए दश त्रिकना नाम कह्यां ॥ ७ ॥

हवे प्रथम त्रण निसिही कये कये स्थानके करवी ? ते कहे छे

घर–घरनां जिणहर–जिन घरनां जिणपूआ–श्री जिनपूजा वावार–व्यापार	चायओ–त्यागवा थकी निसिही–निसिही तिग–त्रिक (त्रणनो जथो)	अग्गद्दारे–अग्रद्वारे मज्जे–मध्य गभारामां तइया–त्रीजी निसिही जे (जिन	पूजा संबंधि) चिइवंदणासमए–चैत्य वंदन करवा वखते

घर जिणहर जिणपूया-वावारच्चायओ निसिहि तिगं॥
अग्गद्दारे मज्जे, तइया चिइवंदणासमये ॥ ८ ॥

शब्दार्थ—घर, जिनमंदिर अने जिनपूजाना व्यापारना त्यागथी त्रण निसिहि थायछे. तेमां प्रथम जिनमंदिरना आगला बारणामां, गभारामां अने चैत्यवंदनने अवसरे एम त्रण निसिहि साचववी. ॥ ८ ॥

विस्तारार्थः-जे सावद्य व्यापारनो मन, वचन अने कायायें करी निषेध करवो, तेने निसिही कहीये, ते एक पोताना घरनां, बीजी जिनघर ते देरासरनां, त्रीजी श्रीजिनेश्वरनी पूजानां जे व्यापार एटले ए त्रणना जे व्यापार तेने त्यागवाथकी नैषिधिकीत्रिक थाय, तेमां प्रथम निसिहि ते पोताना घर, हाट, परिवारादिक संबंधी जे सावद्य व्यापार ते सर्व निवर्त्तावबा माटे श्रीजिनमंदिरने अग्रद्वारें कहे. एटले देरासरनां मूल बारणे दरवाजामां पेसतांज कहे, पण इहां श्रीजिनघरने पूंजवा समारवा संबंधि तथा पूजा संबंधि सर्व व्यापार आदरे, तथा बीजी निसिही ते जिनघर संबंधी व्यापारथी निवर्त्तवा रूप देरासरनी मध्य गभारामां पेसतां कहे, तिहां देरासर पडथा आवश्यानी चिंतानो तथा देरासरमां पूंजवादिकनो त्याग करीने द्रव्य पूजादिकनो प्रारंभ करे, एम सर्व प्रकारनी पूजा विधिसहित साचवी रह्या पछी त्रीजी निसिही जे जिनपूजा संबंधि व्या-

पारना त्याग रूप छे ते जिनपूजा व्यापार त्याग तो चैत्यवंदन करवाना अवसरें कहे इहां द्रव्य पूजा व्यापार सर्व निवर्त्तावीने केवल्य भावपूजारूप चैत्यवंदन स्तवनादिकनो एकाग्र चित्ते करी पाठ करे, ए रीते त्रण निसिही साचवे

अथवा मन, वचन अने कायाये करी घर संबंधी व्यापार निषेधवारूप त्रण निसिही देरासरना अग्रद्वारमा कहेवी, अने तेज प्रमाणे मनादिक त्रणे योगे देरासर संबंधी व्यापार त्यागवा आश्रयी त्रण निसिही गभारामा कहेवी, तथा वली चैत्यवंदनादि कहेवाने अवसरे पण मन वचन कायाये करी जिनपूजा व्यापार त्यागरूप त्रण निसिही कहेवी, ए रीते दरेक वखते मन, वचन अने कायाना योगे करी त्रण त्रण निसिही कहेवी, अथवा दरेक वखते एकज निसिही कहेवी परंतु घर संबंधी देरा संबंधी अने जिनपूजा संबंधी व्यापार निषेध करीये छैये, एम समजीने देरासरमां पेसताज त्रणे निसिही कही देवी नही ए तात्पर्य छे ए प्रथम निसिही त्रिक कह्यु ॥ ८ ॥

हवे बीजुं प्रदक्षिणात्रिकनुं नाम प्रथम सामान्यें छठ्ठी गाथामां कहेलुं छे, तेनो प्रगट अर्थ छे, माटें जूदुं वखाण्युं नथी. तथापि चैत्यना दक्षिण भागथी त्रण प्रदक्षिणा देवी, एटले संसारना भवभ्रमण टालवारूप भावनायें श्रीप्रतिमाजी महाराजनी जमणी बाजुथी अनुक्रमें ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनी आराधना रूप त्रण फेरा फरवा, ए बीजुं प्रदक्षिणात्रिक कह्युं.

हवे त्रीजुं प्रणामत्रिक कहे छे.

अंजलिबंधो–अंजलिबद्ध	पंचंगओ–पंचांग प्रणाम	वा–अथवा	नमणे–नमाडवेंकरी
अद्धोणओ––अर्धावनत	तिपणामा–त्रण प्रणाम	तिवारं–त्रणवार	पणाम–प्रणाम
अ–वली	सव्वत्थ–सघले ठेकाणे	सिराइ–मस्तकादि	तियं–त्रिक

अंजलिबद्धो अद्धो-णओ अ पंचंगओ अ तिपणामा ॥
सव्वत्थ वा तिवारं, सिराइ नमणे पणामतियं ॥ ९ ॥

शब्दार्थ—१ अजलीवद्ध प्रणाम, २ अर्द्धावनत प्रणाम, अने ३ पचांग प्रणाम ए त्रण प्रणाम जाणवा. अथवा सर्व प्रणाम करवाने वखते त्रणवार मस्तक नमाववु ए पण त्रण प्रणाम जाणवा ॥ ९ ॥

विस्तारार्थ –श्री जिन प्रतिमा देखी वे हाथ जोमी निल्लाके लगाकी प्रणाम करीये ते प्रथम अंजलिवध प्रणाम कहीये, तथा कटिदेशथी उपरलु अर्धु शरीर तेने लगारेक नमाकी प्रणाम करीये, अथवा ऊर्ध्वादि स्थानके रह्या थका काइक शिर नमाकीये, तथा शिर करादिके करी जूमिका पादादिकनु फरसवु ते एक अगथी माकीने चार अग पर्यंत नमाम्वु ते वीजो अर्द्धावनत प्रणाम कहीये, तथा वली वे जानु, वे कर अने पाचमु उत्तमांग ते मस्तक, ए पाच अग नमाकी खमासमण आपीये, ते त्रीजो पचांग प्रणाम जाणवो. ए त्रण प्रणाम जाणवा अथवा सर्वत्र प्रणाम करवासमये त्रण वार मस्तकादिक नमाकवे करी एटले शिर, कर अजली प्रमुखे करी जे त्रण वार नमन आवर्त्त करवु ते प्रणामत्रिक जाणवु ए त्रीजुं प्रणामत्रिक कह्यु ॥ ए ॥

हवे चोथुं पूजात्रिक कहे छे.

अंगग्ग—अंग अने अग्र पूजा
भाव—भाव पूजा
भेया—भेद थकी

पुप्फाहार थुइहिं—पुष्प केसर
आहार फल तथा स्तुति करवे
पूयतिगं—पूजात्रिक

पंचोवयारा— पंचोपचार
अट्ठोवयार—अष्टोपचार

सव्वो वयारा—सर्वोपचारा
वा—अथवा

अंगग्गभावभेया, पुप्फाहारथुइहिं पूयतिगं ॥
पंचोवयारा अट्ठो-वयार सव्वोवयारा वा ॥ १० ॥

शब्दार्थ—पुष्प केशरादिके करीने अंगपूजा, फलादि मूकवाथी अग्रपूजा अने स्तुतिथी भावपूजा एम त्रण जातनी पूजा थायछे. अथवा पंचोपचार पूजा, अष्टोपचार पूजा अने सर्वोपचार पूजा ए पूजात्रिक थायछे. ॥ १० ॥

विस्तारार्थः—अंगने अग्र एटले पहेली अंगपूजा अने बीजी आगल ढोवारूप अग्रपूजा, तथा त्रीजी चैत्यवंदनरूप भावपूजा ए त्रण भेदथकी अनुक्रमें पुष्पाहारस्तुतिभिः एटले पहेलो

पुष्प केसरादिके अने वीजी आहार फलादि ढोकने तथा त्रीजी स्तुति करवे करीने पूजा त्रिक थाय छे.

तेमा प्रथम अगपूजा ते श्रीवीतरागनी पूजा अवसरे मनःशुद्धि, वचनशुद्धि, कायशुद्धि, वस्त्रशुद्धि, नीतिनु धन, पूजाना उपकरणनी शुद्धि, जूमिशुद्धि, ए सातवानां शुद्ध करी धवल निर्मल सुपोत धोतीयां पुरुष पहेरे, अने जेनो आठपमो मुखकोश थाय, एहवी एक सामी उत्त रासगनी धरे, एवी रीते पुरुषे पूजा अवसरे वे वस्त्र राखवा, अने स्त्रीनें तो विशेष वस्त्रादिकनी शोन्ना जोइये, तथापि हमणा सप्रदाये त्रण वस्त्र पहेरी पूजा करे, ए रीते वस्त्र पहेरी आशातना टालतो थको प्रथम पूजणीये करी श्रीजिनविंवने पूजे, पूजवाथी मांमी पर्वने विषे त्रण, पांच, सात, कुसुमांजलि प्रक्षेप करे न्हवण, अगलूहणा धरतो, विलेपन, जूषण, अगीरचन, पुष्प चमावतो जिनहस्तमां नारिकेरादिक धूयाक्षेप, सुगंधवासक्षेपणादिक करतो पूजा करे. ए सर्व अंगपूजा जाणवी

बीजी अग्रपूजा; तेमां धूप, दीप, नैवेद्यादि शब्दे आहार ढोकन पुष्प प्रकर, गंथिम, वेढिम, पूरिम, संघातिमादि भेदें जल, लवणोत्तारण, आरती, मंगलदीपक, अष्टमंगलभरण, ए सर्व बीजी अग्रपूजा जाणवी.

त्रीजी भावपूजामध्यें स्तुति, गीत, गान, नाटक, छत्र, चामर, विंजवादि तथा देवद्रव्य व धारवा प्रमुख सर्व भावपूजा:जाणवी. ए पूजात्रिक कह्युं. अथवा करवा, करावता अने अनुमोदवारूप ए पण त्रिविध पूजा जाणवी.

अथवा एक विघ्नोपशामिनी, बीजी अभ्युदय साधनी, त्रीजी निवृत्तिदायिनी, ए पूजात्रिक जाणवुं. यदुक्तं ॥ विग्घोवसामिगेगा, अब्भुदयसाहणि भवे बीया ॥ निव्वुइकरणी तइया, फलयाउ जहत्थ नामेहिं ॥ १ ॥ इत्यावश्यकनिर्युक्तिवचनात् ॥

अथवा पंचोपचारा पूजा ते १ गंध, २ माल्य, ३ अधिवास, ४ धूप, ५ दीप. अथवा १ कुसुम, २ अक्षत, ३ गंध, ४ धूप, ५ दीप ए पांच प्रकारें पण प्रथम अंगपूजा जाणवी.

बीजी अष्टोपचार एटले १ कुसुम २ स्कह ३ गंध ४ पईव ५ धूव ६ नैवेज्ज ७ जल ८ फलेहि पुणो, ॥ अठविह कम्म महणी, अट्ठुवयारा हवइ पूया ॥ १ ॥ इति आवश्यकनिर्युक्तिवचन ए आठ प्रकारे पूजा जाणवी

त्रीजी सर्वोपचारा एटले सर्वोपचारपणे पूजा ते प्रणाम मात्रादिक सर्व लोकोपचार विनय ते सर्वपूजा जाणवी अथवा जेटली वस्तु मले तेणें करीने पूजा करवी, ते सर्वोपचारपूजा जाणवी तिहां १ न्हवण, २ विलेपन, ३ देवदुष्यवस्त्र, तथा चक्षुयुगल, ४ वासपूजा, ५ फूलपगर, ६ फूल माल, ७ टूटां फूल, ८ चूर्णघनसारादि, तथा आंगी रचनादि, ९ ध्वजारोपण, १० आज्ञरण, ११ फूलघर, १२ फूलनो मेघ, १३ अष्टमगल रचना, १४ धूप दीप आरती मगल दीपादिक नैवेद्य ढोकन, १५ गीतगान, १६ नाटक, १७ वाजित्र ए सत्तर प्रकारे पूजा, तथा वली २१ प्रकारें पुजा, तेनां नाम कहे छे १ स्नात्र, २ विलेपन, ३ जूषण, ४ फल, ५ वास, ६ धूप, ७ दीप, ८ फूल, ९ तदुल, १० पत्र, ११ पूगी, १२ नैवेद्य, १३ जल, १४ वस्त्र, १५ छत्र, १६ चामर, १७ वाजित्र, १८

गीत, १ए नृत्य, २० स्तुति, २१ देवद्रव्यकोशवृद्धि, एवं एकवीश न्नेद, तथा एकशो आठ प्रकारादि ए सर्व बहुविध पूजा जाणवी. ए रीतें पंचोपचार, अष्टोपचार अने सर्वोपचार मली त्रण न्नेदें पूजा जाणवी. ए चोथुं पूजात्रिक कह्युं ॥ १० ॥

हवे पांचमुं, अवस्थात्रिक कहे ढेः—

भाविज्ज—भाव्य	पयथ्थ—पदस्था अवस्था	केवलित्तं-केवलज्ञान अवस्थायें	तस्सथ्थो—ते पिंडस्थादिक त्रण
अवथ्थतियं—त्रण अवस्था	रूवरहियत्तं—रूपरहित	सिद्धत्तं-सिद्धपणानी अवस्थायें	अवस्थानो अर्थ जाणवो
पिंडथ्थ-पिंडस्थावस्था	छउमथ्थ—छद्मस्थावस्थायें	चेव-निश्चें	

भाविज्ज अवत्थतियं, पिंडत्थ पयत्थ रूवरहियत्तं ॥
छउमत्थकेवलित्तं, सिद्धत्तं चेव तस्सत्थो ॥ ११ ॥

शब्दार्थ—हे भव्यजीव ! तुं भगवंतनी पिंडस्थादि त्रण अवस्था भाव्य. तेमां पिंडस्थावस्थाने छद्मस्थावस्थाये, पदस्थावस्थाने केवलज्ञानावस्थाये अने रूपरहितावस्थाने सिद्धावस्थाये भाववी, एज निश्चे तेनो अर्थछे. ॥ ११ ॥

विस्तारार्थ.-हे भव्यजीव ! तुं भाव्य श्री भगवतनी त्रण अवस्था प्रत्ये एटले त्रण अवस्थानी भावना भावियें, ते कहे छे प्रथम पिंडस्थावस्था भावीये, बीजी पदस्थ अवस्था भावीयें, त्रीजी रूपरहितत्वं एटले रूपरहित एवी रूपातीत अवस्था भावीये, तिहा जे पिंडस्थावस्था ते छद्मस्थावस्थायें भाविये, तीर्थंकर पदना पिंड जे शरीर तीर्थंकर नाम कर्मयोग्य छे, ते पिंडस्थावस्था छे अने पदस्थावस्था ते केवलज्ञान अवस्थायें भावीये एटले केवलज्ञान पाम्या पछी प्रभु पदस्थ थया ते, तथा रूपातीतावस्था ते सिद्धत्वं एटले सिद्धपणानी अवस्थाये भाववी, कारण के सिद्धपणुं जे छे, ते रूपथकी अतीत छे, माटे सिद्धरूपपणुं भावतां रूपातीत भावना कहीयें ए निश्चे ते पिंडस्थादिक त्रण अवस्थानो अर्थ जाणवो ॥ ११ ॥

॥ हवे ए त्रणे अवस्था क्यां क्या भाववी ? तेनां ठाम कहे छे.

ण्हवणच्चगेहिं-न्हवण पूजा वखत	केवलिय-केवलीपणानी अवस्था भावीयें	उस्सग्गेहिं-काउस्सग्गीयाने आकारें	जिणस्स-जिननु
छउमथ्थवथ्थ-छद्मस्थावस्था	पलियंक पलंठीवालीने बेठेला	य-वली	भाविज्ज-भाववी
पडिहारगेहिं-प्रातिहार्य करी			सिद्धत्त-सिद्धपणानी अवस्था

ण्हवणच्चगेहिं छउम-त्थवत्थ पडिहारगेहिं केवलियं ॥
पलियं कुस्सग्गेहि य, जिणस्स भाविज्ज सिद्धत्तं ॥१२॥

शब्दार्थ—जिनराजनी न्हवण, पखाल अने पूजा अवसरे छद्मस्थावस्था भाववी; आठ प्रातिहार्ये करीने केवली अवस्था भाववी अने पर्लोठीवालीने काउस्सग्गने आकारे देखीने सिद्धावस्था भाववी ॥ १२ ॥

विस्तारार्थः—स्नपनार्च्चकैः एटले न्हवण, पखाल, अर्चादि पूजाना अवसरें, पूजा करनारा, पूजक पुरुषोयें श्रीजिनेश्वरनी छद्मस्थावस्थाने भाववी, ते छद्मस्थावस्थाना त्रण भेद छे, एक जंन्मावस्था, बीजी राज्यावस्था अने त्रीजी श्रमणावस्था, तेमां प्रभुने न्हवण अर्चादिक प्रक्षालन करतां जन्मावस्था भाववी, अने मेरुपर्वतनी उपर जे जन्म महोत्सव भाववो ते पण जन्मावस्थाज जाणवी.

तथा मालाधारादि, पुष्प, केशर, चंदन अने अलंकारादि चढावतां राज्यावस्था भाववी.

वली भगवतने अपगत शिरकेश, शीर्ष, श्मश्रु कूर्च रहित एवा मुख मस्तकादिक देखीने श्रमणावस्थानी भावना भाववी ए प्रथम छद्मस्थावस्था त्रण भेदे विवरीने कही

तथा किकली, कुसुमवृष्टि अने दिव्यध्वनि प्रमुख आठ महाप्रातिहार्यें करीने एटले प्रातिहार्य युक्त भगवानने देखीने बीजी पदस्थावस्था एटले केवलीपणानी अवस्था भावीये

तथा पर्यंकासने करी सहित एटले पलोठी वाळीने-वेगा एवा काउस्सग्गीयाने आकारे वली जिननु बिंब देखवे करीने सिद्धत्व एटले सिद्धपणानी अवस्था अर्थात् रूपातीतपणानी अवस्था प्रत्यें भाववी केम के? केटलाएक तीर्थंकरो पर्यंकासने काउस्सग्ग मुद्रायें मुक्ति गया छे माटे ज्योतिरूप अवगाहना भाववी. आ गाथामा भाविज्ञ ए क्रियापद सर्वत्र संगत करवु, ए पाचमु अवस्थात्रिक कह्यु ॥ १२ ॥

हवे छठुं त्रण दिशि जोवाथी निवर्त्तवानुं त्रिक कहे छे.

उड्ढा–उर्ध्व दिशि	निरक्खणं–जोवुं	दाहिण–जमणी दिशियें	नत्थ–स्थापी राखेली
अहो–अधोदिशि	चइज्ज–छांडवुं	वामण–डाबी दिशाए	दिठ्ठि–दृष्टिने
तिरिआणं–तिर्छीदिशि	अहवा–अथवा	जिणमुह–श्री जिनेश्वरना मुखने विषे	जुओ–युक्त
तिदिसाण–त्रण दिशिनुं	पच्छिम–पाछली पूंठनी दिशियें		

उड्ढाहोतिरियाणं, तिदिसाण निरक्खणं चइज्जहवा ॥
पच्छिम दाहिण वामण, जिणमुह नत्थदिठ्ठि जुओ ॥१३॥

शब्दार्थ—ऊंचे, नीचे अने आडुं अवलुं ए त्रण दिशाए जोवुं त्यजी देवुं. अथवा पोतानी पाछल, जमणी बाजु अने डावी बाजुए जोवुं त्यजी दइ फक्त जिनेश्वरनां मुखने विषे स्थापेली दृष्टि युक्त वंदन करे. ॥ १३ ॥

विस्तारार्थः—श्री जिनप्रतिमा जुहारतां प्रभु उपर एकांत ध्यान राखवा निमित्ते एक ऊर्ध्व-

दिशि, वीजी अधोदिशि अने त्रीजी तिर्छी दिशि, ते आकुं अवलुं ए त्रण दिशिनुं जोवु छांमवुं एटले वर्जन करवु अथवा पाछली पुठनी दिशियें जमणी दिशिये तथा मावी दिशिये एटले जे दिशायें श्री जगवतनी प्रतिमा होय, ते दिशि टालीने शेष पुठनी बाजु तथा जमणी वाजु अने मावी वाजु, ए त्रण दिशायें जोवानु वर्जन करवु, मात्र श्री जिनेश्वरना मुखनेविषे पोतानी दृष्टिने न्यस्त एटले स्थापी राखेली होय तेणे करी युक्त एटले सहित एवो थको वदन करे. एटले जिनप्रतिमा उपर पोताना लोचन थापी एकाग्र मन करे, परंतु आकुं अवलु अरहुं परहु जूवे नही ए छहुं त्रण दिशि निरखण वर्ज्जवानु त्रिक कह्यु ॥ १३ ॥

हवे सातमु पदजूमिप्रमार्जनत्रिक कहे छे, ते आवी रीतें के.–श्री जिनवदनायें इरियावहि पमिक्कमतां तथा चैत्यवदन करतां जीवयत्नने अर्थे रूमे प्रकारें दृष्टिवमे जोइने पद स्थापवानी जूमि त्रण वार पुंजवी तिहां गृहस्थ होय तो वस्त्रांचले करी पुजे, अने साधु होय तो रजोहरणे करी पुंजे. ए सातमुं त्रिक थयु

हवे आठमुं आलंबनत्रिक अने नवमुं मुद्रात्रिकनुं स्वरूप कहे छे.

वन्नतियं–वर्णत्रिक	तु–वली	जिण–जिनमुद्रा	भेदे करीने
वन्नथ्थालंवण–वर्णार्थालंबन	पडिमाई–प्रतिमादि	मुत्तसुत्ती–मुक्ताशुक्तिमुद्रा	मुद्दतियं–मुद्रात्रिक जाणवुं
आलंवणं–आलंवन	जोग–योगमुद्रा	मुद्दाभेएण–योगमुद्रादिकना	

वन्नतियं वन्नत्था-लंबणमालंबणं तु पडिमाई ॥
जोगजिणमुत्तसुत्ती-मुद्दाभेएण मुद्दतियं ॥ १४ ॥

शब्दार्थ—वर्णालंबन, अर्थालंबन, अने प्रतिमालंबन ए त्रण आलंबनत्रिक जाणवा. तेमां प्रतिमादिक शब्दथी भाव अरिहं· तादिनुं तथा स्थापनादिकनुं ग्रहण करवुं. वली योगमुद्रा, जिनमुद्रा अने मुक्ताशुक्तिमुद्रा एवा मुद्राना भेदथी मुद्रात्रिक जाणवुं.

विस्तारार्थः—वर्णत्रिक कयुं ते कहे छे. वर्णार्थालंबन एटले एक वर्णालंबन, बीजुं अर्थालंबन, तिहां नमोत्थुणादिक सूत्र भणतां तेमां आवेला जे हलवा भारे अक्षर ते न्यूनाधिक रहितपणे

यथास्थित वोलवा, तथा सपदा प्रमुखनुं वरावर चितन राखवु, ते प्रथम वर्णालंवन जाणवुं, अने जे नमोत्तुण प्रमुख सूत्रो ज्ञणता तेना अर्थ हृदयमा ज्ञाववा, ते वीजु अर्थालवन जाणवु, तथा आलवन ते वली शु कहीये तो के प्रतिमादि एटले जिनप्रतिमा तथा आदि शब्द थकी ज्ञाव अरिहतादिकनु तथा स्थापनादिकनु पण ग्रहण करवु. तेनु जे स्वरूप आलवन धारवु, ते त्रीजु प्रतिमालंवन जाणवु ए आठमु आलवनत्रिक कह्यु

हवे नवमु मुद्रात्रिक कहे ठे एक योगमुद्रा, वीजी जिनमुद्रा अने त्रीजी मुक्ताशुक्ति मुद्रा, ए योग मुद्रादिकना ज्ञेदे करीने मुद्रात्रिक जाणवु ॥ २४ ॥

हवे प्रथम योगमुद्रानु स्वरूप कहे ठे.–

अन्नुण्णतरि अगुलि–वे हाथनी दशे अगुलिने अतरीत करीने कोसागारेहिं–कमलना डोडा-	नी पेठे दोर्हिहत्थेहिं–वे हाथे करीने	पिट्टोवरि–पेट उपरे कुप्परि–कोणी	सठिएहिं–स्थापीने जोगमुद्दत्ति–योगमुद्रा एवी रीते

अन्नुण्णंतरिअंगुलि-कोसागारेहिं दोहिं हत्थेहिं ॥
पिट्टोवरि कुप्परि सं-ठिएहिं तह जोगमुद्दत्ति ॥ १५ ॥

शब्दार्थ—परस्पर बन्ने हाथनी दसे आंगुली अंतरित करेला कमलना डोडाना आकारवाला तेमज पेटनी उपर बन्ने कोणीओ मूकेली एवा बे हाथ करीने रहेवुं, ते योगमुद्रा कहेवाय छे. ॥ १५ ॥

विस्तारार्थः—अन्योन्यांतरितांगुलि एटले बे हाथनी दशे अंगुलिने अन्योन्य ते मांहोमांहो अंतरित करीछे जिहां एवी अने कमलना डोडाने आकारें जोडीने कीधा एवा बे हाथे करीने, ते बेहु हाथ केवा? तो के पेट उपरें कोणी ते संस्थित एटले रही छे जेनी एवा प्रकारें रहेवे करी योगमुद्रा इति एटले योगमुद्रा एम होय. ए पहेली योगमुद्रानुं स्वरूप कह्युं ॥ १५ ॥

हवे बीजी जिनमुद्रानुं लक्षण कहे छे.

चत्तारि-चार	ऊणाइ-ऊणो	पायाण-पगना	पुण-वली
अगुलाइ-आंगळनु	जत्थ-जिहां	उस्सग्गो-काउस्सग करीये	जिणमुद्दा-जिनमुद्रा
पुरओ-आगल	पच्छिमओ-पाछलनी पानीनी	एसा-ए प्रकारे	होइ-होय

चत्तारि अंगुलाइं, पुरओ ऊणाइं जत्थ पच्छिमओ ॥
पायाणं उस्सग्गो, एसा पुण होइ जिणमुद्दा ॥ १६ ॥

शब्दार्थ—वली जेमा पगना आगला पहोंचाने परस्पर चार आंगलनो आतरो राखीने अने पाछली पानीनी बाजुनो काइ ओछो आतरो राखीने जे काउस्सग करवो ए जिनमुद्रा होयछे

विस्तारार्थ —यत्र एटले जिहां पगना जे आगलना अगुलिनी बाजु तरफना पहोंचाने मांहोमांहे चार आगुलनो आंतरो राख्यो होय, अने पगना पाछलनी पानीनी बाजुना भागमां मांहोमांहे चार आंगुलथी काइक ऊणो आंतरो राख्यो होय ए रीतें पग राखीने काउस्सग करीये ए प्रकारें वली जिनमुद्रा होय ॥ १६ ॥

हवे त्रीजी मुक्ताशुक्तिमुद्रा कहे छे.

मुत्तासुत्ती-मुक्ताशुक्ति मुद्दा-मुद्रा जत्थ-जिहां समा-सरखा	दोवि-वेहु गब्भिआ-गर्भित हत्था-हाथ	ते-ते पुण-वली निलाडदेसे-ललाटना मध्यमां	लग्गा-लगाडीने अन्ने-अन्य अलग्गत्ति-अणलगाड्या

मुत्तासुत्तीमुद्दा, जत्थ समा दोवि गब्भिआ हत्था ॥
ते पुण निलाडदेसे, लग्गा अन्ने अलग्गत्ति ॥ १७ ॥

शब्दार्थ—जेमां बन्ने हाथ सरखी रीते गर्भित राखी अने ते बन्ने हाथ ललाटना मध्ये लगाड्या होय (अहिं कोइ आचार्यने मते) न लगाड्या होय तोपण मुक्ताशुक्तिमुद्रा कहेवाय छे.

विस्तारार्थः-जिहां वेहुए पण हाथ ते सरखा बराबर गर्भितपणे राखी ते बे हस्त वली ललाटना देश एटले ललाटनां मध्य भागने विषे लगाड्या होय, वली अन्य एटले बीजा केटला-

एक आचार्यों कहे छे के अलगाम्या होय एटले ललाट देशथी दुर राख्या होय इति एटले ए प्रकारे मुक्ताशुक्ति नामे मुद्रा कहीये एमा अगुलिना छिद्र विना जेम मोतीना छीपनो जोडो मलेलो होय, तेवा आकारे हाथ राखवा, ए मुद्रानुं ए लक्षण छे ॥ १७ ॥

हवे ए त्रण मुद्रा माहेली कइ मुद्राये कइ क्रिया करवी ते कहे छे

पचगो–पचागे पणिवाओ–प्रणिपात थयपाढो–स्तवन पाठ	होइ–होय जोग मुदाए–योगमुद्राये	वदण–वांदणा जिणमुदाए–जिन मुद्राये	पणिहाण–प्रणिधान मुत्तसुत्तीए–मुक्ताशुक्तिमुद्राए

पंचंगो पणिवाओ, थयपाढो होइ जोगमुद्दाए ॥
वंदण जिणमुद्दाए, पणिहाणं मुत्तसुत्तीए ॥ १८ ॥

शब्दार्थ—जोगमुद्राये करीने पचाग प्रणिपात अने स्तवपाठ थायछे, जिनमुद्राये वदन अने मुक्ताशुक्ति मुद्राये प्रणिधान थायछे ॥ १८ ॥

विस्तारार्थः—एक इच्छामि खमासमणनो पाठ तेने पंचांग प्रणिपात कहीयें. बीजो स्तवपाठ ते श्रीजिनेश्वरना गुणनी स्तुति ते स्तवनादिनो पाठ करवो ते योगमुद्रायें करीने होय, तथा वांदणा देवां अने काउस्सग्ग जे अरिहंतचेइयाणं इत्यादि सर्व जिनमुद्रायें करीने थाय, तथा जावंति चेइआइं, जावंत केविसाहु अने जयवीयराय ए त्रणे प्रणिधानसंज्ञामां आवे. पण इहां ते संप्रदायगत एकज जयवीयरायने कहीयें छैयें, ते मुक्ताशुक्ति मुद्रायें कहीयें ॥ १७ ॥ इहां श्रीसंघाचार भाष्यमध्ये मुक्ताशुक्ति मुद्राये स्त्रीने स्तनादिक अवयवो प्रगट देखाय तेम न थवुं जोइयें, एवा हेतु माटे स्त्रीने उंचा ललाटदेशे हाथ लगाडवा कह्या नथी. ए नवमुं मुद्रात्रिक कह्युं॥

हवे दशमा प्रणिधानत्रिकनुं स्वरूप कहे छे.

पणिहाण—प्रणिधान
तिगं—त्रिक
चेइय—चैत्य
मुणिवंदण—मुनिवंदन

पत्थणासरूवं—प्रार्थना स्वरूप
वा—अथवा
मण—मननुं
वय—वचननुं

काय—कायानुं
एगत्तं—एकाग्र
सेस—बाकी

तियत्थो—त्रिकनो अर्थ
उ—वली
पयडुत्ति—प्रगट छे

पणिहाणतिगं चेइय-मुणिवंदण पत्थणासरूवं वा ॥
मण वय काएगत्तं, सेस तियत्थो उ पयडुत्ति ॥१९॥ दार ३॥

शब्दार्थ—चैत्यवदन, मुनिवदन अने प्रार्थनास्वरूप ए त्रण प्रणिधानत्रिक जाणवु. अथवा मन, वचन अने कायानु एकाग्रपणु करवु ते पण प्रणिधानत्रिक कहेवाय बाकी बीजा अने सातमा त्रिकनो अर्थ तो प्रगटज छे. ॥ १९ ॥

विस्तारार्थ.-प्रणिधानत्रिक, ते कयु ? ते कहे छे तिहां जावंति चेइआइ ए गाथा चैत्य वांदवारूप ते प्रथम प्रणिधान जाणवुं. तथा जावंत केविसाहु ए गाथा मुनि वांदवा रूप, ते बीजुं प्रणिधान जाणवुं तथा जयवीयराय आभवमखंडा पर्यंत ए गाथा प्रार्थनास्वरूप ते त्रीजु प्रणिधान जाणवु अथवा एक मननु बीजु वचननुं अने त्रीजु कायानुं एकत्व एटले एकाग्रपणुं ते पण प्रणिधानत्रिक कहीयें इहां शिष्य पूछे छे के चैत्यवदनाये प्रणिधान आवे छे, अने बीजी शेष वक्तना तो प्रणिधान विनाज थाय छे, तिहां ए बोल सचवाता नथी ते केम ? तेने गुरु कहे छे के

तिहां मन, वचन अने कायानी एकाग्रता छे ए मुख्य प्रणिधान छे ए दशमुं प्रणिधान त्रिक कह्युं.
हवे शेष रह्या जे त्रिक एटले अहीं गाथायें करी जेनुं स्वरूप नही वखाएयुं एवुं बीजुं अने सातमुं त्रिक, तेनो अर्थ ते वली प्रकट छे, माटे तेनुं स्वरूप मूल गाथामां लख्युं नथी, एम जाणवुं. तथापि बालावबोधकर्त्तायें ते त्रिकोना अनुक्रमें संक्षेप अर्थ ते ते स्थानके लख्या छे, एटले दश त्रिकनुं ए प्रथम मूल द्वार थयुं अने उत्तर बोल त्रीश थया ॥ १९ ॥

हवे बीजुं पांच प्रकारना अभिगमनुं द्वार कहे छे.

सचित्तदव्वं–सचित्त द्रव्य
उज्झणं–छांडवुं
अचित्तं–अचित

अणुज्झणं–अण छांडवुं
मणेगत्तं–मननुं एकाग्रपणुं
इगसाडि–एकवडुं वस्त्र

उत्तरासंग–उत्तरासंग
अंजलि–बे हाथ जोडीने

सिरसि–मस्तकने
जिणदिठ्ठे-श्री जिनेश्वरने देखीने

सचित्तदव्वमुज्झण-मचित्त मणुज्झणं मणेगत्तं ॥
इगसाडिउत्तरासं-ग अंजलि सिरसि जिणदिठ्ठे ॥२०॥

शब्दार्थ—१ सचित्त द्रव्यनो त्याग, २ अचित्त वस्तुने न तजवानी अनुज्ञा, ३ मननु एकाग्रपणु, ४ एकसाडी उत्तरासग अने ५ जिनेश्वरनां दर्शन थये माथा उपर अजलि जोडवी ए पाच अभिगम जाणवा ॥ २० ॥

विस्तारार्थ—चैत्यादिकने विषे प्रवेश करवानो विधि तेने अभिगम कहीये ते पाच प्रकारे छे तिहां देहरे जाता सचित्त द्रव्य जे पोताना अगे आश्रित कुसुमादिक, फलादिक होय, तेनु छांडवुं, ते प्रथम अभिगम, तथा अचित पदार्थ जे द्रव्यनाणादिक तथा आभरणादिक वस्त्रादिक वस्तु तेनु अणछांडवु एटले पोतानी पासे राखवानी अनुज्ञा ते बीजो अभिगम. तथा मननुं एकाग्रपणु करवु, ते त्रीजो अभिगम तथा एकपडु वस्त्र बेहु छेडायें सहित होय तेनो उत्तरासग करवो, ते चोथो अभिगम तथा श्रीजिनेश्वरने दूर थकी नजरे दीठे थके बे हाथ जोडीने मस्तकने विषे लगाडवा एटले अजलिबद्ध प्रणाम करवो, ते पांचमो अभिगम जाणवो ॥ २० ॥

इय–ए	मुच्चति–मुके	छत्त–छत्र	चमरे–चामर
पचविहाभिगमो–पाच प्रकारे अभिगम	रायचिन्हाइ–राजानां चिन्ह	उवाणह–पगनी मोजडी	अ–अने
अहवा–अथवा	खग्ग–खड्ग	मउड–मुकुट	पचमए–पांचमु

इय पंचविहाभिगमो, अहवा मुच्चंति रायचिन्हाइं ॥
खग्गं छत्तोवाणह, मउडं चमरे अ पंचमए ॥ २१ ॥

शब्दार्थः—ए पूर्वे कहेला पांच प्रकारना अभिगम देवगुरु पासे आवतां साचववां. अथवा राजचिन्ह त्यजी देवां. ते राजाचिन्ह आ प्रमाणे. १ खड्ग, २ छत्र, ३ मोजडी, ४ मुकुट, अने ५ चामर. ॥ २१ ॥

विस्तारार्थः--ए पूर्वली गाथामां कह्या जे पांच प्रकारें अभिगम ते देव तथा गुरु पासें आवतां साचववा अथवा वंदना करनार श्रावक जो पोतें राजादिक होय तो ते ए पांच अभिगम साचवे, अने वली बीजां राजानां पांच चिह्न छे ते प्रत्यें मूके एटले छांडे तेनां नाम कहे छे, एक खड्ग, बीजुं छत्र, त्रीजुं उपानह एटले मोजडी, चोथो माथानो मुकुट अने पांचमुं चामर, ए पण पांच अभिगम जाणवां ॥ २१ ॥ एटले पांच अभिगमनुं बीजुं द्वार पूर्ण थयुं ॥ उत्तर बोल पांत्रीश थया.

हवे बे दिशिनुं त्रीजुं द्वार, तथा त्रण अवग्रहनुं चोथुं द्वार कहे छे ॥

वंदंति–वांदे जिणे–श्री जिनने दाहिण–दक्षिण दिसि–दिशाए	ठिया–रहीने पुरिस–पुरुषो वामदिसि–डाबे पासें नारी–स्त्रीजन	नवकर–नव हाथ जहन्नु–जघन्य सट्ठिकर–साठ हाथ	जिट्ठ–उत्कृष्ट मज्झुग्गहो–मध्यम अवग्रह सेसो–शेष

वंदंति जिणे दाहिण-दिसि ठिआ पुरिस वामदिसि नारी ॥
नवकरजहन्नु सट्ठि-करजिट्ठ मज्झुग्गहो सेसो ॥२२॥ दार॥३ ४॥

शब्दार्थ—जिनेश्वरनी दक्षिण दिशा एटले जमणी बाजुये उभा रहीने पुरुषो वंदना करे अने वामदिशा एटले डाबी बाजुए उभा रहीने स्त्रीयो वंदना करे. प्रभुथी नवहाथ दूर रहेवाथी जघन्य, साठ हाथ रहेवाथी उत्कृष्ट अने नव तथा साठनी अंदर उभा रहेवाथी मध्यम अवग्रह थाय छे ॥ २२ ॥

विस्तारार्थ –श्रीजिनने दक्षिणदिशिस्थिता एटले मूल नायकनी जमणी दिशाये रह्या थका पुरुषो वांदे एटले चैत्यवंदना करे, अने मूल नायकने डावे पासे रही थकी स्त्रीजन वांदे, एटले

चैत्यवंदना करे. इहां चैत्यवंदना पूजाना अधिकार माटें प्रसंगथी जमणी पासें दीपक थापवो, अने मावी पासें धूपादिक नाणुं, फलादिक, जिन आगलें तथा हस्तें आपीयें. ए बे दिशिनुं त्रीजुं द्वार थयुं. अने उत्तर वोल साम्त्रीश थया.

हवे त्रण अवग्रहनुं चोथुं द्वार कहे छे. तिहां जगवंतथकी नव हाथ वेगला रहीने चैत्यवंदना करवी, ते प्रथम जघन्य अवग्रह जाणवो. तथा जगवंतथकी षष्टिकर एटले शाठ हाथ वेगला रहीने चैत्यवंदना करवी, ते बीजो ज्येष्ठ एटले उत्कृष्ट अवग्रह जाणवो, अने शेष जे नव हाथथी उपर अने शाठ हाथनी मांहेली कोरें एटली वेगलाइयें रही चैत्यवंदना करवी, ते सर्व त्रीजो मध्यम अवग्रह जाणवो. तथा केटलाएक आचार्य बार प्रकारना अवग्रह कहे छे के ॥ उक्कोस सट्ठि पन्ना, चत्ता तीसा दसठ पणदसगं ॥ दस नव ति डु एगद्धं, जिणुग्गह बारसविन्नेयं ॥ १ ॥ एटले ६०, ५०, ४०, ३०, १७, १५, १०, ए, ३, २, १, ०॥ ए वार अवग्रह थया एटले अर्द्धा हाथथी मांमीने शाठ हाथ पर्यंत श्रीजिनगृहे तथा गृहचैत्यादिकें श्वासोच्छ्वासादि आशा-

तना वर्जवा निमित्ते ए अवग्रह जाणवा ॥ २२ ॥ ए चोथु त्रण अवग्रहनु द्वार कह्यु, इहां सुधी सर्व मली उत्तर बोल ४० थया ॥ २२ ॥

हवे त्रण प्रकारे चैत्यवंदना करवी, तेनु पांचमुं द्वार कहे छे

नमुकारेण–एक नमस्कारवडे	मज्झ–मध्यम	जुअला–युगल	थय–स्तवने
जहन्ना–जघन्य	दंड–दंडक	पण दंड–पांच दंडके	पणिहाणेहिं–प्रणिधाने
चिइवंदण–चैत्यवंदन	थुइ–स्तुति	थुइचउक्कग–स्तुति चतुष्क	उक्कोसा–उत्कृष्टथी

नमुक्कारेण जहन्ना, चिइवंदण मज्झ दंडथुइजुअला ॥
पणदंड थुइचउक्कग-थयपणिहाणेहिं उक्कोसा ॥ २३ ॥

शब्दार्थ—नवकार बोली नमस्कार करवाथी जघन्य, अरिहंत चेइयाणनु युगल तथा चार स्तुति बोली नमस्कार करवाथी मध्यम अने पांच नमुत्थुणरूप दंडक तथा आठ स्तुतिना स्तवन अने त्रण प्रणिधाने करीने उत्कृष्ट चैत्यवंदना जाणवी. ॥ २३ ॥

विस्तारार्थः—एक नमस्कार श्लोकादिकरूप तथा नमो अरिहंताणं कहीने अथवा हाथ जोडी मस्तक नमाडवे करी अथवा नमो जिनाय कही नमवे करी अथवा एक श्लोकादि केहेवे करी अथवा इमणां देहरे चैत्यवंदन कहियें ठैयें, इत्यादि रूपें सर्व प्रथम जघन्य चैत्यवंदन जाणवुं. तथा दंडक युगल ते अरिहंत चेइयाणंनुं युगल तथा स्तुतियुगल ते चार थुइ एटले एक नमस्कार श्लोकादिरूप कही, शक्रस्तव कही, उन्ना थइ, अरिहंत चेइयाणं कही काउस्सग्ग करी, थुइ कहेवी, ते बीजी मध्यम चैत्यवंदना जाणवी. तथा पांच नमोत्थुणा रूप पांच दंडकें करी अने स्तुति चतुष्क एटले आठ थुइयें करीने, स्तवनें करीने तथा जावंति चेइआइं, जावंत केवि साहु अने जयवीयराय, ए त्रण प्रणिधाने करीनें त्रीजी उत्कृष्टी चैत्यवंदना जाणवी ॥ २३ ॥

अन्ने—अन्य	जहन्न—जघन्य	तिगेण—त्रण	चउहिं—चार
बिंति—कहे छे	वंदणया—चैत्यवंदना	मज्झा—मध्यम	पंचहिं—पांच
इगेणं—एक	तदुग—तेवे	उक्कोसा—उत्कृष्ट	वा—अथवा
सक्कत्थएणं—शक्रस्तवे			

अन्ने बिंति गेणं, सक्कत्थएणं जहन्नवंदणया ॥
तद्दुगतिगेण मज्झा, उक्कोसा चउहिं पंचहिं वा ॥२४॥ दारं ५

गद्यार्थ—केटलाक आचार्यो एम कहे छे के, एकवार नमुत्थुण बोलवाथी जघन्य, बे अथवा त्रणवार नमुत्थुण बोलवाथी मध्यम अने चार अथवा पाचवार नमुत्थुण बोलवाथी उत्कृष्ट चैत्यवंदन थाय छे ॥ २४ ॥

विस्तारार्थ—अन्य एटले बीजा वली केटलाएक आचार्य एम ब्रुवति एटले कहे छे के एकेन एटले एक शक्रस्तवे करीने देव वांदीयें ते जघन्य चैत्यवंदना जाणवी. अने तद्द्विकत्रिकेण एटले तेहीज बे तथा त्रण शक्रस्तवें करी मध्यम चैत्यवंदना जाणवी तथा चार शक्रस्तवें करी अथवा पाच शक्रस्तवें करीने प्रणिधान युक्त करीयें ते उत्कृष्ट चैत्यवंदना जाणवी, अने ज्ञानादिकने विषे स्तुति युगल कह्या छे, ते त्रण थुइ स्तुतिरूप एक गणीये छैये अने चोथी थुइ शिक्षारूप समकेतदृष्टिनी सहायरूप जूदी गणी ते माटे स्तुति युगल कहे छे, तेनो विचार

आवश्यकवृत्तिथकी जाणवो ॥ २४ ॥ एटले त्रण भेदें चैत्यवंदनानुं पांचमुं द्वार कह्युं. सर्व मली उत्तर बोल त्रेंतालीश थया ॥

हवे छठुं प्रणिपातद्वार तथा सातमुं नमस्कार द्वार कहे छे.

पणिवाओ-प्रणिपात	उत्तमंगं-मस्तक	नमुक्कारा-नमस्कार	तिग-त्रणथी
पंचंगो-पांच अंग	च-वली	इग-एक	जाव-यावत्
दोजाणू-बे जानु	सु-भला	दुग-बे	अट्ठसयं-एकशोने आठ
करदुग-बे हाथ	महत्थ-मोटा अर्थवाळा		

पणिवाओ पंचंगो, दोजाणू करदुगुत्तमंगं च॥ दारं ६॥
सुमहत्थनमुक्कारा, इग दुग तिग जाव अट्ठसयं ॥ २५ ॥

शब्दार्थ—बे ढींचण बे हाथ अने मस्तक ए पांच अंग पृथ्वीने अडाडी नमस्कार करवा ते पंचांग प्रणिपात कहेवाय. तेमज एक, बे, त्रणथी मांडी एकसो आठ नवकार कहेवा ते नमस्कार कहेवाय. ॥ २५ ॥

विस्तारार्थ -जिहां प्रकर्षे करी ज्ञक्ति बहुमानपूर्वक नमवुं तेने प्रणिपात कहीये ते पांच अंग ज्ञूमिये लगाम्वा रूप जाणवो, तेनां नाम कहे छे बे जानु एटले बे ढीचण, अने बे हाथ, वली पाचमु उत्तमाग ते मस्तक, ए पाच अग जिहा खमासमण आपतां ज्ञूमिये लागे, ते पचांग प्रणिपात कहीये एणे करी ' इछामि खमासमणो वदिउं जावणिज्जाए निसीहियाए मछएण वंदामि ' ए पाठ कहे ए छहुं प्रणिपात द्वार कह्यु उत्तर बोल चुम्मालीश थया ॥

हवे सातमु नमस्कार द्वार कहे छे ज्ञला एवा अत्यत महोटा गहन अर्थ छे जेहना एटले ज्ञक्ति, ज्ञान, वैराग्य दशाना दीपक एवा नमस्कार कहेवा ते एक तथा बे, तथा त्रणथी मांमीने यावत् एकशो ने आठ पर्यंत कहे ॥ ए सातमु नमस्कार द्वार कह्यु उत्तर बोल पीस्तालीश थया

हवे देववदनना अधिकारे जे नवकार प्रमुख नव सूत्रां आवे छे, तेमने एक वारनां उच्चरयां हलवा तथा ज्ञारे मलीने सर्व गणीये तेवारे १६४७ अक्षर थाय अने १८१ पद थाय तथा ए७ संपदा थाय, ए अक्षर, पद तथा संपदा मली त्रणे द्वार एकठा कहे छे तेनी साथे सपदानां नाम

तथा अर्थ पण कहेशे. यद्यपि इच्छामि खमासमणो तथा जे अईयासिद्धा ए गाथा तथा तस्स उत्तरी, अन्नछ, इत्यादि अपर ग्रंथांतरें तो ए सूत्रमां संकलित नथी तथापि जाष्यमांहेला देववंदनाधिकारें बोल्या छे, अन्यथा जे पूर्वें उत्तर द्वार कह्यां, ते पूर्ण न थाय, ते माटें ते सर्व द्वार एकठां कहे छे.

अडसट्ठि–अडसठ	सयंच–एकशोने	दो गुणतीस–बसें ओगणत्रीस	अडनउयसयं–एकशो अठाणुं
अठ्ठवीसा–अठ्ठावीश	दुसय–बसें	दुसठ्ठा–बसेंशाठ	दुवन्नसयं–एकशो बावन
नवनउय–नवाणुं	सगनउया–सताणु	दुसोल–बसें सोल	

अडसठ्ठि अठ्ठवीसा, नवनउयसयं च दुसयसगनउया ॥
दोगुणतिस दुसठ्ठा, दुसोलअडनउयसयदुवन्नसयं ॥ २६ ॥

शब्दार्थ—१ नवकारनां अडसठ, २ इच्छामि खमासमगनां अट्ठावीश, ३ इरिया वहियानां एकसोने नवाणुं, ४ नमु-

त्थगनां वसोने सत्ताणु, ५ अरिहंत चेइयाणनो वसो ओगणत्रीस, ६ लोगस्सना वसोने साठ, ७ पुक्खरवरदीनो वसोने सोल, ८ सिद्धाण बुद्धाणना एकसो अठाणु, ९ जावंति चेइयाइ, जावंति केविसाहु अने जयवियराय ए त्रणना एकसो बावन अक्षर छे. सर्व मली १६४७ थाय छे. ॥ २६ ॥

विस्तारार्थ –१ प्रथम " पंच मंगल महासुयक्खंध " एहवुं नाम नवकारनु छे, तेनां अक्षर अडसठ ते हवइ मंगलं एवो पाठ जणता थाय, केमके श्री महानिशीथ सूत्रमध्ये प्रकटाक्षरें हवइ मंगल एहवो पाठ छे ॥ यदुक्त ॥ पंच पयाणं पणतिस, वण्णचूलाइं वण्ण तित्तीस ॥ एवं सम्मे समप्पइ फुड मक्खर मडसठीए ॥ इति ॥ १ ॥ ते माटें जो नमस्कारनो एक अक्षर ओछो करे, तो चोसठ विधाने नमस्कार साधवो ते न्यून थाय, तेथी ज्ञाननी आशातनानो अतिचार लागे, एवुं श्रीभद्रबाहुस्वामीयें नमस्कारकल्पें प्रकाश्यु छे, माटे हवइ मगल एवो पाठ कहेवो

२ बीजु " प्रणिपात ' एवु नाम इच्छामिखमासमणनु छे, ते योगसूत्रमां गुरुवंदनाधिकारें वादणामां आवशे, पण इहा चैत्यवदन माटें जेवुं कह्यु छे तेना अक्षर अठावीश छे.

३ त्रीजुं " पडिक्कमणा सुयखंध " एवुं नाम इरियावहियानुं छे, ते सूत्रना इच्छामि पडिक्क- मउं इहांथी मांडीने यावत् ठामि काउस्सग्गं लगें अक्षर एकशोने वली उपरें नवाणुं छे.

४ चोथुं " शक्रस्तव " एवुं नाम नमोत्थुणंनुं छे. तेना अक्षर बशें ने सत्ताणुं जाणवा.

५ पांचमुं "चैत्यस्तव" एवुं नाम अरिहंत चेइयाणंनुं छे. तेना अक्षर बशें ने ओगणत्रीश छे.

६ छठुं " नामस्तव " एवुं नाम लोगस्सनुं छे, वर्त्तमान जिन चोवीशीना नामनुं गुणोत्की र्त्तनरूप तेना अक्षर बशें ने शाठ छे.

७ सातमुं " श्रुतस्तव " एवुं नाम पुरकरवरदीनुं छे तेना अक्षर बशेंने सोल छे.

८ आठमुं " सिद्धस्तव " एवुं नाम सिद्धाणं बुद्धाणंनुं छे तेना अक्षर एकशो ने अठ्ठाणुं छे.

ए नवमुं " प्रणिधान त्रिक " एवुं नाम जावंति चेइयाइं, जावंत केवि साहु अने सेवणा आभवमखंडा पर्यंत जयवीयराय ए त्रणेनुं छे. तेना अक्षर एकशो ने बावन छे. ॥ २६ ॥

इअ-ए
नवकार-नवकार
खमासण-खमासमण
इरिअ-इरियावहिनो
सक्कत्थ-शक्रस्तव
आइ-आदि
दंडेसु-दंडकने विषे
पणिहाणेसु-प्रणिधानने विषे
अदुरुत्त-बीजी वार अणउचर्या
वन्ना-अक्षर
सोलसयसीयाला-शोलसेंने सुडतालीश

इअ नवकारखमासण, इरियसक्कत्थआइदंडेसु ॥
पणिहाणेसु अ अदुरु, त्तवन्नसोलसय सीयाला ॥ २७ ॥

शब्दार्थ—ए प्रमाणे नवकार, खमासमण, इरियावहि, शक्रस्तवादि दंडकमा अने प्रणिधानमा एम सर्व मळी फक्त एकवार उच्चार करेला अक्षरो सोलसोने सुडताली थाय छे. ॥ २७ ॥

विस्तारार्थ—ए पूर्वे कह्या जे अक्षर ते अनुक्रमे अडसठ अक्षर नवकारने विषे जाणवा, अठावीश अक्षर खमासमणने विषे जाणवा, तथा एकशो नवाणुं अक्षर इरिया वहियाना ठामि काउस्सग्ग लगें जाणवा १२०० अक्षर शक्रस्तवादिक पांच दंडकने विषे अनुक्रमे जाणवा.

तेमां नमुत्थुणंना सव्वे तिविहेणवंदामि लगें २०७, तथा अरिहंतचेइयाणंना अप्पाणं वोसिरामि लगें २३०, तथा लोगस्सना सव्वलोए लगें २६०, तथा पुक्करवरदीना सुअस्सन्नगवर्ज लगें २१६, तथा सिद्धाणं बुद्धाणंना वेआवच्चगराणं, संतिगराणं, सम्मदिठ्ठि समाहिगराणं लगें १०७, ए सर्व मली पांच दंमकना १२०० अक्षर थया. तथा १५२ अक्षर जावंति चेइआइं, जावंत केवि साहु अने जयवीयराय सेवणा आजव मखंमा लगें ए त्रण प्रणिधानने विषे जाणवा. ए रीतें ए नव सूत्रांना अक्षरो एकठा करियें. त्यारे अढिरुक्त एटले बीजी वार अण उच्चरया एवा वर्ण एटले अक्षर ते सर्व मली सोलशें ने सुमतालीश थाय ॥ २७ ॥

॥ हवे पदसंख्या कहे छे. ॥

नव-नव	तिचत्त-तेंतालीश	वीसपय-वीशपद	सक्कत्थयाइसु-शक्रस्तवादि पांच दंडके
बत्तीस-बत्रीश	अडवीस-अठ्ठावीश	मंगल-नवकार	
तित्तीसा-तेत्रीश	सोल-शोळ	इरिया-इरियावहि	इगसीइसयं-एकशोने एक्याशी

नवबत्तीसतित्तीसा, तिचत्तअडवीससोलवीसपया ॥
मंगलइरियासक्क, त्थयाइसु इगसीइसयं ॥ २८ ॥

शब्दार्थ—नवकार, इरियावहि अने नमुत्थुणादि सात सूत्रमां नव, बत्रीश, तेत्रीश, तेंतालीश, अठ्ठावीश, सोल अने वीश एटला पदो होय छे सर्व मलीने एकसो एकाशी पद थाय छे ॥ २८ ॥

विस्तारार्थ –नवकारना नव पद छे, इरियावहिना बत्रीश पद, नमोत्थुणना तेत्रीश पद, अरिहंतचेइयाणना त्रेंतालीश पद, लोगस्सना अठ्ठावीश पद पुख्खरवरदीनां सोल पद, सिद्धाणबुद्धाणना वीश पद, एम नवकार, इरियावहि अने शक्रस्तवादिक पांचे दंडक ए सात सूत्रांने विषे सर्व मली एकसो ने एकाशी पदनी संख्या जाणवी अने प्रणिपातना पद तो वांदणां जेलां गुरु वंदनमां कहेशे, तथा प्रणिधानत्रिकनी पद संपदा अनुक्रमें छे, ते माटे न कह्यु “ वारिज्जइ ” इत्यादि गाथा जकिनी योजना छे, ते इहां गणी नहीं ॥ २७ ॥

॥ हवे संपदानी संख्या कहे छे. ॥

अठ्ठ—आठ	अठ्ठवीस—अट्यावीश	वीसामा-वीसामो लेवानुं स्थान	इरिया—इरियावहि
नव—नव	सोलस—सोल	कमसो—अनुक्रमे	सक्कथयाइसु—शकस्तवादिक
य—वली	वीस—वीस	मंगल—नवकार	सगनउई—सत्ताणुं

अठ्ठ नवठ्ठय अठ्ठ वी, स सोलसय वीस वीसामा ॥
कमसो मंगल इरिया, सक्क त्थयाईसु सगनउई ॥ २९ ॥

शब्दार्थ—नवकार, इरियावहि अने नमुत्थुणादिक सात सूत्रमां अनुक्रमे आठ, आठ, नव, आठ, अठ्ठावीस, सोल अने वीश एटला विसामा एटले संपदा होय छे. सर्व मलीने सत्ताणुं थाय. ॥ २९ ॥

विस्तारार्थः—प्रथम नवकारनी आठ संपदा, तथा इरियावहिनो आठ संपदा, तथा नमोत्थुणंनी नव संपदा, तथा अरिहंत चेइयाणंनी आठ संपदा, वली लोगस्सनी अठ्ठावीश संपदा, तथा पुख्खरवरदीनी सोल संपदा, वली सिद्धाणंबुद्धाणंनी वीश संपदा जाणवी. ए लगारेक रहे-

वानु स्थान तथा अर्थनो वीसामो लेवानुं स्थान तेने सपदा कहीये, ते अनुक्रमे नवकारने विषे, इरयावहिने विषे अने शक्रस्तवादिक पाच दरुकने विषे एं सर्व मली सात सूत्राने विषे सर्व संपदा सप्तनवति एटले सत्ताणु थाय ॥ २९ ॥

॥ हवे नवकारना अक्षर तथा पद अने संपदा विवरी देखाडे छे ॥

वण-वर्ण, अक्षर	अठ्ठ-आठ	पयतुल्ला-पदनी तुल्य	दुपया-बे पदनी
अठ्ठसठ्ठि-अडसठ	संपया-संपदा	सतरख्खर-सत्तर अक्षर	नवख्खर-नव अक्षरनी
नवपय-नवपद	तथ्थ-त्यां	अठ्ठमी-आठमी	छठ्ठी-छठ्ठी संपदा
नवकारे-नवकारने विषे	सगसपय-सात संपदा		

वण्णठ्ठसठ्ठि नव पय, नवकारे अठ्ठ संपया तत्थ ॥
सग संपय पय तुल्ला, सतरख्खर अठ्ठमी दु पया ॥ ३० ॥

नवख्खर अठ्ठमी दुपय छठ्ठी ॥ इत्यन्ये

शब्दार्थ—नवकारमां अडसठ अक्षर, नव पद तथा आठ संपदा होय छे. तेमां सात संपदा तो सात पदनी छे अने सत्तर अक्षरनी आठमी संपदा छेल्ला बे पदनी छे. ॥ ३० ॥

विस्तारार्थः—नवकारने विषे अडसठ वर्ण होय, तथा नमोअरिहंताणं आदिक पद ते नव होय, अने संपदा तो आठ होय, तिहां ते आठ संपदामांहे प्रथमनी "सव्वपावप्पणासणो" सुधी नी जे सात संपदा छे, ते तो पदने तुल्य जाणवी एटले जेटला पद तेटली संपदा पण जाणवी. तथा आठमी संपदा तो " मंगलाणं च सव्वेसिं " पढमं हवइ मंगलं ए बे पदने एकठां कहीयें माटे ए बे पदनी जाणवी, तथा अन्य केटलाएक आचार्य एम कहे छे, के "पढमं हवइ मंगलं" ए नव अक्षरनी आठमी संपदा तथा " एसोपंच नमुक्कारो, सव्वपावप्पणासणो " ए बे पदनी अने सोल अक्षरनी छठी संपदा जाणवी ॥ ३० ॥

॥ हवे प्रणिपात खमासमणना अक्षर तथा पद अने संपदा विवरी देखाडे छे ॥

पणिवाय-प्रणिपात	तहाय-तेमज	अक्खर-अक्षर	पय-पद
अक्खराइं-अक्षर छे	इरियाए-इरियावहिने विषे	सय-सो	संपया-संपदा
अठ्ठावीस-अठ्यावीस	नव नउअ-नवाणु	दुतीस-बत्रीस	अठ्ठ-आठ

पणिवाय अक्खराइं, अठ्ठावीसं तहाय इरियाए ॥
नव नउअ मक्खर सयं, दुतीस पय संपया अठ्ठ ॥ ३१ ॥

शब्दार्थ—इच्छामिखमासमणना अक्षर अठ्ठावीश तेमज इरियावहिना एकसो नवाणु अक्षर, बत्रीश पद अने आठ संपदा छे. ॥ ३१ ॥

विस्तारार्थ.–प्रणिपात दंडकने विषे अठ्ठावीश अक्षर छे, तथाच एटले तेमज वली इरियावहिने विषे नवनवति अक्षरशतं एटले नवाणुये अधिक एकशो अक्षर जाणवा अर्थात् एकशोने नवाणु अक्षर जाणवा, तथा बत्रीश पद जाणवां अने संपदा आठ जाणवी ॥ ३१ ॥

॥ ए आठ संपदाना पदनी संख्या तथा संपदाना आदि पद कहे छे ॥

दुग–बे पदनी	छग–छ पदनी	इच्छा–इच्छाकारेण	जेमे–जेमे जीवाविराहिया
इग–एक पदनी	इरिय–इरियावहिनी	इरि–इरियावहियाए	एगिंदि–एगिंदिया
चउ–चार पदनी	संपया–संपदाओना	गम–गमणा गमणे	अभि–अभिहया
पण–पांच पदनी	आइपया–प्रथमना पद	पाणा–पाणक्कमणे	तस्स–तस्सउत्तरी
इगार–अगीयार पदनी			

दुग दुग इग चउ इग पण, इगार छग इरिय संपयाइ पया ॥
इच्छा इरि गम पाणा, जे मे एगिंदि अभि तस्स ॥ ३२ ॥

शब्दार्थ—इरियावहिनी आठ संपदाना अनुक्रमे बे, बे, एक, चार, एक, पांच, अगीयार अने छ एटलां पदो जाणवां अने आदि पद तो इच्छाकारेण, इरियावहियाए, गमणागमणे, पाणक्कमणे, जे मे जीवा, एगिंदिया, अभिहया अने तस्सउत्तरी ए आठ जाणवा. ॥ ३२ ॥

विस्तारार्थः–पहेली संपदा बे पदनी, बीजी संपदा पण बे पदनी, त्रीजी एकपदनी, चोथी चार पदनी, पांचमी एकपदनी, छठी पांच पदनी, सातमी अगीयार पदनी, आठमी छ पदनी जाणवी॥

हवे ए इरियावहिनी सर्व सपदाओना आदि पद एटले प्रथमनां पद जे सपदाना धुरियां ते कहे छे तिहां प्रथम इछाकारेण ए पहेली संपदानु पहेलु पद, इरियावहियाए ए बीजी संपदानु पहेलु पद, गमणागमणे ए त्रीजी सपदानु पहेलु पद, पाणक्कमणे ए चोथी सपदानुं पहेलु पद, जेमेजीवाविराहिया ए पांचमी सपदानु पहेलु पद, एगिंदिया ए छठी सपदानुं पहेलु पद, अभिहया ए सातमी सपदानु पहेलु पद, तस्सउत्तरी करणेण ए आठमी सपदानु पहेलु पद जाणवु

॥ हवे ए इरियावहिनी आठ सपदाना नाम कहे छे ॥

अभ्भुवगमो–अभ्युपगम	इअरहेउ–इतर (विशेष) हेतु	जीव–जीवसपदा	भेयउ–ए भेदथी
निमित्त–निमित्त सपदा	सगहे–सग्रह सपदा	विराहण–विराधना सपदा	तिन्नि–त्रण
उहे–ओघ सपदा	पच–पाचमी	पडिक्कमण–प्रतिक्रमग	चूलाए–चूलिकारूप

अब्भुवगमो निमित्तं, उहेअरहेउसंगहे पंच ॥
जीवविराहण पडिक्कमण, भेयउ तिन्नि चूलाए ॥३३॥

शब्दार्थ—अभ्युपगम, निमित्त, ओघ, इतरहेतु अने पांचमी संग्रह वली जीव, विराधना अने प्रतिक्रमणएवा भेदथी इरियावहिनी आठ संपदा छे. तेमां प्रथमनी पांच मूलसंपदा अने पाछलनी त्रण चूलिका संपदा जाणवी. ॥ ३३ ॥

विस्तारार्थः--अभ्युपगम एटले अंगीकार करवुं ते अहीं पापना क्षयनुं जे आलोचना लक्षण कार्य तेनो अंगीकार करवो ते स्वरूप एटला माटे इच्छामि पडिक्कमिउं ए बे पदनी प्रथम अभ्युपगम संपदा जाणवी.

२ ते अंगीकारकृत वस्तुने उपजाववाना कारण रूप इरियावहियाए विराहणाए बे पदनी बीजी निमित संपदा जाणवी.

३ सामान्य प्रकारें प्रायश्चित्त उपजाववारूप गमणागमणे ए एक पदनी त्रीजी ओघ एटले सामान्य हेतु संपदा जाणवी. ए जीवहिंसा उपजाववानो सामान्य हेतु गमनागमन छे.

४ जीवहिंसाना विशेष हेतुरूप एटले विशेषपणे प्राण बीजादिक आक्रमणरूप ते पाणक्कमणे बीयक्कमणे, हरियक्कमणे, ओसा उत्तिंग पणग दगमट्टीमक्कडा संताणा संकमणे, ए चार पदनी

चोथी इतरहेतु एटले विशेष हेतु संपदा जाणवी जे सामान्यथी इतर ते विशेष होय, माटे विशेष हेतु एवु नाम जाणवुं

५ समस्त जीवना परितापरूप जीवविराधना संग्रहरूप ते जे मे जीवा विराहिया ए एक पदनी पांचमी संग्रह सपदा

६ एकेंद्रियादिक पाच जीवने देखाडवारूप जीवभेद ५६३ प्रमुख कथनरूप एगिंदिया बेइंदिया, तेइंदिया, चउरिंदिया, पचिंदिया ए पाच पदनी छठी जीव संपदा जाणवी.

७ ते जीवादिक भेदने परितापना विराधना रूप ते अभिहयाथी मांडीने तस्स मिछामि दुकड लगें अगीयार पदनी सातमी विराधना संपदा जाणवी.

८ प्रायश्चित्तविशोधनकरण रूप ते तस्सउत्तरी करणेणथी मांडीने ठामि काउस्सग्ग लगें ८ पदनी आठमी प्रतिक्रमण सपदा.

ए भेदथकी. ए माहे प्रथमनी पांच संपदा ते इरियावहिनी मूल संपदा जाणवी, अने पा-

छलनी त्रण संपदा ते इरियावहिनी चूलिकारूप जाणवी ॥ ३३ ॥

हवे नमुत्थुणंनी प्रत्येक संपदाना पदनी संख्या तथा आदिपद कहे छे.

दु—बे	सक्कथय—नमुत्थुणंने विषे	आइग—आइगराणं	धम्म—धम्मदयाणं
ति—त्रण	संपया—संपदा	पुरिसो—पुरिसुत्तमाणं	अप्प—अप्पडिहय
चउ—चार	आइपया—प्रथमनां पद	लोग—लोगुत्तमाणं	जिण—जिणाणं
पण—पांच	नमु—नमुत्थुणं	अभय—अभयदयाणं	सव्वं—सव्वन्नूणं
तिपय—त्रण पदनी			

दुतिचउपणपणपणदुच-उतिपयसक्कत्थयसंपयाइपया ॥
नमुआइगपुरिसोलो-गअभयधम्मप्पजिणसव्वं ॥ ३४ ॥

शब्दार्थ—नमुत्थुणनी नवसंपदामां अनुक्रमे बे, त्रण, चार, पांच, पांच पांच, बे, चार अने त्रण एटला पदनी संख्या होयछे. तेमां दरेकनुं आदि पद, नमुत्थुणं, आइगराणं, पुरिसुत्तमाणं, लोगुत्तमाणं, अभयदयाणं, धम्मदयाणं, अप्पडिहयवर-नाण, जिणाणं, सव्वनूणं. सव्वदरिसिणं ए जाणवां. ॥ ३४ ॥

विस्तारार्थ –पहेली बे पदनी, बीजी त्रण पदनी, त्रीजी चार पदनी, चोथी पांच पदनी, पाचमी पाच पदनी, छट्ठी पाच पदनी, सातमी बे पदनी, आठमी चार पदनी अने नवमी त्रण पदनी ए नमुत्थुणंने विषे सपदानां पद कह्या, ते सर्व मली तेत्रीश जाणवां

हवे नमुत्थुणनी सपदाना आदिना एटले पहेला धुरियांनां पद कहे छे नमुत्थुणं ए पहेली सपदानु प्रथम पद जाणवु, आइगराणं ए बीजी सपदानु प्रथम पद, पुरिसुत्तमाणं ए त्रीजी सपदानु प्रथम पद, लोगुत्तमाण ए चोथी सपदानु प्रथम पद, अभयदयाणं ए पांचमी संपदानुं प्रथम पद, धम्मदयाण ए छठी सपदानु प्रथम पद, अप्पडिहयवरनाणदंसणधराणं ए सातमी संपदानु प्रथम पद, जिणाण जावयाणं ए आठमी संपदानु प्रथम पद, अने सव्वन्नूण सव्वदरिसिण ए नवमी सपदानुं प्रथम पद

हवे ए शक्रस्तवनी नव सपदाउनां नाम कहे छे.

थोअव्वसंपया-स्तोतव्य संपदा	उवओग—उपयोग	पयोग हेतु संपदा	संपदा
उह—ओघ संपदा	तद्धेऊ—तत् हेतु, उपयोग हेतु	सरुवहेउ—स्वरूप हेतु संपदा	मुक्खे—मोक्ष संपदा
इयरहेऊ—विशेष हेतु	सविसेसुव उग—सविशेष उ-	नियसमफलय—निज समफलद	

थोअव्वसंपया उह-ईयरहेऊवओगतद्धेऊ ॥
सविसेसुवउगसरूव-हेऊ नियसमफल मुखे ॥२५॥

शब्दार्थ—स्तोतव्य संपदा, सामान्य हेतु संपदा, विशेष हेतु संपदा, उपयोग संपदा, तद्हेतु संपदा, सविशेषउपयोग-हेतु संपदा, स्वरूपहेतुसंपदा, निजसमफलदसंपदा अने मोक्षसंपदा, ए नमुत्थुणनी नवसंपदानां नाम कह्यां. ॥ २५ ॥

विस्तारार्थः—श्रीअरिहंत भगवंत ते विवेकी जनोयें स्तववा योग्य छे एटला माटे नमुत्थुणं अरिहंताणं, भगवंताणं ए बे पदनी पहेली स्तोतव्य संपदा जाणवी. पछी ते स्तववा योग्यनुं सामान्य हेतु कहेवा माटे आइगराणंथी मांडीने सयंसंबुद्धाणं लगें त्रण पदनी बीजी उघ एटले सामान्यहेतु संपदा जाणवी. पछी ए बीजी संपदाना अर्थने विशेषें दीपावे ते माटे सामान्यहेतुथी

इतरहेतु ते विशेप हेतुरूप त्रीजी सपदा जाणवी, पठी आद्य संपदाना अर्थने विशेपे दीपावे एटले सामान्य स्तवनानो उपयोग तेनु कहेवु ते चोथी उपयोग संपदा जाणवी पठी ए उपयोग संपदानाज अर्थने हेतुलक्षावे करी दीपावे ते पांचमी तत् हेतु सपदा जाणवी, अथवा उपयोग हेतु सपदा जाणवी, पठी एज उपयोग हेतु संपदाना अर्थ गुण दीपाववा निमित्ते अर्थ विशेपे जणावे एटले कारण सहित स्तववा योग्यनु स्वरूप कहेवु ते ठठी सविशेष उपयोग हेतु संपदा जाणवी, पठी यथार्थ पोताना स्वरूपनुं हेतु प्रकटार्थ देखाडवारूप सातमी स्वरूप हेतु सपदा जाणवी, तथा पोताने समान फलदायक प्रकटार्थ रूप एटले स्तवना करनारने आपतुल्य करे एवी परम फलदायनी एटले पोतानी समान परने फलनु करण एटला माटे आठमी निजसमफलदनामे संपदा जाणवी, तथा मोक्ष स्वरूप प्रकटार्थ रूप मोक्षपदनु स्वरूप, एटला माटे नवमी मोक्ष सपदा जाणवी जे माटे कह्यु ठे के ' सवन्नूआइं पढमो, वीर्उ सिवमयल माइ आलावो ॥ तइउ नमोजिणाणं जिय न्नयाणं तन्निदिठो ॥२॥ इत्यावश्यके ॥३५॥

हवे नमोत्थुणंना अक्षरादिकनी एकंदर सरवाले संख्या कहे छे.

दोसग नऊआ–वर्से ने सत्ताणु	पयतित्तीस–पद तेत्रीस	अठ्ठ संपय–आठ संपदा	दुसय–वर्से
वण्णा–वर्ण, अक्षर	सक्कथए–शक्रस्तव	तिचत्तपय–तेंतालीस पद	गुणतीसा–ओगणत्रीस
नवसंपय–नव संपदा	चेइयथय–चैत्य स्तव		

दोसगनऊआ वण्णा, नवसंपय पय तित्तीस सक्कथए॥
चेइयथयठ्ठसंपय, तिचत्तपय वण्णदुसयगुणतीसा ॥३६॥

शब्दार्थ—नमुत्थुणमां सर्व मली वसोने सत्ताणुं अक्षर, नव संपदा अने तेत्रीश पद जाणवां. वली अरिहंत चेइयाणंमां सर्व मली आठ संपदा, तेंतालीश पद अने वसोने ओगणत्रीश अक्षर जाणवा. ॥ ३६ ॥

विस्तारार्थः–शक्रस्तव जे नमुत्थुणं तेने विषे सर्व मलीने वशेंने सत्ताणुं वर्ण जाणवा अने नव संपदा जाणवी, तथा पद तेत्रीस जाणवां.

हवे चैत्यस्तव एटले अरिहंत चेइयाणंने विषे सर्व मली आठ संपदा जाणवी अने तेंता-

लीश पद जाणवा, तथा वर्ण एटले अक्षर ते वर्णें ने ठंगणत्रीश जाणवा ॥ ३६ ॥

हवे चैत्यस्तव जे अरिहंत चेइयाण तेनी प्रत्येक सपदाना पदनु मान
तथा प्रत्येक संपदाना आदिपद एटले धुरियां कहे ठे

दु–बे	चउ–चार	पया–पद	सुहुम–सुहुमेहिं अगसचालेहिं
छ–ठ	छप्पय–ठ पदनी	अरिह–अरिहंत चेइयाण	एव–एवमाइएहिं आगारेहिं
सग–सात	चिइ–चेत्य स्तवनी	वदण–वदण वत्तियाए	जाव–जाव अरिहंताण
नव–नव	सपया–सपदाना	सिद्धा–सिद्धाए	ताव–तावकाय
तिय–त्रण	पढमा–प्रथमना	अन्न–अन्नथ्थ उससिएण	

दु छ सग नव तिय छ चउ, छप्पय चिइ संपया पया पढमा॥
अरिहं वंदण सिद्धा, अन्न सुहुम एव जा ताव ॥ ३७ ॥

शब्दार्थ—आठ संपदामां अनुक्रमे पहेलेथी बे, छ, सात, नव, त्रण, छ, चार अने छ एटलां पदो होय छे. तेमज तेनां अरिहंत चेइयाणं, वंदण वत्तियाए, सद्धाए, अन्नत्थ उससिएणं, सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं, एवमाइएहिं, जाव अरिहंताणं अने तावकायं. ए नव आदि पदो जाणवां. ॥ ३७ ॥

विस्तारार्थः—पहेली बे पदनी, बीजी छ पदनी, त्रीजी सात पदनी, चोथी नव पदनी, पांचमी त्रण पदनी, छठ्ठी छ पदनी, सातमी चार पदनी, आठमी छ पदनी जाणवी.

हवे ए चैत्यस्तवनी प्रत्येक संपदानां प्रथमना एटले आदिनां धुरीयांनां पद कहे छे. तिहां अरिहंत चेइयाणं ए पहेली संपदानुं प्रथम पद, वंदणवत्तियाए ए बीजी संपदानुं प्रथम पद, सिद्धाए ए त्रीजी संपदानुं प्रथम पद, अन्नछउससिएणं ए चोथी संपदानुं प्रथम पद, सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं ए पांचमी संपदानुं प्रथम पद, एवमाइएहिं आगारेहिं ए छठ्ठी संपदानुं प्रथम पद, जाव अरिहंताणं ए सातमी संपदानुं प्रथम पद, तावकायं ए आठमी संपदानुं प्रथम पद॥३७॥

हवे ए चैत्यस्तवनी संपदाउनां नाम कहे छे.

अब्भुवगमो-अभ्युपगम निमित्त-निमित्त हेउ-हेतु	इग-एक वचनांत आगार बहु वयत आगारा-बहु व- चनांत आगार	आगतुग आगारा-आगतुका गार सपदा ऊस्सग्गावहि-कायोत्सर्ग	वधी सपदा सरुव-स्वरूप अट्ठ-आठ

अब्भुवगमो निमित्तं, हेउ इग बहु वयंत आगारा ॥
आगंतुग आगारा, उस्सग्गावहि सरूवठ्ठ ॥ ३८ ॥

शब्दार्थ—अभ्युपगम सपदा, निमित्त सपदा, हेतु सपदा, एक वचनांत आगार सपदा, बहु वचनांत आगार सपदा, आगतुक आगार सपदा, कायोत्सर्गावधि सपदा अने स्वरूप सपदा ए अरिहंत चेइयाणनी आठ सपदाओ जाणवी. ॥३८॥

विस्तारार्थ –जे अंगीकार करवु तेने अभ्युपगम कहीये माटे इहां अरिहंत वांदवानी अंगीकाररूप प्रथम अभ्युपगम सपदा जाणवी, तथा काउस्सग्ग कया निमित्ते करी करीयें ? ते बीजी निमित्त सपदा जाणवी तथा श्रद्धादिक हेतु वधते करी करीए केमके श्रद्धादिक कारण

विना निष्फल थाय माटें त्रीजी हेतु संपदा जाणवी. तथा आगार राख्या विना निरतिचारपणे काउस्सग्ग न थाय, एटला माटें आगार राखवानी अन्नञ्छससीएणं इत्यादि उच्छ्वासादिकने करवे करी चोथी एकवचनांत आगार संपदा जाणवी. तथा "सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं" एटले सूक्ष्म नेत्रादिक फुरकवादि मात्र आदिकें करी पांचमी बहु वचनांत आगार संपदा जाणवी. इहां आगारा पद बेहुने जोमवुं, तथा एक सहज बीजो अल्पबाहुल्य एटले एवमाइएहिं एणे करी अग्निस्पर्श, पंचेंद्रिय छेदन, चौरादिन्नय, सर्पादि, कदाचित् आवी मले तो इत्यादि आगार कह्यां, माटें बहु हेतु आगंतुक न्नावरूप अथवा अग्न्यादिक उपघातरूप छठी आगंतुकागार संपदा जाणवी. तथा जाव अरिहंताणं इत्यादिक काउस्सग्गनो अवधि मर्यादारूप जे संपदा, ते सातमी कार्योत्सर्गावधि संपदा जाणवी, तथा कायोत्सर्गनुं यथावस्थारूप स्वरूप ते आठमी स्वरूप संपदा जाणवी. ए आठ संपदानां नाम कह्यां ॥ ३० ॥

हवे नामस्तव एटले लोगस्सादिकने विषे पद आदिकनी संख्यादिक कहे छे.

नामथयाइसु-नामस्तवादिकने विपे	पयसम-पद समान	वीस-वीस	दोसट्ठ-बसेंने साठ
संपय-संपदा	अडवीस-अट्ठावीस	कमा-अनुक्रमें	दुसय सोल-बसेंने सोल
	सोल-सोल	अदुरुत्त बीजीवार अणउच्चर्या	अट्ठनउअसय-एकसोन अट्ठाणु

नामथयाइसु संपय, पयसम अडवीस सोल वीस कमा ॥
अदुरुत्त वण्ण दोसट्ठ, दुसय सोलट्ठ नउअ सयं ॥ ३९ ॥

शब्दार्थ—नामस्तवादिकने विपे पद समान अट्ठावीस, सोल अने वीस अनुक्रमे संपदा जाणवी तेमज बीजीवार नहि उचरेला अक्षरो बसो साठ, बसो सोल अने एकसो अट्ठाणु अनुक्रमे जाणवा. ॥ ३९ ॥

विस्तारार्थः-नामस्तवादिकने विपे एटले नामस्तव लोगस्स तथा आदिशब्दथकी पुक्खरवरदी ते श्रुतस्तव जाणवुं अने सिद्धस्तव ते सिद्धाणं बुद्धाणं जाणवुं ए त्रण सूत्रने विपे पद समान संपदा जाणवी एटले जेटला ए सूत्रोना पद छे, तेटलां विशामानां स्थानक जाणवां-तिहां लोगस्सनां पद पण अट्ठावीश अने संपदा पण अट्ठावीश जाणवी अने पुक्खरवरदीनां पद पण सोल

अने संपदा पण सोल जाणवी. तथा सिद्धाणं बुद्धाणंना पद पण वीश अने संपदा पण वीश जाणवी. ए अनुक्रमें संपदा तथा पद कहेवां, तथा लोगस्सने विषे बीजीवार अणउच्चरया एवा, बशेंने शाठ वर्ण एटले अक्षर जाणवा. तथा पुक्करवरदीना सुअस्स भगवउ पर्यंत बशें ने शोल अक्षर जाणवा, अने सिद्धाणं बुद्धाणंना करेमि काउस्सग्गं पर्यंत एकशो ने अठ्ठाणुं अक्षर जाणवा ॥ ३९ ॥

पणिहाण—प्रणिधान	ति—त्रण	गुणतीस—ओगणत्रीस	इगतीस—एकत्रीस
दुवन्नसयं—एकसोने बावन	चउवीस—चोवीश	अठ्ठवीसा—अठ्यावीस	बार—बार
कमेण—अनुक्रमे			
सग—सात	तित्तीसा—तेत्रीश	चउतीस—चोत्रीस अक्षर	गुरुवण्णा—गुरु वर्ण

पणिहाण दुवन्नसयं, कमेण सगति चउवीस तित्तीसा ॥
गुणतीस अठ्ठवीसा, चउतीसिगतीस बार गुरुवण्णा ॥४०॥

दारं ॥ ८-९-१० ॥

शब्दार्थ—प्रणिधान सूत्रमा एकसो बावन अक्षरो जाणवा हवे नवकारमां सात, खमासमणमां त्रण, इरियावहिमां चोवीस. नमुत्थुणमा तेत्रीस, अरिहंत चेइयाणमां ओगणत्रीस, लोगस्समा अठावीश, पुक्खरवरमा चोत्रीस, सिद्धाणमा एकत्रीस अने प्रणिधान त्रणमा बार गुरु अक्षर जाणवा. ॥ ४० ॥

विस्तारार्थ –हवे जावंतिचेइयाइं तथा जावंत केविसाहू अने सेवणा आभवमखंडा जयवीयराय ए त्रण प्रणिधान सूत्र छे, तेने विषे एकशो ने बावन अक्षर जाणवा

हवे अनुक्रमें संयोगीया गुरु एटले जोडे अक्षर सर्व सूत्रांना कहे छे तिहां प्रथम नवकारनें विषे क्का, प्रा, व, हू, क्का, व, प्प, ए सात अक्षर गुरु एटले जोडे जाणवा.

तथा खमासमणने विषे ज्जा, ज्जा, ठ, ए त्रण अक्षर गुरु जाणवा तथा इरियावहिने विषे च्छा, क, क्क, क्क, क्क, त्ति, ट्टि, क्क, त्ति, ट्टि, द्द, स्स, च्छा, क्क, स्स, त्त, च्छि, त्त, ल्ली, म्स, ग्घा, ट्ठा, स्स, ग्ग, ए चोवीश अक्षर गुरु जाणवा.

तथा नमुत्थुणने विषे त्थु, त्त, द्धा, त्त, द्धि, त्त, ज्जो, क्खु, ग्ग, म्म, म्म, म्म, म्म, म्म, क्क,

ट्टी, प्प, ट्ट, न्ना, च्छा, त्ता, व, न्तु, व्व, ख्खे, व्वा, त्ति, च्छि, त्ता, च्छा, स्सं, ट्ट, व्वे, ए तेत्रीश अक्षर गुरु जाणवा. केटलाएक छउमाणं पदना छकारने गुरु कहेता नथी अने केटलाएक ट्ट ब्ब, म्म, ए त्रणने गुरु गणीने तेत्रीश गुरु अक्षर करे. तिहां चूलिकानी गाथा गुरु नथी गणता. इत्यादिक बहु मतांतर छे, पण इहां तो संप्रदायागत एक टकार न्नारे गणीयें छैयें.

तथा अरिहंत चइयाणं रूप चैत्यस्तवने विषे स्स, ग्गं, त्ति, त्ति, क्का, त्ति, म्मा, त्ति, त्ति, ग्ग, त्ति, द्धा, प्पे, ड्ड, स्स, ग्ग, न्न, ब्ब, ड्ड, ग्गे, त्त, ब्बा, ट्ठि, ग्गो, ज्झि, स्स, ग्गो, क्का, प्पा, ए उंगणत्रीश अक्षर गुरु छे.

तथा लोगस्सरूप नामस्तवने विषे स्स, ज्जो, म्म, ब्ब, त्त, स्सं, प्प, प्प, प्फ, ज्जं, ज्जं, म्मं, द्धिं, व्व, ट्ठ, द्ध, ब्ब, त्ति, स्स, त्त, रुग्गा, ग्ग, त्त, म्म, च्चे च्छा, च्छि, व्व, ए अठावीश अक्षर गुरु जाणवा.

तथा पुक्खरवरदीरूप श्रुत स्तवने विषे क्ख, ड्ढे, म्मा, द्धं, स्स, स्स, स्स, प्फो, स्स, स्स, द्धा, क्ख, स्स, च्चि, स्स, म्म, स्स, ष्ट्र, द्धे, न्न; न्न, स्स; प्भू; च्चि; ब्ब; ट्ठि; क्क; च्चा; म्मो; ट्ट; म्मु; त्त; ट्ट;

स्स, ए चोत्रीश अक्षर गुरु जाणवा

तथा सिद्धाणं बुद्धाणंरूप सिद्ध स्तवने विषे द्धा, द्धा, ग्ग, व, द्धा, क्का, क्का, स्स, द्ध, स्स, ज्ञिं, रका, स्स, म्म, क्क, ट्ठिं, ठ, त्ता, ह्व, त्री, ह्व, ट्ठि, द्दा, द्धा, न्द्रि, च्च, म्म, द्दि, ट्ठि, स्स, ग्ग, ए एकत्रीश अक्षर गुरु छे

तथा प्रणिधान त्रिकने विषे ट्टे, वा, ब्भ, वे, ग्गा, ह्व, च्छि, द्ध, च्चा, ब्भ, व, ए बार गुरुवर्ण एटले न्नारे अक्षर जाणवा ॥

एटले वर्ण सख्या, पद संख्या अने संपदा मली त्रण द्वार कह्यां, तेनी साथे पूर्वे कहेलां सात द्वार मेलवतां मूल दश द्वार कहेवाणां, अने उत्तर न्नेद १०७० थया ए सूत्रांना अर्थ सर्व श्री आवश्यकनिर्युक्तिनी वृत्तिथी जाणजो. इहां घणो ग्रंथ वधे माटे अर्थ लख्यो नथी ॥ ४० ॥

ए आठमो. नवमो अने दशमो मली त्रण द्वारना यंत्रनी स्थापना.

सूत्र.	सूत्रोनां नाम.	पदसंख्या.	संपदा	सर्वाक्षर.	गुरु अ	लघु अ
नवकार.	पंचमंगलसुअ०	९	८	६८	७	६१
इच्छामिखमासमण	प्रणिपातस्थोभसूत्र.		०	२८	३	२५
इरियावहि.	पडिक्कमणासूत्र.	३२	८	१९९	२४	१७५
नमोत्थुणं.	शक्रस्तव.	३३	९	२९७	३३	२६४
अरिहंतचेइयाणं.	चैत्यस्तवाध्ययन.	४३	८	२२९	२९	२००
लोगस्स.	नामस्तव.	२८	२८	२६०	२८	२३२
पुरुखरवरदीवड्ढे.	श्रुतस्तव.	१६	१६	२१६	३४	१८२
सिद्धाणंबुद्धाणं.	सिद्धस्तव.	२०	२०	१९८	३१	१६७
जावंतिचेइयाइं.	प्रणिधानत्रिक.	अनुक्रमें.	अनुक्रमें			
जावंतकेविसाहु.	....					
जयवीयराय.	....			१५२	१२	१४०
सर्व मली सरवाले	....	१७१	ए७	१६४७	२०१	१४४६

इरियावहिनीसंपदा	सपदानांपद	धुरियानापद.
१ अभ्युपगम सपदा	२	इछामि
२ निमित्त सपदा	२	इरियावहियाए
३ उघसपदा	१	गमणागमणे
४ इतरहेतुसपदा	४	पाणक्कमणे
५ सग्रहसंपदा	१	जेमेजीवाविराहिय,
६ जीवसपदा	५	एगिंदिया
७ विराधनासपदा	११	अभिहया
८ पडिक्रमणसंपदा	६	तस्स उत्तरि.

चत्यस्तवनीसपदा	सपदानां पद	धुरियानां पद
१ अभ्युपगमसपदा	२	अरिहतचेइयाण.
७ निमित्तसंपदा	६	वदणवत्तिआए
३ हेतुसंपदा	७	सिद्धाए
४ एकवचनातसपदा	ए	अनत्थउससीएण
५ बहुवचनातसंपदा	३	सुहुमेहिअगसंचालेहिं
६ आगंतुगागारसपदा	६	एवमाइएहिआगारेहिं
७ कायोत्सर्गावधिसपदा	४	जावअरिहंताणं.
८ स्वरूपसपदा.	६	तावकायं.

शक्रस्तवनी संपदा.	संपदानां पद.	धुरियांनां पद.
१ स्तोतव्य संपदा.	२	नमोत्थुणं.
२ उंघ संपदा.	३	आइगराणं.
३ इतरहेतुसंपदा.	४	पुरिसुत्तमाणं.
४ उपयोगसंपदा.	५	लोगुत्तमाणं.
५ तद्धेतुसंपदा.	५	अभयदयाणं.

शक्रस्तवनी संपदा.	संपदानां पद.	धुरियांनां पद.
६ सविशेषोपयोगसंपदा.	५	धम्मदेसियाणं.
७ स्वरूपहेतुसंपदा.	२	अप्पडिहयवर॰
८ निजसमफलदसंपदा.	४	सव्वन्नूणं॰
ए मोक्षसंपदा.	३	जिणाणंजावयाणं.

हवे अगीयारमुं पांच दंडकनुं द्वार अने बारमुं पांच दंडकने विषे देव वांदवाना जे बार अधिकार छे, तेनुं द्वार कहे छे.

पणदंडा- पांचदंडक
सक्कथय शक्रस्तव
चेइअ—चैत्यस्तव
नाम—नामस्तव

सुअ—श्रुतस्तव
सिद्धथय—सिद्धस्तव
इथ्थ—ए पांच दंडकने विषे

दो—बे
इग—एक
पंचय—पांच

अहिगारा—अधिकार
बारस—बार
कमेण—अनुक्रमें

पणदंडा सक्कत्थय, चेइअ नामसुअ सिद्धत्थयइत्थ ॥द्वार ११॥
दो-इग दोदो पंच य, अहिगारा बारस कमेण ॥४१॥

शब्दार्थ—शक्रस्तव, चैत्यस्तव, नामस्तव, श्रुतस्तव अने सिद्धस्तव ए पाच दडक छे तेमा बे, एक, बे, बे अने पांच अनुक्रमे सर्व मलीने बार अधिकार छे ॥ ४१ ॥

विस्तारार्थ.—पांच दंमकनां नाम कहे ठे तेमा पहेलु नमोत्थुणने शक्रस्तव दंमक कहिये बीजु अरिहंत चेइयाणने चैत्यस्तव दंमक कहिये त्रीजु लोगस्सने नाम स्तव दंमक कहिये चोथु पुक्खरवरदीने श्रुतस्तव दंमक कहियें पांचमु सिद्धाणंबुद्धाणने सिद्धस्तव दंमक कहिये ए पाच दंमकना नामनु अगीयारमु द्वार कह्युं सर्व मली उत्तर बोल १७७५ थया ॥ हवे ए पाच दंमकने विषे देव वादवाना बार अधिकार ठे, तेमनु बारमुं द्वार कहे ठे.

तिहां प्रथम शक्रस्तव मध्ये बे अधिकार ठे, तथा बीजा अरिहंतचेइयाणरूप चैत्य स्तवमध्ये

एक अधिकार छे; तथा त्रीजा नामस्तव एटले लोगस्सने विषे बे अधिकार छे; तथा चोथा श्रुतस्तव मध्ये बे अधिकार छे; पांचमा सिद्धस्तव मध्ये पांच अधिकार छे. ए अनुक्रमें कहेवा. सर्व मली चैत्यवंदनने विषे बार अधिकारो छे ॥ ४१ ॥

हवे ए बार अधिकारनां धुरियानां पद एटले आद्यनां पद कहे छे.

नमु–नमुथ्थुणं	सव्व–सव्वलोए	जो देवा–जो देवाणवि देवो	वेआवच्चग–वेआवच्च गराणं
जेइअ–जे अइया सिद्धा	पुख्ख–पुख्खरवरदि	उज्जिं--उज्जिंत सेलसिहरे	अहिगार–अधिकार
अरिहं–अरिहंत चेइयाणं	तम–तमतिमिर	चत्ता--चत्तारि अठ	पढम पया--पहेलां पद
लोग–लोगस्स	सिद्ध–सिद्धाणं		

नमु जेइअ अरिहं, लोग सव्व पुख्ख तम सिद्ध जोदेवा ॥
उज्जिं चत्ता वेआ, वच्चग अहिगार पढमपया ॥ ४२ ॥

शब्दार्थ—नमुत्थुण, जे अइआ, अरिहंत चेइयाण, लोगस्स, सव्वलोए, पुक्खरवर, तमतिमिर, सिद्धाण बुद्धाण, जो देवा, उर्जिंत, चत्तारि अठ्ठ, वेयावच्च गराण, ए बार अधिकारना प्रथम पद जाणवा ॥ ४२ ॥

विस्तारार्थ.—नमोत्थुण ए पहेला अधिकारनुं प्रथम पद जाणवु, जेअ अईआ सिद्धा ए बीजा अधिकारनु प्रथमपद जाणवु तथा अरिहंत चेइयाण ए त्रीजा अधिकारनु प्रथम पद जाणवुं, लोगस्स उज्जोयगरे ए चोथा अधिकारनुं प्रथम पद जाणवु सवलोए अरिहंत चेइयाणं ए पाचमा अधिकारनु प्रथम पद जाणवुं, पुक्खरवरदीवड्ढे ए छठ्ठा अधिकारनु प्रथम पद जाणवु, तमतिमिर पडल विद्धसणस्स ए सातमा अधिकारनु प्रथम पद जाणवु, सिद्धाण बुद्धाणं ए आठमा अधिकारनु प्रथम पद जाणवुं, जो देवाणविदेवो ए नवमा अधिकारनुं प्रथम पद जाणवुं, उज्जित सेल सिहरे ए दशमा अधिकारनु प्रथम पद जाणवुं चत्तारि अठ्ठ दस दोय, ए अगीयारमा अधिकारनु प्रथम पद जाणवु, वेआवच्चगराण ए बारमा अधिकारनुं प्रथम पद जाणवु, ए बार अधिकारोना पहेलां पद एटले आदिना पद धुरियां जाणवा ॥ ४२ ॥

ए बार अधिकार मांहेला कया अधिकारें कोने वांदवा ? ते कहे छे.

पढम—पेहेला
अहिगारे—अधिकारने विषे
वंदे—वांदुं छुं
भावजिणे—भाव जिनने
बीयएउ—बीजा अधिकारमां
दव्वजिणे—द्रव्य जिनने
इगचेइय—एक चैत्यना
ठवणजिणे—स्थापना जिनने
तइय—त्रीजा
चउत्थंमि—चोथा
नामजिणे—नामजिनने

पढम अहिगारे वंदे, भावजिणे बीयएउ दव्वजिणे ॥
इगचेइय ठवणजिणे, तइय चउत्थंमि नामजिणे ॥४३॥

शब्दार्थ—प्रथम पदना अधिकारमां भावजिनने, बीजा अधिकारमां द्रव्यजिनने, त्रीजा अधिकारमां एक चैत्य स्थापना जिनने अने चोथा अधिकारमां नामजिनने वांदु छुं. ॥ ४३ ॥

विस्तारार्थः—नमुत्थुणंथी मांडीने जियभयाणं पर्यंत पहेला अधिकारने विषे जे तीर्थंकर थया केवलज्ञान पाम्या छे. एवा भावजिनने एटले भावतीर्थंकरने हुं वांदुं छुं, तथा जे अईआ सिद्धा ए गाथायें बीजो अधिकार छे, तेने विषे वली जे आगल थाशे एवा द्रव्यजिनने हुं वांदुं छुं. ए

बे अधिकार नमुत्थुणना जाणवा तथा त्रीजा अधिकारे एक चैत्यना स्थापनाजिनने हु वांदुं छु, एटले एक देरासर माहेली सर्व प्रतिमाओने वदन करवुं ए अरिहत चेइयाणने पाठे जाणवो ए सूत्रांमा एकज अधिकार छे तथा लोगस्स उज्जोयगरे रूप चोथा अधिकारने विषे श्री रुषभादिक नाम जिनने हु वांदु छु ॥ ४३ ॥

तिहुअण-त्रण भुवन ठवणजिणे-स्थापना जिन पुण-वली पचमए-पाचमा अधिकारने	विषे विहरमाण-विहरमाण जिण-जिन प्रत्ये छट्ठे-छठा	सत्तमए-सातमा अधिकारमां सुयनाण-श्री श्रुतज्ञान प्रत्यें अट्ठमए-आठमामां	सव्व-सर्व सिद्ध-सिद्धनी थुइ-स्तुति

तिहुअणठवण जिणे पुण, पंचमए विहरमाण जिणछठ्ठे ॥
सत्तमए सुयनाणं, अठ्ठमए सव्व सिद्ध थुई ॥ ४४ ॥

शब्दार्थ—वळी पांचमा अधिकारमां त्रण भुवनना स्थापना जिनने, छठा अधिकारमां विचरता जिनने, सातमा अधिकारमां श्रुतज्ञानने अने आठमा अधिकारमां सर्व सिद्धनी स्तुति जाणवी. ॥ ४४ ॥

विस्तारार्थः—वळी सव्वलोए अरिहंतचेइयाणंरूप पांचमा अधिकारने विषे स्वर्ग, मृत्यु अने पाताल रूप त्रण भुवनने विषे जे शाश्वता अने अशाश्वता एवा स्थापना जिन छे ते प्रत्यें हूं वांदुं. तथा पुक्खरवरदीवड्ढेनी पहेली गाथा रूप छठा अधिकारने विषे अढी द्वीपमध्यें श्रीसीमंधर स्वाम्यादि विचरता भाव जिनप्रत्यें वांदुं छुं. तथा तमतिमिरपडल इहांथी मांडीने सुअस्स भगवओ पर्यंत सातमा अधिकारने विषे श्रीश्रुतज्ञानप्रत्यें हुं वांदुं. तथा सिद्धाणं बुद्धाणं ए गाथारूप आठमा अधिकारने विषे तीर्थ अतीर्थादिक पन्नर भेदवाला एवा सर्व सिद्धनी स्तुति जाणवी ॥ ४४ ॥

तित्थाहिव—तीर्थना अधिपति	दसमे—दसमा	अट्ठावयाइ अष्टापदादिकनेविषे	सुर—देवताने
वीर—वीर भगवाननी	अ—वली	इगदिसि—अगीआरमा	समरणा—स्मरण करवा
थुइ—स्तुति	उज्जयंत—गीरनार पर्वत	सुदिट्ठि—सम्यक्दृष्टी	चरिमे—छेल्ला बारमा
नवमे—नवमा	थुइ—स्तुति		

तित्थाहिव वीरथुइ, नवमे दसमे य उज्झयंतथुई ॥
अट्ठवायाइ इगादिसि, सुदिट्ठि सुरसमणा चरिमे ॥ ४५ ॥

शब्दार्थ—नवमा अधिकारमा तीर्थपति श्री वीरप्रभुनी स्तुति अने दशमा अधिकारमा रेवताचलनी स्तुति जाणवी तथा अगीयारमा अधिकारमा अष्टापदादिकनी अने छेला अधिकारमा सुदृष्टि देवताना स्मरणरूप स्तुति जाणवी ॥४५॥

विस्तारार्थ.—तथा जोदेवाणविदेवो अने इक्कोविनमुक्कारो ए बे गाथा रूप नवमा अधिकारने विषे आ वर्त्तमान तीर्थना अधिपति ठाकुर जे श्री वीरभगवान् तेनी स्तुति जाणवी तथा उज्जितसेलसिहरे ए गाथा रूप दशमा अधिकारने विषे वली श्रीरैवतकाचल पर्वतने विषे श्रीनेमिनाथ भगवाननी स्तुति जाणवी तथा " चत्तारि अठदस दोय वंदिया " ए गाथा रूप अगीयारमा अधिकारने विषे अष्टपादादिकने विषे श्रीभरतेश्वरें करावेली चोवीश जिन प्रतिमानी स्तुति जाणवी. तथा वेयावच्चगराण ए गाथारूप ठेडा वारमा अधिकारने विषे सम्यग्दृष्टि देवताने

वारूप स्तुति जाणवी ॥ ४५ ॥

आ ठेकाणें अगीयारमा अधिकारने विषे चत्तारि अठदस इत्यादि गाथामां घणा प्रकारें देव वांद्या बे ते मांहेला केटला एक इहां लखीयें बैयें. संभवादिक चारजिन दक्षिण दिशें, तथा सुपार्श्वादिक आठ जिन पश्चिमदिशे, तथा धर्मादि दशजिन उत्तरदिशे, तथा श्रीरुषभ अने अजित ए बे जिन पूर्वदिशे. एवं चोवीश जिन वांद्या बे, तथा बीजे अर्थें प्रथमना चारने आठ गुणा करीयें तेवारें बत्रीश थाय. अने वचला दशने बे गुणा करियें, त्यारे वीश थाय. ए बे आंक मेलवीयें तेवारें बावन थाय, ते बावन चैत्य, नंदीश्वरद्वीपें बे, तेने वांद्या बे.

तथा त्रीजे अर्थें बांफ्या बे वैरी जेणें एवा अठदस एटले अढार अने बे पाबला मेलवीयें त्यारे वीश तीर्थंकर थाय ते श्रीसमेतशिखरे सिद्ध थया तेने वांद्या. अथवा विचरता जिन उत्कृष्टे कालें एक समये जन्मथी वीश होय तेमने वांद्या.

तथा चोथे अर्थें आठने दश अढार थाय, तेनी साथें वीशनो चोथो भाग पांच थाय ते मे-

लवीयें, तेवारें त्रेवीश थया ते एक श्रीनेमीश्वर विना त्रेवीश जिन श्रीशत्रुजये समवसरया छे, मार्टे तेने वाद्या

पाचमे अर्थे दशने आठ गुणा करीये, तेवारे एंशी थाय, तेने बमणा करता एकशोने साठ थाय, ते उत्कृष्टकालें पाच महाविदेहे विचरे, तेने वाद्या

छठे अर्थे आठ अने दश मली अढार थाय, तेने चार गुणा करता बहोतेर थाय ए त्रैकालिक त्रण चोवीशी भरतादिक क्षेत्रनी वादी

सातमे अर्थे चारने आठ युक्त करीये, तेवारें बार थाय तेने दश गुणा करीये, तेवारे एकशोने वीश थाय, तेने बमणा करता बशे ने चालीश थाय ते भरतादिक दश क्षेत्रनी दश चोवीशी वादी

आठमे अर्थे मूल चार छे, तथा वली आठ ने आठ गुणा करतां चोसठ थाय, तथा दसने दस गुणा करतां एकशो थाय तेनी साथें पाछला बे मेलवतां १७० जिन थाय ते उत्कृष्ट काले विचरता जिनने वांद्या.

नवमे अर्थें अनुत्तर, ग्रैवेयक, विमानवासी अने ज्योतिषी ए चार स्थानक ऊर्ध्वलोकें छे तिहांनां चैत्य तथा आठ व्यंतरनिकाय, दश भवनपति, ए अधोलोकनां चैत्य तथा मनुष्यलोकमां तो शाश्वती अने अशाश्वती प्रतिमा ए त्रण लोकनां चैत्य वांद्यां. एवी रीते ए गाथा मध्ये सर्व तीर्थवंदना लक्षण अर्थ घणा छे, ते सर्व वसुदेवहिंडि प्रमुख ग्रंथोथी जोइ लेवा. अहींयां विस्तार घणो थाय माटे लख्या नथी ॥ ४५ ॥

नव–नव	ललिअविथ्थरा-ललित विस्तरा	तिण्णि–त्रण	दसमो–सदमो
अहिगारा–अधिकार	वित्तिआइ–वृत्ति आदिकना	सुयपरंपरया–श्रुतनी परंपराथी	इगारसमो–अगीआरमो
इह–ए	अणुसारा–अनुसारे	बीयउ–बीजो	आवस्सय–आवश्यकनो

नव अहिगारा इह ललि-अवित्थरा वित्तिआइ अणुसारा ॥
तिण्णि सुयपरंपरया, बीयउ दसमो इगारसमो ॥ ४६ ॥

शब्दार्थ—ए बार अधिकारमां १-३-४-५-६-७ ८-९ १२-ए नव अधिकार ललित विस्तरा नामनी भाष्यनी वृत्ति आदिना अनुसारे जाणवा अने २-१०-११, ए त्रण श्रुतनी परंपराथी जाणवा. ॥ ४६ ॥

विस्तारार्थ –ए बार अधिकारमांथी पहेलो, त्रीजो, चोथो, पांचमो, छठो, सातमो, आठमो, नवमो, अने बारमो, ए नव अधिकार ते ललितविस्तरा नामे भाष्यनी वृत्ति आदिकना अनुसार थकी जाणवा अने बीजो अधिकार, जेअ अइआ सिद्धा तथा दशमो अधिकार उज्जितसेल ए गाथोक्त तथा अगीयारमो अधिकार चत्तारि अट्ठ दस ए गाथोक्त एटले जेअ अईआ, उद्यंत अने चत्तारि, ए त्रण अधिकार, ते श्रुतनी परंपराथी एटले जेम सिद्धातनु व्याख्यान छे, तेम तथा गीतार्थ सप्रदायथी जाणवा ॥ ४६ ॥

चुण्णिए–चूर्णिने विपे	सेसया–शेष	उज्झताइत्रि–उज्जितादिक पण	सुयमया–श्रुतमय जाणवा
ज–जेम	जहिच्छाए–यथेच्छाए	अहिगारा–अधिकारो	चेव–निश्चे
भणिय–कह्यु छे	तेण–ते कारण माटे		

आवस्सय चुण्णीए, जं भणियं सेसया जहिच्छाए ॥
तेणं उज्झंताइवि, अहिगारा सुयमया चेव ॥ ४७ ॥

शब्दार्थ....जेम आवश्यक सूत्रनी चूर्णीने विषे कह्युं छे ते उज्झितादि शेष अधिकार इच्छा प्रमाणे जाणवा. ते कारण माटे उज्झित सेल इत्यादिक गाथाथी पण ते सर्व अधिकार निश्चे श्रुतमय जाणवा ॥ ४७ ॥

विस्तारार्थः—जेम आवश्यक सूत्रनी चूर्णीने विषे तथा प्रतिक्रमण चूर्णीमध्ये कह्युं छे. जे उज्जिंतादिक शेष अधिकार ते यथेछायें जाणवा. ते कारण माटें ए उज्जंतसेलसिहरे इत्यादिक गाथाये पण जे अधिकारो ते सर्व श्रुतमय जाणवा. चकार पादपूर्णार्थ छे अने एव शब्द निश्चयवाचक छे ॥ ४७ ॥

बीओ—बीजो	वन्निओ—वर्णव्यो छे	सक्कथ्थयंते—शक्रस्तवना अंते	वांदवाना अवसरें
सुयथ्थयाइ—श्रुतस्तवादि	तहिं—तेज	पढिओ—कह्यो छे	पयडथ्थो—प्रगटार्थ
अथ्थओ- अर्थ थकी	चेव—निश्चे	दव्वारिहवसरि—द्रव्य अरिहंत	

बीओ सुयत्थयाइ, अत्थओ वन्निओ तहिं चेव ॥
सक्कत्थयंते पढिओ, दव्वारिहवसरि पयडत्थो ॥४८॥

शब्दार्थ—बीजो श्रुतस्तवादि अधिकार अर्थथी श्रुतस्तवमाज वर्णव्यो छे वली शक्रस्तवना अंते जे कहेलो छे ते द्रव्य अरिहंतने वांदवाना अवसरे प्रगट अर्थपणे जाणवो ॥ ४८ ॥

विस्तारार्थ—अने "जे अईयासिद्धा जे नविस्सति" इत्यादि गाथाये जे द्रव्य जिनवंदन रूप बीजो अधिकार ते पण श्रुतस्तवादि एटले श्रुतस्तवनी आदिमां आवेली पुक्करवरदी नामनी गाथाने विषे छे ते अर्थथकी तो ते श्रुतस्तव मांहेज निश्चे श्रीआवश्यक चूर्णीने विषे वर्णितो एटले वर्णव्यो छे जेमके उक्कोसेण सत्तरिसयजिणवरसय जहन्न एण वीस तिछयराए, एताय, एगकालेण नवति अईआ अणागया अणता ते तिछयरा नमंसंति ॥ ए पाठ छे अहीं कोइ शंका करे, के त्यां नले तेम नणो, परंतु आंही लखेला पाठे करीने शुं ? तो त्यां कहे छे, के शक्रस्त-

वना अंतने विषे जे पठितः एटले कह्यो छे अर्थात् पूर्वाचार्योयें शक्रस्तवना अंतमां स्थापन करेलो छे, ते द्रव्य अरिहंत वांदवाना अवसरें एटले भाव अरिहंत वंदनानंतर द्रव्य अरिहंत वंदनानुं अनुक्रमें प्राप्तपणुं छे, माटें ए आद्य अधिकारमां पण नवमी संपदाने विषे कांइक भणवाथकी तेनुं विस्तारार्थपणुं छे तेम प्रगटार्थों एटले प्रगटार्थ जाणवो माटे ए पण श्रुतमय जाणवा. आ प्रकारें निर्युक्ति अने चूर्णीनां वचन ते प्रमाणज छे, जे माटें कह्युं छे ॥ ४७ ॥

असढाइन-पंडित पुरुषोए आचरेलुं	अवारियं-नहि वारेली	आयरणावि-आचरणापण	इतिवयणओ-एवुं वचन छे
अणवज्जं-पाप रहित	इति-एवा	हु-निश्चे	सु-भला
गीअत्थ-गीतार्थ	मज्झत्था-मध्यस्थ	आण-आज्ञा	बहुमन्नंति-घणुं माने

असढाइन्नणवज्जं, गीअत्थ अवारिअंति मज्झत्था ॥
आयरणावि हु आण, त्ति वियणओ सु बहु मन्नंति॥४९॥

शब्दार्थ—"पापरहित अने गीतार्थोए नहि वारेली, एवी मध्यस्थ पंडित गीतार्थ पुरुषोए करेली आचरणा पण निश्चे भगवतनी आज्ञा जाणवी." एवा वचनथी भला पुरुषो ते आचरणाने बहु माने छे ॥ ४९ ॥

विस्तारार्थ.—जे आचारणा अनवद्य होय एटले पापरहित होय, अने वली ते गीतार्थें अनिवारित होय एटले बीजा कोइ गीतार्थ पुरुषें तेने वारी नहीं होय एवा मध्यस्थ राग द्वेष रहित अशठ पंडित, गीतार्थ पुरुषो तेणे जे आचर्यो होय तो तेवा गीतार्थनी करेली जे आचारणा ते पण निश्चे श्री भगवतनी आज्ञाज कहीये एवु वचन छे, ते माटे सुष्टु एटले भला अथवा सुविहित अशठ गीतार्थनी करेली आचरणाने पण गीतार्थ जन घणु माने ॥४९॥

ए चार अधिकारनु बारमु द्वार कह्यु, इहा सुधी उत्तर बोल १९०७ थया ॥

हवे चार वांदवा योग्यनु तेरमुं आदे देइने बीजां पण द्वार कहेछे

चउवंदणिज्ज–चार वांदवा योग्य	सुय-श्रुत सिद्धांत	सरणिज्जा–स्मरवा योग्य	ठवण–स्थापना जिन
जिण–जिन	सिद्धा–सिद्ध भगवान्	चउहजिणा–चार प्रकारना जिन	दव्व–द्रव्य जिन
मुणि–मुनिराज	इह-ए	नाम–नाम जिन	भाव–भावजिन
	सुराइ–देवता प्रमुख		जिणभेएण–जिनना भेदे करीने

चउ वंदणिज्जा जिणमुणि, सुयसिद्धा इह सुराइ सरणिज्झा
चउह जिणा नाम ठवण, दव्वभावजिण भेएणं॥५०॥ दारं १३-१४

शब्दार्थ—जिन, मुनि, श्रुत अने सिद्ध ए चार वांदवा योग्य छे अने ए जिनशासनना अधिष्ठायक सम्यक्दृष्टि देवता स्मरण करवा योग्य छे. वली नाम, स्थापना, द्रव्य अने भाव एवा जिनना भेदे करीने जिनेश्वरना चार भेद छे

विस्तारार्थः—चार वंदनीयक एटले चार वांदवा योग्य कह्या छे, ते कया कया? तेनां नाम कहे छे. एक जिन तीर्थंकर अरिहंत, बीजा मुनिराज साधु, त्रीजो श्रुत सिद्धांत प्रवचन अने चोथा सिद्ध भगवान् जे मोक्ष प्राप्त थया ते जाणवा. ए चार वंदनीकनुं तेरमुं द्वार कह्युं. उत्तर बोल १०९१ थया ॥ १३ ॥

हवे एक स्मरवा योग्यनुं चौदमुं द्वार कहे छे. ए श्री जिनशासनमांहे सम्यग्दृष्टि अधिष्टायिक देवता प्रमुख स्मरणीय छे एटले स्मरवा योग्य जाणवा. ए स्मरवा योग्यनुं चौदमुंद्वार

कह्यु उत्तर वोल १ए्एश थया ॥ २४ ॥

हवे चार प्रकारना जिननु पन्नरमुं द्वार कहे छे

चार प्रकारना जिन कह्या छे एक नामजिन, वीजा स्थापना जिन, त्रीजा द्रव्यजिन, चोथा भावजिन ए चार जिनना भेदे करीने चार जिन जाणवा ॥ ५० ॥

हवे ए चार प्रकारना जिननु स्वरूप चार निक्षेपे कहे छे

नामजिणा-नामजिन जिणनामा-नामथी जिन ठवणजिणा-स्थापना जिन	पुण-वली जिणदपडिमाओ-श्री जिनेंद्रनी प्रतिमाओ	दव्वजिणा-द्रव्य जिन जिणजीवा-जिनना जीव भावजिणा-भावजिन	समवसरणत्था-श्री समवसरणने विषे बेठेला

नामजिणा जिणनामा, ठवणजिणा पुण जिणंदपडिमाओ

दव्वजिणा जिणजीवा, भावजिणा समवसरणत्था ॥५१॥ दारं १५

शब्दार्थ—जिनेश्वरनां नाम ते नामजिन, जिनेश्वरनी प्रतिमा ते स्थापनाजिन, जिन नामकर्म बांधनारा जीवो द्रव्य जीन अने समवसरणमां विराजित थयेला भावजिन जाणवा. ॥ ५१ ॥

विस्तारार्थः-प्रथम श्री ऋषभादिक जिननां जे नाम छे तेमने ते ते नामें बोलावीये छैये तेने नाम थकी जिन कहीयें, वली बीजा श्री जिनेंद्रनी जे शाश्वती अशाश्वती प्रतिमाउ छे तथा पगलां छे ते सर्वने स्थापना जिन कहीयें, त्रीजा जेणे तीर्थंकर नाम कर्म बांध्युं छे एवा श्रीकृष्ण, श्रेणिकादिक ए सर्व तथा जे तेज भवमां तीर्थंकर पदवी पामशे पण दीक्षा लइने ज्यां सुधी केवलज्ञान नथी पाम्या त्यां सुधी तेपण जिनना जीव कहेवाय, तेने द्रव्यथकी जिन कहियें. चोथा जे केवलज्ञान पामीने श्रीसमवसरणने विषे स्थित थया, बेठा थका धर्मोपदेश आपे तेने भावथकी जिन जाणवा ॥ ५१ ॥ ए चार प्रकारें जिनना नामनुं पन्नरमुं द्वार कह्युं. उत्तर बोल १९९६ थया. ॥

हवे चार थोयोनुं शोलमुं द्वार कहे छे.

अहिगयजिण-अधिकृत जिन	सव्वाण-सर्व तीर्थंकरोनी	वेयावच्चगराण वैयावच्चकरनार	उवओगत्थ-उपयोगे अर्थे
पढमथुइ-प्रथम स्तुति	तइअ-त्रीजी	तु-वली	चउत्थथुइ-चोथी स्तुति
बीया-बीजी	नाणस्स-ज्ञाननी		

अहिगयजिण पढमथुई, बीया सव्वाणतइअ नाणस्स ॥
वेयावच्च गराण उ, उवओगत्थं चउत्थत्थुई ॥ ५२ ॥दार १६॥

शब्दार्थ—ऋषभादि मुख्य अधिकृत जिनेश्वरनी प्रथम स्तुति, सर्व जिनेश्वरोनी बीजी स्तुति, ज्ञाननी त्रीजी स्तुति अने शासननी वैयावच्च करनारा सम्यक् दृष्टि देवोनी उपयोगने अर्थे चोथी स्तुति जाणवी. ॥ ५२ ॥

विस्तारार्थ—जेनी आगल देव वांदीयें एवी जे नामे मूलनायकनी प्रतिमा होय एटले प्रस्तुत अंगीकरयो जे चोवीश जिन मांहेलो कोइ श्रीऋषभादिक एक जिन तेने अधिकृत जिन कहीयें. तेनी प्रथम स्तुति ते एक जिननीज जाणवी तथा बीजी स्तुति तो सर्व तीर्थंकरोनी सा-

धारण भक्तिरूप जाणवी. तथा त्रीजी स्तुति ते ज्ञानी एटले श्रुत सिद्धांत प्रवचननी जाणवी. तथा श्री जिनशासनना रखवाला वैयावृत्यना करनार एवा सम्यग्दृष्टि देवताउनी वली उपयोग मनःस्मरणने अर्थें चोथी स्तुति जाणवी ॥ ५२ ॥ ए चार थुइनुं शोलमुं द्वार कह्युं ॥ उत्तर बोल २००० थया ॥

पाव—पाप	वंदणवत्तिआइ-वंदण वत्तियादि	पवयणसुर—प्रवचनना अधि-ष्ठायक देवता	उस्सग्गो—काउस्सग्ग
खवणत्थ—खपाववाने अर्थे	छ—छ		इअ—ए
इरिआई—इरियावहि	निमित्ता—निमित्ते	सरणत्थं—समरवाने अर्थे	निमित्तठ—निमित्त आठ

पावखवणत्थ इरिआइ, वंदणवत्तिआइ छ निमित्ता ॥
पवयणसुरसरणत्थं, उसग्गो इअ निमित्तठ ॥५३॥ दार १७॥

शब्दार्थ—पाप खपाववाने अर्थे इरियावहिया पडिकमवी ए प्रथम निमित्त, वंदणवत्तियादि छ निमित्त अने प्रवचनना देवताना स्मरणने अर्थे कायोत्सर्ग ए सर्व मलीने आठ निमित्त थया. ॥ ५३ ॥

विस्तारार्थ –गमनागमनथी उपना जे पाप ते खपाववाने अर्थे इरियावहि प्रथम पडिक्कमवी ते प्रथम निमित्त जाणवुं तथा श्री तीर्थंकरने वदणवत्तियादि ठ निमितें काउस्सग्ग करवो, जेम के प्रथम वदणवत्तिआए एटले श्रीजिनराजने वादवाथी जे लाभ थाय, ते काउस्सग्गमा मुजने लाभ थाउ वीजो पूअणवत्तिआए एटले केशर चदनादिक धूप प्रमुखें परमेश्वरने पुजवाथी जे लाभ थाय, ते मुजने काउस्सग्गमा लाभ थाउ त्रीजो सक्कार वत्तिआए एटले सत्कार ते श्री जिनेश्वरने आभरणादि चढाववाथी जे लाभ थाय, ते मुजने काउस्सग्गमां लाभ थाउ चोथो सम्माणवत्तिआए एटले सन्मान ते श्रीजिनना स्तवनगुण कहेवाथी जे लाभ थाय, ते मुजने काउस्सग्गमा लाभ थाउ, पांचमो वोहिलाभ वत्तिआए एटले आगले भवे समकेतनो लाभ थाय, ते निमित्ते काउस्सग्ग करुं ठहुं निरुवसग्ग एटले निरुपसर्ग ते जन्म जरा मरणादि उपसर्ग टालवा निमित्तें काउस्सग्ग करुं ए ठ निमित्त अने एक प्रथम कह्यु एव सात थया तथा आठमुं प्रवचनना अधिष्ठायक सुर एटले देवता तेने समरवाने अर्थे एक नवकारनो काउस्सग्ग

चैत्यवंदनने विषे करवो ए निमित्त आठ जाणवां. ते देववंदनने विषे होय. ए आठ निमित्तनुं सत्तरमुं द्वार पूर्ण थयुं. उत्तर बोल २००७ थया ॥ ५३ ॥

हवे बार हेतुनुं अढारमुं द्वार कहे छे.

चउ–चार	पमुह–प्रमुख	पणहेउ–पांच हेतु	इअ–ए
तस्स–ते	सद्धाइआ–श्रद्धादिक	वेयावच्चगरत्ताइं–वेयावच्चगराणं इत्यादीक	हेउ–हेतु
उत्तरीकरण–उत्तरीकरण	य–वली	तिन्नि–त्रण	बारसगं–बार

चउ तस्स उत्तरीकरण-पमुह सद्धाइ आय पण हेउ ॥
वेयावच्चगरताइं, तिन्नि इअ हेउ बारसगं ॥ ५४ ॥ द्वारं१८॥

शब्दार्थ—ते पापनो नाश करवा माटे उत्तरीकरण विगेरे चार छे अने श्रद्धादिक हेतु पांच छे. वली वैयावच्चगराणं इत्यादि त्रण हेतु छे. ए सर्व मली बार हेतु चैत्यवंदनमां थाय छे. ॥ ५४ ॥

विस्तारार्थ–तिहां प्रथम देव वांदतां पाप टले छे ते पाप टालवाना उत्तरीकरण प्रमुख चार छे, ते कहे छे एक तस्सउत्तरीकरणेण एटले पापने आलोववे करीने अर्थात् पापकर्म निर्घातन करवे करी, बीजो पायच्छित्तकरणेण एटले अच्छिहया पदथी उपन्यु जे प्रायश्चित्त ते लेवे करी, त्रीजो विसोहिकरणेण एटले राग द्वेषनु टालवु अतिचार टालवानी विशुद्धि करवे करी, चोथो विसल्ली करणेण एटले माया मात्सर्यादि वर्जवे करी मन वचन कायानी नि शल्यरूप त्रिकाल अतीत अनागत वर्त्तमानने विषे अरिहतादिक पद्पद साथे पापकर्म टालवे काउस्सग्गनु फल आपे ए चार उत्तरीकरणादि निमित्त कह्या तथा श्रद्धादिक वली पांच हेतु छे तेना नाम कहे छे, सद्धाए, मेहाए, धिईए, धारणाए, अणुप्पेहाए, एटले एक श्रद्धा, बीजी मेधा एटले बुद्धि, त्रीजी धृति एटले चित्तस्वस्थता, चोथी धारणा ते यथाकिंचित् शिक्षा ग्रहणता, पांचमी अनुपेक्षा ते तदेकाग्रता, ए सर्व पाचे वानां वधते थके पाचहेतु जाणवा तथा वेयावच्चकरत्थादिक वेआवच्च-गराण सतिगराण, सम्मद्दिठि समाहिगराणं ए त्रण हेतु करे, ते कहे छे एक वैयावच्चकर सम्य-

गृहदृष्टि देव, बीजो संतिगराणं एटले सम्यक्दृष्टिने रोगादिकनी शांति करवे करीने, त्रीजो समाहिगराणं एटले सम्यक्दृष्टिने समाधि उपजाववे करीने ए त्रण हेतुयें देव संभारवा एटले चार उत्तरीकरण तथा पांच श्रद्धादिक अने त्रण वैयावच्चकर ए द्वादशकं एटले बार हेतु चैत्यवंदनने विषे जाणवा एटले बार हेतुनुं अढारमुं द्वार पूरुं थयुं अने उत्तर बोल १०१० थया ॥ ५४ ॥

हवे शोल आगारनुं उगणीशमुं द्वार कहे छे.

अन्नथ्थयाइ–अन्नथ्थादि बारसआगारा–बार आगार	एवमाइयाचउरो–एवमादिक चार	अगणि–अग्निनो पणिंदिछिंदण–पंचेंद्रि छेदन	बोहिखोभाइ–बोधिक्षोभादि डकोय–डंख

अन्नथ्थयाइ बारस, आगारा एवमाइया चउरो ॥
अगणिपणिंदि छिंदण, बोही खोभाइ डकोय ॥५५॥ दारं१९।

शब्दार्थ—अन्नत्थआदि वार आगार अने एवमादिक चार आगार, ते चारमा १ अग्निनो, २ पचेंद्रिच्छेदन, ३ बोधि क्षोभादिक अने ४ सर्पडख विगेरे जाणवा. ॥ ५५ ॥

विस्तारार्थ –अन्नत्थयादि वार आगार एटले अन्नत्थउससिएणंथी मांमीने सुहुमेहिं दिठ्ठिस-चालेहिं पर्यंत वार आगार जाणवा तेना नाम कहे ठे पहेलो उचो श्वास लेवे, वीजु नीचो श्वास लेवे, त्रीजु खासी ऊधरस आवे, चोथु ठीक आवे, पांचमुं वगासु आवे, ठहु उंम्कार ते ऊर्ध्ववात आवे, सातमु अधोवात आवे, आठमु भ्रमरि आवे, नवमु वमन पित्त मूर्छा आवे, दसमु सूक्ष्म अगस्फुरकणथी, अगीयारमु खेलसिघाण नामक मेल सचारथी, वारमुं दृष्टि प्रमुख संचारथी काउस्सग्ग न भागे

तथा एवमादिक चार आगार कहे ठे एक अग्निनो उपद्रव उपने थके तिहांथी पूजतो अलगो जाय अथवा दीवा प्रमुखनी उजेई थातां तथा अग्निनो स्पर्श थतो होय तेवारे काउ-स्सग्गमाहे कपमाथी शरीर ढाके, अथवा पूंजतो अलगो जइ रहे, वीजुं पचेन्द्रियठिदन पचेन्द्रि-

यनुं छेदन थतुं होय अथवा मूषकादिक पंचेंद्रिय जीव, ते स्थापनाचार्य अने पोतानी वचमां जाता होय, तेवारें पूंजतो अलगो जइ रहे, तो काउस्सग्ग भंग न थाय. त्रीजुं बोधि क्षोभादि ते जिहां राजा अथवा चोरादिक मनुष्य तेना पराभवें करी धर्मनी क्षोभणा थाय माटें काउस्सग्गमांहे तिहांथी अलगो जइ रहे तो काउस्सग्ग भंग न थाय, चोथुं डक्क ते साप प्रमुखना डंकना भयें करी अथवा साप प्रमुख पासें आवतो होय तो तेना भयथी अलगुं जवुं पडे, तेथी काउस्सग्ग भंग न थाय, ए शोल आगारनुं ओगणीशमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल २०३६ थया ॥५५॥

हवे काउस्सग्गना ओगणीश दोष त्यागवा, तेनां नामनुं वीशमुं द्वार कहे छे.

घोडग–घोटक	उद्धी–उधि	बहू–वधू	भमुहंगुलि–भमुहंगुली
लय–लता	नियल–निगड	लंबुत्तर–लंबुत्तर	वायस–वायस
खंभाइ–स्तंभादि	सबरि–भीलडी	थण–स्तन	कविट्ठे–कपिथ्थ
माल–माल	खलिण–खलिण	संजइ–संयति	

घोडग लय खंभाई, मालुद्वी निअल सबरि खलिण वहू ॥
लंबुत्तर थण संजइ, भमुहंगुलि वायस कविट्ठे ॥ ५६ ॥

शब्दार्थ—अश्व, लता, स्तंभ, माल, उधि, निगड, शबरि, खलिण, वधू, लंबूत्तर, स्तन, संयति, भमुहंगुली, वायस अने कपित्थ दोष. ॥ ५६ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम घोमानी पेरें एक पग उंचो राखे, वांको पग राखे, ते घोटक दोष, बीजो जेम वायराथी वेलमी करे तेम शरीरने धूणावे, ते लता दोष, त्रीजो थांजा प्रमुखने उंठिंगे रहे, ते स्तंजादि दोष, चोथो मेमा उपरने माले माथु लगावी रहे ते माल दोष, पांचमो गामानी उधिनी पेरें अंगुठा तथा पानी मेलवी पग राखे ते उधि दोष, बठो नेजलमां पग नाख्यानीपरें पग मोकळा राखे, ते निगम दोष, सातमो नागो निल्लमीनी पेरे गुह्यस्थानकें हाथ राखे ते शबरि दोष, आठमो घोमाना चोकमानी पेरे हाथ रजोहरणे राखे, ते खलिण दोष, नवमु नवपरिणीत

उगणीश दोष ते काउस्सग्गने विषे जाणवा. तेने टाळे. ए उगणीश दोषमां केटलाएक नमूह अने अंगुली बे जूदा दोष करे छे, तेवारें वीश थाय, तथा एक लंबुत्तर, बीजो स्तन अने त्रीजो संयति ए त्रण दोष ते श्रमणीने न होय, केमके एनुं वस्त्रावृत शरीर होय, पण एटलुं विशेष जे साध्वी प्रतिक्रमणादि क्रिया करते मस्तक उघाडुं राखे एटले शोल दोष साधवीने लागे, अने ए त्रण दोषने वधू दोषें करी सहित करियें तेवारें लंबुत्तरादि चार दोष थाय. ते श्राविकाने न होय, शेष पंदर दोष श्राविकाने लागे ए सर्व दोष टालीने काउस्सग्ग करवो एटले काउस्सग्गना दोषनुं वीशमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल २०५५ थया ॥ ५७ ॥

इरिउस्सग्ग-इरियावहिना काउस्सग्गनुं	पणवीसुस्सास-पचीस श्वासोश्वासनुं	सेसेसु-शेष काउस्सग्गमां	महत्थजुत्तं-महा अर्थ युक्त
पमाणं-प्रमाण	अठ्ठ-आठ	गंभीर-गंभीर	हवइ-होय
		महुरसद्दं-मधुर शब्द	थुत्तं-स्तवन

हवे काउस्सग्गना प्रमाणनुं एकवीशमुं द्वार तथा स्तवननुं बावीशमुं द्वार कहे छे.

इरिउस्सग्गपमाणं, पणवीसुस्सास अठ्ठ सेसेसु ॥ द्वार २१ ॥
गंभीर महुरसद्दं, महत्थजुत्तं हवइ थुत्तं ॥५८॥ द्वार २२

शब्दार्थ—इरियावहिना काउस्सग्गनु प्रमाण पचीश श्वासोश्वासनु जाणवु. बाकीना काउस्सग्गनु आठ श्वासोश्वासनु प्रमाण जाणवु वली मेघनी पेठे गभीर, मधुर शब्दवाला तेमज महा अर्थवाला प्रभुना स्तवनो होय छे. ॥ ५८ ॥

विस्तारार्थ—इरियावहिना काउस्सग्गनुं प्रमाण पच्चीश श्वासोश्वासनु जाणवुं एटले संप्रदाये "चंदेसु निम्मलयरा" पर्यंत यावत् पच्चीश पदनुं काउस्सग्ग कराय छे, अने शेष काउस्सग्ग जे देव वांदता स्तुति काउस्सग्ग ते आठश्वासोश्वास प्रमाण जाणवो. केम के सप्रदाये एक नवकारनी संपदा आठ छे माटे ए काउस्सग्ग प्रमाणनु एकवीशमुं द्वार थयुं उत्तर बोल २०५६ थया

हवे श्रीवीतरागनुं स्तवन केवा प्रकारें कहेवुं ? तेनुं बावीशमुं द्वार कहे छे. मेघनी पेरें गंभीर अने मधुर शब्द छे जिहां अने वली महा अर्थयुक्त भक्ति, ज्ञान, वैराग्य अने आत्मानंदादि दशायुक्त एवुं श्रीवीतरागनुं स्तुत एटले स्तवन होय. ए स्तवन जाणवानुं बावीशमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल २०५७ थया ॥ ५८ ॥

हवे चैत्यवंदन एक दिवसमां केटलीवार करवुं ? तेनुं त्रेवीशमुं द्वार कहे छे.

पडिकमणे–प्रतिक्रमण	चरिम–पाछले दीवसे	पडिबोहे–जाग्या पछी	जइणो–यतिने
चेइय–दहेरामां	पडिक्कमण–प्रतिक्रमण	चिइवंदण–चैत्यवंदन	सत्तउवेला–सात वेला
जिमण–जमती वखते	सुअण–सूती वखते	इअ–ए	अहोरत्ते–एक अहोरात्र मध्ये

पडिकमणेचेइयजिमण, चरिमपडिक्कमणसुअणपडिबोहे ॥
चिइवंदण इअ जइणो, सत्तउवेला अहोरत्ते ॥ ५९ ॥

शब्दार्थ—प्रभातना पडिक्कमण वखते, देहरे, भोजन वखते, भोजन कर्या पछी, साजना पडिक्कमण वखते सूति वखते, पाछली रात्रीये जाग्या पछी एम रात्री दिवस मली साधुने सात वखते चैत्यवदन करवु ॥ ५९ ॥

विस्तारार्थ –एक प्रज्ञातने पक्किमणे पच्चक्काण करता देव वादवाने विषे विशाल लोचन कही चैत्यवदन करे, बीजु चैत्यगृहमा ज्ञगवत आगले चैत्यवदन करे, त्रीजु जमती वखत पच्चक्काण पारे, तेवारें चैत्यवंदन करे, चोथु बेहेलो जमीने उठया पछी एटले आहार करी रह्या पछी दिवसचरिम पच्चक्काण करता चैत्यवदन करे, पाचमुं सध्याने पक्किमणे नमोस्तु वर्द्धमानादि चैत्यवदन करे, बहु सूती वखते शयन संथारा पोरिसी ज्ञणावतां चैत्यवदन करे, सातमु पाछली रात्रे जाग्या पछी कुसुमिण दुसुमिणकाउस्सग्ग कस्या पछी किरियानी वेलायें चैत्यवदन करे, ए कह्या जे सात वखतना चैत्यवदन करवां, ते एक अहोरात्रमध्ये यतिने होय ॥ ५ए ॥

हवे श्रावकने एक अहोरात्रमा केटला चैत्यवंदन होय ? ते कहे छे

पडिकमिउ–पडिक्कमणु	सगवेला–सातवार	पूआसु–पूजाने विषे	तिवेला–त्रणवार
गिहिणोवि–गृहस्थने पण	पचवेल–पाचवार	तिसझ्झासु–त्रण सध्याये	जहन्नेण–जघन्यथी
हु–निश्चे	इअरस्स–इतर	होइ–होइ	

पडिक्कमिउ गिहिणोवि हु, सगवेला पंचवेल इअरस्स ॥
पूआसु तिसंझासु अ, होइ तिवेला जहन्नेणं ॥ ६० ॥

शब्दार्थ—पडिक्कमण करता एवा गृहस्थने पण सात वखत अने न करनाराने पांच वखत चैत्यवंदन करवुं. वली जघन्यथी तो त्रणे संध्याये पूजाना अवसरे त्रण वखत चैत्यवंदन करवुं. ॥ ६० ॥

विस्तारार्थः—एक प्रज्ञाते अने बीजो सांजे ए बे वार पडिक्कमणुं करता एवा गृहस्थने पण निश्चें यतिनी पेरें सात वार चैत्यवंदन थाय. तथा जे एक वार पडिक्कमणुं करता होय एवा गृहस्थने पांचवार चैत्यवंदन थाय; तेमां एक पोरिसि सांजलतां; एक क्रिया करतां अने त्रणवार देव वांदतां मली पांच थाय. अने तेथी इतर एटले जे पडिक्कमणुं नथी करता एवा गृहस्थने तो प्रज्ञात; सांज अने मध्यान्हे ए त्रण संध्याये पूजाने विषे ए जघन्यथी पण गृहस्थने माटें त्रणवार चैत्यवंदना होय. ए सात प्रकारना चैत्यवंदननुं त्रेवीशमुं द्वार पूर्ण थयुं. उत्तर बोल २०६४ थया ॥६०॥

हवे ए पूर्वोक्त सर्व बोल जो आशातनानो परिहार करे, तो सफल थाय, माटें चोवीशसुं दश आशातनानु द्वार कहे छे

तंबोल–तांबूल	मेहुण–मैथुन	मुत्त–मात्रा	वज्जे–वर्जवा
पाण–पाणी	सुअण–सुवु	उच्चार–वडी नीति	जिणनाह–जिननाथ
भोयण–भोजन	निठ्ठवण–थूकवु	जूअ–जूवटु	जगइए–जगतीने विषे
वाणह–खासडा			

तंबोल पाण भोयण, वाहण मेहुन्न सुअणनिठ्ठवणं ॥
मुत्तुच्चारं जुअं, वज्जे जिणनाह जगईए ॥ ६१ ॥

शब्दार्थ– तंबोल खावु, पाणी पीवु, भोजन करवु, जोडा पहेरवा, कामचेष्टा करवी, शयन करवु, थुंकवु, लघु नीति करवी, वडीनीति करवी अने जूगटु रमवु, ए दश आशातना जिनमंदिरमां तजवी. । ६१ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम आशातना शब्दनो अर्थ करे छे. जे ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनो आय

एटले लाज तेनी शातना एटले खंडना करवी तेने आशातना कहीयें ते जिनघरमां न करवी ते आशातना जघन्यथी दश प्रकारें छे; तेनां नाम कहे छे. प्रथम तांबूल ते सोपारी; नागरवल्लीना पान अने पंचसुगंधादिकनुं खावुं; बीजी पाणी पीवुं; त्रीजी भोजन करवुं; चोथी उपानह एटले मोजडी पगरखादिक पहेरवां; पांचमी मैथुन ते कामचेष्टा करवी; छठी सुवुं ते शयन करवुं; सा-तमी थूंकवुं; श्लेष्म नाखवुं आठमी मात्रा एटले लघु नीति करवी; नवमी उच्चार ते वडीनीतिनुं करवुं; दशमी जूवटे रमवुं; ए दश आशातना ते जिननाथ एटले भगवानना देरासरनी कांटडी मांहे पेसतां ए दश वानां वर्जवां ए जघन्यथी दश आशातना महोटी छे; तेनां नाम कह्यां ॥६२॥

हवे उत्कृष्टथी चोराशी आशातना त्यजवी जोइयें तेनां नाम इहां प्रसंगे लखीयें छैयें. १ खेलश्लेष्म, २ द्यूतादिक्रीडा, ३ कलह, ४ धनुर्वेदादिक कला, ५ कोगला नाखवा, ६ तांबूल पूगी फल पत्रादि भक्षण, ७ तांबूल खावाना कूचा, तथा उच्चार नाखवो, ८ गालो देवी, विरुद्ध बोलवुं, ९ लघुनीति वडीनीति करवी, वातनिर्गमनादि पवित्र करणादि, १० शरीर धोवन, ११ केश स-

मारवा, १२ नख समारवा, १३ रुधिरादि नाखवा, १४ शेकेलां धान्य प्रमुख खावा, १५ त्वचाचा ठादिक नाखवा, १६ ओषधादिके करी पित्त वमन करे, १७ वमन करे, १८ दतधावनादि करे, १९ वीसामण करावे, २० बकरी, गज, अने अश्वादिकनु दमन वधन करे, २१ दात, २२ आख, २३ नख, २४ गमस्थल, २५ नासिका, २६ कान, २७ मस्तकादिक, ते सर्वनो मेल ठारे, २८ सूत्रे, २९ मत्र जूतादि ग्रह तथा राजादि कार्यना आलोच विचार करे, ३० वृद्ध पुरुषनो समुदाय तिहा आवी मले, ३१ नामां लेखां करे, ३२ धनना न्नाग प्रमुख माहोमांहे वहेचे, ३३ पोतानु द्रव्य-न्नमार करी तिहा थापे, ३४ पग उपर पग चमावीने वेसे, ३५ ठाणा थापे, ३६ वस्त्र सुकवे, ३७ दाल ढढणीयादिक उगवे, ३८ पापम शालेवा करे, ३९ वमी आदि देइ कचर चीन्नमी प्रमुख सर्व शाक जाति उगवे, ४० राजादिकना न्नयथी देरासर मध्ये नासीने छुपी रहे, ४१ शोकादिक रुदन आक्रंद करे, ४२ स्त्री, न्नक्त, राज्य, देशादिकनी विकथा करे, ४३ शर, वाण, तथा वीजा पण अधिकरण शस्त्र घमे, ४४ गाय, वलद, प्रमुख थापे, ४५ टाढे पीड्यो अग्नि सेवे, ४६ अन्नादि-

कनुं रांधवुं करे, ४७ नाणादिक पारखे, ४८ अविधियें निसिही कह्या विना प्रवेश करे, ४९ छत्र, ५० उपानह, ५१ शस्त्र, ५२ चामर न मूके. एटले ए चार वानां साथें लइ प्रवेश करे, ५३ मननी एकाग्रता न करे, अभ्यंग एटले शरीरें तैलादिक चोपडे, ५५ सचित्त पुष्पफलादिक न मूके, ५६ अजीव वस्तु जे हार मुद्रादिक वस्त्रादिक ते वाहेर मूकी कुशोभावंत थइ देरासरमां प्रवेश करे, ५७ भगवंत दीठे अंजलि न जोडे, ५८ एक शाटक उत्तरासंग न करे ५९ मुकुट मस्तकें धरे, ६० मौली उपर वस्त्र वोकानी वांस पेच प्रमुख न छोडे, ६१ कुसुमना सेहरा, छोगां प्रमुख माथाथी न मूके, ६२ होड पाडे, ६३ गेडीदडे रमत करे, ६४ प्राहुणादिकने जुहार करे, ६५ भांड चेष्टा, गाल; काख पूंठ वजावे, ६६ रेकार तुकारादि तिरस्कारनां वचन बोले, ६७ लेवा देवा आश्रयी धरणुं मांडे, ६८ रणसंग्राम करे, ६९ वाल छूटा होय ते समा करे, जूआ करे माथुं खणे, ७० पलांठी पग बांधे, ७१ चांखडीयें चडे, ७२ पग पसारी बेसे. ७३ पुडपुडी देवरावे, ७४ पगनो मेल जाटके, ७५ वस्त्रादिक जाटके, ७६ माकड यूकादिक वीणे, तथा तेने त्यांज नाखे,

७७ मैथुनक्रीमा करे, ७८ जमण करे, ७९ व्यापार क्रयविक्रय करे, ८० वैदु करे, ८१ शय्या समारे, ८२ गुह्य लिंगादिक उघाडे, तथा समारे, ८३ बाहुयुद्ध करे तथा कुक्कडादिकना युद्ध करावे, ८४ वर्षाकालादिकने विषे प्रणालीथी पाणी संग्रहे अघोल स्नान करे, तथा पाणी पीवाना नाजन मूके, ए उत्कृष्टथी चोराशी आशातना जिन भुवनमा वर्जवी

हवे मध्यम बहेंतालीश आशातना वर्जवी तेनां नाम कहे ठे १ मूत्र, २ पुरीष, ३ पाणी, ४ उपानह, ५ शयन, ६ अशन, ७ स्त्रीप्रसंग, ८ तंबोल, ९ थुकवु, १० जूवटु रमवु, ११ जूवटादि कनु जोवु, १२ पलाठी वालवी, १३ पग पसारवा, १४ परस्पर विवाद, १५ परिहास, १६ मत्सर, १७ सिंहासन परिभोग, १८ केश शरीर विभूषा, १९ ठत्र २० खड्ग, २१ मुकुट, २२ चामरनुं राखवु, २३ धरणु करवु, २४ हास्यादि विलास परिहास, २५ विटसाथे प्रसंग करवो, २६ मुखकोश न करवो, २७ मलिन शरीर राखे, २८ मलिन वस्त्र पहेरे, २९ अविधिये पूजा करे, ३० मननु

एकाग्रपणुं न करे ३१ सचित्त द्रव्य बाहिर न मूकी आवे; ३२ उत्तरासंग न करे; ३३ अंजलि न करे ३४ अनिष्ट, ३५ हीन, कुसुमादि पूजोपकरण राखे, ३६ अनादर करे, ३७ जिनेश्वरना प्रत्यनीकने वारे नही, ३८ चैत्यद्रव्य खाय, ३९ चैत्यद्रव्यनी उपेक्षा करे, ४० छती सामर्थ्यें पूजावंदनादिकें मंदता करे, ४१ देवद्रव्यादि भक्षक साथें व्यापार मित्राइ सगाइ करे, ४२ तेहवा वरुेरानी मुख्यता करे, तथा तेनी आज्ञायें प्रवर्त्ते, ए बहेंतालीश मध्यम आशातना वर्जवी. एटले ए चोवीशमुं आशातनानुं द्वार थयुं ॥ उत्तर बोल २०७४ पूर्ण थाय ॥

हवे देव वांदवानो विधि कहे छे.

इरि–इरियावहि	थुइ–स्तुति	थुइ–बीजी स्तुति	जावंति–जावंति चेइआइं
नमुक्कार–नमस्कार	लोग–लोगस्स	पुख्ख–पुख्खरवदी	थय–स्तवन
नमुथ्थुण–नमुथ्थुणं	सव्व–सव्वलोए अरिहंत चेइआणं	सिद्धा–सिद्धाणं बुद्धाणं	जयवी–जयवीयराय
अरिहंत–अरिहंत चेइआणं		वेआ– वेयावच्चगराणं	

इरि नमुकार नमुत्थुण, अरिहंत थुई लोग सव्व थुइ॥ पुक्ख
थुइ सिद्धा वेआ थुइ, नमुत्थ जावंति थय जयवी ॥ ६२ ॥

शब्दार्थ—इरियावहि, नवकार, नमुत्थुण, अरिहत चेइयाण, कही एक स्तुति कहेवी. पछी लोगस्स, सव्वलोए कही स्तुति कहेवी पछी पुक्खरवर अने स्तुति कहवी पछी सिद्धाण बुद्धाण, वेयावच्चगराण अने स्तुति कहेवी पछी नमुत्थुण, जावंति चेइयाइ अने स्तुति कहीने छेवट जयवीयराय पूर्ण कहेवा ॥ ६२ ॥

विस्तारार्थ—प्रथम इरियावहि संपूर्ण पडिक्कमि पछी चैत्यवंदननो आदेश मागी नमस्कार कही पछी नमुत्थुण कहे पछी उभो थइ अरिहंत चेइयाणं कही काउस्सग करी एक तीर्थंकरनी स्तुति कहे पछी लोगस्स कहीये पछी सव्वलोए अरिहंत चेइयाण कही काउस्सग करी सर्व तीर्थंकरनी बीजी स्तुति कहिये, पछी पुक्खरवरदी कही काउस्सग करी श्री सिद्धांतनी त्रीजी स्तुति कहेवी पछी सिद्धाण बुद्धाण वेयावच्चगराण इत्यादिक कही काउस्सग करी अधिष्ठायिक देवोनी चोथी स्तुति कही पछी नीचे बेसीने नमुत्थुण संपूर्ण कहीने जावंति चेइआइ जावंत केवि

साहु कही नमोर्हंत् सिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्यः कही स्तवन कहीने, संपूर्ण जयवीयराय कहीयें. ए देव वांदवानो विधि कह्यो ॥ ६२ ॥

हवे यद्यपि कोइ प्राणी एटला बोल तथा एवो विधि न जाणतो होय तो पण आ कहेला आठ बोल तेमां होय तेने भक्तिवंत कहीयें. जे माटे संबोध प्रकरणमध्यें कह्युं छे ॥ भत्ति बहु-माणोवण्ण, संजलण आसायणाइ परिहारो ॥ पडिणीय संगवज्जण, सइ सामछे तउज्जुणणं ॥ १ ॥ विहिजुंजण मस्सवण, मवही वायाण विहि पडिसेहो॥सिद्धाए इय अडगुण,जुत्ता संपूण्ण विहिजुत्ता॥२

ए बे गाथानो भावार्थ कहे छे. एक भक्ति ते अंतरंग राग, बीजुं बहुमान ते बाह्य लोको-पचार विनयादि गुण. त्रीजो वर्णवाद यशोवादनुं बोलवुं. चोथो आशातनादिकनो परिहार, पांचमो तेमना प्रत्यनीकनी साथें संग वर्जवो. छठो छती सामर्थ्यें विघ्ननुं टालवुं. सातमो आग-लाने विधिमां जोडवुं, आठमो अवर्णवाद न सांभलवापूर्वक अविधिनो निषेध करवो अने विधिनो प्रतिसेवन करवो, एवा आठ गुण विशुद्धयुक्त ते सर्वोपाधि विशुद्ध संपूर्ण विधि युक्त कहीये ।२।

सव्वोवाहि विशुद्ध–सर्वोपाधि विशुद्ध	वदए–वांदे	देविंद–देवना इंद्र	परमपय–मोक्षरूप पद
एव–एम	सया–सदा	विंद–समूह	पावइ–पामे
जो–जे प्राणी	देवे–श्री देवाधिदेवने	महिअ–पूज्य	लहुसो–शीघ्र, उतावलो

सव्वोवाहिविसुद्धं, एवं जो वंदए सया देवे ॥
देविंदविंदमहिअं, परमपयं पावइ लहुसो ॥ ६३ ॥

शब्दार्थ—आ प्रमाणे सर्व उपाधिथी रहित एवो जे माणस निरंतर अरिहंत देवनी वंदना करे छे ते इंद्रोना समूहे पूजेला परमपदने तुरत पामे छे. ॥ ६३ ॥

विस्तारार्थ—एम सर्वोपाधि विशुद्ध जेम होय एम एटले सर्व श्री जिनधर्म संबंधिनी चिंता तेणे करी निर्दोष प्रकारें शुद्ध श्रद्धाये करी जे भव्य प्राणी श्रीदेवाधिदेवने सदा सर्वदा वांदे ते भव्य प्राणी भवभयरूप पद जिहां नथी एवो परमपद एटले मोक्षरूप पद ते प्रत्यें शीघ्र उता-

वलो पासे. ते परम पद कहेवुं ठे? तो के देवना इंद्र तेमना समूह एटले इंद्रोने समूहें जेने अर्चितं एटले पूज्युं एवुं ठे. एमां ग्रंथकर्त्ता श्रीदेवेंद्रसूरियें पोतानुं नाम पण सूचव्युं ठे ए श्री-चैत्यवंदन न्नाष्यनुं वार्त्तिक संक्षेपथी कह्युं, अने विस्तारथी तो श्री आवश्यकनिर्युक्ति तथा प्रवचन सारोद्धारनी वृत्त्यादिकथी जाणवुं. इति श्रेयः ॥ इति श्री देववंदनन्नाष्यं बालावबोध-सहितं संपूर्णम् ॥ ६३ ॥

हवे ए श्री देवाधिदेवने विधि वांदवाना फलना कहेवावाला ते श्रीगुरु ठे माटे तेमने पण न्नक्ति विनयें करी विधि पूर्वक वंदना करवा थकी सकल आगमनां रहस्य पामीयें. ए श्रीगुरुनें वांदवानां पण घणां फल आगममांहे कह्यां ठे ॥ यडुक्तं ॥ वंदणएणं न्नंते जीवे किं जणइ, गोयमा वंदणएणं जीवे नीयागोयं खवेइ, उच्चागोयं णिबंधइ. साहग्गंचणं अपडिहयं आणाफलं निवित्तेइ दाहिण न्नावच जणय इति ॥ तेणे प्रसंगें आव्यो जे गुरुवंदनाधिकार ते हवे कहे ठे.

॥ अथ श्रीबालावबोध सहित ॥

॥ श्रीगुरुवंदन भाष्य प्रारंभः ॥

गुरुवंदण-गुरुवंदन
अह-अथ
तिविह-त्रण प्रकारे
त-ते

फिट्टा-फेटा वंदन
छोभ-थोभ
बारसावत्त-द्वादशावर्त्त वंदन
सिरनमणाइसु-मस्तक नमाड-

वादिकने विषे
पढम-प्रथम
पुण्ण-पूर्ण

खमासमण-खमासमण
दुगि-बे
बीय-बीजुं

गुरुवंदण मह तिविहं, तं फिट्टा छोभ बारसावत्तं ॥
सिर नमणाइसु पढमं, पुण्णं खमासमण दुगि बीअं ॥ १ ॥

शब्दार्थ—हवे गुरुवंदन त्रण प्रकारे छे. ते फेटा वंदन, थोभ वंदन अने द्वादशावर्त्त वंदन. तेमां मस्तकने नमाववादिकथी पहेलुं, अने पूर्ण पंचांग बे खमासमण देवाथी बीजुं वंदन थाय छे. ॥ १ ॥

विस्तारार्थः—अथ शब्द ते मंगलाधिकारें ले, तथा प्रथम प्रारंभने कारणे अथ शब्दें करी चैत्यवंदन भाष्य कह्या पछी हवे गुरुवंदन भाष्य कहीयें छैयें. ते गुरुवंदन त्रण प्रकारें ले तेमां पहेलुं फेटा वंदन, बीजुं थोभवंदन, त्रीजुं द्वादशावर्त्तवंदन, तिहां मस्तक नमाम्वादिकने विषे आदि शब्द थकी अंजलिकरण ते हाथ जोम्वादिक जाणवा. ते पहेलुं फेटा वंदन जाणवुं तथा पूर्ण पंचांग बे खमासमणा देवे करीने एटले बे हाथ, बे गोठण अने एक मस्तक ए पांच अंग नमाववा रूप ते बीजुं थोभवंदन जाणवुं ॥ १ ॥

इहां शिष्य पूछे ले के थोभवंदनें तथा द्वादशावर्त्त वंदने प्रथम एक वार वांदीने फरी बीजी वार शे हेतुयें वांदीए छैयें? त्यां आचार्य उत्तर आपे ले.

जह-जेम दुओ-दूत रायाण-राजाने नमिउ-नमिने	कज्ज-कार्य निवेइउ-निवेदन करे पच्छा-पाछो	वीसज्जिओवि-विसर्ज्यो थको [पण वदिअ-वादीने गच्छइ-जाय	एमेव-एनीपेरे इत्थ-इहां दुग-द्वीक

जह दूओ रायाणं, नमिउं कज्जं निवेइउं पत्था ॥
वीसज्जिओवि वंदिअ, गच्छइ एमेव इत्थदुगं ॥ २ ॥

शब्दार्थ—जेम दूत प्रथम राजाने नमस्कार करीने कार्य निवेदन करे छे अने पाछो राजाए रजा आपवाथी ते दूत फरी नमस्कार करी जायछे तेम आ देववंदनमां पण बवार वंदना जाणवी

विस्तारार्थ—जेम दूत पुरुष छे ते राजाने नमिने कार्य निवेदन करे वली पाछो राजाये विसर्ज्यो थको पण वादीने जाय एनी पेरे इहां गुरुवंदनने विषे पण वंदननु द्विक जाणवु ॥ २ ॥ अने द्वादशावर्त्तवंदने तो वेहु वांदणे मलीने आवश्यक आवर्त्तादि बोल नीपजे छे, ते माटे वेहु वांदणानी जोडीये एकज वंदन कहेवाय छे ॥

हवे वांदणां देवानुं कारण शुं ? ते कहे छे.

आयरस्स-आचारनुं	गुणवओ-गुणवंतनी	विहिवंदणाओ-विधियें करीने वांदवाथी	इमो-आ
उ-वली	अ-वली	विहि-विधि	बार सावत्ते-द्वादशा वर्त्तने विषे
मूलं-मूल	पडिवत्ती-सेवा		
विणओ-विनय छे	सा-ते		

आयरस्सउ मूलं, विणओ सो गुणवओ अ पडिवत्ती ॥
सा य विहिवंदणाओ, विहि इमो बारसावत्ते ॥ ३ ॥

शब्दार्थ—आचारनुं मूल विनय छे अने ते विनय गुणवंतगुरुनी सेवा करवाथी थाय छे. वली ते सेवा विधियुक्त वंदनाथी थाय छे. ते विधि आ आगल द्वादशावर्त्त वंदनने विषे कहेशे ॥ ३ ॥

विस्तारार्थः-जे माटे श्रीसर्वज्ञप्रणीत जे आचार तेनो वली मूल जे छे, ते विनय छे ते विनय केवी रीते होय ? ते कहे छे. गुणवंत गुरुनी वली प्रतिपत्ति एटले सेवा करवी जाणवी ते

ज्ञक्ति वली त्रिधियें करीने वांदवाथकी थाय ते विधि आ आगल द्वादशावर्त्त वदनने विषे कहेशे ॥ ३ ॥

हवे ए त्रीजु द्वादशावर्त्त वदन केम होय ? ते कहे छे

तइय–त्रीजु	मिहो–माहो माहे	तु–वली	पयट्ठिआण–पदमतिष्ठित
तु–वली	आइम–आदि	दसणीण–दर्शनीनेज	च–निश्चे
छदणदुगे–बे वादणा देवे करी	सयलसघे–समस्त श्री सघे	य–च	तइय–त्रीजु
तथ्थ–तेमा	बीय–बीजु		

तइयं तु छंदण दुगे, तत्थमिहो आइमं सयलसंघे ॥
बीयं तु दंसणीण य, पयट्ठिआणं च तइयं तु ॥ ४ ॥

शब्दार्थ—त्रीजु द्वादशावर्त्त वदन तो बे वादणा देवाथी थाय छे ते पूर्वे कहेला त्रण वदनमा पहेलु फेटावदन चतुर्विध सघे परस्पर तेवा तेवा अवसरे करी शकाय अने बीजु थोभवदन गुणवत मुनिने कराय अने त्रीजु द्वादशावर्त्त वदन

तो आचार्यादि पद प्रतिष्ठित मुनिने कराय. ॥ ४ ॥

विस्तारार्थः—त्रीजुं द्वादशावर्त्त वंदन ते वली बे वांदणां देवे करीने होय, एटले बे वांदणां देवे करी थाय, इहां वंदण शब्द वंदनवाचक जाणवो. ते पूर्वोक्त त्रण वांदणांमां आदिम एटले पहेलुं फेटावंदन जे छे, ते साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविकारूप चतुर्विध समस्तश्रीसंघें मली मिथो एटले मांहोमांहे परस्पर तेवा तेवा अवसरने विषे करवुं होय त्यारें थाय, अने बीजुं जे थोभवंदन छे, ते निश्चें वली सुसाधु एवा दर्शनीयनेज अर्थे होय, एटले एक गच्छगत, बीजो अनुयोगी, त्रीजो अनियतवासी, चोथो गुरुसेवी, पांचमो आयुक्त जे संयममार्गमां सावधान एवा गुणवंत यतिने ए वांदणुं देवाय, तथा चकारथी, तथा विधिविशिष्ट कार्यने विषे लिंगमात्रधारी पण जो सम्यक्त्वदर्शनवंत होय, तो ते पण थोभवंदने वंदनीय होय. तथा त्रीजुं द्वादशावर्त्त वंदन जे छे ते वली आचार्य, उपाध्याय, गुणवंत गीतार्थादिक एवा पदप्रतिष्ठित जे होय तेमने निश्चें होय. ॥ ४ ॥

हवे ए वांदणांनां पांच नाम छे, ते कहे छे

वंदण–वंदन कर्म	पूआकम्म–पूजाकर्म	कायव्व–करवु	केणवावि–केहने वांदणा देवा
चिइ–चिति कर्म	च–वली	कस्स–केने अर्थे	काहेव–केवारे
किइकम्म–कृति कर्म	विणयकम्म–विनयकर्म	व–वली	कइख्खुत्तो–केटलीवार

वंदन चिइ किइकम्मं, पूआकम्मं च विणयकम्मं च ॥
कायव्वं कस्स व के-णवावि काहेव कइख्खुत्तो ॥ ५ ॥

शब्दार्थ—वंदनकर्म, चितिकर्म, कृतिकर्म, पूजाकर्म अने विनयकर्म ए पांच प्रकारे वंदन करवु ते कोने अर्थे ? अने कोणे करवु ? वली क्यारे अने केटलीवार ? ॥ ५ ॥

विस्तारार्थ –एक वंदन कर्म ते अभिवादन स्तुतिरूप, अर्द्धावनतकाय करवी, ते शरीर मस्तकादिके अवनत तथा कर्मथकी भलां कर्म वधाय एटला माटे बीजु चितिकर्म, त्रीजुं कृतिकर्म वांदणु, वली भला मन, वचन अने कायानी चेष्टानु जे कर्म करवु, ते माटे चोथुं पूजाकर्म

कहियें, तथा विनयनुं करवुं ते माटें पांचमुं विनयकर्म कहीयें, ए पांच प्रकारें वंदन वली करवुं एटले पांच प्रकारें वांदणां देवां ते केने अर्थें देवां ? वली केहने वादणां देवां ? अपि शब्द निश्चयार्थमां छे. केवारें वांदणां देवां ? केटली वार वांदणां आपीयें ? ॥ ५ ॥

कइओणयं–केटला अवनत करवा	कइहि–केटला	परिसुद्धं–परिशुद्ध	किइकम्मं–कृति कर्म
कइसिरं–केटलीवार मस्तक नमाववुं	व–वली	कइदोस–केटला दोषे	कीस–शा माटे
	आवस्सएहिं–आवश्यके करीने	विप्पमुक्कं–रहित	कीरइ–करीए

कइओणयं कइसिरं, कइहि व आवस्सएहिं परिसुद्धं ॥
कइदोसविप्पमुक्कं, किइकम्मं कीस कीरईवा ॥ ६ ॥

शब्दार्थ—केटलीवार नमवुं ? केटलीवार मस्तक नमाववुं ? वली केटला आवश्यके करी शुद्ध थवुं ? केटला दोषथी मुक्त थवुं ? अने कृतिकर्म शा माटे करवुं ? ॥ ६ ॥

विस्तारार्थ –वांदणाने विषे केटला अवनत करवा, केटलीवार मस्तक नमाडवुं, केटला वली आवश्यके करीने परिशुद्ध थको तथा केटला दोषे करी विप्रमुक्त एटले रहित थके शामाटे करी कृतिकर्म वादणां दीजें ? वा शब्द पुनर्वाचक छे ॥ ६ ॥ ए पांचमी अने छट्ठी वे गाथा आवश्यक निर्युक्तिमा कही छे ते इहां कही ॥

हवे त्रण गाथाये करी वंदनाना बावीश द्वार कहे छे

पणनाम–पांच नाम	जुग्गपण–योग्य पाच	चउदाय–चार दाता	चउअणिसेह–चार अनिषेध
पणाहरणा–पाच उदाहरण	चउअ दाया–चार अदाता	पणनिसेहा–पांच निषेध	अह कारणया–आठ कारण
अजुग्गपण–अयोग्य पाच			

पणनामं पणाहरणा, अजुग्गपण जुग्गपण चउअदाया ॥
चउदाय पणनिसेहा, चउअणिसेह ह कारणया ॥ ७ ॥

शब्दार्थ—१ वंदणाना पांच नामनुं द्वार, २ पांच उदाहरणनुं, ३ पासत्थादि पांच अयोग्यनुं, ४ आचार्यादि पांच योग्यनुं, ५ चार वांदणा देवराववाने अयोग्यनुं, ६ चार देवरावावाने योग्यनुं, ७ पांच स्थानके वांदणानो निषेध तेनुं, ८ चार स्थानके वांदणाना अनिषेधनुं, ९ वांदणानां आठ कारणनुं ॥ ७ ॥

विस्तारार्थः—मूलद्वारनी गाथाउं जाणवी. पहेलुं वांदणांनां पांच नाम कहेशे, बीजूं वांदणांनां पांच आहरण एटले वांदणांनां पांच उदाहरण दृष्टांत द्रव्य अने नावथी कहेशे; त्रीजुं वांदणां देवाने अयोग्य एवा पांच पासत्थादिक कहेशे, चोथुं वांदणां देवाने योग्य एवा आचार्यादिक पांच कहेशे, पांचमुं जेनी पासें वांदणां न देवरावीयें एवा चार जण वांदणांना अदाता कहेशे, ठठुं जेनी पासें वांदणां देवरावीयें एवा चार वांदणांना दातार कहेशे, सातमुं पांच स्थानकें वांदणानो निषेध करवो एटले वांदणां न देवां ते कहेशे, आठमुं चार स्थानकें वांदणानो अनिषेध करवो एटले चार स्थानकें वांदणां देवां ते कहेशे, नवमुं वांदणां देवानां आठ कारण कहेशे॥७॥

आवस्सय—आवश्यक
मुहणंतय—मुहपत्तिनी पडिलेहणा
तणुपेह—शरीरनी पडिलेहणा

पणिस—पच्चीस
दोस बत्तीसा—बत्रीश दोष
छगुण—छ गुण

गुरुठवण—गुरुनी स्थापना
दुग्गह—बे अवग्रह

दु छत्तीसरकर—वर्णोने छत्रीश अक्षर
गुरुपगीसा—गुरु अक्षर पच्चीश

आवस्सय मुहणंतय, तणुपेह पणिस दोस बत्तीसा ॥
छ गुण गुरुठवण दुग्गह, दुछवीसख्खर गुरुपणीसा ॥ ८ ॥

शब्दार्थ—१० आवश्यकनु ११ मुहपत्तिनी पडिलेहणानु, १२ शरीरनी पडिलेहणानु, ए त्रण पच्चीश पच्चीश करवानु, १३ बत्रीस दोषनु, १४ छ गुणनु, १५ गुरु स्थापनानु, १६ बे अवग्रहनु अने १७ बसो छवीस अक्षरमा पच्चीस गुरु वर्णनु ॥ ८ ॥

विस्तारार्थ—दशमु वादणाने विषे आवश्यक साचववा, अग्यारमुं मुखनंतक एटले मुहपत्तिनी पडिलेहणा करवी, बारमु शरीरनी पडिलेहणा करवी, ए त्रणे वाना पच्चीश पच्चीश करवां ते कहेशे, पणिस शब्द सर्वेने जोडवो तेरमु वादणां देतां बत्रीश दोष टालवा ते कहेशे, चौदमु वांदणां देता छ गुण उपजे ते कहेशे, पन्नरमु वांदणां देवामां साक्षात् गुरु न होय तेवारे सद्भाव अने असद्भाव रूप गुरुनी स्थापना करवी ते कहेशे, शोलमु वादणां देतां बे अवग्रह साचववा, ते कहेशे, सत्तरमू वादणाना सूत्रने विषे बसें ने छवीश अक्षर छे, तेमां गुरु अक्षर पच्चीश छे ते कहेशे०

पयअडवन्न–पद अट्ठावन
छट्ठाणा–छ स्थानक
छगुरुवयणा–छ गुरुना वचन

आसायण तित्तीसं–तेत्रीश आशातना
दुविहि–बे विधि

दुवीसदारेहिं–बावीश द्वारे करीने
चउसया–चारसें

बाणउइ–बाणुं,
ठाणा–स्थानक

पय अडवन्न छ ठाणा, छ गुरु वयणा आसायणतित्तीसं ॥
दुविहि दुवीसदारेहिं, चउसया बाणउइठाणा ॥ ९ ॥

शब्दार्थ—१८ अट्ठावन पदनुं, १९ छ स्थानकनुं, २० छ गुरुवचननुं, २१ तेत्रीस आशातनानुं अने २२ बे प्रकारना विधिनुं द्वार. ए सर्व बावीस द्वारे करीने चारसो बाणुं स्थानक छे. ॥ ९ ॥

विस्तारार्थः–अढारमूं वांदणानां सूत्रांने विषे पद अठावन छे ते कहेशे, ओगणीशमूं वांदणां देतां शिष्यने प्रश्न पूछवालक्षण वीशामानां छ स्थानक छे ते कहेशे, वीशमुं वांदणां देतां प्रश्नोत्तररूप छ गुरुनां वचन छे, ते कहेशे, एकवीशमुं वांदणां देतां गुरुनी तेत्रीश आशातना न करवी

तेनां नाम कहेशे, बावीशमु वादणाने विषे बे प्रकारनो विधि कहेशे एम वादणाना बावीशद्वारें करीने सर्व मली बारशेने बाणु स्थानक थाय ॥ ए ॥

अक.	मूलद्वारना नाम	उत्तर भेद	सरवालो	अक.	मूलद्वारनां नाम	उत्तर भेद	सरवालो
१	वदननाम	५	५	ए	वादणांना कारण	७	४५
२	दृष्टांत	५	१०	१०	आवश्यक	२५	७०
३	वांदवाने अयोग्य	५	१५	११	मुहपत्ति पडिलेहण	२५	ए५
४	वादवाने योग्य .	५	२०	१२	शरीर पडिलेहण	२५	१२०
५	वादणांना अदाता	४	२४	१३	वादणांना दोष.	३२	१५२
६	वांदणाना दाता	४	२८	१४	वांदणांना गुण.	६	१५८
७	निषेधना स्थानक	५	३३	१५	गुरु स्थापना.	१	१५ए
८	अनिषेधनां स्थानक.	४	३७	१६	अवग्रह	२	१६१

१७	अक्षरनी संख्या.	२२६	३७७	२०	वांदणांमां गुरुवचन.	६	४५७
१८	पदनी संख्या.	५८	४४५	२१	गुरुनी आशातना.	३३	४९०
१९	स्थानक.	६	४५१	२२	विधि.	२	४९२

हवे पूर्वोक्त बावीश द्वारमां पहेलुं पांच नामनुं द्वार कहे छे.

वंदणयं-वंदनकर्म
चिइकम्मं-चितिकर्म
किइकम्मं-कृतिकर्म
विणयकम्म-विनयकर्म
पूअकम्मं-पूजाकर्म
गुरुवंदण-गुरुवांदणां
पणनामा-पांच नाम
दव्वेभावे-द्रव्य अने भावे
दुह-बे प्रकारे
ओहेणं-सामान्य प्रकारे

वंदणयं चिइकम्मं, किइकम्मं विणयकम्मपूअकम्मं ॥
गुरुवंदणपणनामा, दव्वे भावे दुहोहेणं ॥ १० ॥

शब्दार्थ—१ वंदनकर्म, २ चितिकर्म, ३ कृतिकर्म, ४ पूजाकर्म अने ५ विनयकर्म गुरुवंदनना आ पांच नाम, द्रव्य अने भाव एम बे प्रकारना सामान्यथी जाणवा ॥ १० ॥ द्वा. १

विस्तारार्थ.–प्रतिद्वारनी गाथा कहे छे प्रथम वंदनकर्म ते अभिवादन स्तुति रूप जाणवु बीजु चितिकर्म ते रजोहरणादि उपकरण विधि सहितपणे कुशलकर्मनु करवु जाणवु त्रीजु कृतिकर्म ते शरीर मस्तकादिके अवनमन करवु चोथु पूजाकर्म ते प्रशस्त मन, वचन अने काय चेष्टा रूप जाणवु पांचमु विनयकर्म ते पूर्वोक्त चार प्रकारे विशेष उद्यमपणु जाणवु ए गुरु वांदणाना पांच नाम ते वंदनाना पर्याय जाणवा ए एक द्रव्यथकी वांदणा अने बीजा भावथकी वांदणा एम बे प्रकारें ओघेन एटले सामान्य प्रकारे जाणवा ॥ १० ॥

हवे पांच दृष्टांतोनु बीजु द्वार कहे छे

सीयलय–शीतलाचार्य	कन्हे–कृष्णमहाराज	सन्बे–शाम्बकुमार	दिट्ठंता–दृष्टांत
खुड्डए–क्षुल्लकाचार्य	सेवगदु–राजाना बे सेवकनो	पंचे–पांच	किइकम्मे–वांदणाने विषे
वीर–वीराशालवी	पालए–पालक	ए–ए	दव्वभावेहिं–द्रव्य भावें करीने

सीयलय खुड्डुए वीर कन्ह सेवगदु पालए संबे ॥
पंचे ए दिट्ठंता, किइकम्मे दव्वभावेहिं ॥११॥ दारं ॥२॥

शब्दार्थ—वंदनकर्म उपर शीतलाचार्यनो, चितिकर्म उपर क्षुल्लकाचार्यनो, कृतिकर्म उपर वीरा शालवीनो अने कृष्णनो, पूजाकर्म उपर राजाना बे सेवकनो अने विनयकर्म उपर पालक तथा शांबनो दृष्टांत जाणवो. आ पांच दृष्टांत कृति कर्म उपर द्रव्य अने भावथी जाणवा. ॥ ११ ॥ द्वा. २

विस्तारार्थः—प्रथम वंदन कर्म उपर द्रव्यवंदन अने भाववंदन आश्रयी शीतलाचार्यनो दृष्टांत, बीजा चितिकर्म उपर क्षुल्लकाचार्यनो दृष्टांत जाणवो. त्रीजा कृतिकर्म उपर वीरा शालवीनो अने कृष्ण महाराजनो दृष्टांत जाणवो. चोथा पूजाकर्म उपर राजाना बे सेवकोनो दृष्टांत जाणवो. पांचमा विनयकर्म उपर श्री कृष्णमहाराजना पुत्रपालक अने शाम्बनो दृष्टांत जाणवो ए पांच दृष्टांत ते कृतिकर्म एटले वांदणाने विषे द्रव्यभावें करीने जाणवा ॥ ११ ॥ हवे ए पांचे

दृष्टांतोनी कथा कहे छे

हस्तिणाउर नयरना वज्रसिंह राजानी सौभाग्यमंजरी राणीने शीतलनामा पुत्र हतो, अने शृंगारमंजरी नामे पुत्री हती ते कंचनपुरनगरें विक्रमसेन राजाने परणावी, अनुक्रमे शीतलपुत्र राजा थयो, तेणे धर्मघोषसूरि पासेथी दीक्षा लीधी, पछी विज्ञातसिद्धांत गीतार्थ थइ. आचार्यपद पाम्या हवे तेनी भगिनीने चार पुत्र सकलकलामा निपुण थया जाणी तेमनी मातानिरंतर पोताना पुत्र आगल भाइनी प्रशंसा करे अने कहे के धन्य कृतपुण्य पृथिवीमांहे एक तमारो मातुल छे, के जेणे राजभार छांडी दीक्षा लीधी ! एवी प्रशंसा सांभली ते चारे पुत्र संवेगपणु पाम्या पछी स्थविरपासे दीक्षा लइ बहु श्रुत थइ गुरुने पूछी पोताना मामा शीतलाचार्यने एक पुरे आव्या सांभली तेने वांदवाने अर्थे गया तिहां जाता विकाल वेलायें गाम बाहेर एक देवलमा रह्या मांहे पेसता एक श्रावकने जणाव्युं के अमारा मातुलने कहेजो जे भाणेज साधु आव्या छे हवे ते चारे भाणेजने रातें शुभध्यानथी केवलज्ञान उपज्यु प्रभाते तेमनुं अनागमन

जाणी मातुल आव्या, तेहने अनादर करता जाणी कषाय दंरूकमां आवते दंरूक थापी हरि
यापथिका प्रतिक्रमी द्रव्यथी वंदन कीधुं, तेवारें ते बोल्या अहो द्रव्यवंदन कषाय कंरूक वधते
वांद्या, परंतु भाववंदने कषायोपशांतियें वांदो, ते सांभली मामोजी बोल्या तमें केम जाण्युं ?
तेवारें भाणेज बोल्या के अमें अप्रतिपाती ज्ञानें करी जाण्युं. ते सांभली मामोजी मनमां विचा-
रवा लाग्या के अहो में केवलीनी आशातना करी, एम विचारी कषायस्थानकथी निवर्त्या अने
ते चारे केवलीने वांदवा लाग्या, अनुक्रमें चोथा केवलीने वांदतां मामाने पण केवलज्ञान उपनुं.
ए शीतलाचार्यने प्रथम द्रव्यवंदन पछी भाववंदनकर्म थयुं. ए प्रथम उदाहरण ॥

हवे बीजा चितिकर्म उपर क्षुल्लकनो दृष्टांत कहे छे. जेम एक क्षुल्लक भला लक्षणवालानें,
आचार्यें अंत समयें पोताने पदें स्थाप्यो, गीतार्थ साधु पासें भणे, ते पण विशेषथी भक्ति साच
वे. एकदा समयें मोहनीय कर्मना उदयथी भग्न परिणामी थयो; पछी साधु भिक्षायें गये थके
बाहेर भूमिने विषे निकल्यो पछी एक वनने विषे एक दिशें जातां थकां, तिलक, अशोक चंप-

कादि विविधवृक्ष तिहां हता तेम छता एक शमी एटले खीजडीनो वृक्ष तेनु कोइक पूजन करतो हतो ते देखी पूजक प्रत्थे पूछ्यु, के तमे ए कटकवृक्षनें केम पूजो छो ? तेणे कह्यु के अमारा वडिलोयें पूर्वे ए वृक्षने पूज्यु छे माटे अमे पण पूजीये छैये ते वचन सांभलीने क्षुल्लके विचार्यु जे आ शमी एटले जांखराना वृक्ष सरिखो हु छु, तेने उत्तम वृक्ष समान गुणवत लोक पूजे छे अने महात्मा श्रमणपणुं नथी, मात्र रजोहरणादि चितिकर्मगुणे करी मुजने पूजे छे, एम विचारी, पाछो आवी, साधुनी पासे आलोयणा लई, उजमाल थयो एम एने पूर्वे द्रव्य चितिकर्म हतु, पछी भावचितिकर्म उत्पन्न थयु ए बीजु उदाहरण जाणवु

हवे त्रीजा कृतिकर्म उपर वीरा शालवी अने श्रीकृष्णनुं उदाहरण कहे छे श्रीनेमिनाथ भगवान् द्वारिकाये समोसरया तेवारे श्रीकृष्णे सर्व साधुउने द्वादशावर्त वांदणे वांद्या, एने भावकृतिकर्म कहीये, अने श्रीकृष्णने रूडुं मनाववाने अर्थे वीराशालवीये पण वांद्या एने द्रव्य कृतिकर्म कहीये एना संबंधनो विस्तार आवश्यकवृत्तिथी जाणवो ए त्रीजु उदाहरण जाणवुं

हवे चोथा पूजाकर्म उपर बे सेवकनो दृष्टांत कहे छे. जेम एक राजाना बे सेवक हता ते गामनी सीमा निमित्ते विवाद करता राजपंथे जाता हता, मार्गमां साधु देखीने प्रशस्त मन, वचन अने कायायें करी एके कह्युं के "साधौ दृष्टे ध्रुवा सिद्धिः" एटले साधु दिठे छते निश्चयें कार्यसिद्धि थाय, एमां संशय नथी, एम कही एकाग्र चित्ते साधुने वांद्या. अने बीजे सेवके उलटी हांसी रूपें व्यवहार मात्रें तेने अवनमन कर्युं, पछी राजद्वारें गये थके पहेला सेवकनो जय थयो, अने बीजानो पराजय थयो एम एकनें द्रव्यथी पूजाकर्म अने बीजानें भावथी पूजाकर्म थयुं; ए चोथुं उदाहरण.

हवे पांचमा विनयकर्मने विषे पालक अभव्य अने सांबनो दृष्टांत कहे छे. श्री नेमिनाथ भगवान् द्वारिका नगरीयें समोसर्या, तेवारें श्री कृष्ण बोल्या के जे श्रीनेमीश्वर भगवाननें सर्वथी पहेलुं जई वंदन करशे, तेने महारो पट्ट तुरंगमविशेष आपीश, ते सांभली तुरंगमने लोभें प्रथम रात्रि छतां पण पालकें आवीने वांद्या, ते द्रव्यथकी वंदन जाणवुं. अने त्यां शांब

कुमारे भावथकी वांद्या छे, ते भाववंदन जाणवु ए पांचमु उदाहरण कह्यु ए पांच दृष्टांतनु बीजु द्वार थयु, उत्तर बोल दश थया ॥ ११ ॥

हवे पासत्थादिक पांच अवंदनीकनु त्रीजु द्वार कहे छे

पासत्थो–पासत्थो	संसत्तओ–संसक्त	ति–त्रण	अवंदणिज्जा–अवंदनीय
उस्सन्नो–उस्सन्नो, प्रमादि	अहाछंदो–यथाछंदो	दुग–बे	जिणमयंमि श्री जिन मतने विषे
कुसील–कुशीलीओ	दुग–बे	अणेगविहा–अनेक प्रकारे	

पासत्थो उसन्नो, कुसील संसत्तओ अहाछंदो ॥
दुग दुगतिदुगणेगविहा,अवंदणिज्झा जिणमयंमि॥१२॥ द्वार ३॥

शब्दार्थ—पासत्थो, उसन्नो, कुशीलीयो, संसक्तो अने यथाछंदो ए पांचेना अनुक्रमे बे, बे, त्रण, बे अने अनेक भेदो छे. जिन मतमा ते पांच अवंदनीय जाणवा ॥ १२ ॥ द्वा ३

विस्तारार्थः—जे ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनी पासें रहे ते प्रथम पासबो जाणवो तथा जे साधु सामाचारीने विषे प्रमाद करे ते बीजो उस्सन्नो जाणवो. तथा जे ज्ञान, दर्शन अने चारित्रनी विराधना करे ते त्रीजो कुशीलीयो जाणवो. तथा जे वैरागी मले तो तेनी साथें पोते पण वैरागी जेवो बनी बेसे अने जो अनाचारी मले तो तेनी साथें पोतें पण अनाचारी बनी बेसे, ते चोथो संसक्त जाणवो, तथा जे श्रीतीर्थंकरनी आज्ञा विना पोतानी इछायें प्रवर्त्ते, पोतनी इछायें प्ररूपणा करे, ते पांचमो यथाछंदो जाणवो. ए पोताने छंदे प्रवर्त्ते माटे एने छंदो कहीये. तिहां एक देशथी बीजो सर्वथी मली बे भेद पासबाना, तथा एक देशथी बीजो सर्वथी मली बे भेद उस्सन्नाना, तथा ज्ञानकुशील; दर्शनकुशील अने चारित्रकुशील मली त्रण भेद कुशीलीयाना, तथा संक्लिष्ट चित्त अने असंक्लिष्ट चित्त मली बे भेद संसक्तना, तथा अनेक प्रकार, छंदाना जाणवा, एटले यथाछंदा अनेक भेदना थाय छे ए पासबादिक पांच जे कह्या ते श्रीजिनमतने विषे अवंदनीय जाणवा ॥ १२ ॥

हवे ए पांचेनु कांइक विशेष स्वरूप लखीयें ठैयें तिहां मिथ्यात्वादिक वध हेतुरूप पास तेने विषे जे रहे, तेने पासत्थो कहीये अथवा ज्ञानादिकनें पोतानी पासें करी मिथ्यात्वादिक पासमां रहे एटले ज्ञानादिकने पासें राखे पण सेवे नही, अथवा पासनी पेरें पोतानु पासु मलिन राखे ते पासत्थो कहीये तेना बे भेद ठे एक देश पासत्थो अने बीजो सर्वपासत्थो तेमां जे कारण विना शय्यातर पिंम, अभ्याहृत एटले साहामो आण्यो पिंम, राज्यपिंम, नित्यपिंम अने अग्रपिंमादिक भुजे तथा गाम, देश, कुल श्रावकनी ममता मांमे, जेम के "आ महारा वासित भाव्या ठे" ते कुलादिकनी निश्राये विचरे, तथा गुर्वादिकने जे विशेष भक्तियोग्य रहस्यभूत थापना कुल ठे, ते कुलमांहे निष्कारणे प्रवेश करे, तथा "नित्यप्रत्ये तमने एटलु देइशु तमे नित्य आवजो" एवी रीतनी जे निमंत्रणा करे तेनी पासे ते पिंम लीये तेने नित्य पिंम कहीये तथा भाजनमांहेथी वापरया विना ऊदन भक्तादिकनी शिखा उपरितन भाग लक्षण लीये, तेने अग्रपिंम कहिये केटलाएक एम कहे ठे के कारण विना प्रधान सरस आहार लीये तेनें अग्रपिंम कहिये तथा बहेंतालीश

दोष आहारना न राखे, वारंवार आहार लीये तथा जमणवार, विवाह अने प्राहूणामां शिखं-रि जोतो फरे, आहारनी लालचें मुखें, कहे. तिहां निमित्त दोष न होय, सूजतो होय ते माटें तथा सूर्य आथमता उगताथी मांझी जमे, मांकलीये आहार न करे, सन्निधि राखे, पोतानी निश्रायें औषधादिक अलगु गृहस्थने घरे मूकावे, इत्यादिक सहित विचरें, तथा ज्ञान इत्यादिक मिषें करी स्वनिश्रायें ज्ञानादि भंमारनां नाम लेई, पुस्तकादि संग्रहे, इत्यादि सहित विचरे, मुखे कहे अमे निर्ग्रंथ छैये पूर्व साधु समान गर्व राखे. इत्यादिक अनेक प्रकारे साधु लक्षणथी विपरीत होय ते देश पासह्यो जाणवो.

तथा जे सर्वथा ज्ञान, दर्शन अने चारित्रथी अलगो रहे, केवल लिंगधारी, वेषविरुंबक, गृहस्थाचार धारी होय, ते सर्वथी पासह्यो जाणवो.

बीजो जे क्रियामार्गने विषे शिथिलता करे, अथवा खेद पामे तेने उस्सन्नो कहीयें; तेना बे भेद छे. एक देशथी अवसन्नो अने बीजो सर्वथी अवसन्नो, तिहां जे आवश्यक, प्रतिक्रमण,

देववदनादि, सज्झाय ते पठन पाठनादि, पडिलेहण, मुखवस्त्रिका, वस्त्रपात्रादि, भिक्षा ते गोचरी कालादि, ध्यान ते धर्मध्यानादि, भक्तार्थ ते तप नियम अभिग्रहादि, आगमन ते बाहेरथी उपाश्रयमां प्रवेशलक्षण, निसिहिया ते पग पूजवादि, निर्गमन ते प्रयोजनविना उपाश्रयथी बाहेर निकलवा लक्षण, स्थान ते कायोत्सर्गादि, निषीदन ते बेसवुं, तुयट्ठण ते त्वग्वर्तन एटले शयन इत्यादिक, दशविध चक्रवाल साधु समाचारी, तथा ओघ पद विभाग सामाचारी प्रमुख विधि सयुक्त न करे, अथवा ओछी अधिकी करे अथवा कषाय कलुष सहित करे अथवा राजवेठनी पेरे करे, भय मानीने करे, तथा गुर्वादिकना वचन सांभली दुमणो थइने वचन खरुन करे, आक्रोश करे, इत्यादिक लक्षणे करी देश अवसन्नो जाणवो

अने सर्वथकी अवसन्नो तो चोमासा विना शेषकाले पाट, बाजोठ, निष्कारण सथारे, सेवे, स्थापनापिंड जमे संथारो पाथर्यो राखे, प्राभृतिकादि दोष जमे इत्यादिक लक्षणें सर्व अवसन्नो जाणवो

त्रीजो जेनुं कुत्सित, निंदनीय मातुं शील एटले आचार होय, तेने कुशील कहीयें. तेना त्रण जेद छे. ज्ञानकुशील, दर्शनकुशील अने चारित्र कुशील, तिहां ज्ञानकुशील ते अकाल, अविनय, अबहुमान, गुरुनिन्हवता. योग उपधान हीन, सूत्र, अर्थ अने तदुजय हीन, इत्यादिक आशातनायुक्त थको ज्ञान जणे तथा आजीविकाहेतें पठन पाठन संजलाववुं, लखवुं, लखाववुं, जंमार कराववा, नंदी समारचनादि स्वार्थना उपदेश देवा, तथा आजीविका हेतें धर्मकथा कहे, जणे, घर घर धर्म संजलाववा जाय, पोताना थवाने हेतें स्त्री बाळकादिकने जणावे, अनेरा ज्ञानना जंमार उंलवे, ज्ञानने उंलवे, लखवां लखाववां, क्रयविक्रय पुस्तकादिकोनो करे, करावे, इत्यादिक लक्षणें ज्ञानकुशील जाणवो.

बीजो दर्शनकुशील ते शंका कांक्षा विचिकित्सा व्यापन्न, दर्शननिन्हव, अहाछंदा, कुशीलिया वेषविडंबनादिक साथें परिचय करे, एटले तेनी साथें आलाप संलाप पठनादिक करे, ते दर्शनकुशील जाणवो.

त्रीजो चारित्रकुशील ते ज्योतिष, निमित्त, अक्षरकर्म, यंत्र, मत्र, भूत कर्म, वलिपिरू, उ-क्षणी, दानादि, सौभाग्य दौर्भाग्यकारी, जमी, मूली, निद्यारोहणादिक, पादलेप, आख अजन, चूर्ण, स्नानविधा, चिपुटीदान प्रमुख, अतीत अनागत वर्त्तमान निमित्तकथन, पोतानी जाति कुल विज्ञानादिक स्वार्थकार्य प्रकाश करे, नख, केश, शरीर, शोभा करे, वस्त्र पात्र दमादिक वहु मूल्यवाला सुंदर सुकोमलनी वाछा करे, शिष्यादिक परिग्रहनी विशेष तीव्रता धरे, निष्कारण अपवाद पद सदूषण मार्ग प्रकाशे, तथा सेवे, इत्यादिक लक्षणे चारित्रकुशील जाणवो.

चोथो ससक्त, ते पासत्था अथवा सविज्ञादिक जन जेवानी साथें मले त्यां तेवो थई प्रवर्त्ते, अथवा मूलोत्तर गुण दोष सर्व एकठा प्रवर्त्तावे, जेम गायनी आगल सुंकलो सूक्यो होय तेमा सरस, नीरस, कपाशिया, खोल, घृत, दुग्धादिक एकतु मेलयु होय तो ते सर्वने एकठाज खाई जाय पण तेनु विवेचन न करे. तेम ए पण गुण अने दोष सर्वने एकठा प्रवर्त्तावी देखाडे तेने ससक्तो कहीयें, ते एक सक्लिष्टचित ससक्तो अने बीजो असक्लिष्ट चित्तससक्तो एवा

बे भेदें जाणवो.

तिहां जे प्राणातिपातादिक पांच आश्रवनो सेवनार, ऋद्धिगारव; रसगारव अने शातागारव ए त्रण गारवें करी सहित, स्त्रीगृहादिक सेवनने विषे प्रसक्त, अपध्यानशील, परगुणमत्सरी, इत्यादि गुण युक्त ते संक्लिष्ट चित्तसंसक्तो जाणवो. तथा पोताना आत्माने जवारे जेवो प्रसंग मले ते वारे तेवो थाय एटले प्रियधर्मी साधु मले ते वारे साधुना आचार पाले अने अप्रियधर्मी पासठो मले तेवारे तेवो थाय, लिंबूना पाणीनी पेरे तद्रूप थइ जाय ते असंक्लिष्ट चित्तसंसक्तो जाणवो. इति ॥

पांचमो यथाछंदो ते यथा रुचियें प्रवर्त्ते, यथा तथा लवे, उत्सूत्र भाषे, पोताना स्वार्थना उपदेश आपे, स्वमति विकल्पित करे, परजातिने विषे प्रवर्त्ते, पारकी तांत करे, उपकारी धर्माचार्यादिकनी हेलना करे, आचार्य उपाध्यायना अवर्णवाद बोले, जेनाथी ज्ञानादिक पामे तेवा बहुश्रुतनी निंदा करे, गारव प्रतिबंधि होय, कारणविना विगय खाय, इत्यादिक अनेक भेदे यथाछंदो जाणवो. ए पांचेनां विशेष लक्षण श्रीप्रवचनसारोद्धारवृत्ति तथा आवश्यकवृत्ति तथा

उपदेशमालावृत्ति प्रमुख ग्रंथोथी जाणवा ए पाचेने अवदनीय जाणवा एमने वांदवाथी कर्मनिर्जरा न थाय, केवल क्लेश अने कर्मबंध उपजे तथापि ए कहेला लक्षणवालो जो ज्ञान, दर्शन अने चारित्रना सहाय कारणे सेव्यो होय तो वंदनीय जाणवो जे माटे श्रीआगममांहे कह्यु छे के पासत्थादिक चारित्रना असत्नवी होय पण दर्शनना असत्नवी न होय ते कारणे ते सेव्य जाणवा पण इहां तो चारित्रीयो वंदनीय कह्यो छे ते अधिकार माटे चारित्रवंत ते वंद्य छे अन्यथा जो अचारित्रीयाने वंद्य कहीये तो जेटला तेना प्रमादनां स्थानक छे ते सर्व अनुमोदनीय थाय तेथी तेने वांदतो थको प्रवचन बाधाकारी थाय ए रीते वांदणां देवाने पासत्थादिक पाच अयोग्य तेमनु त्रीजु द्वार कह्यु उत्तर बोल पन्नर थया ॥ १२ ॥

हवे पाच वांदवाने योग्य तेमनु चोथु द्वार कहे छे

आयरिय–आचार्य	थेरे–थिविर	किइकम्म–कृतिकर्म	कायव्व–करवु
उवज्झाए–उपाध्यायजी	तहेव–तेमज		
पवत्ति–प्रवर्त्तक	रायणिए–गुण रत्ने अधीक	निज्जरट्ठा–कर्मनिर्जराने अर्थे	इमेसिंपचन्ह–ए पाच

आयरिय उवज्झाए, पवत्ति थेरे तहेव रायणिए ॥
किइकम्मनिज्जरट्ठा, कायव्व मिमेसि पंचन्हं ॥१३॥[दार४] ॥

शब्दार्थ—आचार्य, उपाध्याय, प्रवर्त्तक, स्थविर तेमज रत्नाधिक. निर्ज्जराने अर्थे ए पांचेने कृतिकर्म (वंदन) करवुं.

विस्तारार्थः-पहेला ज्ञानादिक पांच आचारे करी युक्त ते श्रीआचार्य कहीये, बीजा श्रीउपाध्यायजी, त्रीजा जे तप संयमने विषे प्रवर्त्तावे, गछनी चिंता करे ते प्रवर्त्तक कहीये, चोथा जे चारित्रथी पडता होय तेने प्रतिबोध आपीने पाछा ठेकाणे आणे तेने थिविर कहीये तथैव एटले तेमज वली पांचमा गछने अर्थे क्षेत्र जोवा माटे विहार करे, सूत्र अर्थना जाण तेने रत्नाधिक गणाधिप कहीये, ए कह्या जे आचार्यादिक पांच जण तेने कृतिकर्म एटले वांदणानुं कर्म करवुं एटले वांदणां देवां ते केवल कर्मनिर्ज्जराने अर्थे जाणवुं ॥ १३ ॥ ए आचार्यादिक पांचनुं कांइक विशेष स्वरूप नीचे लखीयें छैये.

आचार्य ते सूत्र अने अर्थ उन्नयना वेत्ता, प्रशस्त समस्त लक्षणें लक्षित, प्रतिरूपादि गुणयुक्त शरीर होय, जाति कुल गाम्भीर्य धैर्यादि अनेक गुणमणियुक्त, आठ प्रकारनी गणिसपदायें करी युक्त, पचाचार पालक, पलात्रवाने समर्थ छत्रीश छत्रीशी गुणे करी विराजमान आर्य पुरुषें सेववा योग्य, गछमूलस्तम्भभूत गछचिंतारहित अर्थभापी, एटले जेमा गछचिता न उपजे एवा अर्थ भापे एवा गुणयुक्त ते आचार्य जाणवा

तथा उपा याय ते जेनी पासें अगीयार अग, वार उपाग, चरणसित्तरी, करणसित्तरी भणीये, आचार्यने यूवराज समान, ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप रत्नत्रयी युक्त, सूत्र अर्थना जाण, आचार्यने हितचितक, ते उपाध्याय

तथा प्रवर्त्तक ते यथोचित प्रशस्त योग जे तप सयम तेने विषे साधुसमुदायने प्रवर्त्तावे, गछने योगक्षेम करवानी योग्यतानी संभालना करनार जाणवा

तथा थिविर ते ज्ञानादिक गुणोने विषे सिदाता साधुने इहलोक तथा परलोकना

अपाय दृष्टांत देखाडी संयममार्गमां स्थिर करे; ते स्थविर त्रण प्रकारें छे. एक शाठ वर्षना ते वयःस्थविर; बीजा वीश वरसदीक्षा पर्याय जेने थयां होय ते पर्यायस्थविर; त्रीजा जे निशीथादिक छेदग्रंथना रहस्य जाणे; जघन्यथी समवायांगादि श्रुत जाणे; ते श्रुत स्थविर पण इहांतो जेने आचार्यादिकें स्थविर कीधा होय ते स्थविर जाणवा.

तथा रत्नाधिक ते गछने कार्यें शिष्य उपधिप्रमुख लाजनें अर्थे विहार करण शीघ्र सूत्रार्थ वेत्ता एनुं गणावछेदक एवुं पण नाम कहीयें एवा गुणवंत ते पर्यायें ज्येष्ठ अथवा लघु होय तो पण तेने रत्नाधिक कहीयें. एटले पांच वंदनिकनुं चोथुं द्वार थयुं. उत्तर बोल वीश थया ॥१३॥

हवे चार जण पासे वांदणां न देवराववां तेनुं पांचमुं द्वार तथा चार जण पासे प्रायः वांदणां देवराववां; तेनुं छट्ठुं द्वार; ए बे द्वार साथे कहे छे.

माय–माता	अउमात्रि–वयादिके लघु होय	किइकम्म–वांदणां	कुणंति–करे
पिअ–पिता	तहेव–तेमज [पण	न कारिज्जा–नकरावे	पुणो–वली
जिठभाया–महोटोभाइ	सव्वरायणिए–सर्व रत्नाधिक	चउसमणाई–चार श्रमणादिक	

माय पिअ जिट्ठभाया, अउमावि तहेव सव्व रायणिए॥
किइकम्म न कारिज्जा, चउसमणाई कुणंति पुणो॥१४॥ दार५ ६।

शब्दार्थ—माता, पिता, म्होटो भाइ तेमज वयथी न्हाना पण ज्ञानादिकथी मोटा ए चार पासे वांदणा देवराववानु न करवु वली चार श्रमणादिक वांदणा आपे ॥ १४ ॥ द्वा ५-६

विस्तारार्थ—एक पोतानी माता, बीजो पोतानो पिता, त्रीजो पोतानो ज्येष्ट भाइ एटले मोहोटो भाइ, चोथो वयादिके लघु होय एटले वय प्रमुखे तो यद्यपि पोताथी न्हानो होय तो पण तेमज ए त्रणेनी परे ते सर्व रत्नाधिक एटले सघला पर्यायें करी ज्येष्ट होय ज्ञान दर्शन अने चारित्रे करी अधिक होय ए चारनी पासे प्राय. वांदणा देवरावावानु न करावे ए विधि साधुने जाणवो, अने गृहस्थ पासे तो वंदन देवरावे ए पांचमु द्वार थयु उत्तर बोल चोवीश थया ॥

तथा चार श्रमणादिक एटले साधु; साध्वी; श्रावक अने श्राविका ए चार जण ते कृतिकर्मने वली करे एटले ए चार जण वांदणां आपे. ए छठुं वांदणां देवा योग्य चार जण तेनुं द्वार थयुं. उत्तर बोल अठावीश थया ॥ १४ ॥

हवे पांच स्थानकें वांदणां न देवां, तेनुं सातमुं द्वार कहे छे.

विक्खित्त-विक्षिप्त
पराहुत्ते-पराङ्मुख
पमत्ते-प्रमादी
माकयाइ वंदिज्जा-क्यारे पण वांदवा नहि
आहारं-आहार
नीहारं-नीहार
कुणमाणे-करता होय
काउ-करवानी
कामे-कामना, इच्छा
अ-वली

विक्खित्त पराहुत्ते, पमत्ते मा कयाइ वंदिज्जा ॥
आहारं नीहारं, कुणमाणे काउ कामे अ ॥ १५ ॥ द्वारं ७॥

शब्दार्थ—गुरु व्यग्र चित्तवाला, बीजी बाजु मुख करी बेठेला, क्रोधवाला अथवा सूतेला, तेमज आहार अने नीहार करता होय अथवा करवानी इच्छा करता होय तो न वांदवा.

विस्तारार्थ —एक विक्षिप्त गुरुथके एटले जेवारें धर्मकथा करवामा व्यग्रचित्त होय, वीजो कार्यादिकें करीने पराङ् मुख होय एटले समुख वेठा न होय पण उपराठा वेठा होय, त्रीजु प्रमादी थका होय एटले क्रोधादिकें अथवा सथारवादिकें प्रमाद सेवता होय, निद्रालु थका होय, चोथु आहार पांचमुं नीहार एटले लघुनीति अथवा वडीनीति प्रत्ये करता होय, अथवा करवानी कामना एटले वाछना करता होय वली करवा जता होय एटले स्थानके केवारे पण गुरुने वांदवा नही अहीं माशब्द निषेधवाचक छे ॥ १५ ॥ ए सातमुं द्वार थयु उत्तर वोल तेत्रीश थया ॥ ३३ ॥

हवे चार स्थानके वांदणा देवा, तेनुं आठमुं द्वार कहे छे

पसते–प्रशांत	उवसते–क्रोधादिके रहित	तु–वली	किइकम्म–वांदणां
आसणत्थे–आसने वेठा होय	उवठिए–उपस्थित	मेहावी–पंडितजनो	पउज्जई–उद्यम करे
अ–वली	अणुनवि–आज्ञा मागीने		

पसंते आसणत्थे अ, उवसंते उवट्ठिए ॥
अणुन्नवि तु मेहावी, किइकम्मं पउञ्जई ॥१६॥ दारं ८॥

शब्दार्थ—शांत चित्तवाला, आसन उपर बेठेला, क्रोधादि रहित अने छंदेण इत्यादि कहेवा तैयार होय एवा गुरुने बुद्धिमान पुरुषोए आज्ञा मागवा पूर्वक वांदणा देवाने उद्यम करे. ॥१६॥ द्वा. ८

विस्तारार्थः—प्रशांतचित्त व्याक्षेपरहित गुरु होय, बीजुं आसनस्थ एटले पोताने आसने बेठा होय, वली त्रीजुं उपशांतचित्त एटले क्रोधादिकें रहित होय, चोथुं उपस्थित होय एटले छंदेण इत्यादिक कहेवाने संमुख उजमाल थया होय, एवा गुरु आदिकने वांदणां देवानी अनुज्ञा मागीने वली वांदणां देवाना विधिना जाण एवा मेधावी एटले पंडितजनो ते कृतिकर्म एटले वांदणां देवा प्रत्ये प्रयुंजे एटले उद्यम करे॥१६॥ए आठमुं द्वार थयुं.उत्तर बोल साडत्रीश थया.॥

हवे आठ कारणे वांदणां देवां, तेनुं नवमुं द्वार कहे छे.

पडिकमणे–प्रतिक्रमणने विषे सज्जाए–सज्झाय भणती वखते काउस्सग्ग–काउस्सग्ग	अवराह–अपराध पाहुणए–प्राहुणा मुनि आवे आलोयण–आलोचना	संवरणे–पच्चख्खाण करते उत्तमठ्ठे–उत्तमार्थे	य–वली वंदणय–वांदणां देवाय

पडिक्कम्मणे सज्झाए, काउस्सग्गे वराह पाहुणए ॥
आलोयण संवरणे, उत्तमठ्ठे य वंदणयं ॥ १७ ॥ ॥ दार ए ॥

शब्दार्थ—प्रतिक्रमणमां, स्वाध्यायमां, कायोत्सर्गमां अने अपराध खमाववामां वांदणा देवा. वली नवा आवेला साधुने आलोचनामां अने मासखमणादि तपरूप संवरमां तथा अंत संलेखना करतां एम आठ कारणे वांदणा देवा ।१७॥

विस्तारार्थ—एक प्रतिक्रमणने विषे सामान्य प्रकारे वांदणां देवाय, बीजा स्वाध्यायवाचनादि लक्षण तथा सज्झाय पठाववाने विषे विधिवांदणां देवाय, त्रीजा पच्चख्खाण करवाना कायोत्सर्गने विषें एटले आचाम्लादि योगादि पारणे परिमितविगय विसर्जामणी विगयपरिभोगनी

आज्ञा रूपें वांदणां देवाय, चोथा अपराध एटले गुरुनो विनय उलंघवा रूप पोतानो अपराध खमावतां वांदणां देवाय, पांचमा प्राहुणो म्होटो यति आवे तेवारें तेमने वांदणां देवाय, एटले माह्योटाना समागमने वांदणां देवाय. छठा गुरुनी पासें आलोचना लेवाने अर्थें एटले आलोचना विहारादि समाचारी पद भिन्न हुंते थके वांदणां देवाय. सातमा पच्चरकाण करतां अथवा मासखमणादिक विशेष तपरूप संवरने विषे वांदणां देवाय, आठमा उत्तमार्थे एटले अंतसमये अनशन करवाने विषे संलेषणाने विषे वली वांदणां देवाय, अथवा वांदवुं थाय. ए आठ कारणे वांदणां देवाय, तेनुं नवमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल पिस्तालीश थया. ॥ १७ ॥

हवे अवश्य साचववा माटे आवश्यक कहीयें, ते वांदणां देतां पच्चीश आवश्यक सचवाय, तेनुं दशमुं द्वार कहे छे.

दोवणयं–बे अवनत	वार–बार	दुपवेस–द्विप्रवेश	आवसय–आवश्यक
अहाजाय–एक यथाजात	चउसिर-चारवार शिर नमाडवुं	इगनिख्खमणं-एकवार नीकलवुं	किइकम्मे–वांदणाने विषे
आवत्ता–आवर्त्त	तिगुत्तं–त्रण गुप्ति	पणवीसा–पच्चीस	

दोवणयं महाजाय, आवत्ता बार चउसिर ति गुत्तं ॥
दुपवेसिग निक्खमणं, पणवीसावसय किइकम्मे ॥१८॥

शब्दार्थ—बेवार अवनत, एकवार यथाजात, बारवार आवर्त्त, चारवार शिरनु अवनत, त्रण गुप्ति, बेवार अवग्रहमां प्रवेश करवो अने एकवार निकलवु ए पचीस आवश्यक वांदणामां होय छे ॥१८॥ द्वा. ९

विस्तारार्थ –बे अवनत वांदणाने विषे जाणवा एटले बे वार उपरितन शरीर भाग नमाववो तिहां एक तो जेवारें 'इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए' एम कहीने नमे तेवारे छंदेणनी अणुजाणह एटले आज्ञा मागतो शरीरनो उपरितन भाग नमावे त्यारे गुरु छंदेण कहे ए एक अवनत थयु, एम बीजीवार वांदणा देतां बीजो अवनत थाय ए बे अवनत रूप बे आवश्यक थया

तथा एक यथाजात एटले जे रूपे दीक्षानो जन्म थयो हतो अर्थात् रजोहरण, मुहपत्ति

चोलपट्टमात्रपणे श्रमण थयो हतो तेटलाज जेवा थई हाथ जोडे अथवा योनिथी बालक नीकलते जेम रचितकर संपुट होय तेम करसंपुट करया हाथ जोडेवाने ललाटे लगाडे ते यथाजात कहीयें एम बे अवनत अने त्रीजुं यथाजात मली त्रण आवश्यक थयां.

हवे शरीरना व्यापार रूप बार आवर्त्त सूत्राभिधान गर्भित कायव्यापार विशेष जाणवां. तेमां प्रथम वांदणे ठ आवर्त्त थाय, ते आवी रीतेंः–प्रथम त्रण आवर्त्त तो "अहो" "कायं" "काय" ए बे बे अक्षरें नीपजे एटले पोताना हाथनां तलां वे चंधां गुरु चरणे लगाडे तथा उत्तान हाथें पोतानो ललाटदेश फरसे अने "१ अहो २ कायं ३ काय संफासं" कहेतो मस्तक नमाडे, तेवार पछी "खमणिज्जोथी मांडीने वइक्कंतो" पर्यंत यावत् करसंपुटे कहीने वली त्रण आवर्त्त त्रण त्रण अक्षरना कहे, तेमां एक अक्षर गुरुचरणे हाथ लगाडतां कहे, बीजो अक्षर उत्तान हाथे वचाले विशामा रूप कहे अने त्रीजो अक्षर ललाटदेशे हाथ लगाडतां कहे, जेम "ज त्ता मे" "ज व णि" "ज्जं च भे" एवा त्रण आवर्त्त त्रण त्रण अक्षरना कहेतो खामेमि

खमासमणो कही बीजी वार मस्तक नमावे ए रीतें ए प्रथम वांदणे छ आवर्त्त थया तेम वली बीजे वांदणे पण एज रीते छ आवर्त्त थाय, वे वार मली बार आवर्त्त रूप बार आवश्यक थाय सर्व मली पदर थया.

तथा चतु शिरः एटले चार वार शिर नमाववु तिहां पहेले वांदणे वें वार मस्तक नमाववुं अने बीजे वांदणे पण वे वार मस्तक नमाववु मली चार वार शिर नमन थाय एव ओग-णीश आवश्यक थया

तथा त्रण गुप्ति ते मन, वचन अने काया ए त्रणने अन्यव्यापारथी गोपवी राखे ए त्रणने ऊव्यथी तथा भावथी अयत्नाये न प्रवर्त्तावे, एव बावीश आवश्यक थयां

तथा द्विप्रवेश एटले वे वार आवश्यके वे वार गुरुनी आज्ञा मागी अवग्रह मांहे प्रवेश करवा रूप वे आवश्यक अने एक वार अवग्रहथी बाहेर निकले एटले पहेले वांदणे आज्ञा मागी निसीहि कहेतो पग पूंजतो थको एकवार अवग्रह मांहे प्रवेश करे अने पछी आवस्सियाए क-

हेतो पाछल पूंजतो एकवार पहेले वांदणे अवग्रहथी बाहेर निकले, अने बीजा वांदणामां प्रवेश करे पण फरी पाछो बाहेर निकले नही, माटे बे वार पेसवुं अने एकवार निकलवुं मली त्रण आवश्यक थयां ते पूर्वोक्त बावीश साथें मेलवतां पचीश आवश्यक ते कृतिकर्म एटले वांदणांने विषे थाय ॥ १८ ॥

किइकम्मं-कृतिकमने	नहोइ-न थाय	पणवीसा-पचीश	ठाणं-स्थानक
पि-पण	निज्जरा-निर्ज्जरा	अन्नयरं-अनेरुं एक पग	विराहंतो-विराधतो
कुणंतो-करतो छतो	भागी-संविभागी	साहु-साधु	

किइकम्मंपि कुणंतो, नहोइ किइकम्मनिज्जरा भागी ॥
पणवीसामन्नयरं, साहुठाणं विराहंतो ॥ १९ ॥ दारं १०

शब्दार्थ—ए पचीस आवश्यकमांना एकनी पण विराधना करतो एवो साधु. कृतिकर्म करतो छतो पण ते कृतिकर्मनी निर्ज्जरनो भागी थतो नथी. ॥ १९ ॥ द्वा. १० ॥

विस्तारार्थ.–हवे ए पच्चीश आवश्यक जे छे, तेमा अनेरुं एक पण स्थानक प्रत्यें विराधतो एवो जे साधु तेमज साधवी श्रावक, श्राविका होय, ते कृतिकर्मने करतो छतो पण एटले वांदणा देतो छतो पण कृतिकर्म थकी जे कर्मपरिशाटनरूप निर्जरा थाय तेनो सविभागी न थाय एटले ते वांदणानुं जे निर्जरा रूप फल, ते न पामे ॥ १९ ॥ ए दशमुं द्वार थयुं उत्तर बोल सित्तेर थया॥

यंत्र स्थापना.

अवनत नमवुं	यथाजात मुद्रा	आवर्त्त	शिरो नमन	गुप्ति	प्रवेश	निकलवुं
२	१	१२	४	३	२	१

हवे मुहपत्तिनी पच्चीश पडिलेहणानुं अगीयारमुं द्वार कहे छे.

दिट्ठि पडिलेह–दृष्टि पडिलेहणा	उड्ढपप्फोड–उचापखोडा	अंतरिआ–एवेकने अंतरे	नव–नव
एगा–एक	तिग–त्रण	अक्खोड–अक्खोडा	मुहपत्ति–मुहपत्तिनी
छ–छ	ति–त्रग	पमज्जणया–प्रमार्ज्जना	पणवीसा–पच्चीश

दिठ्ठिपडिलेह एगा, छ उड्ढपप्फोड तिग तिअंतरिया ॥
अख्खोड पमज्जणया, नव नव मुहपत्ति पणवीसा ॥२०॥

शब्दार्थ—एक दृष्टि पडिलेहण, छ उंचा पख्खोडा, त्रण अखोडा, त्रण प्रमार्जना. ए छेला बे त्रगने त्रणवार अंतरित करतां एक एकना नव नव भेद थाय. सर्व मली मुहपत्तिनी पच्चीस पडिलेहणा थई. ॥ २० ॥ द्वा. ११

विस्तारार्थः—प्रथम मुहपत्तिने पहेले पासे सूत्र अने बीजे पासें अर्थ तेनुं तत्त्व, सम्यक् प्रकारे हृदयने विषे धरुं, एमचिंतवीने मुहपत्ति उखेली तेनां बेहु पासां सर्वत्र दृष्टियें करी जोवां ते दृष्टि पडिलेहणा एक जाणवी. तेवार पछी छ उंचा पखोडा करवा एटले मुहपत्तिने फेरवी बे हाथें साहीने एकेका हाथें नचाववा रूप त्रण त्रण उंचा पखोडा करवां तिहां डाबे हाथे करतां सम्यक्त्व मोहनीय, मिश्रमोहनीय अने मिथ्यात्वमोहनीय ए त्रण मोहनीय परिहरुं एम चिंतवीयें तथा जमणे हाथे करतां कामराग, स्नेहराग अने दृष्टिराग, ए त्रण राग परिहरुं. एम

चितवीये ए ठ खंखेरवा रूप ठ पडिलेहणा थइ तेनी साथे प्रथमनी एक दृष्टि पडिलेहणा मेलवीये तेवारे सात थाय

तेवार पछी त्रण अक्कोडा अने त्रण प्रमार्जना एटले पूजवु ते अनुक्रमे एक बीजा केडे त्रणवार एकेकने अंतरे करवा एटले मुहपत्तिये एक पड वाली मुहपत्तिना त्रण वधूटक करी जमणा हाथनी अंगुलीना आंतरानी वचमा भरावीने त्रण अक्कोडा पसली भरीये, त्रणवार मूहपत्ति उंची राखी डावा हाथना तलाने अण लागते खखेरीये पण हाथने तले लगाडीये नहीं, पछी त्रण प्रमार्जना पहलीमांहेथी घसी काहाडीये एम एकेकने आंतरे त्रण वार त्रण त्रण अक्कोडा करवा अने त्रण वार त्रण प्रमार्जना करवी एवी रीते त्रण वार करतां नव अखोडा खंखेरवा रूप थाय अने नव पक्कोडा प्रमार्जना एटले पूजवा रूप थाय मली अढार पडिलेहणा थाय तेनी साथे पूर्वोक्त सात मेलवीये, तेवारे सर्व मली मुहपत्तिनी पडिलेहणा पच्चीश थाय ॥ २० ॥
हवे अढार पडिलेहणा करता एकेका त्रिके शु शु मनमां चितविये ? ते कहे छे

पहेला त्रण अरकोमामां सुदेव, सुगुरु अने सुधर्म, ए त्रण तत्त्व आदरुं, पछी त्रण प्रमार्ज-नामां कुदेव कुगुरु अने कुधर्म, ए त्रण परिहरुं, बीजा त्रण अरकोमामां ज्ञान, दर्शन अने चारित्र, ए त्रण आदरुं, पछी त्रण प्रमार्जनामां ज्ञानविराधना, दर्शनविराधना अने चारित्रविराधना, ए पण परिहरुं, त्रीजा त्रण अरकोमामां मनोगुप्ति, वचनगुप्ति अने कायागुप्ति ए त्रण गुप्ति आदरुं, पछी त्रण प्रमार्जनामां मनोदंम, वचनदंम अने कायदंम, ए त्रण दंम परिहरुं, एवी रीतें मनमां चिंतववुं, ए क्रिया करवानी मुहपत्ति एक वेंत ने चार अगुंल आत्म प्रमाणनी जोइयें अने रजो-हरण तथा चरवलो बत्रीश अगुंलनो जोइयें तेमां चोत्रीश अंगुलनी दांमी अने आठ अंगुलनी दशी जोइयें अथवा न्यूनाधिक करी होय तो पण सरवाले बत्रीश अंगुल जोइयें, ए पच्चीश पमि-लेहणा स्त्री पुरुष बेहुयें करवी. ए अगीयारमुं द्वार थयुं, अने उत्तर बोल पच्चाणुं थया ॥

हवे शरीरनी पच्चीश पमिलेहणानुं बारमुं द्वार कहे छे.

पायाहिणेण–प्रदक्षिणाये	बाहु–बाहुये, भुजाये	अंसुड्ढाहो–बे खभानी उपर तथा नीचे	छप्पय–छ पडिलेहण पगनी
तियतिय–त्रण त्रणवार	सीस–मस्तके	पिठे–पिठे	देह–शरीरनी
वाम–डाबी	मुह–मुखे	चउ–चार	पणवीसा–पचीस
इअर–जमणी	हियए–हैयानेविषे		

पायाहिणेण तिअ तिअ, वामेअर बाहु सीस मुह हियए ॥
अंसुड्ढाहो पिठे, चउ छप्पय देह पणवीसा ॥ २१ ॥

शब्दार्थ—प्रदक्षिणाये करीने डावी अने जमणी बाहुये, मस्तके, मुखे अने हृदये ए पाच ठेकाणे त्रण त्रणवार, बे खभानी उपर अने नीचे, तेमज बे पीठ उपर अने छ बन्ने पग उपर एम सर्व मली शरीरनी पचीश पडिलेहणा थाय. २१

विस्तारार्थ.–प्रदक्षिणाये एटले प्रदक्षिणावर्त्ते करी एक डावे बाहुये अने बीजुं इतर ते जमणे बाहुये तथा त्रीजु मस्तके, चोथु मुखे अने पाचमु हीयाने विषे ए पांच ठामे त्रण त्रण

वार पडिलेहणा करवी एटले मुहपत्तिने वधूटकनी पेरे ग्रहण करीने वामभुजादिक पांच स्थानके फेरववी तेवारे पन्नर पडिलेहण थाय, अने अंसुरू एटले बे खंभानी उपर, अने बे खंभानी अहो एटले नीचें काखमां, पिठ एटले वांसानी बाजुयें चार पडिलेहण करवी एटले बे खंभा उपर अने बे काखने विषे, एमज छ पडिलेहण बे पगनी उपर करवी तेमां त्रण वाम पगे अने त्रण दक्षिण पगे करतां छ थाय, एवी रीतें सर्व मली शरीरनी पडिलेहणा पच्चीश थाय. ॥ २१ ॥

इहां यद्यपि श्रीआवश्यकवृत्ति तथा प्रवचन सारोद्धारादिकें पडिलेहणानो विशेष विचार कह्यो नथी पण इहां परंपराथी संप्रदाय समाचारीयें स्त्रीनुं शरीर वस्त्रें आवृत होय माटे एने शरीरनी पडिलेहणा पच्चीशमांथी त्रण मस्तकनी, त्रण हृदयनी अने बे पासाना खंभानी चार, एवं दश पडिलेहणा न होय शेष पन्नर होय तथा वली साध्वीने तो उघाडे माथे क्रिया करवानो व्यवहार छे माटें तेने मस्तकनी त्रण पडिलेहणा होय शेष सात न होय बाकी अढार पडिलेहणा होय.

ए पडिलेहणा जे छे, ते यद्यपि जीवरक्षानी कारणभूत भव्य जीवने छे एम तीर्थंकरनी आज्ञा छे तो पण मनरूप मांकडाने नियत्रवा सारु बोल धारीये ते यद्यपि आवश्यकवृत्ति तथा प्रवचनसारोद्धारादि ग्रंथे कह्यु नथी तोपण अल्पमतिने मन स्थिर राखवा माटे "सुत्तड तत्तदिट्ठि" इत्यादि पाच गाथानु कुलक कह्यु छे, ते इहा वांदणामा अधिकार नथी तोपण ते पाच गाथानो अर्थ लखीये छैये

जमणा फेरथी मुहपत्तिने वधूटकनी पेरे ग्रहण करीने पडिलेहण करीये ते कहे छे डावा हाथनी भुजाये त्रण वार पुजिये त्या हास्य, रति अने अरति, ए त्रण परिहरुं एम चितवीये जमणा हाथनी भुजाये त्रण वार पुंजीये त्या भय, शोक अने दुगछा, ए त्रण परिहरु, एम चितवीये मस्तक त्रण वार पुजीये तेमा कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रण माठी लेश्या छांडु, एम चितविये मुखनी त्रण पडिलेहण करीये त्या ऋद्धिगारव, रसगारव अने शातागारव, ए त्रण परिहरु, एम चितवीये हृदयनी त्रण पडिलेहणा करीये त्यां मायाशल्य, नियाणाशल्य अने

मिथ्यात्वशल्य ए त्रण शल्य टाळुं, एम चिंतवीये डाबा खंभा अने जमणा खंभानी नीचे उपर बे पासानी पडिलेहणा चार करीये त्यां क्रोध, मान, माया अने लोभ ए चार कषायने टाळुं; एम चींतवीये. डाबे जमणे पगे अनुक्रमे त्रण त्रण पडिलेहणा करीये, तिहां अनुक्रमे पृथ्वीकाय, अप्काय, तेउकाय, वायुकाय, वनस्पतिकाय अने त्रसकाय, ए छ काय जीवोनी रक्षा करुं, एम चींतवीये. ॥

तथा वळी पडिलेहणना अधिकार माटे वस्त्र, पात्र, पाट, बाजोठ, पायावाळा पाटला पाटली, स्थापनाना डबा, ढांकणां, अने भाजन प्रमुखनी पच्चीश पडिलेहण तथा कणदोरा, डांभा अने डांडीनी दश पडिलेहण तथा थापनानी तेर, पायानी तेर इत्यादिक सर्वे परंपरागते जाणवी. ॥ २१ ॥

आवस्सएसु—आवश्यकनेविषे	पयत्तं—प्रयत्न	तिविहकरण—त्रिविधकरण	तहतह—तेमतेम
जहजह—जेमजेम	अहीण—हीन नही	उवउत्तो—शुद्ध उपयोगी थयो थको	से—ते
कुणइ—करे	अइरित्तं—तेम अधिक नही		निज्जराहोइ—निर्जरा होय

आवस्सएसु जहजह, कुणय पयत्तं अहीण मइरित्तं ॥
तिविहकरणो व उत्तो, तहतह से निज्जरा होई ॥२२॥

शब्दार्थ—आवश्यकादिमां जेम जेम प्रयत्नथी ओछो अधिक न थयो छतो मन, वचन अने कायाये उपयोग राखी करे तेम तेम ते करनारने निर्जरा थाय छे ॥ २२ ॥ द्वा १२

विस्तारार्थ—ए आवश्यकने विषे तथा मुहपत्ति अने शरीरनी पडिलेहणाने विषे जेम जेम उजमाल चित्त थको प्रयत्न एटले उद्यमप्रत्ये हीन नहि परंतु जेम कह्यो छे तेमज करे, पण तेथकी ओछो करे नही तेमज अतिरिक्त ते तेथकी जूदो एटले जेम हीन न करे, तेम अधिक पण न करे एवी रीते भली बुद्धिये सहित थको त्रिविध करण ते मन, वचन अने काया, ए त्रण करणे करी उपयुक्त थको एटले शुद्ध उपयोगी थयो थको एकाग्रचित्त छतो करे तेम तेम ते उद्यम करनार पुरुषने विशेषे कर्मोनी निर्जरा थाय अने जो अविधिये प्रतिलेखनादिक करे

तो ते ठ कायनो विराधक कह्यो छे. एटले पडिलेहणानुं बारमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल एकशो वीश थया. ॥ २२ ॥

हवे चार गाथाये करी बत्रीश दोष त्यागवानुं तेरमुं द्वार कहे छे.

दोस-दोष	अपविद्ध-अपविद्ध दोष	ढोलगइ-ढोलगति दोष	मच्छुव्वत्तं-मत्स्योद्वर्त दोष
अणाढिय-अनादृत	परिपिंडियं-परिपिंडित दोष	अंकुस-अंकुश दोष	मणपउट्ठं-मनःप्रदुष्ट दोष
थड्डिअ-स्तब्ध दोष	च-वली	कच्छभरिंगीय-कच्छभरिंगित दोष	

दोस अणाढिअ थड्डिअ-पविद्ध परिपिंडिअं च ढोलगई ॥
अंकुस कच्छभरिंगिअ, मच्छुव्वत्तं मणपउट्ठं ॥२३॥

शब्दार्थ—(१) अनादृतदोष, (२) स्तब्धदोष, (३) अपाविद्धदोष, (४) परिपिंडितदोष, (५) ढोलगतिदोष, (६) अंकुशदोष, (७) कच्छभरिंगितदोष, (८) मत्स्योद्वर्तदोष, (९) मनःप्रदुष्टदोष. ॥ २३ ॥

विस्तारार्थः—जे अनादर पणे संभ्रांत थको वांदे, ते पहेलो अनादृत दोष. तथा जे जात्या-

दिके करी धीठो थको स्तब्धपणु राखतो वांदे, अथवा द्रव्य भावादिक चउभंगीये करी स्तब्ध थको वांदे ते बीजो स्तब्ध दोष तथा जे वांदणा आपतो भाडुतनी पेर तुरत नासे, अथवा वांदणा देतो अरहो परहो फरे ते त्रीजो अपविद्ध दोष तथा जे घणा साधु प्रत्ये एकज वांदणे वांदे अथवा आवर्त्त, व्यंजन, अने आलाप ए सर्व एकठा करे, ते चोथो परिपिंडित दोष वली जे तीड्नी पेर उछलतो एटले उपड्यो उपड्यो विसंष्टुल वांदे, ते पांचमो ढोलगति दोष तथा जे अंकुशनी पेरे रजोहरणने बे हाथे ग्रहीने वांदे ते छठो अंकुश दोष तथा जे काचवानीपेरे रिंगतो रिंगतो वांदे, ते सातमो कछभरिंगीत दोष तथा जे उभो थइ बेसीने जलमाहेला माछलानीपरे एकने वांदीने उतावलो छपी फरी बीजाने वांदे, अथवा पाठ प्रछन्न करे अथवा रेचकावर्त्ते अनुलोम प्रतिलोम वांदे, ते आठमो मत्स्योद्धर्त दोष तथा कोइ साधु पोताथी एकादे गुणे हीन होय ते दोषने मनमा चिंतवतो ईर्ष्या सहित थको वांदे, ते नवमो मन:प्रदुष्ट दोष जाणवो ॥ २३ ॥

वेइयबद्ध—वेदिकाबद्ध दोष	मित्त—मित्र दोष	रुठ्ठ—रुष्ट दोष	हीलिय—हीलित दोष
भयंतं—भजंत दोष	कारणा—कारण दोष	तज्जिय—तर्जित दोष	विपलियचिअयं—विपलियचित्त दोष
भय—भय दोष	तिन्नं—स्तैन्य दोष	सढ—शठ दोष	
गारव—गारव दोष	पडिणीय—प्रत्यनीक दोष		

वेइयबद्ध भयंतं, भय गारव मित्त कारणा तिन्नं ॥
पडिणीयरुठ्ठ तज्जिअ, सढहीलिअ विपलिय चिअयं २४

शब्दार्थ—(१०) वेदिकाबद्धदोष, (११) भजंतदोष, (१२) भयदोष, (१३) गारवदोष, (१४) मित्रदोष, (१५) कारणदोष, (१६) स्तैन्यदोष, (१७) प्रत्यनिकदोष, (१८) रुष्टदोष, (१९) तर्जितदोष, (२०) शठदोष, (२१) हिलितदोष (२२) विपलितचितदोष. ॥ २४ ॥

विस्तारार्थ—तथा जे बे ढींचणनी उपर तथा हेठे हाथ राखीने अथवा बे हाथ विचाले बे ढींचण राखीने अथवा बे हाथनी वचमां एक ढींचण राखीने अथवा खोले हाथ मूकीने वांदे, ते दशमो

वेदिकावद्ध दोष जाणवो. तथा ए काइक अमने नजशे एटले विद्यामन्त्रादिक शीखवशे इत्यादिक लालचनी बुद्धिये वादे, अथवा नही वादीश तो रीश करशे एवु जाणीने वादे, ते अगीयारमो नजत दोष जाणवो तथा एमने नही वादीश तो मुजने गच्छादिकथी वाहिर काढी मूकशे, अथवा शापादिक आक्रोश करशे, इत्यादिक नये करी वादे, ते वारमो नयदोष जाणवो तथा जो हु नली रीते वादीश तो सर्व एम जाणशे जे ए सामाचारीमां कुशल ठे, माह्यो ठे, विधिप्रवीण ठे, एवी रीते जाणपणाना गारवे करी वांदे, ते तेरमो गारव दोष जाणवो तथा एमनी साथे महारे पूर्वे मित्राइ ठे, एवु जाणी मित्रादिकनी अनुवृत्तिये वादे, ते चौदमो मित्रदोष जाणवो तथा जे ज्ञानदर्शनादिक कारण विना वीजा अन्य कारण जे वस्त्रादिक पदादिक मुजने देशे, एम उद्देशीने वादे, ते पन्नरमो कारण दोष जाणवो तथा जे चोरनी पेरे ठानो रह्यो थको वांदे एटले परथी पोताना आत्माने ठानो राखे, रखे कोइ मुजने उलखी लेशे तो माहारी लघुता थशे एवी रीते पोताने ढुपावतो वादे, ते शोलमो स्तैन्यदोष जाणवो. तथा आहारादिकनी वेलाये

प्रत्यनीकपणे अनवसरे वांदे, ते सत्तरमो प्रत्यनीक दोष जाणवो. तथा क्रोधे धमधम्यो थको वंदना करे, अथवा क्रोधांत प्रत्ये वांदे, ते अढारमो रुष्टदोष जाणवो. तथा जे घणीये वार वांद्या, तो पण प्रसन्न थता नथी तेम कोपमां पण थता नथी काष्ठनी पेरे देखाय छे, एम तर्जना करतो वांदे, अथवा तर्जनी अंगुलियादिके तर्जना देतो थको वांदे, एटले कहे के एने रूषेथी शुं ? अने तुठेथी पण शुं ? एम तर्जतो थको वांदे, ते उगणीशमो तार्जित दोष जाणवो. तथा जे मायादिक कपटें करी वांदे, अथवा ग्लानादिक व्यपदेश करी सम्यक् प्रकारे न वांदे, ते वीशमो शठ दोष जाणवो. तथा हे गणि ! हे वाचक ! तमने वांदवाथी शुं फल थाय ? एवी रीते जात्यादिकनी हेलना करतो थको वांदे, ते एकवीशमो हिलित दोष जाणवो. तथा अर्द्धां वांदणां देइने वचमां वली देशकथादिक विकथाउ करतो करतो अभिमाने वांदे, ते बावीशमो विपलितचित्तकं एटले विपलितचित्त दोष जाणवो ॥ २४ ॥

दिट्ठमदिट्ठ-द्रष्टाद्रष्ट दोष	तमोअण-तन्मोचनदोष	उण-उण दोष	ढड्डर-ढड्डर दोष
सिंग-शृंग दोष	अणिद्धणालिद्ध-आश्लिष्ट ना	उत्तरचुलिअ-उत्तरचुलिका	चुडलिय-चुडलिक दोष
कर-करदोष	श्लिष्ट दोष	मूअ-मूक दोष दोष	च-वली

दिट्ठमदिट्ठं सिंगं, कर तंमोअण अणिद्धणालिद्धं ॥
ऊणं उत्तर चूलिअ, मूअं ढड्डर चूडलिअं च ॥ २५ ॥

शब्दार्थ—(२३) द्रष्टाद्रष्टदोष, (२४) शृंगदोष, (२५) करदोष, (२६) तन्मोचनदोष, (२७) आश्लिष्टानाश्लिष्टदोष, (२८) ऊणदोष, (२९) उत्तरचूलिकादोष, (३०) मूकदोष, (३१) ढड्डरदोष, (३२) चुडलिकदोष ॥ २५ ॥

विस्तारार्थ –जे मुगो रही छानो मानो वेसे तेने कोइ वीजो जाणी जाय जे आ छानो वेसी रह्यो छे तो वांदे तथा कोइ अपरनु वचमां अंतर छते न वांदे, एम दीवु अणदीवु करे, एटले कोइये दीठु, कोइये न दीवु एम लाजतो थको अधारामा वांदणा आपे, ते त्रेवीशमो द्दष्टाद्दष्ट दोष

जाणवो. तथा जे पोताना मस्तकने एक देशे करी एटले मस्तकनुं एक पासुं गुरुने पगे लगाके तथा मुद्राहीन पणे धर्मोपकरणादिक विपरीत पणे राखतो ठतो वांदे, ते चोवीशमो शृंग दोष जाणवो. तथा जे राजादिकना कर वेठनी पेरे जाणीने वांदे, पण कर्मनिर्ज्जराने अर्थे वांदे नही, ते पच्चीशमो करदोष जाणवो. तथा जे गुरुने वांदणां दीधा विना बुटको नथी, केवारे एथी बुटशुं? एम चिंतवतो वांदे, ते ठवीशमो तन्मोचन दोष जाणवो. तथा सत्तावीशमा आश्लिष्टानाश्लिष्ट-दोषनी चउजंगी थाय ते आवी रीते के, हाथे करी रजोहरण अने मस्तक फरसे ए प्रथम जांगो ते शुद्ध जाणवो, तथा रजोहरणने हाथ लगाके पण मस्तके हाथ न लगाके, ए बीजो जांगो, तथा मस्तके हाथ लगाके पण रजोहरणे हाथ न लगाके ते त्रीजो जांगो, तथा रजोहरण अने मस्तक बेहुने हाथ फरसे नही एटले लगाके नहीं, आश्लेषे नही, ते चोथो जंग जाणवो. ए चार जांगामां प्रथम जांगो शुद्ध ठे अने पाठला त्रण जांगा अशुद्ध दोषावतार जाणवा. ए त्रण

अंगे करी वंदन करे ते सत्तावीशमो आश्लिष्टानाश्लिष्ट दोष जाणवो तथा जे आवश्यकादिकें पाठ आलावा असंपूर्ण कहेतो थको वांदे, ते अठ्ठावीशमो ऊण दोष जाणवो. तथा जे वांदणे वादीने पछी महोटे शब्दे करी 'मत्थएण वंदामि' एम कहे, ते ओगणत्रीशमो उत्तरचूलिका दोष जाणवो. तथा जे आलाप आवर्त्तादिकने मूकनी परे अणउच्चरतो वांदे, ते त्रीशमो मूकदोष जाणवो तथा जे आलावाने अत्यंत महोटे स्वरें उच्चार करतो वांदे, ते एकत्रीशमो ढड्ढर दोष जाणवो. तथा जे अंगुअकानी पेरे रजोहरण ठेहके ग्रहण करी रजोहरणने भमाडतो थको वांदणा आपे, ते वली बत्रीशमो चुडलिक दोष जाणवो ॥ २५ ॥

बत्तीसदोस-बत्रीश दोष	जो-जे	सो-ते	अचिरेण-थोडा काळमां
परिसुद्धं-निर्दोषपणे	पउजइ-आपे	पावइ-पामे	विमाणवास-वैमानिक देवप-
किइकम्मं-वांदणा	गुरूण-गुरुप्रत्ये	निव्वाण-निर्वाण	वा-अथवा णाने

बत्तीस दोसपरिसुद्धं, किइकम्मं जो पउंजइ गुरुणं ॥
सो पावइ निव्वाणं, अचिरेण विमानवासं वा ॥२६॥दारं॥१३॥

शब्दार्थ—जे माणस ए उपर कहेला बत्रीस दोष रहित गुरुने वांदणा आपे छे ते थोडा कालमां मोक्षने अथवा तो देवपदने पामे छे. ॥ २६ ॥ द्वा. १३

विस्तारार्थः—ए पूर्वोक्त बत्रीश दोष तेणे करीने रहित थको परिशुद्ध निर्दोषपणे कृतिकर्म जे वांदणां तेने गुरुना चरण प्रत्यें जे नव्य प्राणी प्रयुंजे, एटले आपे ठे ते प्राणी थोमा कालमां निर्वाण एटले कर्मरूपदावानलनो उपशम जे मोक्ष ते प्रत्यें पामे अथवा वैमानिक देवपणाना वास प्रत्ये पामे ॥ २६ ॥ एटले ए तेरमुं बत्रीश दोषनुं द्वार पूरुं थयुं, उत्तर बोल १५२ थया ॥

हवे वांदणां देतां ठ गुण उपजे, तेनुं चौदमुं द्वार कहे ठे.

इह-ए	गुणा-गुण	गुरुपूआ गुरुनीपूजा	सुअधम्मा-श्रुतधर्मनी
छ-छ	विणओवयार-विनयोपचार	तित्थयराणय-श्री तीर्थंकर-	आराहणा-आराधना
च-वली.	माणाइभंग-मानादिकनो भंग	आणा-आज्ञा देवनी	अकिरिआ-सिद्धपणुं

इह छच्च गुणा विणओ-वयारमाणाइभंग गुरुपूआ ॥
तित्थयराण य आणा, सुअधम्माराहणा किरिया॥२७॥दार॥१४॥

अर्थः—ए वांदणामां छ गुणो उपजे छे तेमां १ विनयनो उपचार, २ मानादिकनो नाश, ३ गुरुपूजा, ४ तीर्थंकरनी आज्ञानुं पालन ५ श्रुतधर्मनी आराधना अने ६ मोक्ष ए छ गुण उपजे. ॥ २७ ॥

विस्तारार्थः—ए वांदणाने विषे छ वली गुण उपजे ते कहे छे तेमां एक तो विनयोपचार करवो ते गुण उपजे एटले जे विशेषे करी सर्वकर्मनो नाश करे तेने विनय कहीये. तेहिज उपचार एटले आराधवानो प्रकार जाणवो बीजो पोताना अभिमानादिकनो भंग थाय एटले

पोताना माननुं गालवुं थाय. त्रीजो गुरु जे पूज्यजन तेमनी पूजा सेवा न्नक्तिनुं साचववुं थाय. चोथो समस्त कल्याणनुं मूल रूप एवी श्रीतीर्थंकर देवनी आज्ञा तेनुं आराधन थाय एटले आज्ञानुं पालवुं थाय केमके न्नगवंते विनय मूल धर्म कह्यो छे, तथा पांचमो श्रुतधर्मनी आराधना थाय, केमके श्रुतज्ञान जे गुरु पासेंथी न्नणवुं ते पण वंदन पूर्वक न्नणवुं कह्युं छे. तथा छठो गुण तो परंपरायें एथी अक्रियारूप फल एटले सिद्धपणुं पामीयें ए छ गुण वांदणां देवाथी उपजे, तेनुं चौदमुं द्वार पूर्ण थयुं, उत्तर बोल १५० थया ॥ २७ ॥

हवे त्रण गाथायें करी गुरुस्थापनानुं पन्नरमुं द्वार कहे छे.

गुरु–महोटा	गुरुं–गुरुने	तथ्थ–तत्र, ते	ठविज्ज–स्थापीने
गुणजुत्तं–गुणेकरी युक्त	ठाविज्जा–स्थापन करीने	अख्खाइं–अक्षादिक	सख्खं–साक्षात्
तु–निश्चे	अहव–अथवा	नाणाइतियं–ज्ञानादि त्रण	गुरुअभावे–गुरुना अभावे

गुरुगुणजुत्तं तु गुरुं, ठाविज्जा अहव नत्थ अक्खाइ ॥
अहवा नाणाइतिअं, ठविज्ज सक्खं गुरुअभावे ॥२८॥

शब्दार्थ—म्होटा गुणे करीने युक्त एवा गुरुने स्थापन करवा. अथवा साक्षात् गुरुनो अभाव होय तो तेमने ठेकाणे थापनाचार्य स्थापन करवा. कदापि स्थापनाचार्य पण न होय तो ज्ञान, दर्शन अने चारित्रना पुस्तकादि उपकरण स्थापवा २८

विस्तारार्थ –महोटा विशेष प्रतिरूपादि छत्रीश गुणे करी युक्त एवा निश्चे गुरुने स्थापन करीने तेनी आगल प्रतिक्रमणादि क्रिया करीये अथवा साक्षात् पूर्वोक्त गुणयुक्त एवा गुरुनो अभाव छते तत्र एटले ते गुरुने स्थानकें अक्षादिक स्थापीने तेनी आगल क्रिया करीये ते अक्षादिक स्थापनाचार्य न होय तो ज्ञानादिक त्रण एटले एक ज्ञान, बीजु दर्शन, त्रीजु चारित्र, ए त्रणेना उपकरण जे पोथी नोकरवाली प्रमुख छे तेने स्थापीने तेनी आगल क्रिया करीये परंतु अगुरुने विषे गुरुबुद्धि आणीने तेनी आगल क्रिया करवी नहीं केमके आगममा अगुरुने

विषे जे गुरुबुद्धि आणवी तेने अत्यंत आकरुं लोकोत्तर मिथ्यात्व कह्युं छे. ॥ २८ ॥

अक्खे-अक्ष	कट्ठे-काष्ट	चित्तकम्मे-चित्रकर्म	गुरुठवणा-गुरुना स्थापना
वराडए-वराटके	पुत्थे-पुस्तक	सब्भावं-सद्‌भाव	इत्तर-इत्वर
वा-अथवा	अ-वळी	असब्भावं-असद्‌भाव	जावकहा-यावत् कथिका

अक्खे वराडए वा, कट्ठे पुत्थे अ चित्तकम्मे अ ॥
सब्भावमसब्भावं गुरुठवणा इत्तरावकहा ॥ २९ ॥

शब्दार्थ—अक्ष, (स्थापनाचार्य) कोडा, डांडा, पुस्तक अथवा गुरुमूर्त्तिनी स्थापना करवी. स्थापना बे प्रकारनी छे. एक सद्‌भाव अने बीजी असद्‌भाव. गुरुस्थापना पण बे भेदे छे. तेमां एक इत्वर एटले पुस्तक आदि थोडा काळनी अने बीजी यावत्कथिका एटले मूर्त्ति विगेरे बहुकालनी. ॥ २९ ॥

विस्तारार्थः—अक्षादिक ते कया? ते कहे छे, एक अक्ष ते चंदन प्रसिद्ध मालानी स्थापना

जाणवी, तेना अभावे वराटके एटले त्रण लीटीना कोडानी स्थापना करवी, अथवा काष्ठ झाडा झांनी प्रमुख चदनादिकनी पाटी आदिकनी स्थापना करवी, पुस्तकनी स्थापना करवी, वली तेना अभावे चित्रकर्म ते गुरुनी मूर्तिना चित्राम आलेख, अथवा गुरुनी काष्ठनी प्रतिमा ए पाठ श्री अनुयोगद्वार सूत्रथी लखीयें छैये, " से किंत ठवणावस्सयं जण्णं कठ्ठकम्मे वा पोत्थकम्मे वा लेपकम्मे वा चित्तकम्मे वा गंथिकम्मे वा वेढिकम्मे वा पूरिकम्मे वा संघातिकम्मे वा अक्खे वा वराडए वा एगे अणेगे वा सब्भाव वा असब्भाव वा ठवणा ठविज्जति ॥ एवी रीते गुरुनी स्थापना करवी ते बे प्रकारे जाणवी ते कहे छे एक सद्भावस्थापना अने बीजी असद्भाव स्थापना तिहां गुरुनी मूर्ति तथा प्रतिमादिकनी आकार सहित जे स्थापना ते सद्भाव स्थापना जाणवी, अने आकार विना अक्षादिकनी जे स्थापना करवी ते असद्भाव स्थापना जाणवी, वली गुरुनी स्थापना ते एक इत्वर अने बीजी यावत् कथिका तेमां इत्वर ते थोडा काल लगे स्थापना रहे, जेम नोकरवाली अने पुस्तकादिकनी जे स्थापना छे, ते स्थापना क्रिया करवाने वखते थापे छे, माटें

ज्यां सुधी ते क्रिया करीयें, तिहां सुधी ते स्थापना रहे, जो दृष्टि तिहांनी तिहां राखीयें, तो रहे, नही तो वली फरी बीजी स्थापना स्थापवी पमे, ते इत्वर कालनी स्थापना जाणवी. अने बीजी यावत्कथिक स्थापना ते घणा काल पर्यंत रहे, ते प्रतिमादिक तथा अक्षादिकनी बे प्रकारनी स्थापना करीयें बैयें. ए स्थापनानी आशातना पण गुर्वादिकनी पेरें टालवी ॥ २ए ॥

गुरुविरहंमि–गुरुनो विरह	दंसणत्थं–देखाडवाने माटे	विरह छतां	आमंतणं–आमंत्रण
ठवणा–स्थापना	च–वली	जिणबिंब–जिनबिंब	सहलं–सफल
गुरुवएसोव–गुरुनो उपदेश	जिणविरहंमि–श्री जिनेश्वरनो	सेवण–सेवा	

गुरुविरहंमि ठवणा, गुरुवएसोव दंसणत्थं च ॥
जिणविरहंमि जिण बिंब सेवणामंतणं सहलं ॥ ३० ॥

शब्दार्थ—गुरुनो अभाव होय त्यारे गुरुनो उपदेश देखाडवा माटे स्थापना छे. जेम हमणां जिनेश्वरनो विरह छतां

जिनबिंबनी सेवना करी आमत्रण करवु ते सफल थाय छे तेम ॥ ३० ॥

विस्तारार्थ.–हवे स्थापना शा कारण माटे स्थापवी ? ते कहे छे जेवारें साक्षात् गुणवत गुरुनो विरह एटले अन्नाव होय, तेवारे गुरूपदेशोपदर्शनने अर्थे एटले गुरुनो उपदेश देखामवाने माटें स्थापना स्थापवी जोइये इहां न्नावार्थ ए छे जे स्थापनानी आगल क्रिया करता ते एवु जाणे जे गुरुज मुजने आदेश आपे छे, ते महारे इछाकारि कही प्रमाण करवु केम के, गुरुना अन्नावे जे धर्मानुष्ठान करवु, ते शून्यन्नाव गणाय. हवे दृष्टांत कहे छे जेम हमणां श्रीजिनेश्वरनो विरह छतां श्री तीर्थंकरना बिंब एटले प्रतिमानुं सेवन करीने आमन्त्रण करवु जे हे न्नगवत ! तमे मुजने ससार समुद्रथकी तारो, मोक्ष आपा इत्यादिक जे कहेवु, ते सफल थाय छे ए दृष्टांते इहां पण श्रीगुरुना विरहे गुरुनी स्थापना पण सफल होय छे ए गुरुस्थापनाना एकज बोलनु पन्नरमु द्वार थयु उत्तर बोल १५ए थया ॥ ३० ॥

हवे बे प्रकारना अवग्रहनुं शोलमुं द्वार कहे छे

चउदिसि–चार दिशा	अहुठ–साडात्रण	सपरपक्खे–स्व अने परपक्ष	नकप्पए–न कल्पे
गुरुग्गहो–गुरुथकी अवग्रह	तेरस–तेर	अणणुन्नायस्स–गुरुनी अनुज्ञा	तत्थ–तेटला
इह–ए	करे–हाथनुं	सया–सदा लीधा वीना	पविसेउ–प्रवेश करवाने

चउदिसि गुरुग्गहो इह, अहुठ तेरस करे सपरपक्खे ॥ अणणुन्नायस्स सया, न कप्पए तत्थ पविसेउ॥३१॥ दारं॥१६॥

शब्दार्थ—आ जिनशासनमां गुरुथी अवग्रह चारे दिशामां पुरुष पुरुषने अने पुरुष तथा स्त्रीने साडा त्रण हाथ अने तेर हाथ जाणवो. ते अवग्रहमां प्रवेश करवाने आज्ञाविना क्यारे पण न कल्पे. ॥ ३१ ॥

विस्तारार्थः–ए श्रीजिनशासनमांहे गुरुथकी अवग्रह चारे दिशाने विषे स्व अने परपक्ष आश्रयी अनुक्रमे केटलो केटलो होय, ते कहे छे. तिहां एक साडा त्रण अने बीजो तेर हाथनो जाणवो. तेमां स्वपक्ष ते पोतामां साधु साधुमां अने बीजा श्रावक जाणवा. तथा परपक्ष ते साधु

अने साध्वी तथा श्राविका जाणवी तेमां साधु साधुने तथा श्रावकने मांहोमांहे साडा त्रण हाथ वेगलो अवग्रह होय अने गुर्वादिकथी साध्वी तथा श्राविकाने तेर हाथ वेगलो अवग्रह होय तेमज साध्वी तथा श्राविकाने मांहोमांहे साडा त्रण हाथनो अवग्रह होय तेटला अवग्रहमांहे गुरुनी अनुज्ञा लीधा विना सदा निरंतर प्रवेश करवाने वली न कल्पे ए वे अवग्रहनु शोलमुं द्वार थयु उत्तर बोल १६१ थया ॥ ३१ ॥

हवे वांदणांना सूत्राना अक्षरनी संख्यानु सत्तरमुं द्वार तथा पदनी संख्यानु अढारमुं द्वार कहे छे

पण–पांच	चउरो–चार	गुणतीस–ओगणत्रीस	सव्व–सर्वे
तिग–त्रण	छट्ठाण–छ स्थानकने विषे	सेस–शेष	पय–पद
वारस–बार	पय–पद	आवस्सयाइ–आवस्सिआएथी	अडवन्ना–अट्ठावन्न
दुग–वे	इगुणतीस–ओगणत्रीस		

पणतिग बारस दुगतिग, चउरो छठ्ठाण पय इगुणतीसं ॥
गुणतीससेस आव-स्सयाइ सव्वपय अडवन्ना॥३२॥दारं॥१७॥१८

शब्दार्थ—(प्रथम वंदनक सूत्रना अक्षर २२६ छे तेमां लघु अक्षर बसो एक अने गुरु अक्षर पच्चीस छे.) पांच, त्रण, बार, बे, त्रण अने चार. एम छ स्थानकमां ओगणत्रीस पद छे. बाकीना ओगणत्रीस पद आवस्सियाएथी जाणवा. सर्व मली अट्ठावन पद थाय छे.

विस्तारार्थः—प्रथम वंदनक सूत्रना अक्षर (२२६) छे. तेमां लघु अक्षर (२०१) छे, अने गुरु अक्षर तो इच्छामिथी मांडीने वोसिरामि पर्यंत पच्चीश छे ते लखे छे, च्छा ज्जा ग्ग ज्जो प्प क्कं त्ता ज्जं क्क क्क त्ती न्न च्छा क्क क्क क्क व्व व्व च्छो व्व म्मा क्क स्स क्क प्पा. ए पचीश अक्षर गुरु जाणवा एटले सत्तरमुं वंदनक सूत्रना अक्षरोनुं द्वार थयुं. उत्तर बोल (३०७) थया.

हवे अढारमुं वंदनक सूत्रना पदनी संख्यानुं द्वार गाथाना अर्थे कहे छे. तिहां 'विन्न-

क्यत पद ' एटले विभक्ति जेना अंतमां होय तेने पद कहीयें ते इहां वदनक सूत्रना छ स्थानक मध्ये सर्व मली अठावन पदनी सख्या छे, तिहां प्रथम स्थानकमां इछामि, खमासमणो वदिउं, जावणिज्जाए, निसीहियाए, ए पांच पद जाणवां

तथा वीजा स्थानकमां अणुजाणह, मे, मिउग्गह, ए त्रण पद जाणवां, तथा त्रीजा स्थानक मध्यें निसीहि, अहो, काय, काय सफासं, खमणिज्जो, भे, किलामो, अप्पकिलंताण, बहुसुभेण, भे, दिवसो, वइक्कतो ए चार पद जाणवां, तथा चोथा स्थानकमां जत्ता, भे, ए वे पद जाणवा तथा पाचमा स्थानकमां जवणिज्जं, च, भे, ए त्रण पद जाणवां, तथा छठा स्थानकमां खामेमि, खमासमणो, देवसिय, वइक्कमं, ए चार पद जाणवां, एम छ स्थानकने विषे उंगणत्रीश पद जाणवा

तथा शेष रह्या जे उंगणत्रीश पद ते आवस्सिआएथी मांडीने वोसिरामि पर्यंत थाय, तेवारें सर्वें मलीने पद अठावन्न थाय छे हवे ए पाछला उंगणत्रीश पद कही देखाडे छे आव-

स्सियाए पक्किममामि खमासमणाणं देवसियाए आसायणाए तित्तीसन्नयराए जं किंचि मिह्राए मणदुक्कमाए वयदुक्कमाए कायदुक्कमाए कोहाए माणाए मायाए लोन्नाए सव्वकालियाए सव्वमिह्रो-वयाराए सव्वधम्माइक्कमणाए आसायणाए जो मे अइयारो कउंतस्स खमासमणो पमिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि. ए ठेगणत्रीश पद थयां. आ ठेकाणें कटलाएक जंकिं चिमिह्राए ए एक पद माने ठे तथा केटलाएक आवस्सियाए ए अनिष्ठित पद ठे माटे नथी गणता. तेमाटे बहुश्रुत कहे तें प्रमाण जाणवुं. ए अठावन पदनुं अढारमुं द्वार थयुं. उत्तर बोल ४४५ थया ॥ ३२ ॥

हवे वांदणांना दायकना स्थानकनुं ठेगणीशमुं द्वार कहे ठे.

इच्छाय–इच्छामि खमासमणो	च–वळी	अवराहखामणा–अपराधनुं	वालाना
अणुन्नवण्णा–अणुजाणह	जत्त–जत्ता भे	खमाववुं	छठ्ठाणा–छ स्थानक
अव्वाबाहं–अव्याबाध	जवणाय–जवणिज्जं चभे	वंदणदायस्स–वांदणा देवा-	

इच्छाय अणुन्नवण्णा, अव्वाबाहं च जत्त जवणाय ॥
अवराहखामणाविय, वंदणदायस्य छट्ठाणा ॥ ३३ ॥दार॥१९॥

शब्दार्थ.—इच्छामि खमासमणो आदि पाच पदनु प्रथम स्थानक, अणुजाणहमे मिउग्गह, ए त्रण पदनु बीजु स्थानक "निसीही" आदि बार पदनु त्रीजु स्थानक जत्ताभे ए बे पदनु चोथु स्थानक "जवणिज्जचभे" ए त्रण पदनु पाचमु स्थानक "खामेमिखमासमणो" आदि चार पदनु छठु स्थानक ए वंदनना दायकना छ स्थानक जाणवा. ॥ ३३ ॥

विस्तारार्थ —इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए लगे पांच पदनुं प्रथम स्थानक जाणवु, तथा अणुजाणह मे मिउग्गहं ए त्रण पदनुं बीजु स्थानक, तथा अव्याबाध एटले निराबाध पण पूर्वा अर्थे निसीहिथी मांडीने दिवसो वइक्कतो पर्यंत बार पदोनु त्रीजु स्थानक जाणवु, तथा जत्ता भे ए बे पदोनुं चोथु स्थानक, तथा जवणिज्जं च भे ए त्रण पदनुं पाचमु स्थानक, तथा अपराधनु खमाववु एटले खामेमि खमासमणो देवसिय व इक्कमं ए चार

पदोनुं छठुं स्थानक जाणवुं. अपिच एटले वली ए वांदणानो देवावालो तेनां छ स्थानक जाणवां. ॥ ३३ ॥ ए छ स्थानकनुं ओगणीशमुं द्वार थयुं ॥ उत्तर बोल ४५१ थया.

हवे ए छ स्थानकमां छ गुरु वचन होय तेनुं वीशमुं द्वार कहे छे.

छंदेण–छंदेण
अणुजाणामि–आज्ञा आपुं छुं
तहत्ति–तथेति, तेमज
तुज्झंपि–तुमने पण
वट्टए–वर्ते छे
एवं–एमज
अहमवि–हुंपण
खामेमि–खमावुं छुं
तुमं–तुम प्रत्ये
वयणाइ–वचन
वंदण–वांदणा
आरिहस्स–आचार्यादिकनां

छंदेणणुज्जाणामि,तहत्ति तुम्भंपि वट्टए एवं ॥
अहमवि खामेमि तुमं, वयणाई वंदणारिहस्स ॥३४॥

शब्दार्थः—छंदेण, अणुजाणामि, तहत्ति, तुम्भंपिवट्टए, एवं, अहमवि खामेमि तुमं. ए छ वचन वांदणा देवा योग्य गुरुनां जाणवां. ॥ ३४ ॥

विस्तारार्थ –जिहां इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए एटलो पाठ शिष्य कहे, तेवारे गुरु जो वांदणा देवरावे तो छंदेण ए पाठ कहे, अने वांदणा न देवरावे तो "तिविहेण" एवो पाठ कहे, ए प्रथम गुरुवचन जाणवु, तथा 'अणुजाणह मे मिउग्गहं' ए पाठ शिष्य कहे, तेवारे गुरु कहे आज्ञा आपु छु ए बीजु गुरुवचन जाणवु, तथा निसीहि इत्यादिक जेवारे शिष्य कहे, तेवारे गुरु कहे तथेति ए त्रीजु गुरुवचन जाणवु, तथा जेवारे जत्ता भे इत्यादि शिष्य कहे, तेवारे गुरु कहे तुमने काजे पण वर्ते छे ? ए चोथुं गुरुवचन जाणवु, तथा जे वारे जवणिज्ज च भे शिष्य कहे तेवारे गुरु कहे एमज, तुं पूछे छे तेमज, ए पांचमु गुरुवचन जाणवु तथा जेवारे खामेमि खमासमणो शिष्य कहे, ते वारे गुरू कहे हु पण खमावु छु तुम प्रत्ये ए छठु गुरूवचन जाणवु ए छ वचन ते वांदणा देवा योग्य आचार्यादिकना जाणवां, एटले वीशमु छ गुरुना प्रतिवचननु द्वार पूर्ण थयु उत्तर बोल ४५७ थया ॥ ३४ ॥

हवे त्रण गाथाये करी तेत्रीश आशातनानु एकवीशमु द्वार कहेछे तिहां प्रथम आशातना

शब्दनो अर्थ करे छे. जिहां ज्ञान, दर्शन अने चारित्र तेनो लाभ थाय ते लाभने पाडवुं, नाश करवो तेने आशातना कहिये ते इहां शिष्यादिक जो अविनयथी प्रवर्त्तता होय, तो गुरू आदिकनी आशातना करे, ते तेत्रीश प्रकारे छे तेनां नाम गाथाना अर्थथी कहे छे.

पुरओ–आगल चालतां	चिट्ठणं–उभो रहेवाथकी	आलोयण–आलोये	पुव्वाळवणेय–पहेलो पोते बोलावे
पक्खव–पडखे	निसिअणा–बेसताथका	अपडिसुणणे–सांभळतां छतां जवाब न आपे	आलोए–आलोचे
आसन्नेगंता–अडकतो चाले	आयमणे–आचमने		

पुरओ पक्खासन्ने, गंता चिट्ठण निसिअणाय मणे ॥
आलोयण पडिसुणणे, पुव्वालवणे अ आलोए ॥३५॥

शब्दार्थः—१ गुरुनी आगल चाले, २ पडखे चाले, ३ पछवाडे अडकतो चाले, वळी एवी त्रण आशतना गुरुनी, तेटली भूमि भागे उभा रहेवाथी थाय अने बेसवाथी पण थाय एम ९ आशतना जाणवी, १० थंडिले प्रथम पाणी ले,

११ गमणागमण पहेलु आलोवे, १२ बोलाव्या उता न बोले, १३ कोइने गुरुनी पहेला बोलावे, १४ गुरु छता बीजा पासे भिक्षादि आहार आलोवे ॥ ३५ ॥

विस्तारार्थः—प्रथम गुरुने आगल चालता शिष्यने विनयभंगादिक लागे माटे ए अकारणे आशातना थाय परतु जो मार्गादिकनी विषमता होय अथवा गुरुने मार्ग देखाडवा माटे जो गुरुथी आगळ चालवु पडे तो ते अकारणमा गणाय नहीं बीजी गुरुने पडखे बेहु पासे गमन करे गुरुनी बराबर चाले तो आशातना थाय, त्रीजी एमज गुरुने आसन्ने एटले अडकतो गता एटले चाले पठवाडे ढुकडो चाले तो श्वास, छीक, श्लेष्म, उधरसादि दोष रूप आशातना थाय, एम ए त्रण आशातना जेटले भूमिभागे गुरुनी साथे चालतां थका थाय, तेटलेज भूमिभागे गुरुनी पासे उभा रहेवाथकी पण पूर्वोक्त त्रण आशातना थाय एम त्रण स्थानके गुरुनी पासे बेसता थका पण पूर्वोक्त त्रण आशातना थाय एव नव थइ दशमी आचमने एटले गुरुनी साथे उच्चार भूमिये गया थकां शिष्य जो आचार्यथकी पहेला आचमन लीये अथवा गुरुनी

पहेलां चलु करे अथवा हाथवाणी लीये तो आशातना थाय. अगीयारमी उच्चारादिक बहिर्दिशी गुर्वादिक साथे आव्या पछी गमणागमणाथी जो गुरूथकी प्रथम आलोये, तो आशातना थाय, बारमी गुर्वादिक वगेरा तथा रत्नाधिक जे होय ते रात्रिये बोलावे जे कोण सूतो छे? कोण जागे छे? एम वचन सांभलतो जागतो थको पण अण सांभलतानी पेरे पाछो प्रत्युत्तर नहीं आपे तो आशातना थाय, तेरमी गुरू आदिकने आलापवा बोलाववा योग्य एवा कोइ श्रावकादिक आव्या होय अथवा आवेला छे तेने आवर्जवा माटे गुरु बोलाव्यानी पूर्वेज पोते बोलावे तो आशातना थाय, वली चौदमी अशन पान खादिम स्वादिम ए चारे आहार रूप जे भिक्षा आणी होय ते प्रथम कोइ बीजा शिष्यादिक आगल आलोइने पछी गुरू आगले आलोचे तो आशातना थाय ॥ ३५ ॥

तह–तेमज
उवदंस–देखाडे

निमंतण–निमंत्रण
खद्ध–खवरावे

आयणेण–सरस आहार पोते जमे

तहा–तेमज
अपडिसुणणे–अप्रतिश्रवणे

खद्धत्तिभ-कठोणवचन	कि-शुं	तज्जाय-तर्जनाकरे	
तत्थगए-स्वाधीन	तुम-तमे	नोसुमणे-सुमनो न थाय	

तह उवदंस निमतण, खद्धा ययणे तहा अपडिसुणणे ॥
खद्धत्ति य तत्थगए, किं तुम तज्जाय नो सुमणे ॥३६॥

शब्दार्थ.—तेमज १५ आहारादि बीजाने देखाडे, १६ बीजा साधुने प्रथम बोलावीने पछी गुरुने बोलावे, १७ गुरु विना बीजाने मिष्ट खवरावे, १८, पोते मिष्ट खाय, तेमज १९ गुरु बोलावे छता, न सांभळे, २० गुरुने कठण वचन बोले, २१ पोताने सथारे बेठो उत्तर आपे, २२ शुं कहो छो ? एम कहे, २३ तमे करो, एम कहे, २४ तिरस्कार करे, २५ गुरुनो धर्मोपदेश सांभळी हर्षित मनवालो न थाय ॥ ३६ ॥

विस्तारार्थ –पन्नरमी तेमज वली अशनादिक चार जे लाव्या होय ते प्रथम बीजा यतिने देखाडीने पछी गुरूने देखाडे तो आशातना थाय, शोलमी तेमज अशनादिक चार लाव्या होय

तेनी प्रथम बीजा यतिने निमंत्रणा करे के आ भात पाणी लेशो? पछी गुरूने निमंत्रणा करे तो आशातना थाय. सत्तरमी अशनादिक चार सूरि प्रमुख साथें निकायें आणीने पछी गुर्वादिकने पूछया विना जेनी साथे पोतानुं मन माने तेने मधुर जाणीने खवरावे तो आशातना लागे, अढारमी गुर्वादिक तथा रत्नाधिक साथे जमतो थको अशनादिक स्निग्ध सरस होय ते पोतेज वावरे, ते आशातना जाणवी. यदुक्तं दशाश्रुतस्कंधसूत्रे ॥ सहेअसणं वा राइणिएसेहिं भुंजमाणे तछं सेहे खद्धं खद्धं डायं डायं ऊसढं ऊसढं मणुण्णं मणुण्णं मणामं मणामं निद्धं निद्धं लुक्खं लुक्खं आहारित्ता हवइ आसायणा सेहस्सत्ता ॥ तेमज ओगणीशमी गुरू जे वारे साद करे तेवारे अप्रतिश्रवणे एटले अणसांभलताना परें गुरूने पाछो जुवाब आपे नही, ते आशातना जाणवी. ए आशातना पूर्वे कही छे, परंतु ते रात्रिसंबंधी शयन करवा पछीनी जाणवी, अने आ ते दिवस संबंधि धिठाइपणे तथा अनाभोग पणे जाणवी. वीशमी रत्नाधिक तथा गुर्वादिक जेवारे साद करे, तेवारे तेने खर एटले अत्यंत कर्कश महोटे स्वरे करी पत्युत्तर घणा वाले, कहे के अरे

झाड खाधो रे झाड खाधो ! केम केम मूकता नथी इत्यादिक कठिन वचन बोले, अथवा आक्रोश गाढस्वरादिक गुरूने करावे ते आशातना जाणवी, वली एकवीशमी गुर्वादिके बोलाव्यो थको त्यांथीज एटले पोताने ठेकाणे बेठो थकोज उतर आपे, परतु गुरूनी समीपे आवीने जवाब न आपे तो आशातना थाय बावीशमी वली गुर्वादिके बोलाव्यो थको कहे के शु छे ते ? तमे कहो कोण कहेवरावे छे ? शुं कहो छो ? इत्यादिक विनयहीन वचन बोले, ते आशातना जाणवी, तथा त्रेवीशमी वली गुर्वादिके बोलाव्यो थको कहे के तूज कां नथी करतो ? एवी रीते पोताना पूज्यने एक वचनात बोलावे अथवा कहे के तमे कोण थकामुजने प्रेरणा करो छो ? इत्यादिक वचन कहे ते आशातना जाणवी चोवीशमी गुर्वादिक तथा रत्नाधिक शिष्यने कहे के तमे समर्थ छो, पर्याये लघु छो, माटे वृद्धनु तथा ग्लाननु वैयावच्च करो तवारे ते पाछो जवाब आपे के जो तमेज लाभ जाणो छो, तो तमे पोते केम नथी करता ? तथा तमारो बीजो पण शिष्यादिकनो बहु परिवार छे ते शु लाभनो अर्थी नथी ? तो तेमनी पासे करावो तेवारे वली

गुर्वादिक तेने कहे के हे शिष्य ! तमे आलसु न थाओ. ते वारे वली गुरूने कहे के तमे ते शुं अमनेज दीठा छे ? एवी रीतनां वचन बोलीने गुरूनी तर्जना करे ते आशातना जाणवी. पच्चीशमी गुर्वादिक धर्मकथा कहेता होय तेवारे शिष्य दुमणो थाय परंतु सुमनो न थाय, गुर्वादिकना गुणनी प्रशंसा करे नही अने कहे के तमे गृहस्थने विशेष प्रकारे समजावो छो, ते रीते अमने समजावता नथी अथवा गुर्वादिक तथा रत्नाधिकनो जे रागी होय तेने देखीने दुमणो थाय ते आशातना जाणवी ॥ ३६ ॥

नोसरसि–नथी सांभरतो	अणुट्ठिआ–अणउठेथके	थारे पग लगाडे	समासणेयावि–गूरुने सम ना
कहच्छित्ता-कथानो च्छेद करे	कही–कहे	चिट्ठ–बेसे	आसने बेसे
परिसंभित्ता–सभानो भंग करे	संथारपायघट्टग–गुरुना सं-	उच्च–उंचे आसने	

नो सरसि कहं च्छित्ता, परिसंभित्ता अणुट्ठियाइ कहे ॥
संथार पाय घट्टण, चिट्ठुच्च समासणे आवि ॥३७॥दारं॥२२॥

शब्दार्थ —२६ तमने नथी सांभरतु ? एम कहे, २७, कथानो छेद करे, २८ सभानो भग करे, २९ गुरुये कहेली वात फरी पोते कहे, ३० गुरुना सथारे पग लगाडे, ३१ गुरुनी शय्या सथारा के आसन उपर बेसे, ३२ गुरुथी उचा आसने बेसे, ३३ गुरुना समान आसने बेसे ॥ १७ ॥

विस्तारार्थ —छवीशमी जेवारे गुरू कथा करता होय ते वारे कहे के तमने ए अर्थ नथी सांभरतो ? आ अमुकनो अर्थ एम न होय एवी रीते कहेतां आशातना लागे सत्तावीशमी गुर्वादिक कथा करता होय तेनी वचमां पोतानु माहापण जणाववाने अर्थे सभ्य लोकने कहे के ए कथा हु तमने पछी समजावीश एम कही कथानो छेद करे, ते आशातना जाणवी, अठ्ठावीशमी गुरू कथा कहेता होय अने तेने सभ्य लोक हर्षवत हृदयथी सांभळतां होय ते सभ्य जनोने देखता छता गुरूने कहे के एवकी शी कथा कहो छो ? हमणां भिक्षानो अवसर छे, भोजनवेळा पोरिसि वेळा छे, एम कही पर्षदानो भंग करे तो आशातना थाय, ओगणत्रीशमी गुर्वादिक धर्मकथा कही रह्या पछी पर्षदा अणउठे थके तेज कथाने पोतानुं माहापण जणाववाने

हेतुये जे गुरूये अर्थ कह्यो होय तेहिज अर्थ वली विशेषथी विस्तारी चर्चा देखाडीने कहे तो आशातना थाय, त्रीशमी गुरूनी शय्या तथा संथाराने पोताना पादादिके करी संघट्टे तेने खमावे नहीं तो आशातना थाय, इहां शय्या ते सर्वांग प्रमाण जाणवी, अने संथारो ते अढी हाथ प्रमाण जाणवो, अथवा शय्या ते ऊर्णादिवस्त्रमय जाणवी, अने संथारो ते दर्भादिक तृणमय जाणवो. एक त्रीशमी गुरूनी शय्या संथारो तथा बेसणादिकने विषे तिष्ठत् एटले बेसे, अथवा आलोटे अथवा शरीरने अवयवे करी फरसे, तो आशातना थाय, बत्रीशमी गुरूथी ऊंचे आसने बेसे, अथवा अधिक बेसणे बेसे तथा गुरू जेवां वस्त्र पहेरे, तेथकी अधिक मूल्यवालां वस्त्रादिकनो परिभोग करे, तो आशातना थाय, तेत्रीशमी गुरूने समान आसने बेसे, अथवा गुरूना जेवां वस्त्रादि होय, ते वांज समान वस्त्रादिकनो परिभोग करे तो आशातना थाय छे. इहां अपिशब्द निश्चयवाचक छे, तथा गुरूने आगल अने पाछल तथा बे बाजुये बेसवादिकनी आशातना तो पूर्वे कहेली छे ए तेत्रीस आशातना टालतो थको शिष्य विनयी कहेवाय, ते शिष्य वांदणां देवा

देवरावववाने योग्य जाणवो, ए प्रवचनपात्र थाय ॥ ३७ ॥ ए तेत्रीश आशातनानु एकवीशमु द्वार सपूर्ण थयु सर्व बोल (४९०) थया ॥

हवे वे विधिनु-बावीशमु द्वार कहे छे एटले पडिक्कमण करवानी सामग्रीना अभावे तथा वे प्रतिक्रमण करणादि पर्याप्तिने अभावे प्रभाते अने सध्याये वांदणां वे देवां ते वेहु विधिनो अनुक्रम जाणवो, ते कहे छे

इरिया-इरियावहि	चिइवदण-चैत्यवदन	आलोय राइय आलोए	सवर-पच्चख्खाण करे
कुसुमिणुस्सग्गो-कुसुमिणदुसुमिणिनो काउस्सग्ग	पुत्ति-मुहपत्ति	वदण-वादणा	चउथ्थोभ-चारथोभ वदन
	वदण-वादणाआपे	खामण-अभुट्ठिओमिखामणु	दुसज्जाओ-वे सज्झाय

इरिया कुसुमिणुस्सग्गो, चिइवंदण पुत्ति वंदणा लोयं ॥
वंदण खामण वंदण, संवर चउ त्थोभ दु सज्जाओ ॥३८॥

शब्दार्थः—१ इरियावहि, २ कुसुमिण दुसुमिणनो काउस्सग्ग, ३ चैत्यवंदन, ४ मुहपत्ति पडिलेहण, ५ बे वांदणां, ६ राइयं आलोवे, ७ बे वांदणा, ८ खमासमण, ९ वांदणा १० पच्चक्खाण, ११ चार खमासमण अने १२ बे सज्जाय. एम अनुक्रमे करे ते प्रभात वंदन विधि जाणवो. ॥ ३८ ॥

विस्तारार्थः—तिहां प्रथम प्रज्ञातनो वंदनक विधि कहे छे. इहां पहेली (१) इरियापथिकी प्रतिक्रमीने, पछी (२) कुसुमिण दुसुमिण उज्ञाविणी निमित्ते चार लोगस्सनो काउस्सग्ग करे, ते वार पछी (३) आदेश मागीने, चैत्यवंदन करे, पछी (४) आदेश मागीने मुहपत्ति पडिलेहे पछी (५) वांदणां बे आपे, तेवार पछी (६) राइयं आलोए, तेवार पछी (७) बे वांदणां आपे. पछी (८) अप्भुठिउंमि अप्निंतर राइयं खामे, पछी (९) बेवार वांदणां आपे, पछी (१०) पच्चरकाण करे, पछी (११) चार खमासमण पूर्वक ज्ञगवन् आचार्यादिक चारने थोज्ञ वंदन करे, पछी (१२) सद्याय संदिसाहुं, सद्याय करुं, ए बे खमासमणें बे आदेश मागी सप्नाय करे. ए प्रज्ञातवंदनकविधि जाणवो ॥ ३८ ॥

हवे संध्यावंदनकविधि अथवा लघु प्रतिक्रमण कहे छे

इरियावहि–इरियावहि	वंदण–वांदणा	खामणा–देवसिय खामणु करे	चिउत्तनो काउस्सग्ग
चिइवंदण–चैत्यवंदन	चरिम–दिवस चरिम	चउथ्थोभ–चार खमासमण	दुसज्झाओ–बे सज्झाय
पुत्ति–मुहपत्ति	आलोय–देवसिय आलोए	दिवसुस्सग्गो–देवसिय पाय	

इरिया चिइ वंदणपु-त्ति वंदणं चरिमवंदणालोयं ॥
वंदणखामणचउत्थो-भ दिवसुस्सग्गो दुसज्झाओ॥ ३९॥दार॥१२

शब्दार्थ–१ इरियावहि, २ चैत्यवंदन, ३ मुहपत्ति पडिलेहण, ४ बे वांदणा, ५ दिवस चरिम पच्चख्खाण, ६ बे वांदणा, ७ देवसि आलोवे, ८ बे वांदणा, ९ देवसि खमावे, १० चार खमासमण दइ भगवानादि चारने वांदे, ११ देवसिय प्रायश्चित माटे बे लोगस्सनो काउस्सग्ग अने १२ बे सज्झाय ए संध्यावंदन विधि ॥ ३९ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम (१) इरियावहि पडिक्कमीने पछी आदेश मागी (२) चैत्यवंदन करे, तेवार पछी (३) मुहपत्ति पडिलेहे, पछी (४) बे वांदणा देवे, ते देइने पछी (५) दिवसचरिम पच्चख्काण

करे, पछी (६) बे वादणां देइने (७) देवसियं आलोए. पछी (८) बे वांदणां देइने, (ए) देवसियं खामवुं करे, पछी (१०) चार खमासमणां देइ जगवानादिक चारने वांदी पछी आदेश मागीने (११) देवसियपायछित्तविसोहणबं चार लोगस्सनो काउस्सग्ग करी आदेश मागीने (१२) बे खमासमणे सद्याय करे, एटले एक खमासमणे सज्काय संदिसाहुं, बीजे खमासमणे सज्ञाय करुं. इति संध्यावंदनकविधिः समाप्तः ए बावीशमुं द्वार प्राजातिकवंदन तथा संध्यावंदन मली बे विधियें करी बे प्रकारनुं कह्युं. उत्तर जेद ४ए२ थया ॥ ३ए ॥

एयं–ए	जुंजंता–प्रयुंजता	आउत्ता–आयुक्त	कम्मं–कर्मने [ना संचित
किइकम्म–वांदणा	चरणकरणं–चरणसित्तरी	साहू–साधु	अणेगभवसंचिय–अनेक भव-
विहिं–विधि	तथा करण सित्तरि	खवंति–क्षयकरे	अणंतं–अनंताकालना

एयं किइकम्मविहिं, जुंजंता चरण करण माउत्ता ॥
साहू खवंति कम्मं, अणेगभवसंचियमणंतं ॥ ४० ॥

शब्दार्थ-ए प्रमाणे वांदणानी विधिने करता चरण सित्तरी अने करण सित्तरीए सहित एवा साधुओ अनेक भव-मा मेलवेला अनंता कर्मने खपावे छे ॥ ४० ॥

विस्तारार्थ –ए पूर्वे कह्ी आव्या जे बोल, तेणे करी कृतिकर्म जे वांदणा, तेनो जे विधि जे व्यवहार ते प्रत्यें प्रयुंजता थका चरणसित्तरी अने करणसित्तरी तेना गुणे करी आयुक्त एटले सहित एवा जे साधु निर्ग्रंथ चारित्रीया ते अनेक नवना संचित एटले कोटि जन्मनां उपार्जन करेला अने जेनो दुरंत विपाक ठे एटले अनंता काल पर्यंत नोगवाय एवां अठेद्यपणे रहेनारां जे कर्म अथवा अनंत कालनां उपार्जन करेलां एवां जे कर्म ठे ते कर्मोप्रत्यें तुरत शिघ्रपणे क्षेपवी निराकरण करे ठे, अर्थात् क्षय पमाडे ठे ॥ ४० ॥

अप्पमइ–अल्पमति	विवरिय–विपरीतपणे	मए-महारायी	गीयत्था–गीतार्थ
भव्व–भव्यप्राणी	च–वली	त–ते	अणभिनिवेसि–अकदाग्रही
बोहत्थ–बोधनेअर्थे	ज–जे	सोहंतु–शोधजो	अमच्छरिणो–मत्सररहित
भासिय–भाख्यु	इह–ए		

अप्पमइभवबोहत्थं, भासियं विवरियं च जमिह मए ॥
तं सोहंतु गीयत्था, अणभिनिवेसि अमच्छरिणो ॥४१॥

शब्दार्थ—अल्पमति एवा भव्य जीवोना बोधने अर्थे में आहिं जे कांइ विपरीतपणे कहेलुं होय तेने कदाग्रह रहित अने मत्सर रहित एवा गीतार्थ पुरुषो सुधारी लेजो ॥ ४१ ॥

विस्तारार्थः—आ वांदणांनो विचार ते अल्प छे मतिजेहनी एवा जे भव्य प्राणी तेमना बोध ज्ञानने अर्थे भांख्यो परंतु आवश्यक बृहद्वृत्त्यादिक ग्रंथने विषे एनो अत्यंत विस्तार छे. त्यांथी विशेषे जोवुं, इहां संक्षेपथी कह्यो छे. ते मांहे जे अनाभोगें विपरीतपणे वली जे ए भाष्यमांहे महाराथी कहेवाणुं होय तेने वली अकदाग्रही एटले हठवादरहित एवा अने मत्सरपणाना परिणामें रहित, गुणना रागी एवा जे गीतार्थ एटले गीतना अर्थ तेना जाण, अर्थात् सूत्रार्थना जाण तथा निश्चय व्यवहारने विषे कुशल होय ते शोधजो, अर्थात् शुद्ध करजो. ए

४९२ बोलें करी श्रीगुरुने वांदणा देवानो विधि कह्यो ॥ अहीं "इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए" इत्यादिक गुरुवंदन सूत्र जो पण ग्रंथकारे मूल पाठमां गाथा रूपे कह्यु नथी, तो पण प्रसंगथी तेनो अर्थ लखवो जोइये, परंतु प्रतिक्रमणने विषे सुगुरु वांदणांमां ते अर्थ सविस्तर लखायेलो होवाथी आ ठेकाणे लख्यो नथी ॥ इति श्री गुरुवंदनक भाष्य अर्थ सहित संपूर्ण ॥ ४१ ॥

हवे एवा गुणवंत गुरुप्रत्ये वांदणा देइने तेमना मुखथी यथाशक्तिये पच्चक्खाण लेवु, केमके 'ज्ञानस्य फलं विरति' एवु वचन छे वली आगम मध्ये कह्यु छे के, "पच्चक्खाणेणं भंते जीवे किं जणइ पच्चक्खाणेय य आसव दाराइनिरुंभति" तेमाटे पच्चक्खाण करवानो महोटो लाभ छे ते पच्चक्खाण शुं? अने ते केटला प्रकारना पच्चक्खाणो छे? इत्यादिक जाणवा माटे त्रीजु पच्चक्खाण भाष्य कहे छे.

॥ अथ तृतीय पच्चख्खाण भाष्य प्रारंभः ॥

तिहां प्रथम पच्चक्खाणनां नवद्वार एक गाथायें करी कहे छे.

दस–दसभेदे	आहार–आहारना स्वरूपनुं	दसविगइ–दशविगयनुं	छसुद्धि–छशुद्धिनुं
पच्चख्खाण–पच्चख्खाणनुं	दुवीसगार–बावीशआगार	तीसविगइगय-त्रीशनिवियातानुं	फलं–फल
चउविहि–चारप्रकारनाविधिनुं	अदुरुत्ता–अणउच्चर्या	दुहभंगा–बे प्रकारनाभांगानुं	

दस पच्चख्खाण चउविहि, आहार दुवीसगार अदुरुत्ता ॥
दस विगइ तीस विगई, गयदुहभंगा छ सुद्धि फलं ॥ १ ॥

शब्दार्थ–१ दश पच्चख्खाणनुं द्वार, २ चार विधिनुं द्वार, ३ आहारनुं द्वार, ४ बीजीवार न कहेला बावीस आगा-

रनु द्वार, ५ दश विगयनु द्वार, ६ त्रीस निवीयातानु द्वार, ७ मूलगुण उत्तरगुणना भेदनु द्वार, ८ छ शुद्दिनु द्वार, ९ पच्चखाणना फलनु द्वार ॥ १ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम पच्चरकाणना दश भेद छे, तेनु द्वार कहेशे बीजु पच्चरकाण करवाने विषे पाठ विशेषरूप चार प्रकारनो विधि छे तेनुं द्वार कहेशे त्रीजु चार प्रकारना आहारना स्वरूपनु द्वार कहेशे चोथु पच्चरकाणमा अद्विरुक्त एटले बीजी वारना अण उच्चरया अर्थात् एकवार कह्या तेना ते फरी जुदा जुदां पच्चरकाणमा आवे, ते न लेवा एवा बावीश आगारनु द्वार कहेशे पाचमु दश विकृति एटले दश विगयनी सख्यानु द्वार कहेशे छठुं त्रीश विकृतिगत एटले छ मूल विगयना त्रीश निवीयाता थाय तेनी सस्यानु द्वार कहेशे सातमुं एक मूल गण पच्चरकाण तथा बीजु उत्तरगुण पच्चरकाण एम बे प्रकारना भागा पच्चरकाणना थाय, तेनुं द्वार कहेशे आठमु पच्चरकाणनी छ शुद्धिनु स्वरूप निश्रेथी, कहेवु तेनु द्वार कहेशे नवमुं पच्चरकाण करयाथी इहलोक तथा परलोक भली बे ठेकाणे फल थाय तेनु द्वार कहेशे ॥ १ ॥ ए

मूल नवद्धारनां नाम कह्यां. एनां उत्तरद्धार आंहीं विवरयां नथी, पण ग्रंथांतरे नेवुं कह्यां छे, अने अहीं पण शरवालो आपतां नेवुं थाय छे, ते आगल विस्तारे कहेशे.

इहां प्रथम पच्चरकाण शब्दनो अर्थ करे छे. तिहां एक प्रति, बीजुं आ, अने त्रीजुं आख्यान, ए त्रण पद मलीने प्रत्याख्यान शब्द थयो छे. तेमां अविरतिपणानां स्वरूपप्रत्ये प्रति एटले प्रतिकूलपणे करी आ एटले आगार मर्यादा करणस्वरूपे करी आख्यान एटले कहेवुं कथन करवुं ते छे जेने विषे, तेने प्रत्याख्यान कहीये.

अथवा प्रति एटले आत्मस्वरूप प्रत्ये आ एटले अभिव्यापीने करण एटले करवुं एटले अनाशंसारूप गुण आत्माने उपजे एम करे तेनुं जे आख्यान एटले कथनरूप ते छे जेने विषे तेने प्रत्याख्यान कहीयें.

अथवा प्रतिके० परलोकें आके० क्रिया योगार्थे शुभाशुभ फल कथनरूप जेने विषे छे तेने प्रत्याख्यान कहीयें. एम घणां व्याख्यान छे.

ते प्रत्याख्यान एक मूलगुणरूप अने बीजुं उत्तरगुणरूप एवा बे भेदें छे तेमां मूलगुणनु पच्चक्खाण यतिने पचमहाव्रतादि रूप छे अने उत्तरगुण प्रत्याख्यान तो यतिने पिंडविशुद्ध्यादिक छे तथा श्रावकने मूलगुण तो पाच अणुव्रतादिकनु छे अने उत्तरगुणनो शिक्षाव्रतादिकनु छे तथा सामान्य प्रकारें जे अविरतिपणानु प्रतिपक्ष ते सर्व पच्चक्खाण कहीये

हवे प्रतिदिन उपयोगीपणा माटे उत्तरगुण प्रत्याख्यान दश प्रकारे होय,

ते आ ग्रथना प्रथम द्वारना भेदरूपे कहे छे

अणागय–अनागत	नियटि–नियत्रित	निरवसेस–निरवशेष	सके–साकेतिक
अइक्कत–अतिक्रांत	अणगार–अनागार	परिमाणकड–परिमाणकृत	अद्धा–काल
कोडिसहि–कोटिसहित	सागार–आगार सहित		

अणागय मइक्कंतं, कोडीसहियं नियंटि अणगारं ॥
सागार निरवसेसं, परिमाणकडं सके अद्धा ॥ २ ॥

शब्दार्थ–१ कारणे आगलथी तप करवुं, २ पाछलथी करवुं, ३ एकनी जोडे बीजुं करवुं, ४ धारी राखेला दिवसे करवुं, ५ आगार रहित करवुं, ६ आगार सहित करवुं, ७ चार आहारादिकनुं करवुं, ८ वस्तु विगेरेनुं परिमाण करवुं, ९ संकेते करवुं अने १० काल पच्चख्खाण करवुं ॥ २ ॥

विस्तारार्थः–प्रथम जे कारण विशेषे आगलथी करे पण ते दिवसे न करी शके ते अनागत पच्चख्खाण ते पर्युषणादिक पर्व आव्यानी पहेलांज एवुं विचारे जे गुरु, ग्लान, शिष्य अने तपस्वी प्रमुखनुं वैयावच्च महारे करवुं पडशे, तेवारे व्याकुलताने लीधे महाराथी अष्टम्यादिक तपश्चर्या थइ शकशे नही, तो मने लाभनी हानि थशे माटे ते पर्व आव्यानी पहेलांज गुरु पासे पच्चख्खाण लइने तप करे ते अनागत भावी पच्चख्खाण.

बीजुं अतिक्रांत पच्चख्खाण ते पूर्वोक्त रीते पर्युषणादिक पर्व अतिक्रम्या पछी तेहिज कार्यादिकने हेतुये जे पाछलथी अष्टम्यादिक तप गुरुपासे पच्चख्खाण लइने करे, तेने अतिक्रांत अतीत पच्चख्खाण कहीये.

त्रीजु कोटिसहित पच्चख्खाण ते प्रभाते उपवास प्रमुख व्रत करीने वली बीजा दिवसना प्रभात समये पण तेहिज उपवासादिकनु पच्चख्काण करे, एम छठादिकनी पण कोटि एटले सधि मेलवे एटले छठादि एक पच्चख्काण पूर्ण थयानी वखते बीजु पच्चख्काण पच्चख्के एवा कोटिक्रमे जे तप करवु, ते कोटि सहित तप अथवा नीवी, एकाशनादिकने विषे पच्चख्काण पारया पहेला आंबिलादिक करवु ते, एटले एकनो अंत अने बीजा पच्चख्काणनो आदि ते कोटिसहित पच्च-ख्काण जाणवुं

चोथु नियन्त्रित तप ते पुष्ट नीरोगी तथा ग्लानपणे होय तो पण एवु चिंतवे जे अमुक दिवसे मारे अमुक छठ अठमादिक तप करवुं पछी गमे तेवु कारण उपजे तो पण ते निर्धारेला दिवसें ते तप अवश्य करे, पण मूके नही एम नियतकाले ते पच्चख्खाण चौदपूर्वी दशपूर्वी, जिनकल्पीने विषे प्रथम वज्रऋषभनाराच सहननने विषे हतु. हमणा व्युछिन्न थयु छे थिविर पण ते वेलाये ते तप करता हता, परतु हमणा ते पच्चख्खाण नथी. ए नियन्त्रित पच्चख्खाण जाणवुं.

पांचमुं अनागार तप ते "अन्नत्थणाभोगेणं" तथा "सहसागारेणं" ए बे आगार तो सर्वत्र होयज छे, परंतु महत्तरागारादिक आगार जे पच्चख्खाणने विषे न होय, ते आगार रहित पच्चख्खाण कहीयें. ए पण पहेला संघयणनी साथें व्युच्छेद थयुं.

छठुं आगार सहित ते महत्तरागारादि आगारसहित पच्चख्खाण करवुं, ते आगार सहित पच्चखाण जाणवुं.

सातमुं निरवशेष तप ते समस्त अशनादिक चार आहार वस्तु अने अनाहार वस्तु प्रमुख सर्वनुं पच्चखाण करीयें. ते निरवशेष पच्चख्खाण जाणवुं.

आठमुं परिमाणकृत तप पच्चख्खाण ते दातीनी संख्या करे तथा कवलनी संख्या करे तथा घरनी संख्या करे, एटले दातीनुं परिमाण तेमज कोलीयानुं परिमाण तथा घरनुं परिमाण जे भिक्षादिके करवुं, अथवा मग अडद प्रमुख द्रव्यादिकें जे भिक्षानो परित्याग ते सर्व परिमाणकृत पच्चख्खाण जाणवुं.

नवमुं सांकेतिक पच्चक्खाण ते इहा गृह तेणे करी जे सहित वर्त्ते तेने गृहस्थ कहीयें, ते संबधी प्राय ए पच्चक्खाण गृहस्थने होय अथवा चिन्ह जे अगुष्ठादिक तेणे करी होय ते सकेत कहेवाय एटले कोइएक श्रावक पोरिसी आदिक पच्चक्खाण करीने बाहेर कोइ कामे अथवा क्षेत्रादिके गयो होय तिहा पोरिसीनो काल पूर्ण थयो अथवा घरमाज बेठो छे अने पोरिसीनो काल पुर्ण थयो छे, परंतु भोजन सामग्री तैयार थइ नथी ते वखत विचार करे जे एटलो काल वचमा महारो अपच्चक्खाणपणे रहेशे, ते श्रावकने योग्य नथी एम चिंतवी एक अगुष्ठ सहिअं पच्चक्खामि एटले जिहा सुधी मुठीमा अगुठो राखु त्या सुधी महारे पच्चक्खाणनी सीमा छे एमज बीजु मुट्ठसहियं पच्चक्खामि एटले मुठी बांधी राखु तिहां सुधी त्रीजु गंठसहियं पच्चक्खामि एटले गांठ बांधी राखु तिहा सुधी चोथुं घरसहिअ पच्चक्खामि पांचमुं प्रस्वेदसहिय ते ज्यां सुधी अंगना परसेवाना बिंदु निकले, त्या सुधी छहुं उस्साससहिय पच्चक्खामि सातमु थिबुक सहियं पच्चक्खामि एटले स्तिबुक ते ज्यां सुधी पाणीना बिंदूआ भाजनादिके तथा कराटिक सूके

तिहां पर्यंत जाणवुं. आठमुं जोइरकसहियं पच्चक्कामि एटले ज्योतिष्क जे दीवा प्रमुखनी ज्योति रहे तिहां सुधी संकेत करे. ए आठ प्रकारें नवमुं सांकेतिक पच्चक्काण कहेवाय छे जे माटें कह्युं छे के ॥ अंगुठ मुट्ठी गंठी, घर सेउ उस्सास थिबुक जो इक्को ॥ पच्चक्काण विचाले. किच्च मण-भिग्गहे सुच्चियं ॥ १ ॥ तथा कोइ पोरिसी आदि पच्चक्काण न करे अने केवल अभिग्गहज करे तो गांठ प्रमूख न छोडे त्यां लगें पच्चक्काण तेने थाय, तेथी ए पच्चक्काण जेम बीजा पच्चक्काणोनी वचमां थाय छे, तेम अभिग्रहने विषे पण थाय छे. तथा साधुने पण कोइक स्थानकें ज्यां सुधी मंडल्यादिकें गुर्वादिक न आव्या होय त्यां लगें अथवा सागारिकादिकनुं कांइ कारण होय, तेवारें पण ए अभिग्रह संकेत पच्चक्काण थाय.

दशमुं अद्धा ते काल मुहूर्त्त पौरुष्यादिक प्रमाणने पण उपचारथी जाणी लेवो. ते काल पच्चक्काण जाणवुं ॥ २ ॥

हवे ए दश पच्चक्खाण कह्या, तेमां छेहलु अद्धा पच्चक्खाण कह्यु, तेना दश भेद छे ते एक गाथाये करी कहे छे

नवकारसहिय–नवकारसहित पोरिसि–पोरिसि पुरिमड्ढ–पुरिमार्द्ध	एगासण–एकासणु एगठाणे–एकलठाणु आयविल–आयविलनु	अभत्तट्ठे–उपवासनु चरिमेअ–दिवसचरिमनु	अभिग्गहे–अभिग्रहनु विगइ–विगइ निविगइनु

नवकारसहिय पोरिसि, पुरिमड्ढेगासणेगट्ठाणे अ ॥
आयंबिल अप्भत्तट्ठे, चरिमेअ अभिग्गहे विगइ ॥३॥ दारं२

शब्दार्थ–१ नोकारसीनु, २ पोरसीनु, ३ पुरीमढनु, ४ एकासणानु, ५ एकलठाणानु, ६ आंबीलनु, ७ उपवासनु, ८ दिवस चरिमनु, ९ अभिग्रहनु अने १० विगइनु ए दश काल पच्चख्खाण छे ॥ ३ ॥

विस्तारार्थ–प्रथम नवकारसहित एटले नवकार कहीने पारीये ते बे घडी प्रमाण नोकारसी

पच्चरकाण कहीयें, बीजुं पहोर दिवससुधी पच्चखाण ते पोरिसि कहीयें, एमां साद्धपोरिसी सार्द्ध एटले दोढ पहोरनुं पच्चरकाण पण जाणवुं. त्रीजुं पुरिमार्द्ध, ते बे पहोर प्रमाणनुं पच्चख्खाण. चोथुं एकाशननुं पच्चरकाण अने पांचमुं एकलठाणुं. जिहां मूख तथा एक जमणा हाथ विना बीजुं अंग हाले नहीं ते छठुं आयंबिल पच्चखाण. सातमुं अभक्तार्थ एटले उपवासनुं पच्चखाण. आठमुं दिवसचरिम अथवा भवचरिमादिरूप जाणवुं. नवमुं अभिग्रह पच्चख्खाण ते अमूक वस्तु तेवारेज खाउं जेवारे अमुक करुं? इत्यादिक अभिग्रह करे ते. तथा दशमुं विगई निविगइनुं पच्चखाण जाणवुं. ए दशे पच्चरकाणोने कालनी मुख्यता छे माटे अद्धा पच्चखाण कहीयें ॥ ३ ॥

इहां शिष्य पूछे छे के पोरिसी प्रमुखने काल पच्चखाण कह्युं ते खरुं पण नोकारसीनुं कालमान न कह्युं माटे नोकारसी जे छे, ते अभिग्रह पच्चखाण कहेवाय पण काल पच्चरकाण थइ शके नहीं ?

त्यां गुरु उत्तर कहे छे. नवकारसहियं एमां सहित शब्द आव्यो माटे सहित शब्दे काल-

प्रमाण जाणवु, अने अल्प आगार छे माटे अल्पकाल जाणवो

तेवारे शिष्य पूछे छे के पोरिसी तो एक प्रहर काल प्रमाण छे माटे ए नवकारसीने विषे मुहूर्त्तद्वयादिक काल केम न लीधो? केम के मुहूर्त्तद्वयादिक काल पण पोरिसीथी अल्प छे माटे वे घडीनुज मान शा वास्ते लीधु?

गुरु उत्तर कहे छे, के हे शिष्य! ते कह्यु ते सत्य छे, परंतु सर्वथी स्तोक काल अद्धापच्चक्खाणनो एक मुहूर्त्तज छे, मुहूर्त्तद्धा अद्धा इति वचनात् ते माटे एनु एक मुहूर्त्तज कालमान जाणवु

हवे ए नवकारसी पच्चक्खाण, सूर्योदय पहेलांज करवु अने नमस्कारे करी पारवुं, अन्यथा भंग लागे, नोकारसी करया पछी आगल पोरिसीयादिक थाय, परंतु ते विना न थाय अने यद्यपि नोकारसी विना पोरिसीयादिक करे तो काल संकेत रूप जाणवो तथा वली वृद्ध संप्रदाये एम कहे छे जे नोकारसी पच्चक्खाण जे छे, ते रात्रे चउविहारादिक पच्चक्खाणना तीरणरूप छे एटले

शिक्षारूप ठे. इत्यादिक घणो विचार ठे ते प्रवचनसारोद्धारग्रंथनी वृत्तिथी जाणवो. अहींयां विशेषे करी लख्यो नथी.

हवे पुरुष प्रमाण ठाया जेहने विषे थाय ते पोरिसी जाणवी " आसाढमासे डुपया " इत्यादिक पाठ श्री उत्तराध्ययनादि सूत्रथी जाणवो.

ए रीते नोकारसी, पोरिसी, दिननुं पूर्वार्द्ध ते पुरिमड्ढ, एकासण, एकलठाणुं, आयंबिल, उपवास, दिवसचरिम, अभिग्रह अने विगइ एवंदश पच्चरकाणना नामनुं ए प्रथमद्वार थयुं. उत्तर भेद दश थया ॥ २ ॥

हवे बीजे द्वारें पच्चरकाण करवानो पाठरूप विधि चार प्रकारें कहे ठे.

उग्गएसूरे–उग्गएसूरे	नमो–नमोकार सहिअं	पच्चक्ख–पच्चक्खाण [रिमड्ढं	अभत्तट्ठंपच्चक्खाइ–अभत्तट्ठं
अ–वली	पोरिसि–पोरिसि	सूरेउग्गएपुरिमं–सूरेउग्गएपु-	इति–एम [पच्चक्खाइ

उग्गएसूरे अ नमो, पोरिसि पच्चक्ख उग्गएसूरे ॥
सूरे उग्गए पुरिमं, अभत्तट्ठं पच्चक्खा इति ॥ ४ ॥

शब्दार्थ–नवकारसीना पच्चख्खाणमां " उग्गए सूरे नमोक्कार सहिय " एवो पाठ, ए प्रथम विधि. पोरसिना पच्चख्खाणमा " उग्गए सूरे पोरिसिय " एवो पाठ, ए बीजो विधि पुरिमड्ढना पच्चख्खाणमा " सूरे उग्गए पुरिमड्ढ " एवो पाठ, ए त्रीजो विधि. उपवासना पच्चख्खाणमा " अभत्तट्ठ पच्चख्खाइ " एवो पाठ भणशे. ए चोथो विधि ॥ ४ ॥

विस्तारार्थ.–प्रथम नवकारसीनु पच्चख्काण उच्चरीयें तेवारे उग्गए सूरे, वली नमुक्कार सहिअं पच्चख्खाइ चउविहंपि आहार असण पाण खाइम साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेण वोसिरई ए उच्चार करवानो प्रथम विधि जाणवो

बीजो पोरिसीनु पच्चख्खाण उच्चरीये, तेवारे उग्गए सूरे पोरिसियं पच्चख्खाइ, उग्गए सूरे चउविहंपि आहारं असण पाणं खाइम साइम अन्नत्थणाभोगणं सहस्सागारण ए उच्चार

करवानो बीजो विधि जाणवो.

त्रीजो पूरिमार्द्धनुं पच्चक्खाण उच्चरीये तेवारे सूरे उग्गए पुरिमड्ढं पच्चक्खाइ चउव्विहंपि आहारं ए उच्चार करवानो त्रीजो विधि.

चोथो अभत्तार्थ एटले उपवासनुं पच्चक्खाण उच्चरीये तेवारे अभत्तठ्ठं पच्चक्खाइ तिविहंपि आहारं चउव्विहंपि आहारं एम उच्चार करीये, ए चोथो विधि जाणवो.

अहींयां पुरिमार्द्ध ते दिवसनुं पूर्वार्द्ध समजवुं; एटले नोकारसी आदि पच्चक्खाण जो पूर्वे सूर्योदयथी न कर्युं होय तो पण पुरिमड्ढ थाय, एम उपवासादिक पण थाय. तथा सूर्योदयथी मांडीने यावत् आगला दिवसनो सूर्योदय थाय, त्यां सुधी अभत्तार्थ एटले उपवासनुं पच्चक्खाण कहेवाय छे, एम जणाववाने तथा रात्रिनो चउविहार कर्यो होय अने बीजे दिवसे एक उपवासनुं पच्चक्खाण करे, तेहने चोथभत्तनुं पच्चक्खाण थाय. तथा रात्रियें चउविहारनुं पच्चक्खाण न

कथु होय अने वीजे दिने उपवास करे, तेने अन्नत्तठनु पच्चख्खाण कहीये, पण चोयन्नत्तनु पच्चख्खाण न कहीये अने उन्नयकोटि एकासणादिके तो चोथन्नत्तनु पच्चख्खाण होयज इत्यादिक जणाववा माटे चारे विधि देखाड्या ॥ ४ ॥

हवे वीजा पण चार विधि छे, ते देखाडे छे

भणइ–भणे	पच्चख्खामि–पच्चख्खामि	उवओग–उपयोग	न पमाण–प्रमाण नथी
गुरु–गुरु	इति–एमकहे	इथ्थ–इहां	वंजण–अक्षर
सीसो–शिष्य	एव–एम	पमाण–प्रमाण छे	छलणा–स्खलना
पुण–वली	वोसिरइ–वोसिरइ		

भणइ गुरु सीसो पुण, पच्चख्खामिति एव वोसिरइ ॥
उवओगित्थ पमाणं, न पमाणं वंजणच्छलणा ॥ ५ ॥

शब्दार्थ–प्रथम पच्चक्खाण करावनार गुरु " पच्चक्खाइ " एम कहे, ए प्रथम विधि. वली पच्चक्खाण करनार शिष्य " पच्चक्खामि " एम कहे, ए बीजो विधि. पछी गुरु "वोसिरइ" एम कहे ए त्रीजो विधि. शिष्य " वोसिरामि " एम कहे, ए चोथो विधि. अहिं धारेलो उपयोगज प्रमाण छे; परंतु अक्षरनी स्खलना प्रमाण नथी. ॥ ५ ॥

विस्तारार्थः–प्रथम गुरु जे पच्चक्खाणनो करावनार होय, ते पच्चक्खाइ एम जणे, एटले कहे; ए प्रथम विधि जाणवो. वली शिष्य जे पच्चक्खाणनो करनार होय तेपच्चक्खामि एम कहे. ए बीजो विधि जाणवो. अने एम संपूर्ण पच्चक्खाणे गुरु वोसिरई कहे. ए त्रीजो विधि जाणवो अने शिष्य जे पच्चक्खाणनो करनार होय ते वोसिरामि कहे, ए चोथो विधि जाणवो. ए चार विधि कह्या.

इहां पच्चक्खाणने विषे करतां तथा करावतां थकां पोताना मननो जे उपयोग एटले मननी धारणा छे तेज प्रमाण छे एटले मनमांहे जे पच्चक्खाण धार्युं होय तेज प्रमाण छे. परंतु अक्षर तेनी छलना छे एटले स्खलना छे. अर्थात् अनाभोगने लीधे धारेला तिविहार पच्चक्खाणथी बीजो कोइ चउविहार पच्चक्खाणनोज पाठ उच्चरीये, ते वंजण छलना जाणवी ते प्रमाण नथी ॥५॥

हवे तेहीज उच्चारनो विशेष विधि कहे छे.

पढमे ठाणे–प्रथम स्थानके	तिन्निओ–त्रण	पाणस्स–पाणस्सना	देसवगासाइ–देशावकाशकादि
तेरस–तेर	तिगाइ–त्रिकादिक	चउत्थमि–चोथा स्थानके	पचमए–पाचमा स्थानके
बीए–त्रीजा	तइयमि–त्रीजा स्थानके		

पढमे ठाणे तेरस, बीए तिन्निओ तिगाइ तइअंमि ॥
पाणस्स चउत्थंमि, देसवगासाइ पंचमए ॥ ६ ॥

शब्दार्थ–पहेला स्थानकमा नवकारसिआदि तेर, बीजा स्थानकमा विगइ विगेरे त्रण, त्रीजा स्थानकमां एकासणादि त्रण, चोथा स्थानकमा पाणस्स लेवेणवादि छ आगार, अने पांचमा स्थानकमा देशावकाशादि पच्चख्खाण जाणवा॥६॥

विस्तारार्थः–हवे एनां पाच स्थानक छे तेमा, प्रथम स्थानकने विषे कालपच्चख्खाणरूप नोकारसी प्रमुख तेर पच्चख्खाण जाणवां, तेना नाम आगली गाथाये कहेशे, तथा बीजा स्थान-

कने विषे विगइ, नीवी अने आयंबिल ए त्रण पच्चख्खाण जाणवां. तथा त्रीजा स्थानकने विषे त्रिकादिक एटले एकासण, बीयासण ने एकलठाणादिक, ए त्रण पच्चख्खाण जाणवां, तथा चोथा स्थानकने विषे पाणस्स लेवेण वा अलेवेण वा इत्यादि अचित्त पाणीना ६ आगार जाणवा, तथा पांचमा स्थानकने विषे देशावकाशिकादि पच्चख्खाण जाणवां ॥ ६ ॥

ए पांच स्थानक मांहेला प्रथमादि स्थानकना पृथक् पृथक् भेद कहे छे.

नमु–नमुक्कारसी	अवड्ढ–अवड्ढ, त्रण पहोर	निवि–निवी	दु–बेआसणुं :
पोरिसि–पोरिसि	अंगुठमाइ–अंगुष्ट सहितादिक	विगइ–विगइ	इगासण–एकासणुं
सड्ढा–सार्द्ध पोरिसि, दोढपहोर	अड–आठ	अंबिल–आयंबिल	एगठाणाइ–एकलठाणादिक
पुरिम–पुरिमड्ढ, बे पहोर	तेर–तेर	तिय–त्रण	

नमु पोरिसी सड्ढा, पुरिम वड्ढ अंगुठमाइ अडतेर ॥
निवि विगइ अंबिलतिय, तिय दु इगासण एगठाणाई ॥७॥

शब्दार्थ–नमुकारसी, पोरसी, सार्द्धपोरसी, पुरिमड्ढ, अवड्ढ अने अगुठसही विगेरे वीजा आठ, ए सर्व मळी प्रथम स्थानकना तेर भेद थाय, वीजा स्थानकना निवि, विगइ अने आंबील ए त्रण भेद जाणवा. त्रीजा स्थानकना वेसणु, एकासणु अने एकलठाणु ए त्रण भेद जाणवा ॥ ७ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम स्थानके तेर भेदनां नाम कहे छे एक नमुकारसी, वीजु पोरिसि, त्रीजु सार्द्धपोरिसि ते दोढ पहोर पर्यंत, चोथुं परिमड्ढ ते वे पहोर, पाचमु अवड्ढ ते त्रण पहोरनु पच्चख्खाण ए पांचनी साथे पुर्वोक्त अगुष्ट सहितादिक आठ भेद मेलवीये तेवारे तेर भेद थाय तथा वीजा स्थानके एक निवी, वीजुं विगइ अने त्रीजुं आयंबिल ए त्रण पच्चख्खाण जाणवा, तथा त्रीजा स्थानकने विषे एक वेआसणु, वीजु एकासणु अने त्रीजु एकलठाणादिक ए त्रण पच्चख्खाण जाणवा ॥ ७ ॥

हवे वली प्रकारांतरे उपवासादिक विधिये उपवासने दिवसे पाच स्थानक केवी रीते करवां? ते कहे छे

पढमंमि–पहेले स्थानके	वीयंमि–वीजा स्थानके	देसवगासं–देसावगासिकनुं	जह संभवं–यथा संभवे
चउत्थाइ–चोथादिक	तइय–त्रीजा	तुरिए–चोथा	नेयं–जाणवुं
तेरस–तेर	पाणस्स–पाणस्स	चरिमे–दिवसचरिमं	

पढमंमि चउत्थाई, तेरस बीयंमि तइय पाणस्स ॥
देसवगासं तुरिए, चरिमे जह संभवं नेयं ॥ ८ ॥

शब्दार्थ–पहेले स्थानके चोथ विगेरे, वीजे स्थानके नवकारसी विगेरे तेर, त्रीजा स्थानके पाणीना छ आगार, चोथे स्थानके देसावगासि आदि अने पांचमे दिवस चरिमादि जेम घटे तेम जाणवुं. ॥ ८ ॥

विस्तारार्थः–पहेले स्थानके चोथादिक एटले एक उपवासथी मांडीने चोथ छठ इत्यादि यावत् चोत्रीश भक्त पर्यंत पच्चक्खाण करवां, तथा बीजा स्थानकने विषे नोकारसी, पोरिसी, सार्द्धपोरिसी, पुरिमड्ढ, अवड्ढ अने गंठसहियं, मूठसहियं, अंगुठसहियं, घरसहियं, प्रस्वेदसहियं,

श्वासोछ्वाससहियं, जलबिंदुसहियं, दीपसहियं, ए तेर पच्चख्खाण मांहेलु हरकोइ पच्चख्काण करवु, तथा त्रीजा स्थानकने विषे पाणीना छ आगारनु पच्चख्खाण करवु तथा चोथा स्थानकने विषे देसावगासिकनुं पच्चख्खाण करवुं तथा पाचमा स्थानकने विषे छेहेलानुं पच्चख्काण जे दिवसचरिम एटले रात्रिनु पच्चख्काण तेने विषे दुविहार, तिविहार, चउविहार पाणहार प्रमुखनु पच्चख्काण ते यथासंभवे जे पोताने करवानी इछा होय ते यथाशक्तिये करवुं तथा भवचरिमादि जे छे, ते पण यथासंभवें करवु एम जाणवुं ए पांच मांहेलुं जे कोइ करवुं ते पच्चख्खाण कहीये ५

वली ए पच्चख्खाण करवाना पाठनोज विशेष विधि कहे छे.

तह–तथा	नपिहु–वारवाह न कहेवो	करणविहीओ–करवानो विधि	आवसीयाइ–आवस्सियाए
मज्झपच्चख्खाणेसु–मध्य पच्चख्खाणने विषे	सूरुग्गयाइ–सूरेउग्गे विगइओ	नभण्णइ–नथी भणता	वियछदे–बीजा वांदणाने विषे
	वोसिरइ–वोसिरामि	जहा–जेम	

तह मज्झपच्चक्खाणे-सु नपिहु सूरुग्गयाइ वोसिरइ ॥
करणविहीउ न भन्नइ, जहावसीयाइ बियछंदे ॥ ९ ॥

शब्दार्थ—तेमज मध्यना पच्चक्खाणमां "सूरे उग्गे विगइओ" इत्यादि पाठ वारंवार न कहेवो तेमज 'वोसिरे' ए पाठ पण वारंवार न कहेवो, एटला माटे करवानी विधि आचार्योंए कही नथी. जेम 'आवस्सियाए' ए पाठ बीजा वांदणामां कहेता नथी तेम. ॥ ९ ॥

विस्तारार्थः—तथा ए पद विशेष देखाडवावाची छे. मध्यनां बे स्थानक जे विगइ, नीवी अने आयंबिलनुं तथा एकासण, बियासण अने एकलठाणानुं ए बेनां छ पच्चक्खाणोने विषे पृथक् पृथक् पच्चक्खाणे सूरे उग्गए विगइउ पच्चक्खाइ इत्यादिक पाठ वारंवार न कहेवो, एटले प्रथम जे पच्चक्खाण मांडे, तिहां सूरे उग्गए कहेवो, परंतु पच्चक्खाण पच्चक्खाण प्रत्यें न कहेवो, तेमज वोसिरइ तथा वोसिरामि ए पाठ पण अंतने विषे एकवार कहीये, पण वारंवार न कहीये. ए

करवानो विधि एटले पुर्वाचार्य परपराये एमज कहेता आव्या छे, करवानो एहज विधि छे, माटे महोटा पुरुष पण नथी जाणता जेम आवस्सियाए ए पाठ बीजा वांदणाने विषे कहेता नथी, ए पण पुर्वाचार्यनी परपरा छे तेम इहां पण जाणी लेवु ॥ ए ॥

तह–तेमज	भनति–भणे छे	दुविहाहारे–दुविहारना पच्चख्खाणे	तहय–तेमज
तिविह–तिविहारना	पाणग–पाणस्सना	अचित्तभोइणो–अचित्त भोजीने	फासुजले–फासुपाणी
पच्चख्खाणे–पच्चख्खाणमां	छ आगारा–छ आगार		

तह तिविह पच्चख्खाणे, भन्नंति अ पाणग छ आगारा ॥
दुविहाहारे अचित्त-भोइणो तहय फासुजले ॥ १० ॥

शब्दार्थ–तेमज तिविहारना पच्चख्खाणमा पाणीना छ आगार कहे छे वली दुविहार पच्चख्खाणमा अचित्त भोजीना अने फासुक पाणीना छ आगार कहे छे ॥ १० ॥

विस्तारार्थः—तेमज वली तिविहारना पच्चख्खाणने विषे तथा एकासणादि पच्चख्खाणे प्रासुक निर्जीव जलपान संबंधि पानक एटले पाणीना ब आगार जणे बे कहे बे. तेनां नाम कहे बे. पाणस्सलेवेण वा, अलेवेण वा, अछेण वा, बहुलेवेण वा, ससित्थेण वा, असित्थेण वा. ए ब आगारनां नाम जाणवां. तथा द्विविधाहार पच्चख्खाणने विषे अचित्तभोजी होय सचित्तभोज्य परिहरे तेने तथा तेमज जे एकासणा बियासणाविना फासु पाणी लेतो होय एवा सचित्त परिहारीने पण पच्चख्खाणने विषे पाणीना ब आगार कहेवा. ए प्रथम विकल्प.

तथा अचित्तभोजी होय अने फासु निर्जीव पाणी पीतो न होय तेने पाणस्सना आगार न कहेवा. ए बीजो विकल्प. तथा जे सचित्तभोजी होय पण फासु पाणी पीये बे तो तेने पाणस्सना आगार ब कहेवा. ए त्रीजो विकल्प तथा सचित्तभोजी बे अने फासु पाणी पीतो नथी तो तेने पाणस्सना ब आगार न कहेवा. तथा सचित्तभोजी बे अने केवलखादिम, अशन अने स्वादिम रूप त्रण आहारना पच्चख्खाणने उद्देशे रात्रिप्रमुखे तिविहार करे बे, तिहां पण

पाणस्सना आगार न कहेवा ए चोथो विकल्प ए चार विकल्प आगारना कह्या, अही तथा शब्दथी विशेष जाणवु ॥ १० ॥

इत्तुच्चिय-एटलाज माटे	विषे	तु-वली	पच्चक्खंति-पच्चक्खाण करे
खवण-उपवासने विषे	फासुय-अचित्त	सड्डावि-श्रावक पण	तेवारे
अंबिल-आयंबिलने विषे	चिय-निश्चय थकी	पियंति-पीये	य-वली
निवियाइसु-निवि आदिकने	जल-जल	तहा-तेमज	तिहाहार-तिविहार

इत्तुच्चिय खवणंबिल, निवियाइसु फासुयं चिय जलंतु ॥
सड्ढावि पियंति तहा, पच्चक्खंति य तिहाहारं॥ ११ ॥

शब्दार्थ-एटलाज माटे उपवास, आंबिल अने निविआदिकमां श्रावकोए पण साधुनी पेठे निश्चे प्रासुक पाणी पीवु अने तिविहारनु पच्चक्खाण करवु ॥ ११ ॥

विस्तारार्थः—एटलाज माटे अचित्तभोजी होय तेने क्षपण एटले उपवासने विषे आयंबिलने विषे, तथा निवि आदिक एटले निवि एकासणादिक तिविहार पच्चख्खाण तथा आदिशब्दथी सचित्त परिहारने विषे निश्चयथकी फासुक अचित्त जल ते जेम यति फासुक निर्जीव पाणी पीये तेनीपेरे श्रावक पण फासुक पाणी पीये तेने पण एहिज आगार कहीये, परंतु ते वली तिविहार पच्चख्खाण पच्चख्खे सचित्तभोजीने पण उपवास आयंबिल, निविनुं पच्चख्खाण तिविहारें होय ते उष्ण पाणी पीये अने एकासणादि पच्चख्खाणनो नियम नथी. एमां तो दुविहार, तिविहार, चउविहार यथासंभवे होय ॥ ११ ॥

चउहाहारं—चउविहारोज
तु—वली
नमो—नोकारसीनुं
रत्तिपि—रात्रिनुं पण
मुणीण—मुनिने
सेस—शेष
तिहचउहा—त्रिविहारा तथा चउविहारा
निसि—रात्रिनुं पच्चख्खाण
पोरिसि—पोरिसिनुं
पुरिम—पुरिमड्ढनुं
एगासणाइ—एकासणादिक
सड्ढाण—श्रावकने अर्थे
दुतिचउहा—दुविहारे, तिविहारे, चउविहारे

चउहाहारं तु नमो, रत्तिंपि मुणिण सेसतिहचउहा ॥
निसिपोरिसि पुरिमे-गा सणाइ सङ्ढाण दुतिचउहा ॥१२॥

शब्दार्थ–नोकारसीनु अने रात्रीनु पच्चख्खाण मुनिने चउविहारज होय तथा बाकीनां पोरसी आदि तिविहारा तथा चउविहारां होय वली श्रावकने रात्रीनु, पोरसीनु, पुरिमड्ढनु अने एकासणादिकनु पच्चख्खाण दुविहार, तिविहार अने चउविहारे होय ॥ १२ ॥

विस्तारार्थ.–नोकारसीनुं पच्चख्खाण तथा रात्रिनुं पच्चख्खाण पण मुनिने, यतिने वली नियमा चउविहारज होय अने शेष पोरिसी आदिक पच्चख्खाण ते मुनिने तिविहारा तथा चउविहारा यथासम्भवे होय हवे श्रावक आश्रयी कहे छे रात्रिनु पच्चरकाण, पोरिसीनुं पच्चख्खाण, पुरिमड्ढनु पच्चख्खाण अने एकासणादिक पच्चख्खाण जे छे ते श्रावकने दुविहार, तिविहार अने चउविहार, ए त्रण प्रकार यथायोग्यें होय, तिहां नवकारसी तो श्रावकने चउविहार पच्चखाणेज

होय, अने शेष पोरसी पुरिमड्ढादि पच्चरकाण तथा रात्रिनुं दिवस चरिमादि पच्चरकाण ते डुविहार तिविहार अने चउविहारे यथायोग्यें होय, परंतु ग्रंथांतरें एटलो विशेष छे जे एकासणादि तिविहार पच्चरकाणीने रात्रे पाणहार होय अने डूविहार पच्चख्खाणे एकासणादिकने विषे रात्रे चउविहार होय तथा केटलाएक स्थानके श्रावकने पण पोरिसी तिविहारें बोली छे. अने दुविहार पच्चख्खाणे रात्रे तिविहार होय परंतु ते कारणिक जाणवुं, व्यवहारे समजवुं नही. इत्यादि बीजी विशेष वात ग्रंथांतरथी जाणवी, एटले चार विधिनुं बीजुं द्वार पूर्ण थयुं. उत्तर बोल चौद थया ॥ १२ ॥ २ ॥

हवे चार प्रकारना आहारनुं त्रीजुं द्वार कहे छे.

खुइपसम–भुखने उपशमावाने	एइ–आवे एवा	ख्यो थको पण	जं–जे
खम–समर्थ	देइ–आपे	खिवइ–क्षिपति, क्षेपवे, नांखे	पंकुवम–पंकोपम, कादवनी पेरे
एगागी–एकाकी	सायं–स्वाद प्रत्ये	कुट्ठे–कोठामां	आहारो–आहार
आहारिव–आहारने विषे	खुहिओवि–क्षुधितोपि, भू·		

खुहपसमखमेगागी, आहारिव एइ देइ वा सायं ॥
खुहिओ वि खिवइ कुट्ठे, जं पंकुवमतमाहारो ॥ १३ ॥

शब्दार्थ–भूखने समाववाने समर्थ एवो एकज आहार, आहारमां आवता एवा लवणादि अथवा स्वाद आपनारा हिंग विगेरे, वली जे भूख्यो छतो पण पेटमा नाखे एवो कादवना सरखो होय ते आहार कहेवाय ॥ १३ ॥

विस्तारार्थ–प्रथम सामान्य प्रकारे आहारनु लक्षण कहे छे जे क्षुधाने उपशमाववाने अर्थे समर्थ होय एवो जे एकाकी द्रव्य होय तथा वली आहारने विषे एति एटले आवे एवा लवण हिंग्वादिक, वली जे आहारमाहे स्वाद प्रत्ये आपे ते, वली जे पकोपम एटले कादवनी पेरे असार होय कादवनी उपमा धारण करे एवु कादव सरखु द्रव्य होय परतु क्षुधितो एटले क्षुधित थको कोठामा उदरमां क्षिपति एटले क्षेपवे छे तो ते सर्व आहार जाणवो ॥ १३ ॥

हवे ए आहारना मूल चार भेद छे, ते कहे छे.

असणे–अशन
मुग्ग–मगादिक
ओयण–ओदन, भात
सत्तु–साथुओ

मंड–मांडा विगेरे
पय–दूध विगेरे
खज्ज–खाजां पक्वान विगेरे
रब्ब–रावडी

कंदाइ–कंदादिक
पाणे–पानने विषे
कंजिय–कांजीनुं
जव–यवनुं

कयर–केरनुं
कक्कडोदग–काकडी विगेरेनुं पाणी
सुराइजलं–मदिरादिकनुं पाणी

असणे मुग्गोयणस-त्तु मंड पय खज्ज रब्ब कंदाइ ॥
पाणे कंजिय जव कयर, कक्कडोदग सुराइजलं ॥१४॥

शब्दार्थ–अशनमां मग, भात, सत्थु, मांडा, दुध, खाजुं, राब अने कंद विगेरे जाणवा. तेमज पानमां कांजीनुं, जवनुं, केरनुं अने काकडीनुं धोवण तथा मदिरानुं जल जाणवुं. ॥ १४ ॥

विस्तारार्थः–तिहां एक अशन ते, आशु एटले शीघ्र जे क्षुधाने उपशमावी नाखे तेने अशन कहीये, तेने विषे मगादि सर्व कठोल जाति जाणवी. तथा उदन ते चावल भात प्रमुख सर्व उदन जाति जाणवी. तथा साथुउ मांडा, रोटली, पकान, रोटला पूडा प्रमुख. दूध, दही, घृत,

तेल माखण विगयादि प्रमुख, खाजलां पकान खीर सुकुमारिका लापसी दहींथरां प्रमुख पक्वान रावमी घेंस प्रमुख कदादिक ते सूरणकदादिक जाणवां तथा तेमज, तुलसी नागरवल्यादि पत्र विना सर्व जातिना फल फूल पत्र सर्वकद सर्व वनस्पतिविकार शाकादि कूल्लरी चूरिम पर्पटिकादि सर्व वस्तुनी जाति अशनमाहे आवे, तथा लवण, हिंग, सूया, अजमो, वरीयाली, धाणादिके तल्यां एक वेसण पण अशनमां आवे, इत्यादि सर्व अशनजाति समजवी

हवे बीजो पानने विषे तिहां जेने पीजीये ते पाणी कहीये तेमा अपूकाय ते नदी, तलाव, द्रह, समुद्र इत्यादि पाणीना आश्रय सवधि सर्व स्थलोनु पाणी जाणवु तथा कांजीनु पाणी ठासनी आठ, तथा यवनुं धोयण, केरनु धोयण, आंवलादिकनु धोयण, द्राक्नु धोयण, तथा काकमी प्रमुख सर्व फलना धोयणनुं उदक एटले पाणी, तथा सुरादि जल ते मदिरादिकनां पाणी जाणवां, ए अभक्ष्यमां भले छे एमा आदि शब्दथी द्राक्षादिकना आसव, नालिकेरादिकनां पाणी, इक्षुरस, सौवीर, तक्र ते ठाश इत्यादि सर्व पदार्थ पाणीने विषे कल्पे छे, तथापि इक्षुरस, तक्र ते ठास

अने मदिरादि तथा नालिकेरादिकनां जलने सांप्रत जितव्यवहारे अशनमां गणीये छैये ॥ २४ ॥

हवे त्रीजो खादिम आहार कहे छे.

खाइमे—खादिमने विषे	साइमे—स्वादिमने विषे	महु—मध	अणाहारे—अनाहारने विषे
भत्तोस—भक्तोष, शेकेलां धान्य विगेरे	सुंठि—सूंठ	गुड—गोळ	मोय—लघुनीति
फलाइ—फलादिक	जीर—जीरु	तंबोलाइ—तंबोलादिक	निंबाइ—निंबादिक
	अजमाइ—अजमादिक		

खाइमे भत्तोस फलाइ, साइमे सुंठि जीर अजमाइं ॥
महु गुड तंबोलाइ, अणाहारे मोय निंबाई ॥१५॥ दारं ३॥

शब्दार्थ—खादिममां शेकेलां धान्य तथा फलादि जाणवां. अने स्वादिममां सुंठ, जीरुं, अजमो विगेरे, वली मध, गोल अने नागरवेलना पानादि जाणवा. तेमज अनाहारने विषे मात्रुं तथा लींबडानी सळी प्रमुख जाणवा ॥ १५ ॥

विस्तारार्थः—हवे त्रीजो खादिम आहार कहे छे. आकाश एटले मुखनुं विवर कहिये. तेने पूरे, लगारेक भूख मात्र भांजे, पण अन्नादिकनी पेरे तृप्ति न करे, परंतु कांइएक अशनसमान

थाय ते खादिम वस्तु कहीये. ते खादिमने विषे तिहां प्रथम भक्तोष एटले शेकेला धान्य चणा प्रमुख तथा अखोम सुखाशिका सर्व जाणवा, तथा आंबा केला प्रमुख सर्व फलादिक जाणवा, तथा फलजातिनी सुखडी मेवा सर्व कयरी पाकादिकनी जातियो, गुंदपाकादिक, द्राक्ष, चारोली प्रमुख मेवा जातिनु सर्व पकान्न तथा खांड शाकरादि तेना विकारजे खांड कातली प्रमुख ते सर्व खादिमने विषे लीधा कल्पे. परंतु जीतव्यवहारे प्रसिद्ध पणे अशन मध्ये लेपकृत्य उत्तम द्रव्यमा गण्या छे परंपराये इत्यादिक सर्व खादिम " भत्तोसं दंताइ, खजुर नालिकेर आइ दख्खाइं ॥ कक्कडि अंबग फणसाइ, बहुविह खाइमेनेय ॥ १ ॥ इत्यादिक विचार सर्व प्रवचन-सारोद्धार ग्रंथथी जाणवो ॥ ए त्रीजो खादिम आहार कह्यो ॥

हवे चोथा स्वादिमने विषे शुं कल्पे ? ते कहे छे तिहां प्रथम ते जे आस्वादे करी लइये अथवा आहारादिक जे कीधां होय ते सर्व तेना स्वादमा विनाश पामे, लयलीन थाय ते स्वादिम कहीये तेमां सूंठ, जीरु, अजमादिक, आदि शब्दथकी पीपर, मरिच, हरडे, बेहेडां,

आमलां, मरी, पींपलीमूल, पीपर, अजमोद, आजो, काजो, काथो, कुलिंजर, कसेलो, कयसेलियो, मोथ, जेठीमध, पुष्करमूल, एलचो, बावची, चिणिकबाब, कपूर, तज, तमालपत्र, नागकेसर, केशर, जायफल, लविंग, हिंगुलाष्टक, हिंगुत्रेवीसो, संचल, सैंधव, यवखार, खयरसार, कोठवली, गोली सर्व जातिनी अशनादिमां न मले तेवी जाणवी, सर्व जातिनां दातण, तुलसी पत्र, श्रीपत्र, खार, सवा, मेथी, गोमूत्रादिकना कीधा अन्नमेलादिकनी गोलीयो, चित्रो, पिंमार्थ, कोइ एक तो पिंमार्थने खजुर कहे छे. परंतु ग्रंथांतरे एने जे सूरणादि कंदनां खारचूंदां करे छे, तेने कहे छे. कर्पूर, कचूरो, त्रिगमु, पंचपटोल, त्रिमलवण, इत्यादिक अनेक जातिना स्वादिम आहार जाणवा.

तथा मधु एटले मध अने गोल, खांम, साकर तथा तंबोलादिक ते विविध जातिनो तंबोल नागरवेलीनां पान तथा सोपारी प्रमुख ए पण स्वादिम जाणवा.

हवे अणाहार वस्तु कहे छे. जे पूर्वे कहेला चारे आहार मांहेला कोइ पण आहारमां

न आवे, परतु चउविहार उपवासे तथा रात्रिने चउविहारे वावरी कल्पे, ते अणाहार वस्तु जाणवी तेना नाम कहे छे.

अनाहारने विषे जे कल्पे ते वस्तु कहे छे. लघु नीति ते गोमूत्रादिक अने निंबादिक ते निंबनी छाली पानफ्ल प्रमुख पाचे अग ए सर्व अनाहार वस्तु जाणवी, आदि शब्दथकी त्रिफला, कडू, करियातु गलो, नाहि, धमासो, केरडामूल, बोरछालि मूल, बाबलछालि, कथेर मूल, चित्रो, खयरसार, सूखड, मलयागरु, अगरु, चीड, अबर, कस्तूरी राख, चूनो, रोहिणी वज, हलिद्र, पातलो, आसगधी कुदरु, चोपचीनी, रिगणी, अफिणादिक सर्व जातीना विष, साजीखार, चूनो, जाको, उपलेट, गूगल, अतिविष, पूंयाड, एलीउ चूणीफल सूरोखार, टकणखार, गोमुत्र आदे दइने सर्व जातिना अनिष्ट मूत्र, चोल, मजीठ, कणयरमूल, कुआर, थोहर, अर्कादिक पंचकूल, खारो, फटकडी, चिमेड इत्यादिक वस्तु सर्व अनिष्ट स्वादवान् छे, अने इछा विना जे चीज मुखमा प्रक्षेप करीये ते सर्व अणाहार जाणवी ए उपवासमां पण लेवी सूजे, अने आयबिल मध्ये

पाणहार पच्चक्खाण करया पछी सूजे ए आहारनुं त्रीजुं द्वार थयुं, उत्तर भेद अढार थया ॥१५॥

हवे नवकारसी प्रमुखना आगारनी संख्यानुं चोथुं द्वार कहे छे.

दो–बे	पोरिसि–पोरिसिना	इगासणे–एकासणाने विषे	चउत्थि–चोथ भक्ते
नवकार–नोकारसीना	सग–सात	अट्ठ–आठ	प्पाणे–पाणस्सना
छ–छ	पुरिमड्ढे–पुरिमार्द्धने विषे	पण–पांच	छ–छ

दो नवकार छ पोरिसि, सग पुरिमड्ढे इगासणे अट्ठ ॥
सत्तेगठाण अंबिल, अट्ठ पण चउत्थि छप्पाणे ॥ १६ ॥

शब्दार्थ—नवकारसीमां बे, पोरसीमां छ, पुरिमड्ढमां सात, एकासणामां आठ, एकलठाणामां सात, आंबीलमां आठ, चोथ भक्तमां पांच अने पाणस्सना पच्चख्खाणमां छ आगार जाणवा ॥ १६ ॥

विस्तारार्थः–जे मूलगुण उत्तरगुण रूप पच्चक्खाण राखवाने अर्थे वारुीरूप होय ते आगार

जाणवा तिहां अपवाद पदे द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भावादिके विचारतां मूलगुण पच्चरकाणने विषे अन्नत्थादिक चार आगार जाणवा अने उत्तर गुण पच्चरकाणने विषे यथोक्त रीते आगल कहेशे ते प्रमाणे सर्वत्र आगार जाणवा ते सर्व मली एकवार उच्चर्या थका बावीश आगार थाय यद्यपि अन्नत्थऊससिएणादिक शोल आगार काउस्सग्गना छे तथा समकितना रायाभिओ-गेणादिक छ आगार छे, तेमज एक चोळ पट्टागारेण एव सर्व मली (४५) आगार थाय छे, परतु अहींयां तो दस पच्चरकाणने विषे बावीश आगारनुज काम छे, माटे ते कहे छे

नोकारसीना पच्चरकाणने विषे बे आगार जाणवा पोरिसीना पच्चरकाणने विषे छ आगार, तेम सार्द्ध पोरिसना पच्चरकाणे पण छ आगार, पुरिमार्द्धना पच्चरकाणने विषे सात आगार, एका-सणाना पच्चरकाणने विषे आठ आगार, एकलठाणाना पच्चख्खाणने विषे सात आगार, आयंबि-लना पच्चरकाणने विषे आठ आगार जाणवा चोथभक्त एटले उपवासना पच्चरकाणने विषे पांच आगार, पाणस्सना पच्चरकाणने विषे छ आगार जाणवा ॥ १६ ॥

चउ–चार	पण–पांच	आगार–आगार	दव्वविगइ–द्रव्य विगइ
चरिमे–दिवस चरिमना	पावरणे–वस्त्र मूकवाना	उक्खित्तविवेग–उक्खित्त [विवेगेणं	नियमि–नियम
अभिग्गहि–अभिग्रहना	नवट्ठनिव्वीए-निवीमां आठ,नव	मुत्तु–मूकीने	अट्ठ–आठ

चउ चरिमे चउभिग्गहि, पण पावरणे नवट्ठ निव्वीए॥
आगारुक्खित्तविवेग, मुत्तु दवविगइनियमिट्ठ ॥ १७ ॥

शब्दार्थ—दिवस चरिममां चार, अभिग्रहमां चार, वस्त्र मुकवामां पांच, निवीमां नव अथवा आठ आगार जाणवा. वली द्रव्य विगइनुं नियम करनारने 'उक्खित विवेगेणं' ए आगारने मूकीने बाकीना आठ आगार जाणवा. ॥१७॥

विस्तारार्थः–दिवसचरिमना पच्चक्खाणने विषे चार आगार जाणवा, अभिग्रहना पच्चक्खाणने विषे चार आगार जाणवा. प्रावरण एटले वस्त्र मूकवाना पच्चक्खाणने विषे पांच आगार जाणवा, निवीना पच्चक्खाणने विषे नव आगार पण होय अने आठ आगार पण होय, तिहां

जे पिंड अने द्रव्य रूप वेहु विगईनुं पच्चक्खाण करे तेहने नव आगार जाणवा, अने जे एकली द्रव्य विगइमात्रनो नियम करे तेने उक्खित्तविवेगेण ए आगार तेने मूकीने बाकीना आठ आगार होय ॥ १७ ॥ तेना यत्रनी स्थापना आगल करी छे

हवे प्रत्येक पच्चक्खाण संबंधी आगारोनां नाम कही देखाडे छे.

अन्न-अन्नथ्थणाभोगेण	पच्छ-पच्छन्न कालेण	पोरिसि-पोरिसि	सत्त-सात
सह-सहस्सा गारेण	दिसय-दिसा मोहेण	छ-छ	स-सहित
दु-बे	साहु-साहुवयणेण [गारेण	सड्ढपोरिसि-सार्द्ध पोरिसि	महत्तरा-महत्तरा गारेण
नमुक्कारे-नवकारसिना	सव्व-सव्व समाहिवत्तिया	पुरिमड्ढे-पुरिमड्ढ	

अन्नसहदुनमुक्कारे, अन्न सह पच्छ दिसय साहु सव्व ॥
पोरिसि छ सड्ढपोरिसि, पुरिमड्ढे सत्त समहत्तरा ॥ १८ ॥

शब्दार्थ—नमुक्कारसीमां अन्नत्थणाभोगेणं, सहस्सागारेणं ए बे, तथा पोरसीमां अन्नत्थणाभोगेणं, सहस्सागारेणं, पच्छन्नकालेणं, दिसामोहेणं, साहुवयणेणं, अने सव्वसमाहिवत्तियागारेणं ए छ आगार जाणवा. साढ पोरसीमां पण एज छ अने पुरिमड्ढमां उपरना छ सहित एक महत्तरागारेणं ए वधारवो. जेथी तेमां सात थाय. ॥ १८ ॥

विस्तारार्थः—नवकारसीना पच्चख्काणने विषे एक अन्नत्थणाभोगेणं, बीजो सहस्सागारेणं ए बे आगार जाणवा. तथा एक अन्नत्थणाभोगेणं, बीजो सहस्सागारेणं, त्रीजो पछन्नकालेणं, चोथो दिसामोहेणं, पांचमो साहुवयणेणं, छठो सव्वसमाहिवत्तियागारेणं ए छ आगार ते पोरिसीना पच्चख्खाणने विषे जाणवा. तेमज सार्द्धपोरिसीना पच्चख्खाणने विषे पण एहिज छ आगार जाणवा. तथा वली एज पोरिसीना छ आगारने एक महत्तरागारेणं ए आगारे करी सहित करीये तेवारे सात आगार थाय. ते पुरिमड्ढ तथा अवड्ढना पच्चख्खाणने विषे जाणवा.

हवे एकासणा तथा एकलठाणाना आगार कहे छे.

अन्न-अन्नत्थणा भोगेण	गुरुअ-गुरु अभ्भुठ्ठाणेण	यागारेण	सग-सात
सहसा-सहसागारेण	पारि-पारिठ्ठावणियागारेण	एगवियासणि-एकासण अने बियासणना	इगठाणे-एकलठाणाना
सागारिअ-सागारि आगारेण	मह-महत्तरागारेण	अठ्ठओ-आठ आगार	अउटविणा-आउटण पसारेण विना
आउटण-आउट्टण पसारेण	सव्व-सव्व समाहिवत्ति		

अन्न सह सागारिय, आउंटण गुरुअ पारिमहसव्व ॥
एगवियासणि अठ्ठओ, सग इगठाणे अउटविणा ॥१९॥

शब्दार्थ---अन्नत्थणाभोगेण, सहस्सागारेण, सागारि आगारेण, आउटण पसारेण, गुरुअभ्भुठ्ठाणेण, पारिठ्ठावणियागारेण, महत्तरागारेण, सव्वसमाहिवत्तियागारेण. ए आठ आगार एकासणामा अने बियासणामा जाणवा. अने तेमाथी एक आउटण विना सात आगार एकलठाणामा जाणवा. ॥ १९ ॥

विस्तारार्थ.–एक अन्नत्थणाभोगेणं, बीजो सहस्सागारेणं, त्रीजो सागारिआगारेण, चोथो आउट्टणपसारेणं, पाचमो गुरुअभ्भुठाणेण, छठो पारिठावणियागारेणं, सातमो महत्तरागारेण, आ-

ठमो, सव्व समाहिवत्तियागारेणं, ए आठ आगार ते एकासण अने वियासणना पच्चख्खाणने विषे जाणवा. तथा एज आठमांथी एक आउट्टणपसारेणं ए आगार विना शेष एकासणाने विषे जे कह्या ठे तेज सात आगार ते एकलठाणाना पच्चख्खाणने विषे होय ॥ १ए ॥ जिहां जमणा हाथे जमे, मात्र कोलीया लेवानेज हाथ फेरवे, परंतु अंगोपांगने तो खरज खणवादिकने कामे पण हलावे नही ते एकलठाणुं जाणवुं ॥ १ए ॥

लेवा–लेवा लेवेणं	पडुच्च–पडुच्च मख्खिएणं	नव–नव	अंबिले–आयंबिलना
गिह–गिहत्थ संसट्ठेणं	विगइ–विगइ	पडुच्चविणु ·पडुच्चमख्खिएणं विना	अट्ठ–आठ
उख्खित्त–उख्खित्त विवेगेणं	निव्विगए–निविगइ		

अन्नसहलेवागिह, उख्खित्त पडुच्च पारिमहसव्व ॥
विगइ निव्विगए नव, पडुच्च विणु अंबिले अट्ठ ॥ २० ॥

शब्दार्थ—अन्नत्थ, सहस्सा, लेवालेवेण, गीहत्थ ससठ्ठेण, उक्खित्त विवेगेणं, पडुच्चमक्खिएणं, पारिट्ठा, महत्तरा, सव्वसमाहि. ए नव विगइ तथा निविगइने विषे जाणवा अने तेमांथी एक पडुच्चमक्खिएण विना आंबीलमां आठ आगार जाणवा ॥ २० ॥

विस्तारार्थ —एक अन्नत्थणाभोगेणं, बीजो सहसागारेणं, त्रीजो लेवालेवेणं, चोथो गिहत्थ ससठ्ठेण, पांचमो उक्खित्तविवेगेण, छठो पडुच्चमक्खिएण, सातमो पारिट्ठावणियागारेणं, आठमो महत्तरागारेण नवमो सव्वसमाहिवत्तियागारेण, ए नव आगार ते विगइ तथा निविगइना पच्चख्खाणने विषे जाणवा, तथा ए नवमांहेथी एक पडुच्चमक्खिएणं ए आगार विना शेष आठ आगार जे विगइ अने नीविना कह्या तेज आयंबिलना पच्चख्खाणने विषे जाणवा. जिहां आम्ल एटले खाटो चोथो रस तेहथी निवर्त्तुं ते आयंबिल कहीये, तेना त्रण प्रकार छे, एक ओदन, बीजो कुल्माष, त्रीजो साथुआदिक ए त्रण भेदे छे. अथवा ओसामणनी पेरे जिहां अन्नादिक नीरस थइ निकले तेने आयंबिल कहीये ॥ २० ॥

हवे उपवासना आगार कहे छे.

अन्न—अन्नत्थणाभोगेणं	सव्व—सव्व समाहि वत्तिया गारेणं	छ—छ	चरिम—दिवस चरिमना
सह—सहस्सागारेणं		पाणि—पाणस्सना	अंगुठाइ—अंगुठ सहियादिक
पारि—पारिठावणियागारेणं	पंच—पांच	लेवाइ—लेपादिक	भिग्गहि—अभिग्रहना
मह—महत्तगागारेणं	खवणे—उपवासना	चउ—चार	

अन्न सह पारि मह सव्व, पंच खवणे छ पाणिलेवाइ ॥
चउ चरिमं गुट्ठाइ, भिग्गहि अन्न सहमह सव्वे ॥ २१ ॥

शब्दार्थ—अन्नत्थणा, सहसा, पारिठावणिया, महत्तरा, सव्वसमाहि. ए पांच आगार उपवासमां; तेमज लेवेणवा विगेरे छ आगार पाणस्सना जाणवा. वली अन्नत्थणा, सहस्सा, महत्तरा, सव्वसमाहि. ए चार आगार दिवस चरिमना पच्चख्खाणमां अने अंगुठ सहियादि अभिग्रहना पच्चख्खाणमां जाणवा. ॥ २१ ॥

विस्तारार्थः—एक अन्नत्थणाभोगेणं, बीजो सहस्सागारेणं, त्रीजो पारिठावणियागारेणं, चोथो

महत्तरागारेणं, पांचमो सवसमाहि वत्तियागारेणं, ए पांच आगार उपवासना पच्चरकाणने विषे जाणवा तथा अचित्त पाणी पीवे तेने पाणस्सना पच्चरकाणने विषे लेवेणवा अलेवेणवा, अच्छेण वा वहुलेवेणवा, ससिच्छेणवा, असिच्छेणवा, ए लेपादिक ७ आगार जाणवा, तथा एक अन्नच्छणाभोगण, वीजो सहस्सागारेण, त्रीजो महत्तरागारेणं, चोथो सव समाहिवत्तियागारेण ए चार आगार ते दिवसचरिमना पच्चरकाणने विषे तथा अंगुठमुठिसहियादिक अभिग्रहना पच्चरकाणने विषे जाणवा ॥ २१ ॥

पच्चरकाणना आगारोनी सख्याना यत्रनी स्थापना.

अक	पच्चरकाणना नाम	सख्या. आगारोनां नाम
१	नोकारसी	२ अन्न० ॥ सह० ॥
२	पोरिसी	६ अन्न० ॥ सह० ॥ पछन्न० ॥ दिसामो० ॥ साहु० ॥ सव० ॥
३	साढपोरिसी	६ अन्न० ॥ सह० ॥ पछन्न० ॥ दिसामो० ॥ साहु० ॥ सव० ॥

४	पुरिमड्ढ.	७ अन्न० ॥सह०॥ पच्छ० ॥दिसा०॥ साहु० ॥सव्व०॥ महत्त० ॥
५	अवड्ढ.	७ अन्न० ॥सह०॥ पच्छ० ॥दिसा०॥ साहु० ॥सव्व०॥ महत्त० ॥
६	एकासणुं.	८ अन्न० ॥सह०॥ सागा० ॥ आउ० गुरु० पारि० मह० सव्व०
७	बियासणुं.	८ अन्न० ॥सह०॥ सागा० ॥ आउ० गुरु० पारि० मह० सव्व०
८	एकलठाणुं.	७ अन्न० ॥सह०॥ ॥सागारि०॥ गुरु० ॥पारि०॥ मह० ॥सव्व०॥
९	नीवी.	९ अन्न० ॥सहस्सा०॥ लेवा० ॥गिहत्थ०॥ उक्खित्त० पडुच्च०
१०	विगइ.	९ पारि० ॥ महत्त० ॥ सव्व० ॥
११	आयंबिल.	८ अन्न० सह० लेवा० गिह० उक्खि० पारि० मह० सव्व०
१२	उपवास.	५ अन्न० सह० पारि० मह० सव्व० चोलपट्टागार यतिने०
१३	पाणहार.	६ लेवे० अले० अच्छे० बहु० ससित्थे० असित्थे०
१४	अभिग्रह संकेत.	४ अन्न० सह० मह० सव्व०

१५	दिवसचरिमं	४ अन्न० सह० मह० सव्व०
१६	जवचरिम	४ ,, ,, ,, ,,
१७	देसावगासिक	४ ,, ,, ,, ,,
१८	समकितना	६ राया० गणा० बला० देवा० गुरुनि० वित्ति०

इहा उक्खित्तविवेगेण ए जे आगार छे, ते आगार पिंडविगइ आश्रयी छे, ते पिंड विगय जणाववा माटे विगयना जेद कही देखाके छे परतु विगयना जेदो कहेवानुं द्वार तो आगल आवशे हाल अहीयां तो मात्र पिंड विगय उंलखाववाने निमित्तेज कहे छे. ॥ २१ ॥

दुद्द-दूध	चउरो-चार	घय-घृत	मक्खण-मांखण
महु-मधु मध	दव्व विगइ-द्रव्य विगय,	गुल-गोळ	पक्कन्न-पक्वान्न
मज्ज-मदिरा, मद्य	चउर-चार	दहिय-दधि	दो-बे
तिल-तेल	पिंडदवा-पिंड द्रव्य	पिसिय-मांस	पिंडा-पिंड

दुद्ध महु मज्ज तिल्लं, चउरो दवविगइ चउर पिंडदवा ॥
घय गुल दहियं पिसियं, मक्खण पक्कन्न दो पिंडा॥२२॥

शब्दार्थ—दुध, मध, मद्य अने तेल ए चार द्रव्य (ढीली) विगइ छे. वली घी. गोल, दहिं अने मांसपेसी ए चार पिंड तथा द्रव्य विगइ छे. वली मांखण अने पकान्न ए वे तो पिंड विगइ छे.

विस्तारार्थः—एक दुग्ध, बीजो मधु, त्रीजो मद्य एटले मदिरा अने चोथो तैल ए चार द्रव विगय छे. ए चार ते ढीलुं विगय होय रस रूप होय, माटे एने रसविगय कहीये, अने एक घृत बीजो गोल, त्रीजो दधि एटले दहीं अने चोथो पिशित ते मांस ए चार विगय जे छे ते पिंड द्रवरूप एटले पिंड तथा रसरूप जाणवी. ए चार कोइ वेला द्रव होय, तथा कोइ वेला पिंड रूप थीणो पिंड होय. तथा एक माखण, बीजो पक्वान्न ए बे विगय ते स्वभावें करीने पिंड रूप होय, कठिन होय, माटे एने पिंडविगय कहीये. ए दस विगय कह्यां. इहां उक्खित्तविवेगेणं ए

आगार जे छे ते पिंडविगयनो छे ते जणाववा माटे आ गाथा कही ॥ २२ ॥

हवे केटलांएक पच्चक्खाण मांहोमांहे आगार तथा पाठ उच्चार विशेषे करी सरखा छे एटले तेना आगार पण माहोमाहे सरखा छे, अने पाठ पण सरखो छे, ते कहे छे

पोरिसिसड्ढ साढ्ढ पोरिसि	निव्विगइ–नीवितु	अंगुट्ठ–अंगुठ सहिय	सचित्त दव्वाइ–सचित्त द्रव्यादिकनु
अवड्ढ अवड्ढनु	पोरसाइसमा–पोरिसि आदि सरखा	मुट्ठि–मुट्ठि सहिय	अभिग्गहिय–अभिग्रहनु
दुभत्त-बेआसणु		गंठी–गंठि सहिय	

पोरिसि सड्ढमवड्ढं, दुभत्त निविगई पोरसाइ समा ॥
अंगुट्ठ मुट्ठि, गंठी, सचित्त दव्वाइ भिग्गहियं ॥ २३ ॥

शब्दार्थ—पोरसी अने साढ पोरसी, अवढ अने पुरिमढ, एकासणु अने बीयासणु, विगइ अने नीवि, तेमज अंगुठसहिय, मुट्ठिसहिय, गंठिसहिय अने सचित्त द्रव्यादिक ए सर्व अभिग्रह पच्चक्खाण माहो माहे सरखां छे. ॥ २३ ॥

विस्तारार्थः-पोरिसि आदे देइने पच्चख्काण जे छे, ते सरखां जाणवां, एटले एक पोरिसि अने बीजी सार्द्ध पोरिसि ए बे सरखां जाणवां एटले पोरिसी अने सार्द्ध पोरिसीना पच्चख्काणना पाठनो उच्चार तथा आगार पण सरखा छे. तेमज पुरिमड्ढ ने अवड्ढनुं पच्चख्काण पण सरखुं जाणवुं, तथा एकासणुं अने छिन्नक्त एटले बीआसणानुं पच्चख्काण अने आगार पण सरखा जाणवा, तथा विगइने नीविनुं पच्चख्काण अने आगार पण सरखा जाणवा. तथा अंगुठ्ठसहियं, मुठ्ठिसहियं गंठिसहियं, सचित्त द्रव्यादिकनुं पच्चख्काण एटले सचित्त द्रव्यादिकना पच्चख्काण जे देसावगासिक तेमज दिवसचरिमादिनां पच्चख्काण ए सर्व अभिग्रह पच्चख्काण कहेवाय, तेना पण मांहोमांहे पाठ तथा आगार सरखा जाणवा. परंतु कालप्रमाणादिके तथा स्थानकें तो फेरफार होयज ॥ २३ ॥

हवे ए सर्व आगारोना अर्थ कहे छे.

विससरण–विस्मरण.	सयमुह–पोतानी मेळे मुख मांहे	पच्छन्नकाल–प्रच्छन्न काळ	दिसिविवज्जासु–दिशिना विपर्यासथी
अणाभोगो–अनाभोगथी	पवेसो–प्रवेश करे	मेहाइ–मेघादि	दिसिमोहो–दिसा मोहेणं
सहसागारो–सहसात्कार			

विस्सरण महाभोगो, सहस्सागारो सयं मुहपवेसो ॥
पच्छन्नकाल मेहाई, दिसिविवज्जासु दिसिमोहे ॥२४॥

शब्दार्थ—पच्चख्खाणनो उपयोग विसरवाथी काइ मुखमा घाले ते अनाभोग, सहसात्कारे पोतानी मेळे मुखमा पेसी जाय ते सहसागार, पच्छन्नकाल ते मेघ विगेरेथी दिवसथी दिवसनी खबर न पडवाथी जमे ते, तेमज दिशाना विपर्यास पणाथी दिशामोह ए आगारोमां पच्चख्खाण न भागे. ॥ २४ ॥

विस्तारार्थ—जे विस्मरण थइ जाय ते अनाभोगथी थाय, एटले पच्चख्खाणनो उपयोग अनाभोग यकी वीसरी जाय, तेवारे अजाणपणे कांइ मुखमां प्रक्षेप करे तो तेथी पच्चख्खाण भंग न थाय. ए प्रथम अणाभोगेण आगार कह्यो, एनी साथे अन्नथ शब्द जोडीये तेवारे अन्नथणाभोगेण एवु नाम थाय, माटे तेनु कारण समजवाने नीचे अर्थ लखीये छैये, अन्नथणाभोगेणं एटले अन्यत्र अने अनाभोगात् तिहां अन्यत्र एटले जे आगार कह्या होय ते आगार वर्जीने

बीजा सर्वत्र स्थानके पच्चख्खाण पालवानी यत्ना राखवी. अन्नह्ठ ए पद सर्वे आगारे जोमवुं, एम जाणवुं, तथा अनान्नोगात् एटले वीसरवाथकी अर्थात् पच्चख्काणनो उपयोग वीसरते अजाणतां कांइ मुखमां प्रक्षेप कराइ जाय, पछी पच्चख्खाण सांन्नरी आवे, तेवारे तरत मुखथकी त्याग करे, तेथी पच्चख्काण न्नंग थाय नहीं, अथवा अजाणे मुखथकी हेठे उतख्युं पछी कालांतरे अथवा तुरत स्मरणमां आवे तोपण पच्चख्खाणनो न्नंग थाय नही परंतु शुद्ध व्यवहार छे, तेथी फरी निःशंक न थाय ते माटे यथायोग्य प्रायश्चित्त लेवुं. ए वात आगारोने विषे जाणवी. माटे अहीं पीठिकारूपे लखी.

बीजो सहसात्कार ते पोतानी मेले आवी मुखमांहे प्रवेश करे ते जाणवुं. एटले पच्चख्खाण कीधुं छे तेनो उपयोग तो वीसरयो नथी, पण कार्य करवाना प्रवर्त्तनयोग लक्षण सहसात्कारे स्वन्नावेज पोताना मुखमां कांइ प्रवेश थइ जाय. जेम दाध मथतां थकां छांटो उमीने मुखमां पमी जाय, तथा चउविहार उपवास होय, अने वर्षाकालमां मेघनो छांटो मुखमां पमीजाय, तो पच्चख्काण न्नांगे नहीं.

त्रीजो प्रछन्नकाल ते कालनी प्रछन्नता जाणवी जेम मेघादि एटले मेघना वादले करीने ढकाइ गयेला सूर्यनी खबर न पडे, तथा आदिशब्दथकी दिग्दाह, ग्रहादिक, रजोवृष्टि, पर्वत प्रमुख सर्व जाणी लेवु तिहां पर्वत अने वादला प्रमुखे अतरिक्त, सूर्य देखाय नहीं, अथवा रज उडवे करी न देखाय, तेवारे पोरिसीयादिकना कालनी खबर न पडतां अपूर्ण थयेलीने संपूर्ण थयेली जाणीने जमवा बेसी जाय तो पच्चरकाण भंग न थाय परंतु जाणवामां आवे तो पछी अर्द्धो जम्यो थको होय तो पण एमज बेशी रहे, अने पोरिसी आदि पूर्ण थाय, पछी जमे तो भंग न थाय, परंतु हजी पूर्ण थइ नथी एवु जाणवामां आवे तो पण अटके नहीं, अने जमे तो पच्चक्खाण भंग थइ जाय ॥

चोथो दिसामोहेणं ते दिशिना विपर्यासपणाथकी जेवारे दिङ्मूढ थइ जाय, तेवारे पूर्वने पश्चिम करी जाणे अने पश्चिमने पूर्व करी जाणे एम खबर न पडवाथी अपूर्ण पच्चक्खाणे पण पूर्ण काल थयो जाणीने जमे तो पच्चक्खाण भंग नहीं, अने दिङ्मोह मटी गया पछी जेवारे

जाणवामां आवे तेवारे पूर्वनी पेठे अर्धो जम्यो थको होय तो पण पचख्खाण पूर्ण थाय तिहां सुधी एमज बेशी रहे, अने काल पूरो थया पछी जमे ॥ २४ ॥

साहु वयण–साधुनुं वचन	सुथ्थया–स्वस्थता	संघाइकज्ज–संघादिकनुं कार्य	वंदाइ–वंदिवानादिक
उग्घाडा पोरिसि–उग्घाडपोरिसि	समाहि–समाधि	महत्तर–महत्तरागार	सागारि–सागारिआगारेणं
तणु–शरीर	इति–एम	गिहथ्थ–गृहस्थ	

साहुवयण उग्घाडा, पोरिसितणु सुथ्थया समाहित्ति ॥
संघाइकज्ज महत्तर, गिहथ्थ बंदाइ सागारी ॥ २५ ॥

शब्दार्थ—(५) साहुवयणेणं एटले उग्घाड पोरिसि एवुं साधुनुं वचन सांभळीने पच्चख्खाण पारतां. (६) सव्व समाहिवत्ति आगारेणं एटले शरीरनी स्वस्थता साचववा निमित्ते. (७) महत्तरागार एटले संघादिकना कार्यमां वडेरानी आज्ञा पाळता. (८) सागारि आगारेणं एटले गृहस्थनी तथा वंदिवानादिकनी नजर पडतां. ॥ २५ ॥

विस्तारार्थ –पांचमो उग्घाम पोरिसी एवुं साधुनु वचन एटले वहुपम्पिुएणा पोरिसि एवुं सान्नलीने जो अपूर्ण पच्चरकाणे जमे तो पण पोरिसी न्नग न थाय, पठी कोइकना कहेवा उपरथी जाणवामा आवे के हजी लगण पोरिसीनो काल पूर्ण थयो नथी, तेवारे पूर्वोक्त रीते अर्द्धजुक्त रहे, अने पोरिसीनो काल पूर्ण थया पठी जमे ए सालुवयणेण नामे आगार जाणवो-

ठघा शरीर तेनु स्वस्थता जे निरावाध पणुं तेने समाधि एम कहीये, एटला माटे ए सव-समाहिवत्तियागारेण कहेवाय, इहा तीव्रशूलादिक रोग उपने थके, आर्त्त रौद्रनी सर्वथा निराशे जे शरीरनी स्वस्थता ते सर्व समाधि कहीये तत्प्रत्ययिक जे कारण ते सर्वसमाधिवर्तिताकार कहीये ते समाधिने निमित्ते जे औषध पथ्यादिकनी प्रवृत्तिने विषे अपूर्ण प्रत्याख्याने जमता पण पच्चख्खाण न्नग थाय नहीं

सातमो सघादिकनु कोइ कार्य उपने थके वडेरानी आज्ञा पाळे, तेने महत्तरागार कहीये ते आवी रीते के जे पच्चख्खाण कीधु ठे, तेनी अनुपालनाथकी पण जो निर्ज्जरानी अपेक्षाये वि-

विस्तारार्थः—नवमो पग प्रमुख अंग तेनुं आकुंचन एटले संकोचवुं तथा पसारवुं ते अण-खमते करवुं पडे, एटला माटे एने आउट्टणपसारेणं आगार कहीये, तेथी जमतां थकां कांइक पोतानां आसनादिक चलायमान, थाय तो पच्चख्खाण भंग न थाय.

दशमो गुरु आचार्यादिक आवे अथवा कोइ महोटो प्राहुणो साधु आवे थके जमतां उठवुं पडे तो गुरुअब्भुठ्ठाणेणं आगार थाय, एटले ते आवेला आचार्यादिक गुरुनां विनयादिक करवा माटे अभ्युत्थानादिक साचववा सारु उठवुं पडे, फरी तेमज बेसीने जमे तो पच्चख्खाण भंग न थाय ॥

अगियारमो जे अन्न परठववानुं होय ते विधिये ग्रहण करेलुं होय ते उपवासादिक पच्चख्खाणमां पण लेवुं पडे तेने पारिठ्ठावणियागारेणं कहीये, एटले जे विधिये करी निर्दोषपणे ग्रहण कर्युं, अने विधिये वहेंचो आप्युं होय, पछी अन्य साधुये विधिये भुक्त कर्या थकी कांइक आहार उगर्यो ते पारिष्ठापन योग्य थयो, परंतु ते अधिक आहारने परठवतां दोष उपजे छे,

एवु जाणीने तेहवु अन्न तथा विगयादिकने गुरुनी आज्ञाये आहारतां पच्चरकाण भंग न थाय तिहां एटलु विशेष जे चउविहार उपवासमां पाणीनो नियम छे अने पाणीविना मुख शुद्ध न थाय माटे पाणी तथा आहार ए बे वाना परठववाना होय तो कल्पे अने तिविहार उपवासादिकमां तो पाणी मोकलु छे माटे एकलो आहार पण लेवो कल्पे ए आगार यतिने होय परतु पाठ सलग्न छे माटे गृहस्थने पण पाठमां कहेवाय छे

बारमो यतिने अर्थे आगार जाणवो ते यतिने अर्थे प्रावरणना पच्चरकाणे चोलपट्ट तेहनो आगार जाणवो, एटले वस्त्र मूकी नग्न थइ बेठो होय अने गृहस्थ आवे एटले लजाने माटे उठीने चोलपट्ट पहेरे, तेने चोलपट्टागारेण कहीये एथी पच्चख्खाण भंग न थाय ए आगार पण यतिने होय ॥ २६ ॥

खरडिय-खरड्यो	लेव-लेवा लेवे।	मडाइ-मांडादिक	मक्खिय-मसल्यु
लुहिअ-लुछी नाख्यो	ससह-मिश्र	उक्खित्त-पाछु लेवु	अगुलीहिं-अगुलीये
डोवाइ-चाटुवादि -	दुच-शाकादिक -	पिंडविगइण-पिंडरूप विगयनुं	मगा-लगारेक

खरडिअ लूहिअ डोवा, इ लेव संसट्ठ डुच्च मंडाई ॥
उक्खित्त पिंड विगई, णं मक्खीयं अंगुलीहिंमणा ॥२७॥

शब्दार्थ—(१३) लेवालेवेणं एटले खरड्यो होय ने पछी लूछ्यो होय एवा चाटुआदिके लीधेलो आहार जमतां. (१४) गिहत्थ संसट्ठेणं एटले गृहस्थ संबंधी विगयादिके मिश्र कीधुं एवुं शाक तथा मांडादिक वावरतां. (१५) उक्खित्त विवेगेणं एटले मांडा तथा पूपिकादिक उपर मूकेला गोळ प्रमुख पिंडविगय पाछा लइ लीधेला एवा आहार ने वावरतां. (१६) पडुच्च मक्खिएणं एटले अंगुलीवडे घृतादिक चोपडीने लगारेक स्नेहवंत बनावेलो आहार वावरतां ॥ २७ ॥

विस्तारार्थः—तेरमो, प्रथम खरड्यो होय अने पछी तेने लुंछी नांख्यो होय एटले खरड्यो ते लेप अने लूछ्युं ते अलेप एवो कोयो चाटुवो प्रमुख होय ते लेवालेवेण आगार जाणवो, एटले भोजननुं भाजन अथवा चाटुवा प्रमुख होय ते अकल्पनीय एवा विगय अने शाक प्रमुख अन्नादिके खरड्या होय, पछी ते कपडो प्रमुखने लूंछीने अलेप कीधां होय, तो पण कांइक

निगयादिक अवयवना सङ्गाने सहित ठे, तेवा ज्ञाजने करी आयंबिलादिक पच्चरकाणवालाने जमता लेता पञ्चरकाण ज्ञंग थाय नही

चौदमो गिहृत्थसंसहेण एटले ज्ञक्तदायक गृहस्थ संबधि विगयादिके वघारादिके संसृष्ट एटले मिश्र कीधु एवुं शाकादिक करंबादिक तथा मांमादिक ते लगारेक हाथे गोल प्रमुखे चोपमया कीधा होय, तेने गृहस्थसंसृष्ट कहीये, ते निविना पञ्चरकाणे लेवा कल्पे तथा आयबिलमा पण किंचिन्मात्र तेलादिके स्निग्ध हाथे लगामेला एवा ममकादिक होय ते पण यतिने लेता पञ्चरकाण ज्ञंग न थाय

पन्नरमो पिमरूप विगयनु उक्खित्त एटले पाढु लेवुं एटला माटे एने उक्खित्तविवेगेण नामे आगार कहीये, एटले ए ज्ञाव जे मामा प्रमुख अन्न तथा पूपिकादिक ऊपर गोल प्रमुख तथा माखणादिक मूक्यां होय, ते फरी पाठां तेना उपरथी उपामी पण लीधां होय एटले ए गोल माखणादिक जे पिम विगय ठे ते एवां ठे, के जे पदार्थ उपर राखेला होय, तेने फरी जेवारे

तेना उपरथी पाठां उद्धरी लइये तेवारे ते निःशेषपणे एटले बधां पाठां लेवाइ शकाय नही, कांइक पण रोटला प्रमुखने लागेलां थकांज रही जाय माटे जेना उपरथी पिंडविगइ अलगी करी लीधी होय एवा रोटला प्रमुखने विगइना पच्चक्खाणवालो, जो गृहस्थना घरथी वहोरीने भुंजे, तो पच्चक्खाण भंग न थाय.

शोलमो मसल्युं अंगुलीये करीने लगारेक एटले ए मात्र जे अंगुलिये घृतादिक चोपडी ते अंगुलीये चोपडीने मांडा प्रमुख करे तेने पडुच्चमक्खिएणं कहीये. ते सर्वथा रूक्ष एवा मंडकादिक होय तेने लगारेक स्नेहवंत सुकुमारता उपजाववाने अर्थे लहुचूइ प्रमुख अंगुलीये करी म्रक्षित कीधुं होय ते नीवि पच्चक्खाणमां लेतां पच्चक्खाण भंग न थाय, परंतु घृतादिकनी धाराये करी म्रक्षित करे, तो लेवुं कल्पे नहीं. ए शोल आगार अशन आश्री कह्या ॥ २७ ॥

हवे पाणस्सना छ आगारनो अर्थ कहे छे.

लेवाड-लेप कृत पाणी आयमाइ-आचाम्लादि इअर-इतर सोवीर-सौवीर	अच्छ-निर्मल पाणी उसिणजल-उष्ण पाणी धोयण-चोखानु धोयण बहुल-बहु लेप	ससित्थ-सीथ सहित उस्सेइम-आटाथी खरड्या हाथनु धोयण	इअर-इतर सित्थविणा-सीथ विनानु जाणवु

लेवाडं आयामाई, इयर सोवीरमच्छ मुसिणजलं ॥
धोअण बहुल ससित्थं, उस्से इमइयर सित्थविणा ॥२८॥

शब्दार्थ—(१) लेपकृत एटले आचाम्लादि (२) अलेपकृत सौवीर काजीनु धोवण आदि, (३) अच्छेणवा एटले निर्मल पाणी ते उष्ण जल, (४) बहु लेपवालु ते चोखा प्रमुखनु धोवण, (५) सीथ सहित पाणी ते आटाथी खरडेला एवा हाथनु धोवण (६) सीथ विनानु एटले अन्नादिक आटाना स्वाद विनानु. ॥ २८ ॥

विस्तारार्थ.-प्रथम लेपकृत पाणी ते कोने कहीये ? के आचाम्लादि उसामण आदिशब्द थकी आंवली तथा द्राक्षनु पाणी पण जाणवुं एटला माटे ए आगारनु नाम लेवेणवा कहीये

बीजो इतर एटले पूर्वोक्त लेपथकी उलटुं अलेपकृत पाणी लेवुं, ते माटे ए आगारनुं नाम अलेवेण वा जाणवुं. ते सौवीर कांजी धोयण आदिशब्दथी गडूल जरवाणी प्रमुख जाणवुं.

त्रीजो अछ ते निर्मल पाणी उष्ण पाणी एटले त्रिदंमोत्कालित उष्ण जल अथवा बीजुं पण निर्मल पाणी नितर्युं फलादिकनुं धोयण जाणवुं एटला माटे अछेणवा नाम कहीये.

चोथो चोखा प्रमुखना धोयण प्रमुखनुं पाणी तेने बहुलेप कहीये एटला माटे एनुं बहुलेवेणवा एवुं नाम छे. ए तंडुलधावनादिक गडुल पाणी जाणवुं.

पांचमो सीथ सहित पाणी ते आटाथी खरड्या हाथनुं धोयण एटले उत्सेदिम एवुं पिष्टजलनुं नाम छे एटला माटे ससिछेणवा एवुं ए आगारनुं नाम छे.

छठो ए पूर्वोक्त पांचमो ससिछेणवा ए आगारथी इतर ते आटावाला हाथनुं धोयण तेने वस्त्रादिके करी गळ्युं होय, तेथी ते सीथ विनानुं जाणवुं, एटले अन्नादिक आटाना दाणाना स्वाद विनानुं थाय, एटला माटे तेनुं नाम असिछेण वा कहेवाय. ए छ आगार पाणीना

कह्या तेनी साथे पूर्वे कहेला शोल आगार मेलवीये, तेवारे सर्व मली बावीश आगारोनी सख्या थाय. ॥ २७ ॥

अहीया प्रत्येक आगारे वा शब्द मूकेलो छे ते एक एकथी बीजा बीजामां विशेष देखाम्वा ने माटे छे, एटले लेपथी अलेप विशेष, अलेपथी अछ विशेष, अछथी बहुलेप विशेष, बहुलेपथी ससिछ विशेष, ससिछथी असिछ विशेष जाणवो, परंतु लेपादिकनुं पाणी लीये, तो पण उपवासा दिकनो भंग थाय नही इति भाव. ॥ ए प्रकारे अपुनरुक्त एटले फरी न उच्चरीये एवा बावीश आगारोना अर्थनु व्याख्यान लेशथी देखाम्युं ए आगारोना अर्थनु चोथु द्वार पूर्ण थयु उत्तर बोल चालीश थया ॥

हवे दश विगइना स्वरूपनुं पांचमु द्वार कहे छे

पण–पांच	छ–छ	इगवीसं–एकवीश	चउ–चार
चउ–चार	भख्ख–भक्ष	ति–त्रण दु–बे	महुमाई–मधु आदिक
दु–बे	दुद्धाइ–दुग्धादिक	चउविह–चार भेदे	विगइ–विगइ
दुविहे–बे भेदे	विगइ–विगइ	अभख्खा–अभक्ष्य	बार–बार

पण चउ चउ चउ दु दुविह, छ भख्ख दुद्धाइ-विगइ इगवीसं
ति दु ति चउविह अभख्खा, चउ महुमाई विगई बार ॥२९॥

शब्दार्थ—दुधनां पांच, दहिनां चार, घीनां चार, तेलनां चार, गोळना बे, पक्वान्नना बे. एम ए दुग्ध विगेरे भक्ष्य (खावा योग्य) विगइना सर्व मळी एकवीस भेद थाय छे. तेमज मद्यना त्रण, मदिराना बे, मांसना त्रण, मांखणना चार. एम ए चार अभक्ष्य विगइना सर्व मळी बार भेद छे. ॥ २९ ॥

विस्तारार्थः–जे इंद्रियादिकने पुष्ट करे, मन, वचन अने कायाना योगने अप्रशस्त विकार उपजावे, ते विगइ कहीये, ते विगइ दश भेदे छे. तेमांथी चार विगइ तो साधु अने श्रावक

वेहुने अनन्दयज ठे एटले नक्षण करवा योग्य नथी, अने ठ नक्ष्य विगइ साधु अने श्रावक वेहुने नक्ष्य करवा योग्य ठे माटे एने नक्ष्य विगइ कहीये, तेना उत्तर नेद एकवीस थाय ते कहे ठे

प्रथम डुध विगइ पांच नेदे ठे, वीजी दधि विगइ चार नेदे ठे, त्रीजी घृतविगइ चार नेदे ठे, चोथी तेल विगइ चार नेदे ठे, पांचमी गोळविगइ वे नेदे ठे, ठठी पक्वान्नविगइ द्विविध एटले वे नेदे ठे, ए डुधादिक ठ नक्षण करवा योग्य विगइ ठे, तेना सर्व मली उत्तरनेद एकवीश थाय ठे

हवे चार अनन्दय विगइना उत्तर नेद कहे ठे. प्रथम मधु विगइ त्रण नेदे ठे, वीजी मदिरा विगइ वे नेदे ठे, त्रीजी मांस विगइ त्रण नेदे ठे, चोथी माखणविगइ चार नेदे ठे ए मधु आदिक चार अनन्दय विगइ ठे, तेना सर्व मली उत्तर नेद वार थाय ते सर्व नामपूर्वक आगल कहेशे॥

हवे प्रथम ठ नक्ष्य विगइना एकवीश नेद व्यक्ते करी कहे ठे

खीर–दूध	गुड–गोल	महिसी–भेंसनुं	पण–पांच
घय–घृत	पक्कन्नं–पकवान्न	उंटि–उंटडीनुं	दुद्ध–दूध
दहि–दधि	छ–छ	अय–छालीनुं	अह–हवे
अ–वली	भक्खविगइओ–भक्ष्य विगइ	एलगाण–गाडरीनुं	चउरो–चार जातनुं
तिल्लं–तैल	गो–गायनुं		

खीर घय दहि अ तिल्लं, गुड पक्कन्नं छ भक्ख विगइओ ॥
गो महिसी उंटि अय ए-लगाण पण दुद्ध अह चउरो ॥३०॥

शब्दार्थ—दुध, घी, दहिं, तेल, गोल अने पक्वान्न. ए छ भक्ष्य विगइ छे. तेमां गायनुं, भेंसनुं, उंटडीनुं, बकरीनुं अने घेटीनुं ए पांच जातनुं दूध विगइ छे. हवे चार जातनुं घी विगेरे कहे छे. ॥ ३० ॥

विस्तारार्थः—प्रथम छ भक्ष्य विगयनां नाम कहे छे. एक दुध, बीजो घृत, त्रीजो दधि, वली चोथो तैल, पांचमो गोल, छठो पक्वान्न, ए छ भक्ष्यविगय जाणवी. एटले ए छ विगइ जे छे, ते

साधु तथा श्रावकने जक्षण करवा योग्य ठे, माटे एने जक्ष्य विगय कही, हवे ए ठ जक्ष्य विगयना उत्तर जेदना नाम कहे ठे

तिहां प्रथम दूधविगयनुं नाम कह्यु ठे, माटे दूधना उत्तर जेद कही देखाडे ठे एक गायनु दूध, बीजु जेंसनु दूध, त्रीजु उंटडीनुं दूध, चोथु अजा एटले गालीनुं दूध, पाचमु एडका ते गाडरीनु दूध ए पाच जातिनां दूध ते सर्व विगई जाणवी, अने शेष मनुष्यणी तथा बीजाँ पशुआदिकना जे खीर थाय ठे ते विगइमा गणाय नही. अथ एटले हवे चार जातिनुं घृत तथा चार जातिनुं दहीं कहे ठे ॥ ३० ॥

घय–घृत	सरिसव–शरशवनु	चउ–चार	पक्कन्न–पक्वान्न
दहिआ–दधि	अयसि–अलसीनु	दवगुड–द्रव्य गोल	तिल्ल–तेलमां
उट्टिविणा–उटडीना विना	लट्ट–कावरी	पिंडगुडा–पिंडरूप गोल	घयतलिय–घृतमा तलेलु
तिल–तिलनु	तिल्ल–तेल	दो–बे	

घय दहिआ उट्टविणा, तिलसरिसवअयासिलट्टतिल्लचऊ॥
दवगुड पिंड गुडादो, पक्कन्नं तिल्ल घय तलियं॥२१॥ दारं॥५॥

शब्दार्थ—घी अने दहिं उंटडी विना बाकीना चार भेदे जाणवुं. तलनुं, सरसवनुं, अलसीनुं अने *लाटनुं ए चार जातनु तेल विगइ छे. ढीलो अने कठीण ए बे जातनो गोल, अने पक्वान्न ते तेलमां तलेलुं अने घीमां तलेलुं एम बे भेदे जाणवुं ॥ २१ ॥

विस्तारार्थः–प्रथम घृत जाणवुं, बीजी दधि जाणवुं, ए बे विगइना एक उंटडीना दूध विना बाकी चार चार भेद जाणवा. केम के उंटडीनुं दूध जमाय नहीं, माटे ते विना बाकी चार; एक गायना दहींनुं घी, बीजुं भेंसना दहींनुं घी त्रीजुं बालीना दहींनुं घी, अने चोथुं गाडरना दहींनुं घी, ए चार भेद घृतना जाणवा, तथा दहींना पण एज चार भेद. एक गायना दूधनुं दहीं,

---

* ए धान्य खसखस जेवुं थाय छे.

बीजुं नेंपना दूधनु दहीं, त्रीजु गालीना दूधनुं दहीं अने चोथु गाम्रना दूधनु दही, ए चार दहींना नेद विगइरूप जाणवा.

हवे तेल विगयना चार नेद कहे ठे. एक तिलनु तेल, बीजुं शरशवनु तेल, त्रीजुं अत्रसीनु तेल अने चोथु कावरी एटले कसुवाना दाणानुं तेल, ए तेल विगइना चार नेद विगइयाता रूपे जाणवा. अने बीजा एरंफल मधुकफल, नालियेर, खदिर, शिशपादिक यावत् लाक्षापाकादिक सर्व जातिना तेल ते निवियाता जाणवां.

हवे गोल विगइना वे नेद कहे ठे एक द्रव्यगोल तें ढीलो रावमीयो रसरूप गोल जाणवो, बीजो पिंम रूप गोल ते काठो विविध जातिनो गोल जाणवो ए वे प्रकारना गोल जाणवा

हवे पकान्न विगइना वे नेद कहे ठे, तेमां एक तो पूर्वे जे चार जातिना तेल कह्यां ठे, तेमां तव्यु होय तेने तेलमा तलेलु पकान्न कहीये, बीजु पूर्वे जे चार जातिनां घृत कह्यां ठे,

तेमां तळ्युं होय तेने घृतमां तळेलुं पकान्न कहीये. तळियं शब्द बे स्थानके जोडवो. ए रीते दूधना पांच, घृतना चार, दहींना चार, तेलनां चार, गोळना बे अने पकान्नना बे, मळी एकवीश भेद भक्ष्य विगयना कह्या. ए विगयना नामनुं पांचमुं द्वार पूर्ण थयुं. उत्तर बोल पच्चास थया ॥

हवे ए भक्ष्य विगयना निवीयाता त्रीश कराय छे तेना भेदोनुं छठ्ठुं द्वार कहे छे.

पयसाडि—पयसाडी	अवलेहि—अवलेहिका	विगइगया—निवीआता	अप्पतंदुल—अलपतंदुल
खीर—खीर	दुद्धटि—दुद्धटी	दक्खव—द्राख	तच्चुन्न—चोखानो आटो
पेया—पेया	दुद्ध—दुग्धना	बहु—घणा	अंबिलसहिअ—खटास सहित

पयसाडि खीर पेया, वलेहि दुद्धट्टि दुद्ध विगइगया ॥
दक्खव बहु अप्प तंदुल, तच्चुन्नं बिलसहिअ दुद्धे ॥ ३२ ॥

शब्दार्थ—द्राख नाखीने रांधेलुं दूध पयसाडि, बहु चोखा नाखीने रांधेलुं दूध खीर, थोडा चोखा नांखीने रांधेलुं

पेया, आटो नाखीने राधेलु अवलेहिका अने खटास नांखीने राधेलु दूध दुद्धट्टि ए पाच दूधना निवीआता जाणवा ॥३२॥

विस्तारार्थ -प्रथम दूधना पांच निवियाता थाय ते कहे छे एक द्राख अने टोपरादिक नाखीने दूध राध्यु होय तेने पयसाडी कहीये, बीजुं घणा चोखा नांखीने दूध राध्युं होय तेने खीर कहीये, त्रीजु अल्पतंडुल एटले थोडा चोखा नाखीने दूध राध्यु होय तेने पेया कहिये, चोथु ते चोखाना चूर्ण करी सहित एटले ते चोखानो आटो लोक नाषाये फूकरणु कहे छे, ते नाखीने, दूध पचाव्यु होय, राध्यु होय तेने अवलेहिका कहिये, पाचमु खाटो रस करी आछ काजी प्रमुख खटाशे सहित दुध ऊष्ण करे, अथवा ए लोक नाषाये दूधमां खटाश होय, तेमाटे एने फेदरी कहे छे, अथवा त्रण दिवस प्रसूत गोदुध बलही बलहटा ते दुद्धट्टी कहीये, ए पाच दुधना विकृतिगता एटले निवियाता जाणवा, भेदांतरे, एना बीजा घणा भेदो थाय छे ॥ ३२ ॥

हवे घृतविगइ तथा दहीविगइना पांच पांच निवियाता कहे छे

निभ्भंजण–निर्भंजण	किट्टि–कीट्टुं	करंब–करंबो	घोल–घोलेलो
वीसंदण–विस्पंदन	पक्कघयं–पाकुं घृत	सिहरिणी–शिखंड	घोलवडा–घोलवडां
पक्कोसहितरिय–पक्कौषधितरित	दहिए–दहीने विषे	सलवणदहि–लवणसहित दधि	

निभ्भंजणवीसंदण, पक्कोसहितरिय किट्टि पक्कघयं ॥
दहिए करंब सिहरिणि, सलवणदहि घोल घोलवडा॥२३॥

शब्दार्थः—निर्भंजनघृत, विस्पंदनघृत, पक्वौषधितरित, कीट्टुं, अने पाकुं घी. ए पांच निवियाता घी विगइनां जाणवा. दहीमां कूर मेळवीने कीधेलुं ते करंबो. दहीं खांड नाखी मथन करेलुं ते शिखरिणी. लूणनां कण नाखीने मथेलुं दहीं ते लवणसहित. लुगडांथी छाणेलुं ते घोळेलुं दहीं. दहींना घोळयुक्त वडां करवां ते घोलवडां. ए पांचनिवियाता दहींना जाणवा.

विस्तारार्थः—एक पक्वान्न तळ्या पछी उतर्युं जे बळेलुं घृत तेने निभ्भंजण एटले निर्भंजन घृत, पक्वान्ननुं तळण घृत कहीये, बीजुं दहींनी तरी अने धान्यनी कणक बेहु एकठा मेळवीने

नीपजाव्यु जे द्रव्य विशेष ते कुल्लरी इति भाषा सपादलक्ष देश प्रसिद्ध ते विसंदन एटले विस्पदन कहीये, त्रीजु पक्वोपधितरित एटले औषधिने घृत साथे पचावीये तेनी उपर जे घृतनो तरिका वले छे, एवु कूरिया सरिखु घृत पचीने थाय, ते घीनी उपरली तरी कहीये, चोथु घृतनो मेल उतरे तेने घृतनो मेल ते कीट्ट कहीये, पाचमु पाकुं घृत ते औषधिये पचावेलु घृत जाणवुं, खयर आमलादिक ब्राह्मी प्रमुख औषधिये करी पचाव्युं होय ते जाणवुं एना भेदांतर घणा थाय

हवे दहींना पाच निवियाता कहे छे प्रथम दहींने विषे उदन एटले कूर एकठु मेलवीने कीधु ते दधि सीधोरो इत्यादि लोक भाषाये कहे छे, तेने करबो कहीये, बीजु खारू नाखीने हाथथी मथन करेलु दहीं तथा खांड्युक्त वांधेलु दही तेने शिखरिणी कहीये, त्रीजु लूणना कण नाखीने मथेलु वस्त्रे अणगल्यु जे दहीं, ते लवण सहित दधि कहीये, चोथु लुगडाथी गाणेलुं मथेलु दहीं तेने घोलेलुं दहीं कहीये, पांचमु दहींना घोलयुक्त वटक करवां काजीवडां, दहींवडां तथा दहीं गाणीने तपावे, पछी माहे वडां नांखे, तेने घोलवडां कहीये, इहा निवेकीने एटलु

विशेष के जिहां विदलयुक्त करवुं पडे, तिहां दहीं तथा छास जे वडामांहे नांखवी होय तेने ऊष्ण करी नांखीये तेवारे श्रावकने भक्षण करवा योग्य थाय, अन्यथा घोलवडां बावीश अभक्ष्यमां गणाय ते भक्षण करवा योग्य नथी. अकल्पनीय जाणवां ॥ ३३ ॥

हवे तेल तथा गोल विगइना पांच पांच निवीयातां कहे छे.

तिलकुट्टि–तिलवट	पक्कुसहितरिय–पक्कौषधिथी तरिततेल	सक्कर–साकर	खंड–खांडनी
निभ्भंजण–निर्भंजण		गुलवाणय–गोलवाणी	अधकढिय–अरधो कढेलो
पक्कतिल–औषध पक्वतेल	तिल्लमली–तेलनीमली	पाय–गुलनी पांति	इख्खुरसो–शेलडीनो रस

तिलकुट्टि निप्भंजण, पक्कतिल पक्कुसहितरिय तिल्लमली ॥
सक्कर गुलवाणय पाय, खंड अधकढिय इख्खुरसो ॥ ३४ ॥

शब्दार्थ—तिलवट, निर्भंजन तेल, औषध पक्कतेल, पक्कौषधितरित्त तेल, अने तेलनी मळी ए पांचनीवियाता तेलनां

जाणवा. साकर, गलमाणु, गोळनी पाति, खाडनी सर्व जाति अने अर्ध कढेलो शेलडीनो रस ए पाचनिवीयाता गोळना जाणवा. ॥ २४ ॥

विस्तारार्थ –प्रथम तिल तथा गोल कूटीने खांडीने एकठा करिये, ते तिलवट कहीये, बीजुं तळ्या पक्वान्नथी उतरेलु दाझेलु बळेलु तेल एटले पक्वान्ननुं तलण जाणवु, अथवा केरी प्रमुखादिकना सरसीयादिक तेल ते निञ्जंजण एटले निर्झंजन जाणवु, त्रीजु सर्व औषधवालां तेल एटले लाक्षादिक द्रव्यथी पकावेलां तेलने औषधपक्व तेल कहिये, चोथु तेलमांहे नाराय-णादिक औषधी पचाव्या पछी औषध उपर तरी वले ते पक्वौषधिथी तरित तेल एटले पक्वोष-धिथी वलेली तरि कहीये पांचमु तेलनी मली एटले तेलनो मेल कीटी जाणवी ए पांच नीवियाता तेलनां जाणवा एना पण भेदांतरे घणा भेदो थाय

हवे गोळनां नीवियातां कहे छे एक साकर मिश्री, बीजो गोलपाणी तथा रांधेलुं गलमाणु अखात्रीजे कराय छे ते देश प्रसिद्ध छे, त्रीजो गोलनी पांति ते पाकगुड जेणे करी खाजादिक

लेपीयें छैये, एनें माळवादिक देशने विषे काकबपांति एम नाषाये कहे छे, चोथो खांरुनी सर्व- जाति, पांचमो अर्ध्धो कढेलो इक्षु एटले सेलरुी तेनो रस, ए पांच नीवियातां गोळनां जाणवां. एना पण नेदांतर घणा थाय छे. ॥ ३४ ॥

हवे कम्लाविगइना पांच नीवियातां कहे छे.

पूरिअतवपूआ—एकतावडी पुराय एवडा पुडला उपर	तन्नेह—तेथी अन्य	जललप्पसिय—जळलापसी	पूत्तिकयपूओ—निवीआतुं पोतुं देइ करेलो पुडलो
वीअपूअ—वीजो पुडलो	तुरिअघाणाइ—चोथाघाणादिक	पंचमो—पांचमुं	
	गुलहाणी—गोळधाणी		

पूरियतवपूआ बीय, पूअ तन्नेह तुरिय घाणाई ॥
गुलहाणी जललप्पसि, य पंचमो पूत्तिकयपूओ ॥३५॥

शब्दार्थ—एक तावडी पूराय एवडा पूडला उपर वीजो तळवो ते, त्रण घाण तळ्या पछी चोथो घाण तळवो ते, गोल

घाणी, जललापसी अने पोतु दइने करेलो पुडलो ए पाच निवीयाता जाणवा ॥ ३५ ॥

विस्तारार्थ –पूरयो एटले ढांक्यो सर्व तावनो छे जेणे एवा पूवडा उपर वीजो पूवडो तली काढीये, ते वीजो पूवलो नीवीयातो जाणवो, एटले घृतादिके पूरित एवो जे तवो तेने विषे एक पूपे करी पूरयो समस्त तवो तेहमां एकवार तली, वली तेहिज पूपिकादिक पर्पटकादिके अपूरित स्नेह एवा तवामां वीजी वार तथा त्रीजी वार केवलीन तलो काढीये जे पक्वान, ते निवीयातु जाणवु

वीजु तेथी अन्य एटले त्रण घाण तली काढ्या पछी उपरांत बीजु घृत क्षेपव्यु नथी एवुं जे तवामाहेलुं मूलगु घृत ते माहे तव्या जे चोथा घाणवा आदिक ते सर्वे बीजुं नीवीयातु जाणवु, तथा त्रीजुं गोलधाणी करवी, ते त्रीजु निवीयातु जाणवुं

चोथु सुकुमारिकादिक काढ्या पछी एटले पक्वान्न तली काढ्या पछी उध्धृत जे घृतादिक एटले वधेलु जे घृतादिक तेणे करी खरडेलो जे तवो तेने विषे पाणी साथे रांधी एवी जे लापसी

गहूंनुं जरण गोलनुं पाणी घृतादिके ज्ञेलीने सीजवें छे, एने मरुदेशे प्रसिद्धपणे लापसी तथा लहगटु कहे छे, ते जललापसी निवीयातुं जाणवुं. एटले तावमीनी चीकट टालवा सारु मांहे लोट नांखी पाणी साथे लापसी करीये ते जाणवी. पांचमुं पोतकृत पूमलो ते घृत तेले खरमेला एवा स्नेहदिग्ध तवाने विषे गुमादिकनुं पोतुं आपी गल्या पुमा करे छे, एटले पक्वान्न तल्या पछी खरड्या तावमा मांहे गोळादिकनुं पोतुं देइने पुमलो सीजवीये ते निवीयातुं जाणवुं ॥ ए छ जक्ष विगयनां त्रीश निवीयातां कह्यां.

जिहां घी अने तेलमां पाणीनो ज्ञाग आवे ते नीवियातां तल्या चणादि सर्व जाणवां, अने जे कमाइमांहेथी घी तथा तेल उपर फरी वले नही, चिलमिलाट न थाय एवुं तळेलुं होय, ते पण विगयातुं नही कहेवाय. इत्यादिक परंपरागत लेवानो विचार बहु प्रकारे छे, ते गछसमाचारीगत प्रसंगथी योगादिकमांहे कल्पाकल्प विज्ञागे लखीये छैये.

लहचूई, पूपिका, पोतकृतपूपक, वेमली, तद्दिनकृत करंब, घोल, फूल, वघारित पूरण, वघा-

रिका, पटीरनी, मथित अगलित तक्रादिक, 'कस्मिन्नपि योगे' कोइ पण योगने विषे न कल्पे अनेरी योग विना निवीमा कल्पे

लहिगडु, ढोठरा, वघारिक वमां, घारवमां, साज्यपक्व खीचमी, सेवतिका, वघारित चण-कादिक उत्तराध्ययन योगने विषे आचाराग मध्यगत सप्तसप्तकाध्ययनने विषे चमरोद्देशक अनुज्ञा यावत् ज्ञगवतीयोगने विषे न कल्पे, वीजा सर्व योगमध्ये कल्पे

अने पढोगरी, फूकरणु, उकलधुं, वाशी करव, तिलवटी, कुल्लर, निवीयातां, विगइ, गाठीया ना घारा, दलिया, गुदविना मगीयादि, औषधादि, मोदक, पेटक, खमा, सिता, वरसोला, वासी गुमपाक, गुदपाक, वगर तत्यां कांकरियां, अनुत्कालित इक्षुरस, दिनत्रयावधि प्रसूत गोडुग्ध, वलहट्टी, अगाराथी उतारी आज्यादि मिश्रित पाठला दिवसनी पचावेली तिलवटी, पर्पटकादि, गुमादिके मिश्रित न करेली तिलवटी, इत्यादिक नीवीयातां श्रीआवश्यक, दशवैकालिक, उत्तरा-ध्ययनादि सर्व योगने विषे प्राय कल्पे एवो विचार प्रसगथी जाणवा माटे लख्यो ढे ॥३५॥

हवे गिहत्थसंसठेणं ए आगारथकी नीवीना पच्चक्खाणमांहे जे नीवियातां साधुने कल्पे, ते संसृष्ट द्रव्य कहीये, ते संसृष्ट द्रव्य जाणवाने कहे छे.

दुद्ध–दूध	घय–घृत, घी	भत्तुवरिं–भात उपर	अद्दामलयं–आर्द्रामलक
दही–दहीं	तिल्ल–तेल	पिंडगुल–काठोगोल	य–वली
चउरंगुल–चार आंगल	एग–एक	मक्खणाणं–मसल्युं	संसट्ठं–मिश्र
दवगुड–नरमगोल			

दुद्धदही चउरंगुल, दवगुड घयतिल्ल एगभत्तुवरिं ॥
पिंडगुल मक्खणाणं, अद्दामलयं च संसट्ठं ॥ ३६ ॥

शब्दार्थ––दूध अने दहि भात उपर चार आंगुल होय तथा ढीलो गोल, घी अने तेल ए त्रण भात उपर एक आंगल होय तेमज कठिण गोलथी मसलेला चूरमादिकमां पीलुना म्होर सरखा गोलना ककडा होय तो ते संसृष्ट कहेवाय. ते निवीयातामां कल्पे छे. ॥ ३६ ॥

विस्तारार्थ--दुग्ध अने दधिमाहे कूर प्रमुख नांखीये एटले दूध दही मिश्रित कुरादिक होय, ते जो दूध तथा दहीं कुरथी चार अगुल उपर चढे तेने ससृष्ट द्रव्य कहीये, ते नीवियातु नीवीमां कल्पे एटले भात रोटी उपर दूध, दहीं, चार अगुल प्रमाण उचु चढयुं होय, तो नीवीप्रमुख माहे साधुने कल्पे अने चार अंगुलथी अधिक पाच आदिक अंगुलना प्रारंभथी जेवारे उचु चढे, तेवारे ते विगइ जाणवु माटे ते न कल्पे

अने द्रव्यगोल एटले ढीलो नरम गोळ अने घृत तथा तेल ए त्रणे ज्या सुधी भक्त जे भात अथवा रोटी ते उपरे एक अगुल प्रमाण उंचा चढ्यां होय त्या सुधी ससृष्ट द्रव्य कहेवाय, एटले नीवियातु कहेवाय, ते लेवु कल्पे अने बीजा अगुलथी प्रारंभीने उचा चढता देखाय, तेवारे विकृत द्रव्य एटले विगयद्रव्य जाणवां, ते लेवां कल्पे नही

पिंडगोल एटले काठा गोल साथे मसल्युं जे चूरमु प्रमुख तेमांहे आर्द्रामलक एटले शण पीलूना महोर ते समान नहाना कणीयाना जेवा प्रमाणवाला एवा गोलना बहु

खंरू रहे, तो पण तेने वली संसृष्ट द्रव्य कहिये. ते नीवीयातामांहे लेवा कल्पे परंतु एथी महोटा खंरू गोलना रहे तो ते विकृतिगत जाणवा, ते कल्पे नहीं ॥ ३६ ॥

हवे वली एहिज नीवियातानुं स्वरूप दर्शाववा कांइक विशेष कहे छे.

दव्व–द्रव्य चोखा प्रमुखे	पुणो–वली	उद्धरिए–उधर्यापछी	इमं–एम
हय–हणी	तेण–ते माटे	तत्–ते	च–अने
विगइ–विगइने	तं–तेने	तम्मिय–ते उतर्या पछी	अन्ने–अनेरा कहे ले,
विगइगयं–निवियातु	हयंदव्वं–हतद्रव्य	उक्किठदव्वं–उत्कृष्टद्रव्य	

दव्वहयविगई विगइ-गयं पुणो तेण तं हयं दव्वं ॥
उद्धरिए तत्तंमिय, उक्किठ दव्वं इमं चन्ने ॥ ३७ ॥

शब्दार्थ—शालना चोखा विगेरेथी निर्वीर्य करेली क्षिरादिक विगइ तथा नगिकादिके करीने हणी एवी जे घृतादि

विगइ ते विकृतीगत कहेवाय. वली भात विगेरेथी हण्यु एवु जे विकृतिगत ते हतद्रव्य कहेवाय तथा तावडामांथी सुंव-डी काढी लीधा पछी वधेलु टाढु थयेलु जे घी तेमां नाखेला लोटने हलावीने करीये ते उत्कृष्ट द्रव्य कहेवाय एम बीजा आचार्य कहेछे. ॥ २७ ॥

विस्तारार्थ.–द्रव्य जे कलम शाली चोखा प्रमुख तेणे हणी निर्वीर्य करी. एवी जे क्षीरादिक विगइ तथा कणिकादिके हणी एवी जे घृतादिक विगइ तेने विकृतिगत एटले नीवियातु कहीये ते कारण माटे वली ते तदुलादिके हण्युं एवुं जे विकृतिगत तेने द्रव्य कहीये. पण विगय तथा निविगय न कहीये. तथा सुकुमारिकादि तावडा माहेथी उद्धरया पछी एटले सुकुमारिकादि काढी लीधा पछी उगरयुं जे घृत ते टाढुं थया पछी तेमां लोट नाखीने हलाविये ते घृत तावडो हेठो उतारया पछी उत्कृष्ट द्रव्य कहेवाय एटले निविगय जाणवु एम अनेरा आचार्य कहे छे. इति गाथार्थ.–

इहा भावार्थ ए छे जे अन्न प्रमुख द्रव्ये विगइना पुद्गल हण्या, तेवारें विगयनो स्वाद

फरी गयो, तेथी ते नीवीयातुं कहेवाय. परंतु विगइ न कहेवाय, एटला माटे ते नीवीना पच्चख्काण वालाने लेवी कल्पे.

अने सुकुमारिकादिक सुखडीने तावडामांहेथी काढया पछी उगर्युं जे घृतादिक तेने विषे चूला उपर छते अग्निसंयोगथी तपे थके तेमांहे क्षेपव्युं जे कणिकादिक दल प्रमुख तेने उत्कृष्ट द्रव्य कहीये, ते विकृतिगत जाणवुं. ते केम के ? चूरिम पूर्वे कडाह विगइ थइ जग्न कणिका कीधी ते ऊष्ण घृत गोल परस्परे द्रव्य हत थइने पछी ते कणिका क्षेप करी मोदक बांध्या एवुं जे चूरमादिक ते विकृतिगत जाणवुं, पण विगय समजवी नहि, एनुं नाम उत्कृष्ट द्रव्य जाणवुं. एम कटलाएक आचार्य कहे छे. नामांतरे गीतार्थाभिप्राये तो एम के जो चुल्हाना माथाथी उतरया पछी शीत थया केडे जे कणिकादिक क्षेपवीये, ते तथाविध पाकाभावथी विकृतिगत कहीये, अन्यथा परिपक्व विशेष थये द्रव्यगत कहीये, पण विगइ तथा निर्विकृतिक न कहीये, एवुं व्याख्यान प्रवचनसारोद्धारवृत्तिना अभिप्रायथी लख्युं छे, पण तिहां एम कह्युं छे, जे सुधिये

ऽली परे विचारवुं, जे माटे निर्विकृतिक अनेक भेदे छे ते बहुश्रुतनी आचरणा परपराथी जाणवां ॥ ३७ ॥

हवे केटलीएक वस्तुना नाम उत्तम द्रव्य कह्यां छे, ते देखाडे छे

तिल–तेलथी	रायण–रायण	डोलीतिल्लाइआ–डोली तेल आदि	सरसुत्तमदव्व–सरसउत्तमद्रव्य
सकुलि–साकुली	अंबाइ–आम्रादिक		लेवकडा–लेपकृत
वरसोलाइ–वरसोलां कहीये	दख्खवाणाइ–द्राखवाणीप्रमुख		

तिल सकुलि वरसोलाई, रायणंबाइ दख्खवाणाई ॥
डोलि तिल्लाईया, सरसुत्तम दव्व लेवकडा ॥ ३८ ॥

शब्दार्थ—तलसांकली, वरसोला विगेरे, रायण, केरी, द्राखवाणि विगेरे, डोलीया विगेरेनां तेल ए सर्वने सरस उत्तम द्रव्य कहेवाय अथवा लेपकृत द्रव्य पण कहेवाय. ॥ ३८ ॥

विस्तारार्थः—तेलथी नीपनी एवी तिल सांकली तथा खारेक, टोपरां, सिंगोडां प्रमुखना होलीना हारडा तेने वरसोलां कहीये, अने आदिशब्दथकी साकर खांडना विकार साकरीया पापड, नालिकेर, खांड, कातली. पाक, सर्व मेवा प्रमुख, तथा रायण आंबादिक एटले आम्रादिक फल सर्व अचित्त करयां पाकादिके नीपजाव्यां मधुकादिकनां, नालिकेरादिकनां,द्राखवाणी प्रमुख, नालेरवाणीप्रमुख डोली, तेल, आदि शब्दथकी नालिकेर, सरसव प्रमुखनुं तेल तथा एरंड प्रमुख तेल जाणवुं. अखोडादिक मेवा हलवा प्रमुख ए सर्व सरस उत्तम द्रव्य कहीये तथा एने लेपकृत पण कहीये. ए नीवीमां कल्पनीय जाणवां. ॥ ३० ॥

हवे ए सर्व पदार्थ कारणे लेवां कल्पे, पण सहजपणे रसगृध्रताये लेवां कल्पे नहीं, ते कहे छे.

विगइगया—निवियाता	निव्विगइयंमि—नीवीना पच्चक्खाणने विषे	मुतुं—मूकीने	भुतुं—भोगववुं, लेवुं
संसट्ठा—संसृष्टद्रव्य		कप्पंति—कल्पे	जं—जे
उत्तमदव्वाइ—उत्तमद्रव्यादिक	कारणजायं—कारण	न—नहि	वुत्तं—कह्युं छे

विगइगयासंसट्ठा, उत्तम दव्वाइ निव्विगइयंमि ॥
कारणजायं मुत्तुं, कप्पंति न भुत्तुं जं वुत्तं ॥ ३९ ॥

शब्दार्थ—विगइथी उत्पन्न थयेला, ससृष्ट अने उत्तम द्रव्यादिक नीवीना पच्चख्खाणमां कारणने मूकीने खावु न कल्पे अर्थात् कारणे खवाय कारण पडु छे के. ॥ ३९ ॥

विस्तारार्थ –एक विकृतिगता एटले दूध प्रमुख विगइथी उत्पन्न थया जे नीवीयाता जे सख्याये त्रीश पूर्वे कह्या छे ते बीजा ससृष्ट द्रव्य जे करंबादिक, मगदल, पापडी पिंडादिक, त्रीजा उत्तर द्रव्यादिक ते तिलसाकली, साकर, मेवादिक सरसोत्तम द्रव्य जे पूर्वे कही आव्या ते ए त्रण प्रकारनी वस्तु ते नीवीना पच्चख्खाणने विषे कोइ कारणजात एटले पुष्टालंबन विशेष प्रयोजनरूप वातादिक कारण मूकीने, साधुने भोगववु लेवु नही कल्पे. जेने जावजीव सुधी छ विगयना पच्चख्खाण होय, किंवा तथाविध विशेष तपे उजमाल होय, किंवा वैयावच्च करवाने

उजमाल होय, ज्ञानादिकनो उद्यमी होय, तेवारे शरीरे ग्लानादिक निमित्ते औषधादिक कारणे लेवां कल्पे, अन्यथा कारणविना लेवां कल्पे नहीं. जेमाटे कह्युं छे, ते आगली गाथाये कहे छे. ॥ ३ए ॥

विगई–विगइप्रत्ये	विगइगयं–निवीयाना	भुंजए–खाय	बला–बलात्कारे
विगइ–नरकादि माठी गति	जो–जे	साहू–साधु	नेइ–पहोंचाडे
भीओ–बीहतो	अ–वली	विगइसहावा–विकृतिस्वभाव	

विगइं विगइ भीओ, विगइगयं जो अ भुंजए साहू ॥
विगई विगइ सहावा, विगई विगइं बलानेइं ॥ ४० ॥

शब्दार्थ—विगइने अने विगइमां रहेला क्षीरादिकने नरकादि विरुद्ध गतिथी भय पामतो जे साधु भक्षण करे छे, तो विकार पमाडवाना स्वभाववाली विगइ ते साधुने बलात्कारे माठी गति प्रत्ये पहोंचाडे छे. ॥ ४० ॥

विस्तारार्थ –दूध प्रमुख जे विगइ छे ते प्रत्ये अने विकृति गत जे क्षीरादिक त्रिविध द्रव्य नीवीयाता कह्या छे ते प्रत्ये विगति एटले विरुद्धगति ते नरक, तिर्यंच, कुदेव, कुमाणसस्वरूप जे माठी गतियो छे तेनाथकी भीती राखतो एटले बीहतो अथवा संयम ते गति अने तेनो प्रतिपक्षी जे असंयम ते विगति जाणवी तेवी विरुद्धगतिथकी बीहतो एवो जे वली साधु ते भुंजे एटले खाय ते साधुने विगइ ते विगति जे नरकादिकनी विरुद्ध गति तेने विषे बलात्कारे एटले ते साधु जो पण दुर्गतिमां जवाने नथी वाछतो तो पण बलात्कारे तेने माठी गति प्रत्ये पहोचाडे ते विगइ केहेवी छे ? तो के विकृति स्वभाव, एटले विकार उपजाववानो छे स्वभाव जेने एवी छे केम के ए विकृति ते अवश्य शब्दादिक कामभोगने वधारे एवी छे, माटे कारण विना विगयादिक न लेवां, अने श्रावकने पण निवी प्रमुखने पच्चखाणे कोइ महोटा कारण विना तथा विशेष तप विना नीवियाता लेवा कल्पे नहि, एनो विस्तार श्रीआवश्यकनिर्युक्तिनी वृत्तिथी तथा प्रवचनसारोद्धार नीवृत्तिआदिक ग्रंथथी जाणवो अहीं संक्षेप मात्र लख्यो छे ४०

हवे चार अन्नक्ष्य विगय छे, तेना उत्तरन्नेद कहे छे.

कुत्तिय–कुतां बगतरांनुं मध	तिहा–त्रण प्रकारनुं	दुहा–बे प्रकारनुं	मंस–मांस
मच्छिय–मांखीनुं	कठ्ठ–काष्ट	जल–जळचर	तिहा–त्रिधा
भामर–भमरानुं	पिठ्ठ–पिष्ट	थल–थलचर	घयव्व–घृतनी पेठे
महु–मध	मज्झ–मदिरा	खग–खेचर	मख्खण–माखण
			अभख्खा–अभक्ष्य

कुत्तिय मच्छिय भामर, महुतिहा कठ्ठ पिठ्ठ मज्झदुहा ॥
जल थल खगमंस तिहा, घयव्व मख्खण चउ अभख्खा ४१ द्वारं६

शब्दार्थ—कुतीयुं, मांखीनुं अने भमरीनुं एम त्रण जातनुं मध, काष्टथी अने पिष्टथी बनावेली मदिरा; वली जलचर, थलचर अने खेचर जीवोनुं एम त्रण जातनुं मांस अने घीनी पेठे चार जातनुं मांखण ए चार अभक्ष्य छे. ॥ ४१ ॥

विस्तारार्थः—तिहां प्रथम मधु विगयना भेद कहे छे. एक कुत्तां बगतरां जंगल मध्ये थाय

ठे तथा वर्षाकाले विशेष थाय छे, तेहनु मध, वीजुं माखीनु मध, अने त्रीजुं भ्रमरानु मध एव त्रण प्रकारनु मधु एटले मध जाणवु, तथा एक काष्ठ ते धावडी प्रमुख काष्ठथी महुडा- दिकथी नीपन्यु मद्य, वीजु पिष्ट ते ज्वारप्रमुखना आटादिकथी नीपनी मदिरा ए मद्य एटले मदिरा ते वे प्रकारनी जाणवी हवे मासना भेद कहे छे एक जलचर जीव जे मत्स्यादिक तेनु वीजु थलचर जीव जे द्विपदचतुष्पदादिक तेनु, त्रीजु खेचर जीव जे पक्षीयादिक तेनु, ए त्रिधा एटले त्रण त्रकारनुं मास जाणवु, तथा घृतवत् एटले जेम घृत, गाय भेंष गाडरी अने छाली ए चार प्रकारे कह्यु, तेम माखण पण एहज चार प्रकारनु जाणवु, पण एटलु विशेष छे जे माखण छे, ते सर्व चारे प्रकारनु अभक्ष्यज छे अने घृत जे छे, ते चारे प्रकारनुं भक्ष्य विगयमा कह्यु छे, जेमाटे वोज थइ खटासे चलित रसपणुं पामीये एवी एक मदिरा, वीजु छासथी वाहेर नीकल्यु एवु माखण, त्रीजु जीवित शरीरथी अलगुं थयु एवु मांस, रुधिर तेपण एमज जाणवु, तथा चोथु मधुपुडाथी उपन्यु मधु, ए चारे पदार्थोने विषे अंतर मुहूर्त्तमध्ये असख्याता वेइन्द्रिय

जीव उपजे, तेमां मांसपेशी मध्ये तो पक्क तथा अपक्क तथा अग्नि उपरे पच्यमान एवो थको पण तेमांहे असंख्य बेंद्रिय तथा पंचेंद्रिय तथा निगोद जीव अनंता पण पोते पोतानी मेले उपजता कह्या छे, ते माटे ए चार विगय जे छे, ते सर्वथा अभक्ष्य वर्जनीय कही छे. ए त्रीश निविगइनुं छठुं द्वार पूर्ण थयुं. उत्तर बोल ७० थया ॥ ४१ ॥

हवे पच्चरकाणना बे भांगानुं सातमुं द्वार कहे छे.

पच्चरकाणना बे भेदे छे, एक मूलगुणरूप अने बीजुं उत्तर गुणरूप तिहां साधुने मूलगुण ते पांच महाव्रत अने उत्तरगुण ते पिंड विशुद्ध्यादिक जाणवां, तथा श्रावकने मूलगुण ते पांच अणुव्रत अने उत्तरगुण ते त्रण गुणव्रत अने चार शिक्षाव्रत जाणवां, तिहां सर्व पच्चरकाणादिक तेहना भांगा जे रीते थाय, ते रीते कहे छे.

तेमां सर्व उत्तरगुण पच्चरकाण अनागतादिक दश प्रकारे पूर्वे कह्यां, अने देशोत्तर गुण पच्चरकाण सात प्रकारे-ते त्रण गुणव्रत अने चार शिक्षाव्रत मली थाय, तथा वली एक इत्वर अने

बीजु यावत्कथिक, ए बे भेदे उत्तरगुण प्रत्याख्यान तेमा साधुने इत्वरगुण पच्चखाण ते काडक अभिग्रहादिक जाणवा, अने यावत्कथिक ते पिंडविशुद्ध्यादिक तथा अभियंत्रितादिक जे दुर्भि क्षादिके पण अभग्न होय–भग न थाय, ते सर्व यावत्कथिक जाणवां, अने श्रावकने तो इत्वर ते चार शिक्षाव्रतादिक छे अने यावत्कथिक त्रण गुणव्रतादिक छे ते श्रावक बे भेदे छे, एक अविरति सम्यग्दृष्टि ते केवल सम्यग्दर्शन युक्त कृष्ण श्रेणिकादिकनी परे जाणवा, अने बीजा विरति सम्यग्दृष्टि, ते वली बे भेदे एक साभिग्रही अने बीजा निरभिग्रही

ते वली विभज्यमान थका आठ भेदे थाय, ते केवी रीते ? तो के एक दुविध त्रिविध, बीजो द्विविधद्विविध, त्रीजो द्विविध एकविध, चोथो एकविध त्रिविध, पांचमो एकविध द्विविध, छठो एकविध एकविध, ए छ भागा पाच व्रत आश्रयो थाय, अने कोइएक उत्तरगुण माहेलुं कोइएक व्रत लीये, ते सातमो भांगो जाणवो, अने आठमो भांगो कोइ नियम मात्र नज लीये ते जाणवो ए रीते पुर्वोक्त पांच अणुव्रतादिक तेने छ भांगे गुणीये तेवारे त्रीश भंग थाय, तेनी साथे

एक उत्तरगुणनो भांगो मेलवीये, तेवारे एकत्रीश भांगा थाय, तेनी साथे वली कोइ नियम मात्र व्रत न लीये, तेनो एक भांगो मेलवीये तेवारे बत्रीश भेदे श्रावक सम्यग्दर्शनी शंका कांक्षादि रहित अमूढदृष्टिपणे जाणवा. इत्यादिक भेदनी वक्तव्यता बहु छे, पण इहां मुख्यताये उगणपचास भांगा थाय, ते भांगा गाथाना अर्थे कहे छे.

मण–मने	मणतणु–मन अने कायाए	सत्त–सात	दुति जुय–द्विक त्रिक योग
वयण–वचने	वयतणु–वचन अने कायाए	कर–करवा आश्री	तिकालि–त्रणकाल
काय–कायाए	तिजोगि–त्रण योग	कार–कराववा	सीयाल भंग सयं–एकशोने
मणवय–मन वचने	सग–सात	अणुमइ–अनुमति	सुडतालीश भांगा

मणवयणकायमणवय, मणतणुवयतणुतिजोगिसगसत्त ॥
करकारणुमइ दुतिजुय, तिकालि सीयाल भंगसयं ॥४२॥

शब्दार्थ—मन, वचन अने काया, वली मनवचन, मनकाया अने वचनकाया; तेमज मन, वचन अने काया ए त्रण योग ए सात भागाने करवा, कराववा अने अनुमोदवा. एवा भेदथी एकवीस भेद थाय. वली तेने द्वीक त्रीक योग सहित करी भूत, भविष्य अने वर्त्तमान काले करी गुणता एकसो सुडतालीस भांगा थाय ॥ ४२ ॥

विस्तारार्थ.—एक प्राणातिपातादिकने मने करी न करुं, बीजो वचने करी न करु, त्रीजो कायाये करी न करु, चोथो मन अने वचने करी न करुं पांचमो मन अने कायाये करी न करु, छठो वचन अने कायाये करी न करु, सातमो मन, वचन अने काया, ए त्रणे योगे करी न करु, ए एक सयोगी सात भांगा थया

ते सात भांगा करवा आश्रयी जाणवा तेमज सात भांगा कराववा आश्रयी जाणवा, अने सात भांगा अनुमति आपवाना एटले अनुमोदन देवाना पण जाणवा.

ते आवी रीते के—प्राणतिपातादिकने एक मने करी न करावु, बीजो वचने करी न करावुं, त्रीजो कायाये करी न करावु, चोथो मन अने वचने करी न करावुं, पांचमो मन अने कायाये

करी न करावुं, छठ्ठो वचन अने कायाये करी न करावुं, सातमो मन, वचन अने कायाये करी न करावुं. ए सात करावबाना भांगा कह्या. हवे सात अनुमोदवाना कहे छे. एक प्राणातिपातादिकने मने करी न अनुमोडुं, बीजो वचने करी न अनुमोडुं. त्रीजो कायाये करी न अनुमोदुं, चोथो मन अने वचने करी न अनुमोदुं, पांचमो मन अने कायाये करी न अनुमोदुं, छठ्ठो वचन अने कायाये करी न अनुमोडुं, सातमो मन, वचन अने कायाये करी न अनुमोदुं, ए सात भांगा अनुमोदन देवाआश्री कह्या, एम सात करवाना सात करावबाना अने सात अनुमोदवाना मली एकवीश भांगा थया.

हवे द्विक त्रिक योग सहित सात सात भांगा करीये, ते आवी रीते के एक प्राणातिपातादिकने मने करी न करुं, न करावुं; बीजो वचने करी न करुं, न करावुं; त्रीजो कायाये करी न करुं न करावुं; चोथो मन अने वचने करी न करुं न करावुं; पांचमो मन अने कायाये करी न करुं, न करावुं; छठ्ठो वचन अने कायाये करी न करुं, न करावुं; सातमो मन, वचन अने

करवा करावथा आश्री सात भेद कह्या तथा एक
काया, ए त्रणे करी न करु, न करावु, ए करवा करावथा आश्री सात भेद कह्या तथा एक
प्राणातिपातादिकने मने करी न करु, न अनुमोडु, बीजो वचने करी न करु, न अनुमोडुं,
त्रीजो कायाये करी न करुं, न अनुमोडु, चोथो मन अने वचने करी न करुं न अनुमोडु,
पाचमो मन अने कायाये करी न करुं न अनुमोडु, छठो वचन अने कायाये करी न करुं, न
अनुमोडु, सातमो मन वचन अने काया, ए त्रणे करी न करुं, न अनुमोडु, ए सात भग, न
करवा, तथा न अनुमोदवा आश्री कह्या तथा एक प्राणातिपातादिकने मने करी न करावु, न
अनुमोडु, बीजो वचने करी न करावुं, न अनुमोडु, त्रीजो कायाये करी न करावुं, न अनुमोडु,
चोथो मने करी वचने करी न करावु, न अनुमोडु, पांचमो मने करी कायाये करी न करावु, न
अनुमोडु, छठो वचने करी कायाये करी न करावु, न अनुमोडुं, सातमो मन, वचन अने कायाये
करी न करावु, न अनुमोडु, ए न करावथा न अनुमोदवा आश्री सात भंग कह्या एम सात न
करवा न करावथा आश्री अने सात न करवा न अनुमोदवा आश्री तथा सात न करावथा न

अनुमोदवा आश्री. एवं सर्व मली द्विकसंयोगे एकवीश भंग थया. तेनी साथे पूर्वोक्त एक संयोगना एकवीश मेलवतां, बहेंतालीश भांगा थया.

हवे त्रिक संयोगे सात भंग थाय, ते कहे छे. एक प्राणातिपातादिकने मने करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, बीजो वचने करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, त्रीजो कायाये करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, चोथो मन अने वचने करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, पांचमो मन, अने कायाये करी न करुं, न करावुं, अने न अनुमोदुं, छठ्ठो वचन अने कायाये करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, सातमो मन, वचन अने कायाये करी न करुं, न करावुं अने न अनुमोदुं, ए त्रिकसंयोगी सात भांगा थया. ते पूर्वोक्त बहेंतालीश साथे मेलवतां सर्व मली ओगणपचास भांगारूप ते अणुव्रत, गुणव्रत अने अभिग्रहादिकना भेद उपजे, तेने त्रण काल ते अतीत, अनागत अने वर्त्तमान, ए त्रण काले करी गुणीये, तेवारे एकशोने सुडतालीश (१४७) भांगा थाय. माटे जे एटला भांगा जाणे, ते पच्चरकाणनो कुशल कहीये. यदुक्तं ॥

सीयाल नगसयं, जस्स विसुद्धिए होइ उवलद्ध ॥ सो खलु पच्चखाणे कुसलो सेसा अकुसलाय ॥ १ ॥ इति ॥ एना विशेषे नांगा पडूनगीना श्रावकना व्रत सबधी थाय ते कहे छे गाथा ॥ तेरसकोमी सयाइं, चुलसीइ जुयाइं वारसयलरका ॥ सत्तासीइ सहस्सा, दोय सया तह डुर प्रहिया ॥ १ ॥ तेरसे कोमाकोमी, चोरासी कोमी, वारलाख सत्यासी हजार बसे ने बे थाय ए- मज नवनगीना नवाणु हजार नवशे ने नवाणु कोमी, उपर नवाणु लाख, नवाणु हजार, नवशे ने नवाणुं एटला नांगा थाय. एए ए एए एए एए ए एए एमज एकवीश नंगी तथा उंगण पचास नगीना विशेष नांगा थाय, ते सर्व श्रावश्यकबृहद्वृत्तिथी, तथा दीपिकाथी तथा प्रवच- नसारोद्धारवृत्तिथी, तथा श्रावकव्रतनगप्रकरणवृत्तिथी, तथा देवकुलिकायकी जाणवा ते पच्चखा- णनो कुशल होय, तेणे विचारवा

हवे ए पच्चखाणनुज स्वरूप कहे छे

एयंच-ए वली	मणवयणतणूहिं-मन वचन अने कायाये करी	जाणग जाणग पासि-जाण अजाण्या पासे	भंग चउगे-चार भांगाने
उत्तकाले-उक्त काल	पालणियं-पालवा योग्य ते	इत्ति-एम	तिसुअणुण्गा-त्रग भांगाने विषे अनुज्ञा
सयंच-पोतानो मेळे			

एयं च उत्तकाले, सयं च मण वयण तणुहिं पालणियं ॥
जाणगजाणग पासि, त्तिभंग चउगे तिसु अणुण्णा ॥४३॥ दारं ७

शब्दार्थ—वली ए पच्चख्खाण कहेला काले लेनार धणीये पोते मन, वचन अने कायाए करीने पालवा वली ते पच्चख्खाण करनार जाण अथवा अजाग तेमज करावनार जाणं अथवा अजाण एम चार भांगा थायछे. तेमां प्रथमना त्रण भागे आज्ञा छे. ॥ ४३ ॥

विस्तारार्थः—ए पूर्वोक्त वली उक्तकाल जे पोरिसीयादिक काल प्रमाण रूप ते पोतानी मेळे जेवी रीते बोल्युं होय-यथोक्तरूपे जे भंगादिके लीधुं होय, ते भंगादिके मन, वचन अने कायाये करी पालवा योग्य ते जाण अजाण्या पासे करे एम भंगचतुष्के एटले चार भांगाने विषे

करे, तेमा पहेला त्रण भागाने विषे अनुज्ञा एटले आज्ञा छे, एटले ए पच्चक्खाणने करवा करावा रूप चउभंगी थाय ते कहे छे एक पच्चक्खाणनो करनार शिष्य पण जाण होय, अने बीजो पच्चक्खाण करावनार गुरु पण जाण होय, ए प्रथम भंग शुद्ध जाणवो बीजो पच्चक्खाण करावनार गुरु जाण होय अने पच्चक्खाण करनार शिष्य अजाण होय, ए बीजो भागो पण शुद्ध जाणवो त्रीजो पच्चख्खाण करनार शिष्य जाण होय अने पच्चख्खाणनो करावनार गुरु अजाण होय ए त्रीजो भागो पण शुद्ध जाणवो चोथो पच्चख्खाण करनार शिष्य अने पच्चक्खाण करावनार गुरु, ए बेहु अजाण होय, ते चोथो भांगो अशुद्ध जाणवो ए रीते चार भांगामांहेथी त्रण भागे पच्चख्खाण करवानी आज्ञा छे, अने चोथा भांगाने विषे आज्ञा नथी ॥ ए मूलगुण, उत्तरगुणरूप पच्चक्खाणनु सातमुं द्वार थयुं उत्तर भेद व्याशी थया ॥ ४२ ॥

हवे पूर्वोक्त भगादिके विचारीने पण जेम सयमयोग हीन थाय नही, ते रीते पच्चख्खाण कीधु थकुं पण छ प्रकारनी शुद्धिये करी सफल थाय, माटे पच्चख्खाणनी छ विशुद्धिनु आठमुं द्वार कहे छे

फासिय–फरश्युं
पालिय–पाळ्युं
सोहिय–शोभाव्युं
तिरिय–तीर्युं
किट्टिय–कीर्त्युं
आराहिय–आराध्युं
छ सुद्धं–छ प्रकारे शुद्ध
पच्चख्खाणं–पच्चख्खाणं
विहिणोचियकालि–विधिए करी उचित वेलाये
जंपत्तं–जे प्राप्त थयुं

फासिय पालिय सोहिय, तिरिय किट्टिय आराहिय छ सुद्धं ॥
पच्चख्खाणं फासिय, विहिणोचिय कालि जंपत्तं ॥ ४४ ॥

शब्दार्थ—फरस्युं, पाल्युं, शोभाव्युं, तीर्युं, कीर्त्युं अने आराध्युं, ए छ प्रकारे शुद्ध एवुं पच्चख्खाण फल आपनारुं थाय छे. तेमां प्रथम विधि प्रमाणे योग्य काले जे पच्चख्खाण लीधुं ते फरस्युं कहेवाय. ॥ ४४ ॥

विस्तारार्थः–एक फासित एटले पच्चख्खाण फरश्युं, बीजुं पालित एटले पच्चरकाण पाळ्युं, त्रीजुं शोभित एटले पच्चख्खाण शोभाव्युं, चोथुं तीर्ण एटले पच्चख्खाण तीर्युं, पांचमुं कीर्त्तित एटले पच्चख्खाण कीर्त्युं, छठुं आराधित एटले पच्चरकाण आराध्युं ए छ प्रकारे शुद्धे करी शुद्ध एवुं पच्चख्खाण, फलदायक होय. हवे ए छ विशुद्धिना अर्थ कहे छे.

तिहा प्रथम सम्यक् प्रकारे त्रिधिये करी उचित काले एटले उचितवेलाये जे पच्चरकाण प्राप्त थयु एटले सूर्योदयथी पहेला पच्चरकाण उचितकाले जे पाम्युं, एटले जे पच्चरकाण कीधुं, ते यावन्मात्र जेटला काल लगण ग्रहण कर्यु, तावन्मात्र तेटला काल लगे पहोचाम्वुं तेने फरज्यु कहीये ॥ ४४ ॥

पालिय-पार्यु	सोहिय-शोभाव्यु	भोयणओ-भोजन लेवा थकी	किट्टिय-कीर्त्युं
पुणपुण-वारवार	गुरुदत्त-गुर्वादिकने दइने	तिरिअ-तीर्यु	भोयणसमय-भोजनना समयने
सरिय-सभार्यु	सेस-शेष	समहियकालो-समधिक काल	सरणा-सभारवु

पालिय पुणपुणसरियं, सोहिय गुरुदत्त सेस भोयणओ ॥
तिरिय समहिय कालो, किट्टिय भोयण समय सरणा॥४५॥

शब्दार्थ—करेला पच्चख्खाणने वारवार सभारवु ते पाल्यु कहेवाय, गुरुने आप्या पछी बाकीनु पोते जमवु ते शोभा-

व्युं कहेवाय. धारेला कालथी कांइक अधिक काल गया पछी पच्चख्खाण पूर्ण करे ते तीर्युं कहेवाय अने भोजनना अव-सरे करेला पच्चख्खाणने संभारवुं ते कीर्त्युं कहेवाय. ॥ ४५ ॥

विस्तारार्थः—बीजुं ज्यां लगे पच्चख्खाण पूरुं न थाय, तिहां लगे वारंवार उपयोग देइने सावधानताये संभार्युं जे म्हारे अमुक पच्चख्खाण आजे छे, ए रीते पच्चख्खाणने स्मरणमां राखवुं, ते पाल्युं कहीये.

त्रीजुं शोभित एटले शोभाव्युं, ते आहारादिक लाव्या होइये ते प्रथम गुर्वादिकने निमंत्री आपीने पछी शेष रह्युं होय जे भोजन तेने पोते लेवाथकी एटले पच्चख्खाण कीधुं छे ते पूरण थया पछी ते वस्तु लावी पहेला गुरुने आपी पछी पोते वावरे ते पच्चख्काण शोभाव्युं कहीये. चोथुं समधिककाल ते पच्चख्खाणनो काल पूर्ण थया पछी पण थोडो अधिक काल लगे परुखीने सबुर करीने पछी पच्चख्खाण पारे, तेने पच्चख्खाण तिरित एटले तीर्युं कहीये. पांचमुं भोजनना समयने विषे भोजननी वेलाये संभारवुं जे फलाणुं अमुक पच्चख्काण हतुं, ते आज म्हारुं पूर्ण

थयु छे हवे अशन करुं ? आरोगुं ? निस्तारुं ? इत्यादिक विनय भाषा साचवीने जमवुं, तेने पच्चख्खाण कीर्युं कहीये ॥ ४५ ॥

इअ-ए	तु-वली	सद्दहणा-सद्दहणा	अणुभासण-अनुभाषण शुद्धि
पडिअरिअ-आचर्युं	अहवा-अथवा	जाणण-जाणवापणु	अणुपालण-अनुपालणाशुद्धि
आराहिय-आराध्युं	छ सुद्धि-छ शुद्धि	विणय-विनय शुद्धि	भावसुद्धत्ति-भावशुद्धि छे एम जाणवुं

इअ पडिअरिअं आरा-हियं तु अहवा छ सुद्धि सद्दहणा ॥
जाणण विणयणु भासण-अणुपालण भाव सुद्धत्ति॥४६॥दार७

शब्दार्थ—उपर कहेला सर्व प्रकारे आचर्युं तेने आराध्युं कहेवाय अथवा पच्चख्खाणनी छ शुद्धि छे ते लीधा प्रमाणे करवुं, जाणनी पासे करवुं, गुरुनो विनय करवो, गुरु बोले तेम मनमां बोलवुं, कष्ट पडे तो पण भागवुं नहि, शंकादि दोष रहित रहेवुं, ए छ विशुद्धि जाणवी. ॥ ४६ ॥

विस्तारार्थः—छहुं ए सर्व प्रकारे करी प्रतिचारतं एटले आचर्युं जे पच्चख्खाण एटले ए सर्व प्रकारे संपूर्ण निश्राये पमाड्युं निराशंसपणे श्री जिनाज्ञा पालन पूर्वक संयमयात्रा निर्वाहक षट्कारण साधनपूर्वक अप्रमादपणे महोटा कर्मक्षयने कारणे थयुं तेने आराधितं एटले आराध्युं कहिये. अथवा प्रकारांतरे करी वली पण पच्चक्खाणनी छ शुद्धि प्रकारांतरे बीजी छे ते कहे छे. प्रथम सम्यग्दर्शनी श्रद्धावंतना मुखथी पच्चख्खाण करवुं, अने निःशंकता आचारयुक्त शुद्ध सद्दहणा पूर्वक करवुं, एटले करेला पच्चख्खाण उपर शुद्ध भाव होय ते सद्दहणा शुद्धि जाणवी. बीजी पच्चख्खाणने द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भावथी जाणीने तथा मूल उत्तरगुणे भेद भंगादिके जाणीने वली जाणनी पासे पच्चख्खाण करे, ते जाणवापणुं ए बीजो अधिकार शुद्ध जाणवो. त्रीजी सुज्ञानादिक आचारसंयुक्त अतिचार अविधि रहित गुरुनी पासे वांदणां देवां प्रमुख विनय साचवीने पच्चख्खाण करवुं, ते विनयशुद्धि जाणवी. चोथी गुर्वादिक कहेता होय ते प्रत्ये आगारादिकनुं पोते भांखवुं, एटले गुरु पच्चख्खाण करावे, अने पाछलथी पोते आगार

उच्चरे, ते अनुन्नापण शुद्धि जाणवी. पांचमी निराशसपणे रूडी रीते पाले, जो विषम न्नय कष्ट आवी उपजे तो पण दृढ रहे, परंतु पच्चख्खाण न्नग न करे, पच्चख्खाणथी चूके नहीं, ते अनुपालणा शुद्धि जाणवी. ठ्ठी पूर्वोक्त सर्वप्रकारथी निर्जरारूप इहलोक परलोकनी वाठार-हितपणे आशंकादि दोषे करी रहित ते न्नावशुद्धि ठे. इति एटले एम जाणवुं. ए ठ शुद्धि पण समस्त सर्वे पच्चख्खाणोने विषे जाणवी. एम न्नगादि विशुद्धिना विस्तारनां बीजक ग्रंथांतरथी जाणवां. एटले ए आठमु ठ शुद्धिनुं द्वार थयु ॥ उत्तर बोल अट्ठाशी थया. ॥ ४६ ॥

हवे पच्चख्खाणनुं फल वे प्रकारे थाय, तेनुं नवमुं द्वार-कहे ठे.

पच्चख्खाणस्स फल–पच्चख्खाणनु फल	परलोके	तु–वली	दामन्नगमाइ–दामन्नकादि
इहपरलोएय–इह लोक तथा	होइ–होय	इहलोए–आ लोक आश्री	परलोए–परलोकने विषे
	दुविह–वे प्रकारनु	धम्मिल्लाइ–धम्मिलादिकनो	

पच्चक्खाणस्स फलं, इह परलोए य होइ दुविहं तु ॥
इहलोए धम्मिल्लाई, दामन्नगमाइ परलोए ॥ ४७ ॥ द्वारं ए

शब्दार्थ—पच्चक्खाणनुं फल आ लोकमां धम्मिल्लकुमारादिनां अने परलोकमां दामन्नकादिकनां दृष्टांतथी जाणवुं.।४७।

विस्तारार्थः-पच्चक्खाणनुं फल ते इह लोक तथा परलोक आश्री बे प्रकारनुं वली होय, तेमां कोइएक प्राणीने इहलोके एज भवमां तुरत फल थाय, अने कोइएकने परलोके एटले परभवे फल थाय, तिहां आ लोकआश्रयी तो धम्मिलादिकनो दृष्टांत वसुदेवहिंडीग्रंथथी जाणवो, एटले धम्मिल्ले उत्तरगुण पच्चक्खाण चारित्ररूप छ महीना पर्यंत आयंबिल प्रमुख तप कर्युं, तेथी तेहीज भवे घणी लब्धि उपनी, शरीरना मल मूत्र सर्व औषधरूप थयां, राजसंपदा भोगवी मोक्षपदवी पाम्यो, अने परलोकने विषे एटले परभवमां दामन्नकादि प्रमुखना एटले दामनक

नामे व्यवहारीयाना वेटानो दृष्टांत श्रीआवश्यक निर्युक्तिप्रमुख ग्रथथकी जाणवो एटले पच्चक्खाण फलनु नवमु द्वार थयु उत्तर वोल नेवु थया ॥ ४७ ॥

एमा आ भव आश्रयी पच्चक्खाणना फल संवधी धम्मिल्लकुमारादिकनो दृष्टात कह्यो छे, तेनी कथा सक्षेपथी लखवी जोइये, परतु ए धम्मिल्लनो रास छपाइ गयो छे, तेमा एमनी सपूर्ण कथा घणा सज्जनोने वाचवामा आवी गयेली छे, माटे आहीं लखी नथी, जे सज्जनोने वांचवानी अभिलाषा होय तेमणे रास वांची लेवो.

अने परभवे दामन्नकादिकने फल थयु छे ते दामन्नकनो दृष्टांत संक्षेप मात्रे लखीये छैये — राजपुर नगरे एक कुलगर रहेतो हतो, तेनो जिनदास श्रावक मित्र हतो, तेनी संगतथी कोइक दिवसे साधु पासे गयो, त्यां मत्स्यना मांसनो नियम लीधो, अनुक्रमे दुर्भिक्ष थयु, तेवारे घणा लोक मत्स्याहारी थके शालिकादि पुरुषे वलात्कारे द्रह समीपे आण्यो, तिहां ते जालमां नाखेला मत्स्यने जोइने मूकी आपे एम त्रण दिवस सुधी वलात्कार कराव्यो, तेवारे एक मत्स्यनी

पांख त्रूटी देखी बलात्कारे तेथी निवर्त्यो, पछी अणसण लेइ मरण पामी राजगृह नगरे शेठनो पुत्र थयो, दामन्नक नाम दीधुं, ते आठ वर्षनो थयो तेवारे तेनुं कुल मरकीना रोगथी मरण पाम्युं, उछिन्न थयुं, तेवारे ते दामन्नक कोइ सागरदत्त व्यवहारीने घरे दुःखित थको रह्यो. एकदा साधुनुं युगल भिक्षाने अर्थे ते व्यवहारीने घेर आव्युं, तिहां ते बालकने देखीने परस्पर साधू बोल्या जे ए बालक ए घरनो स्वामी थशे, ते प्रछन्नप्रवृत्ति घरना अधीशे जाणी तेवारे अम र्षपणे करी ते बालकने मारवा भणी अंत्यजने आप्यो, तेणे अभिज्ञान देखाडवा निमित्ते तेनी टचली अंगुली छेदी परं तेने नीर्विषय भय देखाडी परहो काढ्यो, पछी ते बालक अनुक्रमे नाठो थको ते शेठनुं जिहां गोकुल छे, ते ग्रामे आव्यो, तिहां ते गोकुलना स्वामीये तेने स्वरूपवान् तथा विनीत देखी पुत्रपणे थाप्यो, यौवन पाम्यो. पछी अनुक्रमे केटलाएक वर्षांतरे तिहां सागर दत्त शेठ आव्यो, तेणे तेने देखीने उलख्यो, ते वारे कोइ कार्यनुं निमित्त करी लेख लखीने आप्यो, तेमां शेठे पोताना पुत्रने लख्युं जे एने विष आपजो. एवो लेख आपी पोताने नगरे

मोकल्यो, ते श्रात थयो थको उद्यानमाहे कामदेवना प्रासादे श्रावी सूतो, तिहां वरार्थिनी एवी शेठनी पुत्री कामदेव पूजवा श्रावी, तिहा तेणे तेने सूतो देखी कागलमां पोताना पिताना अक्षर देखी कागल वाच्यो, तेमा विष देवानु लख्युं जोइने पोतानु नाम विषा छे तेथी तेनी इच्छक थइ मनमा विचार्यु जे महारा पिताये सुदर स्वरूपवान् जाणी वर मोकल्यो छे, पण विष देजो एवु लख्युं छे ते महारा पिता कागल लखतां भुली गया छे विषाने स्थानके विष लखाइ गयुं छे, अने कामदेवे पण महारा उपर प्रसन्न थइने ए वर मुजने आप्यो, माटे कागलमां विष लख्यु हतु, तिहां विषा देजो एम कन्याये अंजन शलाकाये लखीने पाछो लेख तेने ठेकाणे मूकी दीधो अनुक्रमे ते घेर आव्यो, तिहा तरत लग्न लेइ कन्या परणावीने जामाता कीधो. एवी वात सान्नलीने शेठ घरे आव्यो क्रोधायमान थको कहेवा लाग्यो जे मातृपूजन निमित्ते पाणिग्रहण मागलिक वधाववा नणी जमाइने मोकलो, अने शेठे मारवा सारु अंत्यजने संकेत कराव्यो हतो. हवे ते मातृपूजन निमित्ते जाय एटलामां विकालवेला जाणी नवपरणीत हतो, माटे

शेठनो पुत्र कहेवा लाग्यो के तमारीवती हुं मातृपूजन करवा जाउंछुं, एम कही ते गयो, एट-लामां वच्चे रस्तामां अंत्यजे तेनो संकेत जाणी ते शेठना पुत्रने जमाइ समजी मारी नांख्यो. भवितव्यताथी बलवत्तर कोइ नथी. पछी ते पुत्रमरणनुं वृत्तांत सांभलीने हृदयस्फोट थइ शेठ पण मरण पाम्यो. अनुक्रमे घरनो स्वामी दामन्नक थयो. रुषिभाषित वचन अन्यथा न थाय.

अनुक्रमे एकदा पाछले पहोरे पाहरी देतो हतो तेणे एक मंगल पाठक गाथा कही. तद्यथा ॥ अणुपुंखमावहंतावि, अन्नहा तस्स वहुगुणा हुंति ॥ सुह डुरककम्म फुरंतो, जस्स कयंतो वहइ परकं ॥ १ ॥ ए गाथानो अर्थ सांभली एक लक्षनुं दान दीधुं, एम त्रण वार गाथा सांभली त्रण लक्ष दान दीधुं. राजाये ते वात सांभलीने पोतानी पासे तेडाव्यो. पछी सर्व वीतक वात राजा आगल कही, राजा हर्ष पाम्यो थको तेने नगरशेठनी पदवीये स्थाप्यो. एकदा गुरु आव्या सांभली वांदवा गयो, तिहां धर्मदेशना सांभली अने पुरातन भव मत्स्य मांस पच्चख्खाणादिक सर्व सांभर्युं, बोधिलाभ पाम्यो, धर्मानुष्ठान साचवी देवलोके गयो. तिहांथी महाविदेहमां सुकु-

लमा उपजशे, तिहां बोधिलाभ पामी चारित्र लही केवलज्ञान पामी परंपराये मोक्षसुख पामशे, अने केटलाएक तेहीज भवे सिद्धि पामे ए बे प्रकारे फलनुं नवमुं द्वार थयुं. ॥

एटले सर्व मुलगुण प्रत्याख्यान सर्व उत्तरगुण प्रत्याख्यान तथा अभिग्रहादिक देश उत्तरगुण पण होय, अने श्रावकने देश मूलगुण प्रत्याख्यान ते अणुव्रत तथा देश उत्तर गुण प्रत्याख्यान ते गुणव्रत अने शिक्षाव्रत जाणवां ते वली बे बे भेदे एक इत्वर ते अल्पकालि अनागतादि पच्चख्खाण मूल उत्तर गुण पच्चख्खाण अने देश उत्तरगुण पच्चख्खाण ते शिक्षाव्रतादि तथा देशे मूलगुण पच्चख्खाण अने सर्वेथी उत्तरगुण पच्चख्खाण अने मूलगुण क्रियारूपे एवु पच्चख्खाण धम्मिल्लादिकने जाणवुं इत्यादिक पच्चख्खाणना भंग विकल्प घणा छे, ते गुरुना विनयथी जाणीये, माटे यथागृहीत भंगे पच्चख्खाण आराधवां, तेनुं गमन सपूर्णद्वाराये कहे छे. ॥ ४७ ॥

हवे ग्रंथ समाप्ति अर्थे गाथा कहे छे.

पच्चख्खाणं–पच्चख्खाण ते
इणं–ए
सेविऊण–सेवीने
भावेण–भाव सहित
जिणवर–जिनेश्वर
उद्दिठ्ठं–कह्युं छे
पत्ता–पाम्या
अणंतजीवा–अनंतजीव
सासय सुख्खं–शाश्वता सुख
अणाबाहं–अव्याबाध, निराबाध

पच्चख्खाणमिणं से-विऊण भावेण जिणवरुद्दिठ्ठं ॥
पत्ता अणंत जीवा, सासयसुख्खं अणाबाहं ॥ ४८ ॥

शब्दार्थ—श्री जिनेश्वरे उपदेशेला आ पच्चख्खाणने भावथी सेवीने अनंता जीवो निराबाध एवा शाश्वता सुखने पाम्या छे. ॥ ४८ ॥

विस्तारार्थः—पच्चख्खाण ते ए यथोक्त कह्युं ते प्रत्ये भावे करीने एटले भावसहित, श्रद्धाये करी निःशंकित सम्यग्दर्शन सहित जे रीते जिनेश्वर भगवाने ज्ञान क्रिया सहित उभयनय-

सम्मत कह्यु छे, प्रकाश्यु छे ते प्रकारे एवा गुणधारणरूप पच्चख्खाणने सेवीने, आदरीने, पालीने त्रिकालापेक्षाये अनंत जीव ज्ञव्यप्राणी ते शाश्वतां सुख अनाबाध अव्याबाध निराबाध, एटले नथी कोइ बाधा जिहां एवु जे मोक्षस्थानक ते प्रत्ये पाम्या, पामे छे, अने पामशे ॥ ४७ ॥

॥ इति प्रत्याख्यानज्ञाष्यं संपूर्णम् ॥

॥ इति ज्ञाष्यत्रयं बालावबोधसहित समाप्तम् ॥

आ पुस्तक प्रसिद्ध करवामां गुरूणीजी महाराज श्री श्री श्री सरूपश्रीजी तथा गुरूणीजी साहेब श्री शणगारश्रीजीनी शिष्या साधवीजी महाराज

श्री जिनश्रीजी तथा कमलश्रीजीना उपदेशथी

मास्तर हठीशंग फूलचंद हस्तक नीचे लखेला मानवंता भाइयो तथा बेनो तरफथी नीचे लखेली मदद मली छे ते मोटा उपकार साथे स्वीकारीए छीए.

रुपीआ.	सहाय्यकोनां नाम.
१५०	शेठ. खुशालचंदजी भूलुतमलजी मु. देलदर
५०	बाइ वनीबाइ मु. धणीवाळा.
२५	बाइ सोनीबाइ शा. परतापजीनी विधवा. मु. नोवी.
२०	शा. कीश्नाजी जोधाजी मु. सुरत.
१०	शेठ. केशुरामजी सीतारामजी हींमतमल मु. शीवगंज
१५	बाइ हस्तु शा. माणेकचंदजी कृपाजी मु. अंकलेश्वर
१०	शा. जागाजी डाह्याजी हा. बाइ रुपा. मु. खंजेद.
२८०	मधेथी २७० मळया छे.
७५	साधवीजी उत्तमश्रीजीनीशिष्या निधानश्रीजीना उपदेशथी पाथावाडावाळा देवराज आणंदजी तरफथी.
रु. ३४५	